



สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย  
THE THAILAND RESEARCH FUND

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการ เพศและการสื่อสารในสังคมไทย

โดย ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล และ ผศ.ดร.กิตติ กัณฑ์

28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

สัญญาเลขที่ PDG4530002



สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย  
THE THAILAND RESEARCH FUND

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์



โครงการ เพศและการสื่อสารในสังคมไทย

โดย ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล และ ผศ.ดร.กิตติ กัณฑ์

28 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2546

สัญญาเลขที่ PDG4530002

121/41125

27 ก.ค. 2547

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

## โครงการวิจัย เพศและการสื่อสารในสังคมไทย

คณะผู้วิจัย

ผศ.ดร.วิลาสินี พิพิธกุล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผศ.ดร.กิตติ กั้นภัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชุดโครงการ เพศและการสื่อสารในสังคมไทย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

## บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : PDG4530002

ชื่อโครงการ : เพศและการสื่อสารในสังคมไทย

ชื่อนักวิจัย : วิลาสินี พิพิชกุล คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติ กันภัย คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

email address : [wilasinee.p@chula.ac.th](mailto:wilasinee.p@chula.ac.th)

ระยะเวลาโครงการ : มิถุนายน 2545 – กุมภาพันธ์ 2546

การศึกษาการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์และสภาพปัญหาการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย การทบทวนแนวคิดทฤษฎีและองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การนำเสนอแนวนโยบายการสื่อสารเรื่องเพศในอนาคต

การวิจัยประกอบด้วยการวิเคราะห์ 3 ส่วนหลัก คือ การทบทวนและเรียบเรียงแนวคิดทฤษฎี จากเอกสารวิชาการทั้งในและต่างประเทศ การทบทวนการวิจัยเรื่องเพศในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 และการวิเคราะห์ปรากฏการณ์การสื่อสารบนสื่อมวลชนด้วยวิธีวาทกรรมโดยเน้นหน้าที่สื่อหนังสือพิมพ์

จากการรวบรวมแนวคิดทฤษฎีพบว่า เรื่องเพศประกอบด้วยความรู้ 3 ส่วน หลัก คือ เพศสรีระ (sex) เพศสภาพ (gender) และเพศวิถี (sexuality) และเรื่องเพศเป็นการประกอบสร้างความหมายผ่านรูปแบบปฏิบัติการวาทกรรม แนวทางการศึกษาเรื่องเพศมีประวัติศาสตร์เริ่มจากการศึกษาเพศแนวสาร์ตตะที่เน้นการศึกษาเพศในระบบชีววิทยา หลังจากนั้นการศึกษาแนวจิตวิทยา แนวปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์แนววัฒนธรรมศึกษา และสตรีนิยมจึงเกิดขึ้นตามมา การวิจัยเรื่องเพศและการสื่อสารในประเทศไทยยังเน้นการศึกษาแนว KAP โดยมุ่งเน้นการวัดความรู้สึกรู้คิดและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมากกว่าการศึกษาเชิงสังคมและวัฒนธรรม

ผลจากการศึกษาชี้ว่าความรู้แบ่งออกเป็น 7 ส่วนหลัก คือ เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ การใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ สื่อและการสื่อสารกับโรคเอดส์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และนโยบายสื่อทางเพศ การสังเคราะห์องค์ความรู้ทั้ง 7 ส่วนทำให้ได้ข้อสรุปว่าการศึกษาเพศเน้นที่การศึกษาตัวสื่อและผู้รับสารบางกลุ่ม ขาดการศึกษาเชิงกระบวนการ และการศึกษาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มคนในสังคม การวิเคราะห์วาทกรรมทางเพศในสื่อหนังสือพิมพ์พบว่า อุดมการณ์หลักเรื่องเพศคือเพศสรีระซึ่งนำเสนอผ่านวาทกรรมกลุ่มต่างๆ ได้แก่ วาทกรรมความรุนแรงทางเพศ วาทกรรมเพศสรีระและความงาม วาทกรรมเพศแบบดั้งเดิม ความหมายทางเพศลดรูปเหลือเพียงความหมายเพียง ส่วนเสี้ยวและภาพเหมารวม สะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยอย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะสำคัญสำหรับรัฐ สื่อมวลชน และภาคประชาชนและภาควิชาการ คือ การปรับกลไกการสร้างความเป็นจริงผ่านวาทกรรมเรื่องเพศให้มีคุณธรรมมากขึ้นโดยเน้นให้เกิดการบูรณาการของความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศจากหลากหลายมิติ สาขาวิชา และหลากหลายกลุ่มทางสังคม

คำหลัก : เพศ, เพศสภาพ, การสื่อสาร, วาทกรรมสื่อ, การสร้างความเป็นจริงทางสังคม

เลขหมู่

จพ

๕๗ 15

เลขทะเบียน ๐1194๐

วัน.เดือน.ปี 17 มี.ย.47

## ABSTRACT

**Project code :** PDG4530002

**Project Title :** Sex and Communication in Thai Society

**Investigators :** Phiphitkul w., Faculty of Communication Arts, Chulaongkorn University  
Gunpai K., Faculty of Communication Arts, Chulalongkorn University

**Email address :** [wilasinee.p@chula.a.c.th](mailto:wilasinee.p@chula.a.c.th)

**Project Duration :** June 2002 – February 2003

The study of sex and communication in Thai society is a qualitative research. It aims to understand the problematic phenomena of sex and communication including the reviewing the state of the arts as well as concepts and theories. The results suggest the policies concerning sex and communication in the future.

The research comprises 3 main parts: 1) reviewing concepts and theories from national and international texts; 2) reviewing state of the arts concerning sex and communication during 1997-2002, and; 3) the analysis of discourse on mass media, emphasising on newspapers.

The reviewing concepts and theories reveals that sex comprises of 3 main concepts: sex, gender and sexuality. It states that sex is a construction of meaning through discursive practice. Sexology has its root in Essentialism which emphasises on biological sex and later on it is extended to Psychology, Symbolic interactionism, Cultural studies and Feminism. It can be said that sexology contains of various concepts and theories.

The reviewing of state of the arts finds that KAP largely remains the prime approach of research which focuses on individual's attitude and behaviour related to media exposure rather than social and cultural perspectives. The concepts of sex can be divided into 7 parts including sex issues in media content, media use and communication on sex education, media selection and exposure on sex issues, media and communication on AIDS, risk behaviour on sex, communication policy on sex, and social networking. The conclusion of the review shows that research on sex and communication emphasises on medium (the media) and some groups of audiences while the media process and all social groups are insufficiently covered.

**Keywords :** Sex, Gender, Communication, Media discourse, Social construction of reality

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	- ก -
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	- ข -
สารบัญ	- ง -
สารบัญตาราง	- ฉ -
สารบัญภาพ	- ช -
บทที่	
1 เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด	1
ประเด็นปัญหา	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประเด็นที่ศึกษา	4
วิธีการศึกษา	5
2 เรื่องเพศในมิติของวัฒนธรรม-สังคมและอนุวิทยา	7
2.1 นิยามเรื่องเพศ: จากมิติทางการแพทย์ สู่มิติทางวัฒนธรรม	8
2.2 กระบวนทัศน์และวิธีค้นหาความเป็นจริงเรื่องเพศ	28
2.3 การประกอบสร้างเรื่องเพศของสังคมผ่านสื่อ	39
2.3.1 แนวคิดทฤษฎีสื่อสารมวลชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	39
2.3.2 การประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศผ่านสื่อ (the construction of reality on sexual violence)	45
2.3.3 การประกอบสร้างเรื่องเพศของสังคม (social construction of sexuality) และการจัดการกับปัญหาเพศ: กรณีการแพร่ระบาดของ HIV/AIDS	54
3 เพศกับการสื่อสารในสังคมไทย: การประมวลองค์ความรู้	64
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์กลุ่มงานวิจัยหลัก	70
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยโดยใช้แนวกระบวนการสื่อสาร (Communication process approach)	130

	หน้า
4 เมื่อเพศถูกพูดถึงในสื่อมวลชนไทย : การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในหนังสือพิมพ์	139
4.1 วิธีการศึกษา	139
4.2 ประเด็นของเรื่องเพศที่เป็นข่าว	141
4.3 สรุปปรากฏการณ์เรื่องเพศที่น่าเสนอในสื่อมวลชน	179
4.4 วาทกรรมเรื่องเพศในข่าว	180
4.5 องค์ประกอบของวาทกรรม	185
4.6 การประกอบสร้างความหมายของวาทกรรมเรื่องเพศ	194
4.7 อุดมการณ์เพศที่ถูกพูดถึง	202
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	210
1. บทสรุปสภาพปัญหาของการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย	210
2. ระดับของการสื่อสารเรื่องเพศ	213
3. ข้อเสนอแนะเพื่อการสื่อสารเรื่องเพศ	226
บรรณานุกรม	233
ภาคผนวก	237

## สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	64
2 งานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	70
3 ตารางสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	72
4 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	74
5 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	75
6 การสรุปแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ	77
7 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา	81
8 การสรุปตัวแปรในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา	83
9 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา	85
10 การสรุปกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา	86
11 การสรุปแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา	88
12 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ	92
13 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ	93
14 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ	96
15 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ	97
16 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ	98



ตารางที่	หน้า
17 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์	102
18 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์	103
19 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์	106
20 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์	107
21 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์	108
22 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล	111
23 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล	112
24 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล	113
25 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล	114
26 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล	115
27 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ	119
28 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ	119
29 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ	120
30 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ	121
31 การสรุปแนวคิด ทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ	122
32 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	125
33 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	126
34 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	127
35 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	128
36 การสรุปแนวคิด ทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม	129
37 สรุปการรวบรวมเหตุการณ์ข่าวในช่วงปี 2540 – 2545	141
38 สรุปการวิเคราะห์วาทกรรมที่สร้างความหมายเรื่องเพศในสื่อมวลชน	181

## สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	8
2	80
3	91
4	100
5	110
6	118
7	125
8	135
9	196
10	203
11	215



# บทที่ 1

## เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด

### บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยประสบกับข้อท้าทายหลากหลายประการท่ามกลางกระแสของการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และ วัฒนธรรม ข้อท้าทายประการหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต้องมีการตระหนักถึง คือ การสื่อสารเรื่องเพศ เนื่องจากสังคมไทยมีการกำหนดฐานความคิดและความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นสิ่งต้องห้าม เป็นสิ่งที่ไม่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่สมควรพูดหรือสื่อสารกันในพื้นที่สาธารณะ ฐานคิดดังกล่าวทำให้เกิดวัฒนธรรมของการปกปิด ปิดกั้น กักเก็บการสื่อสารเกี่ยวกับเรื่องเพศไว้ให้เป็นเพียงเรื่องส่วนตัว ผลของการกระทำดังกล่าวทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับเพศมากที่สุดสังคมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็น การทารุณกรรมทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ อคติทางเพศในมิติต่าง ๆ ความไม่เท่าเทียมทางเพศ การเลือกปฏิบัติทางเพศ สถานการณ์โรคเอดส์ เป็นต้น

กลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาหรือทุกข์ของสังคมเกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร คือ การกระตุ้นให้สังคมปรับเปลี่ยนทัศนคติ และ ฐานคิดเกี่ยวกับเพศ และในขณะเดียวกันต้องสร้างระบบสังคมที่เปิดสู่การเรียนรู้ และการสื่อสารเรื่องเพศอย่างเหมาะสมและเท่าทัน สังคมที่เท่าทันและสมบูรณ์พร้อมด้วยปัญญาเท่านั้นจึงจะเป็นสังคมอันพึงปรารถนา มากกว่าจะเป็นสังคมของการกำกับ ควบคุม กักเก็บ ปิดกั้น คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของกลไกดังกล่าวของการสื่อสาร จึงมุ่งให้งานวิจัยนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างบทวิเคราะห์และความเชื่อมโยงระหว่างเพศและการสื่อสาร เพื่อนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาและข้อท้าทายดังกล่าว

## ประเด็นปัญหา

ในบริบทที่กระแสการปฏิรูปกำลังเป็นวาระสำคัญของการพัฒนาสังคมไทยนั้น ความจำเป็นที่ทุกคนในสังคมจะต้องมีความรู้และปัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นวิถีชีวิตรอบตัวได้กลายเป็นทั้งวิธีการและเป้าหมายสำคัญของการขับเคลื่อนสังคม หนึ่งในองค์ความรู้ที่เปรียบเสมือนรากฐานของระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดในสังคม แต่กลับได้รับการศึกษาและส่งเสริมให้เป็นประเด็นความรู้ของสาธารณะน้อยมาก คือ ความรู้ในเรื่องเพศและความรู้ที่ใช้อธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสังคม ผลสืบเนื่องจากการขาดแคลนองค์ความรู้ในเรื่องเพศ ปรากฏชัดเจนในสถานะปัจจุบันที่สังคมไทยเกิดวิกฤติในปัญหาที่สืบเนื่องจากเรื่องเพศ อาทิเช่น ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนวัยอันสมควร การละเลยและไม่ดูแลตัวเองในเรื่องเพศของวัยรุ่น การเอารัดเอาเปรียบและใช้ประโยชน์ทางเพศกับผู้ที่คือยกว่า อาชญากรรมและความรุนแรง โรคติดต่อทางเพศและเอดส์ การละเมิดสิทธิเด็กของสื่อ การผลิตซ้ำภาพเหมารวมทางเพศผ่านสื่อ รวมทั้ง นโยบายที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการวิกฤติดังกล่าว

ความคลุมเครือของเรื่องเพศที่ถูกวางไว้ระหว่างประเด็นที่ต้องถูกควบคุมและปิดบังกับประเด็นที่ควรเปิดเผยอย่างเสรีนั้น ทำให้เรื่องเพศมีสถานะที่ไม่ชัดเจน ไม่สามารถสถาปนาตัวเองเป็นองค์ความรู้ และไม่ได้รับการสื่อสารอย่างเป็นทางการและด้วยเนื้อหาที่เหมาะสม การมีสถานะที่กำกวมดังกล่าวนี้ ทำให้เรื่องเพศกลายเป็นประเด็นที่ถูกประกอบสร้างจากวาทกรรมของสื่อมวลชนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และซับซ้อนขึ้นทุกขณะ เช่น การนำเรื่องเพศมาเป็นทุนในการผลิตสื่อลามกหรือเผยแพร่ภาพอนาจารผ่านสื่อทุกประเภท รวมถึงสื่ออินเทอร์เน็ต การกระตุ้นเร้าเสรีภาพทางเพศโดยปราศจากความตระหนักในปรัชญาที่แท้จริงของเสรีภาพ การผลิตซ้ำและตอกย้ำภาพเหมารวม (stereotype) ของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางเพศที่ไม่เท่าเทียมกัน การกีดกันและผลักไสผู้ที่ย่นอกบรรทัดฐานทางเพศในสังคม และการสร้างมายาคติที่ผิด ๆ ในเรื่องของ ผู้ติดเชื้อเอดส์และสถานการณ์โรคเอดส์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในแง่ของการศึกษาวิจัย พบว่า เรื่องเพศเป็นประเด็นที่มีการศึกษาวิจัยในสาขาการสื่อสารด้วยสัดส่วนที่ต่ำมาก เมื่อเทียบกับปริมาณการผลิตของสื่อ ทำให้เกิดสภาพของการขาดแคลนองค์ความรู้ที่จะนำมาใช้อธิบาย และวิเคราะห์ประเด็นเหล่านี้อย่างมีระบบ อีกทั้งเป็นผลให้เรื่องเพศศึกษากับสื่อ ไม่เคยมีสถานะอยู่ในวาระทางวิชาการอย่างแท้จริง

ความรุนแรงของปัญหาเรื่องเพศ ที่สืบเนื่องมาจากสภาพความไม่รู้ในสังคมไทยนั้น จะขยายตัวขึ้นทุกขณะ นอกจาก สถานการณ์ผู้ติดเชื้อไวรัสเอดส์ จำนวนผู้เสพยาเสพติด และอัตรา

ความรุนแรงทางเพศ ที่เป็นเครื่องบ่งชี้สถานการณ์ได้อย่างชัดเจนแล้วนั้น ยังมีสภาพการณ์ซ่อนเร้นอื่น ๆ อีกมากที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการปลูกฝังความรู้ และอุดมการณ์ทางเพศที่ผิด ๆ ในสังคมไทย ซึ่งหากไม่มีการจัดการสื่อสารในเรื่องนี้อย่างเหมาะสมแล้ว ปัญหาที่สืบเนื่องจากเรื่องเพศจะยิ่งกลายเป็นภาวะกดดันสังคมและนำไปสู่การกล่าวโทษกัน เช่น มอบความผิดให้กลุ่มวัยรุ่นครอบครัว คือ หรือวัฒนธรรมตะวันตก จนทำให้สังคมไม่สามารถพัฒนาสติปัญญาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ได้อย่างจริงจัง

ในขณะนี้ ได้มีความพยายามที่จะทำให้เรื่องเพศเป็นประเด็นความสนใจของสาธารณะ เช่น การประกาศใช้นโยบายจัดระเบียบสังคมของกระทรวงมหาดไทย ในช่วงปลายปีพ.ศ. 2544 การเคลื่อนไหวเพื่อยุติความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงและเด็กของภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน การผลักดันร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ ที่ให้บรรจุเรื่องของการคุ้มครองและรักษาผู้ป่วยเอดส์อย่างทั่วถึง งานวิจัยและเอกสารทางวิชาการที่น่าเสนอเรื่องราวและค่านิยมทางเพศของกลุ่มต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวเหล่านี้ ยังมุ่งไปที่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงในระดับของสถาบัน เช่น สถาบันนิติบัญญัติและการเมือง มากกว่าในระดับของการปรับเปลี่ยนอุดมการณ์ในเรื่องเพศของสังคม ซึ่งเป็นระดับที่ต้องอาศัยการสร้างมิติทางความรู้และภูมิปัญญาของสาธารณะ จึงเห็นได้ว่า ยังไม่มีความเคลื่อนไหวใด ๆ ในสังคม ที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศด้วยกลไกทางการสื่อสารที่เหมาะสม

งานวิจัยในชุดโครงการการสื่อสารเรื่องเพศนี้ จึงถือเป็นโครงการนำร่องที่มุ่งหวังจะสร้างให้เกิดองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับเพศโดยผ่านกระบวนการสื่อสาร ทั้งในรูปของสื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจต่าง ๆ มุ่งที่จะทำให้เรื่องเพศ เป็นประเด็นสาธารณะที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการศึกษาและวิจัย และการผลักดันในระดับนโยบายเพื่อให้เรื่องเพศ ได้รับการถ่ายทอดและสร้างเป็นวาทกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย กิจกรรมหลักของชุดโครงการนี้ ประกอบด้วย การสำรวจองค์ความรู้ในเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศและระบบความสัมพันธ์ทางเพศที่มีอยู่แล้วในงานวิชาการของไทย โดยอาศัยกรอบแนวคิดการวิจัยที่กำหนดขึ้น เพื่อสรุปและเสนอแนะแนวทางการสร้างงานวิจัยในอนาคต ตลอดจนเพื่อเป็นแหล่งองค์ความรู้พื้นฐานสำหรับนำไปดำเนินการในรูปของกิจกรรมความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในอนาคต เช่น สนับสนุนการผลักดันนโยบายและกฎหมายในระดับของสถาบันนิติบัญญัติ เสนอแนะและเผยแพร่ความรู้รวมทั้งทักษะทางวิชาชีพในการสื่อสารเรื่องเพศให้แก่สถาบันสื่อมวลชน เป็นต้น

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทบทวนปรากฏการณ์การสื่อสารเรื่องเพศที่ปรากฏในสื่อมวลชนไทย (Situation Analysis)
2. เพื่อประมวลองค์ความรู้เรื่องการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย (State of the Arts)
3. เพื่อนำองค์ความรู้ดังกล่าวเป็นฐานในการกำหนดและผลักดันนโยบายเกี่ยวกับเรื่องเพศและการสื่อสารเรื่องเพศในประเทศ (Policy Setting)
4. เพื่อเสนอแนะประเด็นวิจัยที่เหมาะสมและนำไปสู่การแก้ปัญหา

## ประเด็นและขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยในชุดโครงการเพศและการสื่อสารในสังคมไทยนี้ ได้กำหนดขอบเขตของประเด็นที่สนใจศึกษาไว้ ดังนี้

1. การสื่อสารเรื่องเพศในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม
  - 1.1 การสื่อสารเรื่องเพศกับมิติทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ทางเพศ โดยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นของอุดมการณ์ทางเพศ และอุดมการณ์เพศสภาพ ความไม่เท่าเทียมทางเพศ การผลิตซ้ำภาพเหมารวม (Stereotype) ของอคติทางเพศ ความรุนแรงทางเพศ ธุรกิจทางเพศ อัตลักษณ์ของเพศสภาพ (gender identity) พื้นที่ทางวัฒนธรรมเพศสภาพ (gender and cultural space)
  - 1.2 การสื่อสารเรื่องเพศกับมิติทางสุขภาพ/สาธารณสุข โดยทำการศึกษาประเด็น การสื่อสารเพื่อความเข้าใจเรื่องเพศและสุขภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำ ความเข้าใจเรื่องเอดส์ การสื่อสารเพื่อสังคม/ชุมชนเข้มแข็งในเรื่องของเพศ ความเคลื่อนไหวในประเด็นของสุขภาพที่สืบเนื่องมาจากบรรทัดฐานทางเพศ เช่น การทำแท้ง การรักเพศเดียวกัน เป็นต้น
2. การสื่อสารเรื่องเพศในมิติของการสร้างองค์ความรู้ โดยทำการประมวลสถานะขององค์ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพศและการสื่อสารในมิติต่าง ๆ
3. การสื่อสารเรื่องเพศในมิติของสื่อมวลชน โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์การนำเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันเพื่อวิเคราะห์และแสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ของพื้นที่สาธารณะในการสื่อสารเรื่องเพศ

## วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องเพศและการสื่อสารในสังคมไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ประกอบด้วยวิธีการศึกษา การเก็บข้อมูล และการวิเคราะห์ที่หลากหลาย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เพื่อทำการสำรวจสถานะองค์ความรู้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร โดยมีการเก็บข้อมูลงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ในประเทศไทยย้อนหลัง 6 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2545) พบเอกสารจำนวน 33 ชิ้น แนวทางการวิเคราะห์ประกอบด้วย ประเด็นตัวแปรที่ศึกษา แนวทางและวิธีวิจัย กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ และผลการศึกษา จากนั้นทำการประมวลสรุปภาพรวมขององค์ความรู้จากงานวิจัย

2. การวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis) เพื่อพิจารณาหาประเด็นของเรื่องเพศที่ถูกสื่อมวลชนนำเสนอ การจำแนกประเภทของวาทกรรม หรือความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศที่สื่อพยายามกำหนดให้กลายเป็นความจริง การวิเคราะห์คู่ตรงข้ามของผู้สร้างและผู้ถูกสร้างที่ปรากฏในวาทกรรมของข่าวนั้น วิเคราะห์หาวิธีการที่สื่อใช้ในการสร้างวาทกรรมนั้น ๆ และวิเคราะห์หาอุดมการณ์เรื่องเพศที่สื่อประกอบสร้างขึ้น โดยอาศัยกรอบแนวคิดในบทที่ 2 ว่าสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องเพศในแง่มุมไหนบ้างระหว่าง SEX GENDER SEXUALITY

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ตัวบทใช้วิธีคัดเลือกข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับประเด็นเพศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา ไว้ 6 ปีด้วยกัน คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2545 โดยเลือกเก็บข้อมูลจากแหล่งรวมข้อมูล 3 แหล่ง คือ

- ศูนย์ข้อมูล หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมีการตัดเก็บข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและแยกประเภทไว้เป็นแฟ้มข่าวหัวข้อต่าง ๆ สำหรับการนำข้อมูลจากแหล่งนี้พบว่า มีหัวข้อเกี่ยวกับเพศทั้งหมด ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 ซึ่งคัดเลือกได้ทั้งสิ้น จำนวน 144 เหตุการณ์
- หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งมีการเก็บหนังสือพิมพ์ทั้งฉบับเอาไว้อย่างเป็นระบบ สำหรับการคัดเลือกข้อมูลจากแหล่งนี้ โดยเลือกศึกษาเฉพาะหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2545 เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีการนำเสนอปรากฏการณ์เรื่องเพศมากที่สุด สามารถที่จะใช้เป็นตัวแทนเพื่อสำรวจประเด็นข่าวเรื่องเพศที่ถูกพูดถึงในสังคมไทยได้ในระดับหนึ่ง วิธีการสุ่มเลือกหนังสือพิมพ์อย่างง่ายเป็นวิธีการหลักของการเก็บข้อมูล

ในส่วนนี้ โดยเลือกศึกษาเฉพาะข่าวและสื่อบุคคลที่นำเสนอในหน้า 1 และหน้าข่าวต่อของหนังสือพิมพ์ รวบรวมเหตุการณ์ได้ ดังนี้

ปี พ.ศ. 2540 จำนวน 59 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือเดือนเมษายน มิถุนายน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน

ปี พ.ศ. 2541 จำนวน 46 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม กรกฎาคม

ปี พ.ศ. 2542 จำนวน 123 เหตุการณ์ จาก 9 เดือน คือเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม มิถุนายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม

ปี พ.ศ. 2543 จำนวน 49 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือ เดือนมกราคม – มิถุนายน

ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 43 เหตุการณ์ จาก 4 เดือน คือ เดือนมกราคม – เมษายน

ปี พ.ศ. 2545 จำนวน 122 เหตุการณ์ จาก 12 เดือน คือ เดือนมกราคม – ธันวาคม

- จากวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับเรื่องเพศที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ โดยคัดเลือกวิทยานิพนธ์ จำนวน 5 ฉบับ และศึกษาจากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในการนำเสนอผลวิจัย รวมทั้งภาคผนวกที่มีตัวอย่างข่าวประกอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดสัมมนา เพื่อประเมินและทำความเข้าใจในประเด็นการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ อาทิ กลุ่มสื่อสารมวลชน กลุ่มนักวิชาการสื่อ สตรีนิยม กลุ่มนักการศึกษาเรื่องเพศศึกษา กลุ่มนโยบายของรัฐและประชาสังคม และประชาชนผู้สนใจทั่วไป ข้อมูลที่ได้จากงานสัมมนา คือ กรอบของประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารเรื่องเพศและความเข้าใจเรื่องเพศและการสื่อสารในสังคมไทยซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการกำหนดแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ในภาคส่วนอื่น ๆ ของงานวิจัยนี้

4. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจัดกระบวนการกลุ่มย่อยในพื้นที่จริงกับกลุ่มเอ็มพาวเวอร์ ในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลที่ได้นำมาใช้ประกอบการกำหนดแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นเพศในมิติสังคม และวัฒนธรรม



## บทที่ 2

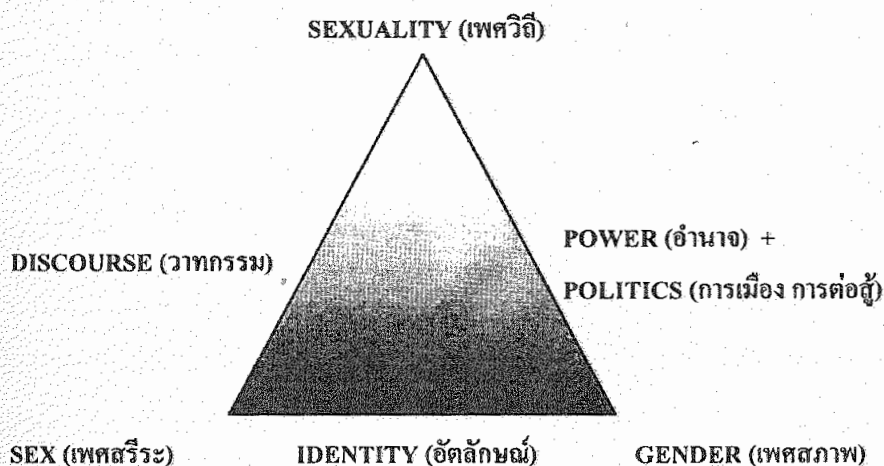
### เรื่องเพศในมิติของวัฒนธรรม-สังคมและญาณวิทยา

ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในสังคมไทย ก้าวไปไกลและรวดเร็วจนทำให้การทำควมเข้าใจ และอธิบายเรื่องนี้จากแง่มุมของวิชาการ มีความล้าหลังกว่าปรากฏการณ์จริง ทำให้การสร้างองค์ความรู้ในเรื่องเพศมีลักษณะของความกระจัดกระจาย และค่อนข้างจะขัดแย้งกันอยู่มาก ที่เห็นได้ชัดเจนในเบื้องต้น คือความรู้เรื่องเพศที่อธิบายจากมิติทางการแพทย์ กับความรู้ที่อธิบายจากมิติทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา และเฉพาะอย่างยิ่งสตรีนิยม ซึ่งกลุ่มหลังนี้ได้พยายามเข้ามาจัดการกับความรู้เรื่องเพศ ให้ขยายออกจากเรื่องของสรีระ เทคนิคทางการแพทย์ มาสู่ด้านของวัฒนธรรมมากขึ้นตามลำดับ จนตกภาพเรื่อง "เพศ" จึงมีความเปลี่ยนแปลงไปมากจากที่เคยเป็นเพียงเรื่องของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (ส่วนมากคือเรื่องของศาสตร์ทางการแพทย์) มาสู่เรื่องของความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม-สังคม ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างอำนาจในการควบคุมและจัดระเบียบทางเพศในสังคม เป็นการขยายมุมมองในเรื่องนี้ ที่เน้นย้ำว่าเรื่องเพศมิใช่การตอบสนองความต้องการทางเพศด้วยวิธีทางธรรมชาติ หรือเรื่องของภาวะอนามัยเจริญพันธุ์ แต่เป็นเรื่องที่ถูกประกอบสร้างขึ้นโดยสังคม-วัฒนธรรม ให้เข้ามากำหนดและจัดวางสถานะ ตลอดจนระบบความคิดความเชื่อ รวมทั้งการให้ความหมายของระดับปัจเจกบุคคลในเรื่องเพศ ทำให้เรื่องเพศ ไม่ได้เป็นแค่เรื่อง "ส่วนตัว" ของคนในสังคมเท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้เป็นเรื่อง "สาธารณะ" ผ่านการควบคุมและกำกับโดยสถาบันต่าง ๆ ของรัฐและสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา และสื่อมวลชน ได้มีส่วนทำหน้าที่เป็นกลไกในการสร้างความเชื่อและความหมายเรื่องเพศเพื่อควบคุมคนในสังคมให้ประพฤติอยู่ในกรอบที่ถือกันว่าเป็นบรรทัดฐานของสังคมในเรื่องเพศ

## 2.1 นิยามเรื่องเพศ: จากมิติทางการแพทย์ สู่มิติทางวัฒนธรรม

ในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยนั้น ได้กำหนดคำหลักทางวิชาการ (terminology) ที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างการวิเคราะห์ไว้ 6 คำหลักด้วยกัน ทั้ง 6 คำหลักนี้ จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาในลักษณะของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ที่มีความเกี่ยวข้องและซ้อนทับกัน ในลักษณะที่การจับคู่ความสัมพันธ์ของคำหลักแต่ละคู่หนึ่ง ได้ก่อให้เกิดมุมมองต่อการพิจารณาปรากฏการณ์ของการสื่อสารเรื่องเพศที่หลากหลายกันออกไป และเมื่อนำคำหลักทั้งหมดมาบูรณาการกันเพื่อพิจารณาในลักษณะองค์รวมนั้น จะทำให้ได้ภาพของการอธิบายที่เชื่อมต่อกัน เห็นวัฏจักรของความสัมพันธ์ และในขณะเดียวกันจะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ทางโครงสร้างแบบเชิงซ้อนที่มีส่วนกำหนดความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ การกำหนดความสัมพันธ์ของคำหลักดังกล่าวนี้ ตั้งอยู่บนฐานปรัชญาของการปฏิเสธความสัมพันธ์แบบเส้นตรง นั่นคือมีความเชื่อว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างคำหลักใดที่เป็นเหตุเป็นผลกันในลักษณะทางเดียว แต่คำหลักทั้งหมดต่างสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน จนกล่าวได้ว่าการแยกพิจารณาคำหลักในลักษณะแนวคิดเอกเทศ หรือในลักษณะของความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุเป็นผลกันนั้น จะทำให้มุมมองในการทำความเข้าใจเรื่องเพศกับการสื่อสาร ถูกลดรูปเป็นเพียงแค่การจับองค์ความรู้เหล่านี้ไว้ในกรอบจำกัดเท่านั้น อันจะทำให้องค์ความรู้ในเรื่องเพศกับการสื่อสารถูกอธิบายหรือวิเคราะห์จากศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งมากเกินไป (เช่น ศาสตร์ทางการแพทย์ ศาสตร์ทางจิตวิทยา) เป็นผลให้ความรู้จากด้านอื่น ๆ ถูกปิดกั้นและละเลย

คำหลักทั้ง 6 คำที่ประกอบกันเป็นกรอบแนวคิดหลักของงานวิจัยเรื่องนี้ จัดแสดงในรูปแบบของปิรามิดเพื่อชี้ให้เห็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ดังนี้



ภาพที่ 1 ปิรามิดแสดงกรอบแนวคิดหลัก

SEX ในงานวิจัยนี้ แปลว่า เพศ, เพศสรีระ สาเหตุที่เจาะจงใช้คำว่าเพศสรีระนั้น เพื่อแยกความแตกต่างของคำนี้ออกจากความหมายด้านสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงผู้ชาย ในที่นี้ เพศ, เพศสรีระจึงมีความหมายเฉพาะเพศที่จำแนกตามสรีระหรือระบบชีววิทยา (biological sex) คือ เพศหญิง-เพศชาย และรวมไปถึงเพศที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบเพศตามชีววิทยาแต่กำเนิดด้วย เช่น พวกที่มีการแปลงเพศ (transgender)

SEX ตามที่ระบุคำแปลไว้ในพจนานุกรมอังกฤษ-ไทยฉบับใหม่ (เรียรชัย เอี่ยมวรมรร 2530) จำแนกตามรูปศัพท์ที่เป็นคำนามออกได้เป็น 3 ความหมาย คือ

- 1) เพศ (ใช้เป็นคำรวมไม่แบ่งแยก)
- 2) กิจกรรมทางเพศ เนื้อหาเกี่ยวกับเพศ ปฏิบัติการทางเพศ ความใคร่ กามารมณ์ ความรู้สึกที่กระตุ้นทางเพศ
- 3) การร่วมเพศ การร่วมสังวาส

จากความหมายตามพจนานุกรม จะเห็นได้ว่า คำว่า SEX ได้ถูกตีความหมายและถูกใช้ในเชิงภาษาศาสตร์ในแง่ของความกำกวม และปราศจากเส้นแบ่งความหมายที่ชัดเจนมาโดยตลอด คำว่าเพศตามคำนิยามนี้ จึงสามารถให้ความหมายได้ตั้งแต่การระบุถึงคุณลักษณะทางประชากรหรือทางการแพทย์ว่าเป็นเพศหญิง-เพศชาย ตามความหมายที่หนึ่ง ไปจนถึงความหมายในเชิงของความสัมพันธ์และกิจกรรมทางเพศ มีปรากฏในความหมายที่สองและสามตามลำดับ อาจกล่าวได้ว่า ความหมายของ SEX หรือคำว่าเพศเพียงคำเดียวนี้ ได้กินความครอบคลุมตั้งแต่การบ่งบอกนัยของความเป็นกลาง เป็นภาษาที่เป็นทางการหรือที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะ ไปจนถึงนัยของความเป็นเรื่องส่วนตัว ปรากฏในพื้นที่ส่วนตัว ซึ่งแน่นอนว่า เมื่อคำว่าเพศ บ่งบอกนัยที่กำกวมเช่นนี้ ย่อมเป็นผลให้คำคำนี้ มีสถานภาพที่ไม่ชัดเจน และอาจจะถึงสร้างความกระอักกระอ่วนใจให้แก่คู่สนทนา เพราะในด้านหนึ่งนั้นคำว่าเพศถูกทำให้เป็นคำที่ไม่พึงปรารถนาจะถูกเอ่ยถึงบ่อยนักในที่สาธารณะ และบ่อยครั้งถูกทำให้เป็นเพียงคำที่ใช้ในกิจกรรมส่วนตัว แต่ในขณะเดียวกัน คำคำนี้ก็ถูกทำให้มีลักษณะของทางการและมีมิติของความหมายที่แบนราบอย่างมากในแง่ของประชากรศาสตร์ จนมีผลทำให้การนำไปใช้อ้างอิงมีขอบเขตจำกัด

นักวิชาการชาวต่างชาติที่เป็นผู้เชี่ยวชาญไทยศึกษาจำนวนหนึ่ง ให้ความสนใจกับเรื่องของความกำกวมทางภาษาที่ว่าด้วยเพศนี้ นักวิชาการชาวต่างชาติเหล่านี้มักจะอ้างถึงความยากลำบากในการเขียนรายงานวิชาการเมื่อต้องระบุถึงคำนี้ เพราะสำหรับชาวต่างชาติ (ซึ่งส่วนมากเป็นชาวตะวันตก) นั้น คำว่าเพศไม่ได้มีนัย “ที่สร้างความรำคาญใจ (nuance)” และต้องปกปิดมากเท่านี้ (Jackson,

1999: 4) จากหนังสือเรื่อง *Genders & Sexualities in Modern Thailand* รวบรวมโดย ปีเตอร์ แจ็คสัน นักวิชาการไทยศึกษาจากออสเตรเลีย ได้อธิบายคำว่าเพศที่เป็นปรากฏการณ์ของไทยภายใต้มุมมองและความเข้าใจแบบตะวันตกไว้ว่า ประกอบด้วย 4 ความหมาย ดังนี้

- 1) เพศในเชิงชีววิทยา (biological sex)
- 2) เพศสภาพ หรือสถานภาพทางเพศ (gender)
- 3) รสนิยมทางเพศ ทัศนคติและพฤติกรรมทางเพศ เช่น รักต่างเพศ รักร่วมเพศ (sexuality)
- 4) การมีเพศสัมพันธ์ หรือการร่วมเพศ (sexual intercourse)

ปีเตอร์ แจ็คสัน ได้หาทางหลีกเลี่ยงความกำกวมให้กับคำว่าเพศดังที่เขาได้แจกแจงไปแล้วข้างต้น ด้วยการเสนอให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษเมื่อต้องการระบุคำว่าเพศในบริบทของสังคมไทย (ซึ่งงานเขียนด้านไทยศึกษาของนักวิชาการต่างชาติเหล่านี้ย่อมนำเสนอเป็นภาษาอังกฤษอยู่แล้ว) มากกว่าใช้ทับศัพท์ว่า 'phet' และเขายังแนะนำให้เขียนในรูปของคำสองคำควบคู่กัน คือ sex/gender เพราะเขาเห็นว่า ในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้น คำว่า SEX สามารถให้ความหมายครอบคลุมทั้งเพศเชิงชีววิทยา เพศเชิงวิถีปฏิบัติ และเพศที่เป็นสถานะทางสังคม

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคำว่าเพศ ในแง่มุมของเพศศึกษา (sexology) จะพบการให้นิยามศัพท์ที่สอดคล้องกับเรื่องความรู้ในการมีเพศสัมพันธ์ ความรู้ลึกทางเพศ ฮอร์โมนเพศ และความรู้ในเรื่องเพศสรีระ (เพศทางกายภาพ) ความหมายของเพศในเชิงเพศศึกษาได้มีส่วนกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยและนโยบายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ ซึ่งเริ่มเป็นรูปธรรมขึ้นในช่วงทศวรรษปี พ.ศ. 2510 ในแง่ของการตอบสนองต่อการแก้ไข "ปัญหาทางเพศ" เช่น ความผิดปกติทางเพศ ความก้าวร้าวรุนแรงทางเพศ มากกว่าจะมุ่งไปที่การสร้างองค์ความรู้ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง

เมื่อพิจารณานิยามศัพท์ของคำนี้จากงานวิชาการในระดับสากล (ซึ่งมักมีแนวโน้มว่าเป็นการให้นิยามจากแนวคิดแบบตะวันตกนั้น) คำว่า SEX ได้ถูกนิยามไว้ในแง่มุมของศาสตร์หลัก ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้เจาะจงเลือกนิยามศัพท์มาจากศาสตร์หลัก ๆ เพียง 3 กลุ่ม คือ สตรีนิยม (Feminism) จิตวิทยา (Psychology) และแพทยศาสตร์ (Medical science)

ทฤษฎีสตรีนิยมได้นิยาม คำว่า SEX ไว้ว่า หมายถึงเฉพาะเพศในเชิงชีววิทยาของบุคคลเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายที่มีสรีระบ่งบอกความเป็นหญิงและชาย การจำกัดความหมายของ SEX ให้เฉพาะเจาะจงเช่นนี้ เป็นความตั้งใจของนักสตรีนิยมที่ต้องการจำแนกคำว่า SEX ออก

จาก คำว่า GENDER ด้วยการลดรูปความหมายของคำว่า SEX ให้เหลือเพียงแค่เรื่องทางชีวภาพ และกายวิภาค ทั้งนี้เพื่อให้การวิเคราะห์เรื่องบทบาททางเพศ (sex role) นั้นถูกทำความเข้าใจเสียใหม่ว่าไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีววิทยา หรือเป็นเรื่องที่ถูกกำหนดมาตามธรรมชาติ (Humm, 1995: 256-7) อย่างไรก็ตาม แอน โอ๊คเลย์ นักทฤษฎีสตรีนิยมที่มีชื่อเสียงในการวิเคราะห์เรื่องการสร้างความเป็นหญิงและชายเชิงสังคมนั้น ได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า ความแตกต่างทางเพศ (sex differences) อาจมองได้ว่าเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับสรีระและเป็นธรรมชาติ แต่เรื่องของความแตกต่างทางเพศสภาพ (gender differences) นั้น ต้องมองจากแง่มุมของวัฒนธรรมทางสังคมเท่านั้น (Oakley 1972) เรื่องของความแตกต่างทางเพศเป็นหนึ่งในประเด็นหลักที่ทฤษฎีสตรีนิยมให้ความสำคัญ ซึ่งแนวคิดนี้เริ่มต้นขึ้นในราวทศวรรษ 1960 พร้อม ๆ กับการก่อเกิดของทฤษฎีสตรีนิยมในเชิงวิชาการ งานวิจัยในด้านนี้มุ่งที่จะทำความเข้าใจและอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ว่า ความแตกต่างในเชิงเพศสรีระของผู้หญิงกับผู้ชายนั้นสืบเนื่องมาจากปัจจัยใดบ้าง และมีวิธีแห่งความแตกต่างอย่างไร เช่น คาโรล กิลลิแกน ซึ่งเสนอแนวคิดเรื่องระบบทางจริยธรรมแบบหญิง-ชายนั้น ได้อธิบายว่าผู้หญิงมีปัจจัยทางเพศที่ส่งผลต่อจริยธรรมแตกต่างจากผู้ชายในลักษณะที่ผู้หญิงจะไม่มุ่งสู่ความเป็นปัจเจกนิยมเท่าผู้ชาย แต่จะมุ่งสู่ระดับของความสัมพันธ์ที่ได้แสดงออกซึ่งการดูแลเอาใจใส่และความรับผิดชอบ (Gilligan, 1982) เช่นเดียวกับจูเลีย คริสตีวา นักสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสที่ให้ความสำคัญกับเรื่องความแตกต่างทางเพศในแง่มุมของจิตวิเคราะห์ โดยพิจารณาความแตกต่างทางเพศในฐานะที่สัมพันธ์กับระบบสัญลักษณ์ (เช่น ภาษา การให้ความหมาย การสร้างภาพลักษณ์ การผลิตสื่อ) สัมพันธ์กับอำนาจ และระบบสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น สถาบันครอบครัว การศึกษา ศาสนา ฯลฯ (Kristeva, 1982)

นอกจากความหมายที่เกี่ยวกับเพศแล้ว ยังมีนิยามที่เกี่ยวข้องในเชิงการแพทย์อีกคำหนึ่ง คือ สุขภาพทางเพศ (sexual health) ซึ่งองค์การอนามัยโลก (1975) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่าเป็นองค์รวมของสภาวะทางเพศทั้งในมิติทางสังคม ปัญญา อารมณ์ และร่างกายในลักษณะที่เสริมสร้างบุคลิกภาพ การติดต่อสื่อสารและความรัก (อ้างใน สุกัญญา พรโสภาคกุล, 2544) คำนิยามขององค์การอนามัยโลกได้ขยายขอบเขตของเรื่องเพศในมิติทางการแพทย์ให้ครอบคลุมมิติของความสัมพันธ์เชิงสังคม ความรู้ความเข้าใจ การสื่อสาร และด้านจิตใจมากขึ้น อันมีบางแง่มุมที่สอดคล้องกับนิยามของเพศสภาพและเพศวิถีที่อ้างอิงในงานวิจัยนี้ นอกจากนี้ ดิกชัน-มิวเลอร์ (1995) (อ้างใน สุกัญญา พรโสภาคกุล, 2544) ได้เสนอความหมายของสุขภาพทางเพศที่เชื่อมโยงกับทฤษฎีของสตรีนิยมบางส่วนว่า เป็นการที่ประชาชนจะสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศสัมพันธ์ และความพึงพอใจทางเพศ ซึ่งประกอบด้วย 1. คู่สัมพันธ์ทางเพศ (Sexual partnership) คือ ระยะเวลาและ

ความต่อเนื่องของคู่สัมพันธ์ทางเพศ ลักษณะความสัมพันธ์ ทางเลือกในคู่สัมพันธ์ซึ่งถูกกำหนดโดยมาตรฐานเชิงซ้อน (double standard) ของสังคม ซึ่งมีผลต่อระดับโครงสร้างเชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย การจัดสรรทรัพยากรและทางเลือกของภาวะอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับผู้หญิง 2. การกระทำทางเพศ (sexual acts) ประกอบด้วยธรรมชาติ ความถี่และสภาพทางเลือกในการมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งบรรทัดฐานของสังคมยอมรับการมีเพศสัมพันธ์แบบรักต่างเพศที่ปลอดภัย อย่างไรก็ตาม ความไม่เท่าเทียมกันทางอำนาจระหว่างชายและหญิงและระหว่างชนชั้น มักทำให้ผู้หญิงที่ประกอบอาชีพบริการ ไม่มีโอกาสต่อรองเรื่องนี้ จึงมักถูกกระทำทางเพศด้วยความรุนแรง 3. การให้ความหมายทางเพศ (sexual meaning) คือ ความคิด พฤติกรรมที่เป็นความหมายเชิงวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการส่งสมความคิด ความเชื่อของระดับปัจเจกและสังคมเกี่ยวกับธรรมชาติของร่างกาย การปฏิบัติในเรื่องเพศและความพึงพอใจทางเพศ และ 4. พลังขับทางเพศและความพึงพอใจ (sexual drives and enjoyment) ได้แก่ ความรู้ในเรื่องร่างกายและอนามัยเจริญพันธุ์ ความสามารถได้รับความพึงพอใจจากจินตนาการด้านร่างกายและอารมณ์ ความเชื่อตามวัฒนธรรมจะมีอิทธิพลต่อการควบคุมและกำหนดระดับความพึงพอใจทางเพศของปัจเจก เช่น ในบางวัฒนธรรมมีความเชื่อว่าผู้หญิงมีความต้องการทางเพศสูงจึงต้องขลิบอวัยวะเพศของผู้หญิง (genital mutilation) เพื่อไม่ให้ผู้หญิงได้รับความเพลิดเพลินใจจากเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

ในทางจิตวิทยา (Psychology) คำว่า SEX ถูกนำมาอธิบายประกอบแนวคิดเรื่องพัฒนาการของมนุษย์ ซึ่งหมายรวมถึงพัฒนาการของบทบาททางเพศของปัจเจกบุคคลด้วย คำอธิบายทางจิตวิทยามักได้รับการวิจารณ์จากนักทฤษฎีสตรีนิยมและสังคมวิทยาว่า มีความคับแคบ เพราะเน้นมองจากระดับภายใน (general level of insight) มากเกินไป จนทำให้อธิบายเรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศในเชิงสังคมและวัฒนธรรมผิดพลาดไป นักจิตวิทยาจำนวนหนึ่งเชื่อว่าความแตกต่างของโครโมโซมและฮอร์โมนคือสาเหตุสำคัญของความแตกต่างทางพฤติกรรมระหว่างชายและหญิง ซึ่งมีผลกำหนดคุณลักษณะและบทบาทที่แสดงออกถึงความเป็นชาย (masculine) และที่แสดงออกถึงความเป็นหญิง (feminine) ด้วย นักจิตวิทยากลุ่มนี้จึงนิยามหาหลักฐานจากการวิจัยต่าง ๆ มาสนับสนุนความเชื่อด้วยการศึกษาคิดตามพัฒนาการของผู้หญิงและผู้ชาย และสำรวจการทำงานขององค์ประกอบหลักภายในจิตของมนุษย์ อันได้แก่ จิตสำนึก-จิตใต้สำนึก-จิตไร้สำนึก ซึ่งทำหน้าที่เป็นแรงขับเคลื่อนรวมทั้งความเก๋กตทางเพศให้บุคคลแสดงออกหรือมีพฤติกรรมไปตามแรงขับเคลื่อนและแรงเก๋กตนั้น รวมทั้งการทำงานของปมออดิปุส/อิเล็กตรา (Oedipus/Electra) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะทำให้เด็กเกิดพัฒนาการเกี่ยวกับเรื่องเพศ อย่างไรก็ตาม การมุ่งศึกษาพัฒนาการทางเพศ

ด้วยแนวคิดของสรีระและระบบภายในจิตนี้ ทำให้แนวคิดนี้ถูกวิจารณ์ว่าเป็นการมองเรื่องเพศจากองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือชีววิทยา (biological factors) มากเกินไป

ในขณะที่เดียวกัน นักจิตวิทยาอีกจำนวนหนึ่งเชื่อว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialisation) มีเหตุผลสำคัญยิ่งกว่า โดยกลุ่มนี้เน้นศึกษาวิจัยเชิงทดลองเพื่อวัดกระบวนการเรียนรู้ของบุคคล และการเลียนแบบตัวแบบ (modelling) ที่บุคคลชื่นชอบ กลุ่มนี้จึงอธิบายพัฒนาการทางเพศและบทบาททางเพศของมนุษย์ว่า มาจากการเลียนแบบ (imitation) และการเสริมแรง (reinforcement) ที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ว่าคุณลักษณะและพฤติกรรมทางเพศแบบไหนที่สังคมยอมรับ แนวคิดที่เชื่อเรื่องการเรียนรู้ (sex and sex roles as learned) ยังได้พัฒนามาสู่ทฤษฎี 'cognitive-development theory' ซึ่งให้ความสำคัญที่เด็กและการก่อเกิดของกระบวนการเรียนรู้ โดยเชื่อว่าเมื่อเด็กได้พัฒนามาถึงจุดที่เรียนรู้เกี่ยวกับเพศของตนเอง ก็จะเลือกที่จะพัฒนาบุคลิกภาพภายใต้แม่แบบอันเหมาะสมของความเป็นชายและหญิงนั่นเอง แนวคิดนี้ยังสนใจไปถึงวิธีที่เด็ก ๆ ใช้ในการแสวงหาตัวแบบและความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศและความแตกต่างระหว่างเพศซึ่งเด็กเป็นฝ่ายแสวงหาข้อมูลอย่างกระตือรือร้น (actively seeking) ทั้งหมดนี้เป็นแนวคิดที่อยู่ในกลุ่มจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากในการอธิบายเรื่องความแตกต่างทางเพศแต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดเหล่านี้ได้ถูกวิจารณ์ว่าไม่ต่างอะไรกับการอธิบายเรื่องเพศจากแนวชีววิทยา เพราะยังคงสนใจที่กระบวนการเรียนรู้ซึ่งเป็นพัฒนาการจากภายในของปัจเจกมากกว่ามิติอื่น ๆ ภายนอก และยังเป็นที่ยึดมั่นกันในกลุ่มนักทฤษฎีสายอื่น ๆ ว่า การอธิบายด้วยแนวคิดจิตวิทยา มากเกินไป จะเป็นผลให้เกิดการรักษามาตรฐานทางสังคม (status-quo) ที่ไปกำหนดและตัดสินความแตกต่างทางเพศของคนในสังคม

**GENDER** ในงานวิจัยนี้ ใช้คำแปลว่า เพศสภาพ เพศสถานะ เพศภาวะ ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึง เรื่องของความเป็นผู้หญิงและผู้ชายที่ไม่ได้ถูกกำหนดโดยระบบทางสรีระหรือชีววิทยา แต่ถูกกำหนดโดยปัจจัยทางวัฒนธรรม สังคม และอื่นๆ ทำให้สังคมเกิดความคาดหวังต่อความเป็นหญิงและชายในแง่มุมเฉพาะต่างๆ เช่น สถานภาพของผู้หญิงและผู้ชายเมื่ออยู่ในบริบทของครอบครัว ในฐานะของแม่ ภรรยา ลูกสาว หรือพ่อ สามี ลูกชาย ฯลฯ หรือในบริบทของการทำงานในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งผู้หญิงมักมีสถานะที่เป็นรองกว่าผู้ชาย หรือถูกจำกัดบทบาทหน้าที่บางอย่าง เป็นต้น นอกจากสถานภาพแล้ว สังคมยังคาดหวังต่อบทบาทของหญิงและชายแตกต่างกัน เช่น บทบาทของผู้ชายในฐานะผู้นำครอบครัว บทบาทของผู้หญิงในฐานะผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูลูก รวมทั้งบทบาทที่ปรากฏในพื้นที่สาธารณะซึ่งมักมีเส้นแบ่งของบทบาททางแรงงานระหว่างหญิง

ชายอยู่เสมอ นอกจากนี้ ปัจจัยทางวัฒนธรรมและสังคมยังมีส่วนกำหนดความเชื่อ (belief) ทักษะคติ (attitude) มายาคติ (myth) รวมทั้งประเพณีปฏิบัติต่างๆ ที่ถูกทำให้กลายเป็นบรรทัดฐานของสังคม (social norms) ในเรื่องของความเป็นหญิงและชาย เช่น ค่านิยมเรื่องการรักนวลสงวนตัวของผู้หญิง ทักษะคติที่ยอมรับในความเหนือกว่าของผู้ชาย มายาคติที่เชื่อว่าสรีระของผู้หญิงเป็นตัวกำหนดความคดโกงของผู้หญิง หรือประเพณีในบางสังคมที่นิยมเฉลิมฉลองเด็กชายที่เกิดใหม่ เป็นต้น

ค่านิยมข้างต้นนี้ ได้กำหนดขอบเขตให้แก่งานวิจัยนี้ว่า GENDER หรือเพศสภาพ คือ การพิจารณาเรื่องของความเป็นหญิงและชายที่ถูกกำหนดหรือประกอบสร้างขึ้นโดยวัฒนธรรมและสังคม ทั้งที่ปรากฏในวัฒนธรรมเฉพาะของไทย และวัฒนธรรมที่เป็นระดับสากล การจะทำความเข้าใจคำว่าเพศสภาพ จึงต้องพิจารณาควบคู่ไปกับปัจจัยและบริบทแวดล้อมที่สัมพันธ์กันด้วยเสมอ ด้วยเหตุนี้ เพศสภาพจึงไม่ใช่ความแตกต่างที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือโดยที่สรีระทางเพศเป็นตัวกำหนด

โดยรากศัพท์ของคำว่า GENDER มาจากคำ Indo-European มีความหมายว่า “การผลิต” “to produce” ซึ่งนำไปสู่ความหมายอื่น ๆ ที่ขยายออกไปในแง่ของ “ประเภท” หรือ “ระดับชั้น” อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาคำว่า GENDER จากพจนานุกรมฉบับอังกฤษเป็นไทย พบว่า คำนี้ถูกแทนที่ด้วยคำว่า เพศ โดยวงเล็บเพิ่มเติมว่าเป็นเพศชาย หญิง และเป็นกลาง (masculine, feminine, neutral) อันสะท้อนให้เห็นว่า การอธิบายและถ่ายทอดความเข้าใจในเรื่องของเพศสภาพอันเป็นมิติทางวัฒนธรรม-สังคมนั้น ยังเป็นที่เข้าใจกันในวงจำกัดมาก เพราะคำคำนี้ถูกใช้ด้วยคำศัพท์เดียวกับคำว่าเพศ และบ่งบอกถึงคุณลักษณะทางเพศที่ปรากฏ เช่น ความเป็นชาย เป็นหญิง หรือเป็นกลาง (ในที่นี้หมายถึงนักบวชที่สละเพศแล้ว-ผู้วิจัย) เท่านั้น

เมื่อพิจารณานิยามศัพท์ของคำว่า GENDER จากงานวิชาการของตะวันตกแล้ว พบว่าคำคำนี้มักถูกอ้างอิงถึงในศาสตร์ด้านสตรีนิยมเป็นหลัก จึงขอสรุปความหมายของ GENDER จากแง่มุมของทฤษฎีสตรีนิยม ดังนี้

นิยามศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรมของทฤษฎีสตรีนิยม อธิบาย GENDER ไว้ว่า เป็นกลุ่มของคุณลักษณะและพฤติกรรมทางวัฒนธรรมที่กำหนดให้แก่ผู้หญิงและผู้ชาย นักทฤษฎีสตรีนิยมนิยามคำนี้ขึ้นมาเพื่อแยกออกจากคำว่า SEX โดยที่ SEX หรือเพศสรีระนั้นถูกกำหนดโดยชีววิทยา ในขณะที่ GENDER หรือเพศสภาพนั้นถูกประกอบสร้างทางสังคม (social construction) ในทุก ๆ ระบบความสัมพันธ์ของสังคมล้วนแต่มีเรื่องของเพศสภาพเข้าไปเกี่ยวข้องแทรกซึมอยู่ทั้งนั้น และการที่เพศสภาพเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมนี้เอง ที่ทำให้ความ



แตกต่างทางเพศสภาพของหญิงและชายได้ถูกทำให้มองไม่เห็นหรือกลายเป็นความเคยชิน กลายเป็นเรื่องธรรมชาติสำหรับความเข้าใจส่วนใหญ่ของสังคม การจัดวางให้ผู้หญิงมีเพศสภาพในลักษณะที่เป็นคู่ตรงข้ามกับผู้ชาย (binary opposition) นี้เองที่ทำให้ผู้หญิงมักถูกมองว่าเป็น “คนอื่น/ Other” ของผู้ชาย ซึ่งมีนัยของความด้อยกว่า

Simone de Beauvoir ผู้บุกเบิกทฤษฎีสตรีนิยมชาวฝรั่งเศสได้กล่าวข้อความที่อธิบายความหมายของเพศสภาพไว้อย่างชัดเจนว่า “One is not born, but rather becomes a woman” หรือ “ผู้หญิงไม่ได้เกิดมาเป็นผู้หญิง แต่ถูกทำให้กลายเป็นผู้หญิงในภายหลัง” (Beauvoir, 1953) Beauvoir ต้องการชี้ให้เห็นว่า การที่เด็กคนหนึ่งเกิดมามีเพศสรีระเป็นหญิงนั้น ไม่ได้มีอะไรบ่งบอกว่าเธอด้อยกว่า แต่ครั้นทารกน้อยลืมตาดูโลก การแสดงสีหน้าหรือความรู้สึกจากคนรอบข้างเธอในเชิงที่ผิดหวังนั้น ก็ได้บ่งบอกการเริ่มต้นของกระบวนการที่ทำให้เด็กผู้หญิงนั้นมีคุณค่าน้อยกว่าเด็กผู้ชายแล้ว การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว ความรู้และวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่ได้รับการถ่ายทอดปลูกฝังจากโรงเรียน ตำรา และผ่านสื่อมวลชนทุกประเภท มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้เด็กผู้หญิงรับเอาค่านิยมความเชื่อ และทัศนคติเกี่ยวกับความแตกต่างทางเพศสภาพเหล่านั้นเข้ามาไว้ในตัวเอง และทำหน้าที่ถ่ายทอดปลูกฝังค่านิยมนี้ยังคนรุ่นอื่นต่อไป กระบวนการหรือกลไกที่ทำหน้าที่ดอกย้ำค่านิยมทางเพศสภาพเหล่านี้เอง ที่เรียกกันว่า กระบวนการขัดเกลากายทางสังคม (socialisation) ซึ่งสื่อก็คือหนึ่งในกลไกดังกล่าว และด้วยกระบวนการที่เกิดขึ้นจากปัจจัยแวดล้อมภายนอกดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้นักสตรีนิยมสรุปว่าเพศสภาพ (GENDER) เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม และการขูดค้นหารากเหง้าหรือที่มาของการประกอบสร้างเพศสภาพในแต่ละวัฒนธรรมก็คือเป้าหมายสำคัญของนักสตรีนิยมเพื่อจะนำไปสู่การหาทางยุติอคติทางเพศในทุกรูปแบบ รวมทั้งความรุนแรงทางเพศ การเอาเปรียบและการละเมิดทางเพศ อันเนื่องมาจากค่านิยมด้านเพศสภาพที่ฝังลึกอยู่ในโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝ่ายหนึ่งมักมีอำนาจเหนือฝ่ายหนึ่ง โดยอ้างอิงแนวทางทางเพศสรีระหรือทางธรรมชาติ การนิยามคำว่าเพศสภาพดังกล่าวนี้ ทำให้ทฤษฎีสตรีนิยมสร้างข้อโต้แย้งกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ ได้อย่างน่าสนใจ และเป็นการปฏิเสธหลักการเรื่อง “การกลายมาเป็น” หรือ ‘becoming’ ที่ฟรอยด์ได้อธิบายไว้ว่าเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายจะเติบโตเป็นผู้หญิงและชาย (feminine and masculine) ตามระดับการเติบโตที่มีส่วนสัมพันธ์กับแรงขับเคลื่อนทางเพศและจิตสำนึก เช่น เด็กผู้หญิงจะเติบโตโดยพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นหญิงมากขึ้นเนื่องจากต้องการใกล้ชิดกับพ่อที่มีอวัยวะเพศแตกต่างกับตัวเอง อันเป็นระยะของการพัฒนาที่เรียกว่า การอิจฉาอวัยวะเพศชาย ‘pennis envy’ ในขณะที่เด็กผู้ชายจะเติบโตโดยการพัฒนาความเป็นชายมากขึ้น เพราะกลัวว่าจะสูญเสีย

อวัยวะเพศชายของตัวเองไป เนื่องจากเห็นว่าผู้หญิงไม่มีอวัยวะเช่นตนเอง เรียกว่า เป็นระยะของการกล้ำการถูกตอน (castration)

นักทฤษฎีสตรีนิยมและนักสังคมศาสตร์จำนวนหนึ่งได้พยายามชี้ให้เห็นว่า การปลุกฝังเรื่องความแตกต่างทางเพศสภาพในโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจนี้ ไม่เพียงปรากฏในความสัมพันธ์แบบหญิงกับชายเท่านั้น แต่ยังปรากฏในความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกันหรือรักร่วมเพศ (homosexual) รวมทั้งระหว่างคนที่เป็นรักต่างเพศ (heterosexual) ที่มักใช้อำนาจกดขี่คนที่เป็นรักร่วมเพศ ในลักษณะของการปฏิเสธ ไม่ยอมรับ หรือด้วยการลงโทษ (Walsh, 2001: 12)

การสร้าง ความแตกต่างของเพศสภาพด้วยวิธีการจับคู่ตรงข้ามดังที่กล่าวแล้วนี้ มีส่วนทำให้อัตลักษณ์ (identity) ของผู้หญิง ผู้ชาย และเพศที่สาม มีลักษณะที่เน้นความแตกต่างระหว่างกันอย่างเด่นชัด จนกล่าวได้ว่า เพศสภาพมีส่วนกำหนดอัตลักษณ์ของบุคคลและกลุ่มบุคคล เช่น ผู้ที่มีเพศสภาพเป็นชาย มักมีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเป็นชาย ความแข็งแรง ความเป็นผู้นำ ความอดทน ซึ่งทั้งหมดนี้ไม่ใช่อัตลักษณ์ที่บุคคลนั้นสร้างขึ้นเองเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากการปรับอัตลักษณ์ให้สอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมที่มีต่ออัตลักษณ์ของแต่ละเพศสภาพ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ตามทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้โต้แย้งว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ เลื่อนไหล ปรับเปลี่ยนไปได้ตามบริบทของเวลาและสถานที่ (อาทิ Butler, 1990; Foucault, 1984) ดังนั้น เพศสภาพจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ไม่คงที่ และปรับเปลี่ยนได้เช่นกัน ข้อเสนอแนะดังกล่าวนี้มีผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการศึกษาเรื่องเพศสภาพอยู่ไม่น้อย โดยมีความพยายามที่จะศึกษาว่าภายใต้บริบทและปัจจัยแบบใดบ้าง ที่บุคคลจะแสดงออกซึ่งเพศสภาพนั้น ๆ หรือประกอบสร้างเพศสภาพที่เป็นอิสระไปจากเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม เช่น แสดงออกว่าเป็นเกย์ และเป็นผู้ชาย สลับกันไปในบางสถานการณ์ เป็นต้น ในที่นี้จึงอาจตีความได้ว่า เพศสรีระที่ถูกกำหนดโดยธรรมชาตินั้นไม่อาจเป็นสิ่งที่รับรองเพศสภาพของบุคคลนั้นได้ เช่น มีเพศสรีระเป็นผู้หญิง แต่มีการแสดงออกของเพศสภาพว่าเป็นผู้ชาย เป็นต้น

**SEXUALITY** ในงานวิจัยนี้ ใช้คำแปลว่า เพศวิถี หรือ เพศธรรม ซึ่งหมายถึง ระบบความคิดความเชื่อเรื่องเพศ เป็นกระบวนการทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนด จัดการ กำกับควบคุม รวมทั้งการแสดงออกเกี่ยวกับบรรณนิยมทางเพศ ความปรารถนา ความพึงพอใจในเรื่องเพศ การแสดงท่าทีที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ การแต่งกาย เป้าหมายในความสนใจทางเพศ และการสร้างจินตนาการที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ ไปจนถึงการออกกฎเกณฑ์ ระเบียบกฎหมายต่าง ๆ ที่มาควบคุม

หรือกำกับดูแลเรื่องเพศของคนในสังคม ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง เพศวิถี หรือ SEXUALITY ก็คือ วิถีทางเพศของคนทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและในระดับสังคม ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว สังคมจะมีการสร้างบรรทัดฐานชุดหนึ่งที่ยอมรับหรือให้ความชอบธรรมกับเพศวิถีที่กำหนดขึ้นเท่านั้น จนกลายเป็นมาตรฐานหลักเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ปกติ (normal sex) หรือเพศที่ชอบธรรม (legitimated sex) อันเป็นผลให้คนในสังคมแยกแยะเรื่องเพศที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งเชื่อกันว่าเป็นวิถีปฏิบัติของคนส่วนใหญ่ในสังคมออกจากเรื่องเพศที่ไม่ถูกต้อง เพศวิถีที่แตกต่างออกไปจากนี้ เช่น พวกที่นิยมรักร่วมเพศ เพศสัมพันธ์นอกสมรส เพศสัมพันธ์ที่ผ่านการซื้อขาย เช่น การค้าประเวณี จึงกลายเป็นกลุ่มที่มีเพศวิถีผิดปกติหรือเบี่ยงเบนออกไปทันที และมักจะถูกมองว่าเป็น “ปัญหา” หรือเป็นต้นเหตุของการก่อปัญหาในสังคม จึงจำเป็นต้องได้รับการจับตามองและควบคุม เพศวิถีของคนเราจึงเกี่ยวข้องกับอำนาจและอยู่บนพื้นฐานของการถูกรอบงำทางความเชื่อ และถูกควบคุมด้วยหลักเกณฑ์มาตรฐานที่สำคัญก็คือ กระบวนการควบคุมตรวจสอบเรื่องเพศของสังคมได้ทำให้เรื่องเพศและเพศวิถีซึ่งเป็นกิจกรรมในพื้นที่ส่วนตัวสามารถถูกจับจ้องหรือตั้งคำถามจากสังคมได้ อันเป็นผลให้เรื่องเพศวิถีถูกพูดถึงในพื้นที่สาธารณะแต่ในลักษณะที่ลับ ๆ ล่อ ๆ อันแสดงออกถึงสถานภาพแบบกำกั่งระหว่างส่วนตัวกับสาธารณะของเพศวิถี

สำหรับพจนานุกรมฉบับแปลอังกฤษ-ไทยนั้น ได้ให้ความหมายของ SEXUALITY ไว้ 2 ความหมายด้วยกัน คือ 1) ลักษณะจำเพาะพิเศษของเพศ และ 2) ความใคร่ กามารมณ์ พฤติกรรมทางเพศที่เกินขอบเขต จะเห็นได้ว่า SEXUALITY ในที่นี้ถูกนิยามทั้งในแง่ของชีววิทยาถือเป็นลักษณะทางเพศที่ปรากฏ กับในแง่ของอารมณ์และพฤติกรรมทางเพศ หากเปรียบเทียบกับนิยามที่งานวิจัยนี้กำหนด จะพบว่าความหมายประการที่สองมีส่วนใกล้เคียงมากกว่า แต่ไม่สมบูรณ์และค่อนข้างจะเน้นไปที่ความเป็นส่วนตัวของเรื่องเพศ ความเพิดเพลินใจ และความผิดปกติ (เกินขอบเขต) ซึ่งเป็นเรื่องของอารมณ์เป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่มิติของอำนาจและการผลิตสร้างวาทกรรมหรือความรู้ความจริงเกี่ยวกับเพศวิชานั้น กลับไม่ได้ครอบคลุมถึง ทำให้เข้าใจได้ว่า SEXUALITY ในความหมายที่เป็นทางการตามพจนานุกรมนั้นมีนัยของเรื่องเพศสัมพันธ์ จึงทำให้คำคำนี้ไม่มีคำแปลที่เป็นศัพท์เฉพาะ มีแต่คำอธิบายความ และเป็นการยืนยันว่า สังคมไทยไม่คุ้นเคยกับการนิยามคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเพศในแง่มุมที่ละเอียดและหลากหลายขึ้น จึงนิยม (หรืออนุญาต) ให้ใช้แต่คำว่าเพศคำเดียวที่ครอบคลุมความหมายทั้งหมด ความขาดแคลนในเชิงภาษาหรือการเรียกชื่อมีส่วนทำให้การสื่อสารทำความเข้าใจเรื่องเพศมีข้อจำกัดไปด้วย

นักทฤษฎีสตรีนิยมให้ความสำคัญกับเรื่องของเพศวิถีในฐานะเป้าหมายของการศึกษาและการต่อสู้มาตั้งแต่เริ่มต้นขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในทศวรรษ 1960 ทฤษฎีสตรีนิยม

อธิบายว่าเพศวิถีเป็นเสมือนกลไกที่กำหนดวิธีคิดที่เราควรวางตำแหน่งที่ทาง (position) ตัวเองอย่างไร ควรมีความต่างจากคนอื่นโดยเฉพาะเพศตรงข้ามอย่างไร เช่น ผู้หญิงควรแต่งกายที่แสดงออกถึงความเป็นผู้หญิง และควรมีรสนิยมในการฟังพอใจเพศตรงข้าม เป็นต้น

จูเลียต มิทเชล นักสตรีนิยมหัวก้าวหน้า (radical feminist) ได้นิยามเพศวิถีว่าเป็น 1 ใน 4 ของโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่ผู้หญิง นอกเหนือจาก ความเชื่อเรื่องปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ (patriarchy) เรื่องของทุนนิยม (capitalism) และชนชั้น (class) ทฤษฎีสตรีนิยมได้ชี้ว่า การที่ผู้ชายมีอำนาจเหนือเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง ในแง่ที่เป็นฝ่ายควบคุมระบบอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง (มักเป็นฝ่ายกำหนดว่าอายุที่เหมาะสมต่อการมีเพศสัมพันธ์ของผู้หญิงอยู่ที่ไหน ผู้หญิงควรตั้งครรภ์หรือไม่ หรือเป็นต้นเหตุแห่งการตั้งครรภ์ รวมไปถึงการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมของผู้หญิงด้วย) ทำให้ผู้ชายอยู่ในฐานะที่เหนือกว่าผู้หญิงเสมอ และมีผลทำให้ผู้หญิงรับเอาความคิดความเชื่อที่ว่า เรือนร่างของผู้หญิงนั้นมีไว้เพื่อตอบสนองความเพลิดเพลินทางเพศ (sexual pleasure) ของผู้ชาย และเพื่อการมีบุตรให้แก่ผู้ชาย (reproductive responsibility) ซึ่งทั้งสองบทบาทนี้ได้มีส่วนจำกัดผู้หญิงเอาไว้กับพื้นที่ในบ้านและกิจกรรมที่เป็นเรื่องในบ้าน (domestic) (Tannenbaum, 2001)

ประเด็นที่เป็นศูนย์กลางของการวิเคราะห์เรื่องเพศวิถีสำหรับนักสตรีนิยม ก็คือนักสตรีนิยมเชื่อว่ารูปแบบของเพศวิถีไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ แต่สะท้อนสภาพทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง ที่มีผลต่อชีวิตและจิตสำนึกในระดับปัจเจกบุคคล นักสตรีนิยมรุ่นหลัง ๆ ยังเสนอข้อโต้แย้งว่า เพศวิถีไม่ได้มีรูปแบบเดียวที่เป็นสากล (Kemp & Squires, 1997) นั่นคือ ผู้หญิงทุกคนไม่ได้ถูกกดขี่ทางเพศวิถีในรูปแบบเดียวกันหมด วัฒนธรรม ภูมิประเทศ และบริบททางชนชั้น เชื้อชาติที่ต่างกัน ก็ย่อมเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือแม้แต่มิทัศนคติในเรื่องเพศวิถีที่แตกต่างกัน เช่น นักสตรีนิยมตะวันตกมักมองว่าความเป็นแม่และพื้นที่ในบ้านคือรูปแบบของการกดขี่ผู้หญิง ในขณะที่นักสตรีนิยมตะวันออกจะให้ความสำคัญกับความเป็นแม่และบทบาทในบ้านและมุ่งสร้างคุณค่าของผู้หญิงจากส่วนนี้ หรือนักสตรีนิยมตะวันตกจะมองว่าการปลดปล่อยระบบเพศวิถีของผู้หญิงคือการก้าวพ้นจากความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ และสนับสนุนความสัมพันธ์แบบรักร่วมเพศ (ในลักษณะของการปฏิเสธผู้ชาย) จนกระทั่งกลายเป็นขบวนการต่อสู้รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ในขณะที่นักสตรีนิยมตะวันออกไม่ได้เห็นว่ารูปแบบนี้จะเป็นทางออกที่เหมาะสม แต่พยายามเสนอให้มีการปรับเพศวิถีในลักษณะที่สมดุลและเติมเต็มให้แก่กันระหว่างชายและหญิง และเสนอให้ผู้หญิงสามารถควบคุมระบบเพศวิถีของตัวเองได้ เช่น สามารถวางแผนชีวิตการแต่งงาน การเลือกคู่ครอง การมีบุตร รวมไปถึงการ

ต่อต้านวิธีการที่ผู้ชาย (รวมทั้งสังคม) ทำให้เรื่อร้างของผู้หญิงกลายเป็นสินค้า และความรุนแรงทางเพศต่าง ๆ ที่กระทำต่อผู้หญิง

นักสตรีนิยมแนวจิตวิเคราะห์ (psychoanalytic feminist) เชื่อว่าเพศวิถีมี 2 มาตรฐาน (double standard) คือ ผู้ชายมีธรรมชาติของการมีคู่ได้มากกว่า 1 คน (polygamous) ในขณะที่ผู้หญิงนั้นถูกทำให้เชื่อว่ามีธรรมชาติของการมีคู่ได้ครั้งละคนเดียว (monogamous) เมื่อเป็นเช่นนี้ ผู้หญิงที่ประพฤติตัวนอกเหนือจากกรอบนี้ จึงมักถูกประณามว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี เป็นผู้ที่ละเมิดระบบเพศวิถี ซึ่งถูกนำไปอธิบายว่าเป็นการละเมิดต่อกฎของธรรมชาติที่ผูกติดตัวมากับสรีระของผู้หญิง ด้วยเหตุนี้ ผู้หญิงจึงมักถูกตีกรอบให้เก็บกดเรื่องของความต้องการทางเพศ อารมณ์และความปรารถนาทางเพศเอาไว้ ทำให้ผู้หญิงไม่สามารถเรียนรู้และสื่อสารเรื่องเพศได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

นักสตรีนิยมที่สนใจเรื่องการศึกษา เชื่อว่า การแบ่งแยกเพศวิถี หรือการทำให้เพศวิถีมีสองมาตรฐาน มีผลต่อการสร้างความสับสนทางอัตลักษณ์ของเด็กผู้หญิง จากการศึกษาในโรงเรียนพยายามที่จะทำให้เด็กผู้หญิงควบคุมเพศวิถีของตัวเอง และเตรียมพร้อมที่จะเป็น “ผู้ผลิต” หรือเป็นแม่ ทำให้เพศวิถีของเด็กผู้หญิงเติบโตในลักษณะของ “ความพร้อมที่จะเป็นแม่” ได้เร็ว

นักสตรีนิยมเห็นว่า เพศวิถีทุกรูปแบบจำเป็นต้องได้รับการสำรวจและศึกษา เพื่อต่อสู้กับกระบวนการที่ทำให้เพศวิถีกลายเป็นสินค้า เช่น การค้าประเวณี การเผยแพร่ภาพเปลือย เป็นต้น นักสตรีนิยมยังมุ่งที่จะตรวจสอบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้างของเพศวิถี เช่น เพศวิถีกับทุนนิยม เพศวิถีกับการบริโภคนิยม เป็นต้น ซึ่งนอกจากการศึกษาแล้ว สตรีนิยมยังมุ่งหาทางยุติการใช้ประโยชน์จากเพศวิถีที่ก่อให้เกิดการกดขี่ทางเพศ ที่เรียกกันว่า การเมืองเรื่องเพศวิถี หรือ sexual politics ประเด็นทางเพศวิถีที่สะท้อนการกดขี่ผู้หญิง โดยเฉพาะในบริบทของสังคมไทย ได้แก่ การตัดสินใจในภาวะอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง การยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การค้าประเวณี ภาพเปลือย โรคเอดส์ ความรุนแรงทางเพศ ข้อห้ามทางเพศที่เป็นความเชื่อต่าง ๆ รวมทั้งการเลือกปฏิบัติต่อเพศที่สาม

**DISCOURSE** ในงานวิจัยนี้กำหนดให้ใช้คำแปลว่า วาทกรรม หมายถึง ชุดของความหมายที่เป็นระบบ ซึ่งปรากฏทั้งในรูปของข้อความ ภาพ สัญลักษณ์ แบบแผนปฏิบัติ รวมไปถึงความเชื่อ ค่านิยม อัตลักษณ์ที่มีการสื่อสารเพื่อให้เกิดความหมาย คุณค่า กฎเกณฑ์ เงื่อนไข ซึ่งมีผลต่อการควบคุมสังคม สถาบัน และปัจเจกบุคคลว่า อะไรควรนำเสนอ/ สื่อความ อะไรควรเชื่อและปฏิบัติตาม รวมทั้ง ไปมีผลต่อการสร้างชุดของความจริงขึ้นในสังคมในช่วงเวลาเฉพาะด้วย เช่น

วาทกรรมเรื่องเพศ ที่ในยุคสมัยหนึ่งมีความหมายว่าเป็นเรื่องต้องปกปิด แต่พอมานี้ในปัจจุบัน ความหมายและความจริงเช่นนี้ กำลังถูกท้าทายและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง

ความหมายของ DISCOURSE ที่ปรากฏในพจนานุกรมฉบับแปลนั้น ก่อนข้างจำเพาะอยู่เพียงแค่ การพูด การกล่าวคำปราศรัย ปาฐกถา การสนทนา และการอนุমানเหตุผล ซึ่งเป็นความหมายที่แคบเกินไป และทำให้กระบวนการศึกษาวาทกรรมที่ผ่านมาของไทยมักจำกัดอยู่แค่การศึกษาวาทศิลป์ (คำพูด) โดยไม่ค่อยให้ความสนใจกับเนื้อหาหรือภาพของสื่อประเภทต่าง ๆ มากนัก รวมทั้งไม่ค่อยศึกษาแบบเจาะลึกเพื่อค้นหาอำนาจที่ครอบคลุมอยู่เหนือวาทกรรมนั้น ๆ

พจนานุกรมของสตรีนิยม ได้นิยามความหมายของวาทกรรม (DISCOURSE) ไว้ว่า เป็นความสัมพันธ์ของภาษา (รวมทั้งความหมาย) กับความจริงทางสังคม ซีลา โรโบเทม นักสตรีนิยมกลุ่มหัวก้าวหน้าได้กล่าวถึงวาทกรรมว่า เป็นเครื่องมือของการครอบงำแบบปิตาธิปไตยหรือชายเป็นใหญ่ (patriarchy) และการต่อสู้กับอำนาจภายใต้วาทกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ จึงเป็นเป้าหมายแห่งขบวนการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยม (Rowbotham, 1973) เช่นเดียวกับนักสตรีนิยมในกลุ่มเดียวกันคือ รอส โควาร์ด ได้เสนอว่าการที่เราจะเข้าใจเรื่องการประกอบสร้างความแตกต่างทางเพศสภาพได้นั้น เราต้องดูที่บริบท การเปลี่ยนแปลง และการให้คำจำกัดความของเพศวิถีในหลากหลายวาทกรรม รวมทั้งต้องทำความเข้าใจว่าวาทกรรมเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นอย่างไร (Coward, 1983) แนวคิดของนักสตรีนิยมเหล่านี้ บ่งบอกว่าวาทกรรมเกี่ยวกับเพศสภาพและเพศวิถีนั้น แท้จริงแล้วเป็นสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น โดยกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า (เช่น ผู้ชาย รัฐบาล กฎหมาย ฯลฯ) เพื่อใช้ควบคุมกลุ่มคนที่ด้อยกว่า ดังนั้น วาทกรรมจึงถูกกำกับอยู่ภายใต้อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอ เช่น วาทกรรมความงาม ที่ก่อให้เกิดการสร้างค่านิยม จนกลายเป็นความจริงในสังคมขึ้นมาว่า ความงามสำหรับผู้หญิงต้องหมายถึง อ่อนวัย รูปร่างเพรียว ผิวขาว และสวย (young, slim, white and beautiful) ทำให้ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยสร้างเป้าหมายเรื่องความงามตามวาทกรรมนี้ และง่ายต่อการถูกเอาเปรียบจากระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมที่นำเอาความงามมาเป็นสินค้า เป็นผลิตภัณฑ์ที่มุ่งขายกลุ่มลูกค้าผู้หญิง ซึ่งสตรีนิยมจะตั้งคำถามกับวาทกรรมความงามเช่นนี้ว่า ใครคือผู้มีอำนาจตัวจริง ที่อยู่เบื้องหลังการสร้างวาทกรรมนี้ ผู้หญิงต้องการรูปร่างที่งดงามไปเพื่อใคร และรูปร่างแบบไหนหรือแค่ไหนที่เรียกวางงาม และใครเป็นผู้กำหนดมาตรฐานเหล่านี้ เป็นต้น

การศึกษาวาทกรรมที่นักสตรีนิยมสนใจเป็นพิเศษ คือ วาทกรรมที่ถูกทำให้เป็นคนอื่น (discourse of otherness) หรืออาจเรียกได้ว่าวาทกรรมของคนชายขอบ คือบรรดากลุ่มคนที่ถูกกีดกันและไม่ค่อยได้มีเสียงในสังคม เช่น ผู้หญิง เด็ก พวกรักเพศเดียวกัน คนยากจน คนพิการ คนชรา คนต่างชาติพันธุ์ ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ฯลฯ การศึกษาวาทกรรมของคนชายขอบนี้ นอกจากจะเป็นไป

เพื่อการสืบค้นที่มาแห่งการถูกกีดกัน กระบวนการใช้อำนาจและพลังไสของกลุ่มที่เหนือกว่าใน ลักษณะของการสร้างภาพเหมารวม (stereotype) เช่น ภาพของเกย์ในฐานะของพวกเบี่ยงเบนและ ก้าวร้าวทางเพศ ภาพของผู้ติดเชื่อเฮดส์ในฐานะของผู้ที่มีพฤติกรรมไม่ดี เป็นต้น ภาพเหมารวม เหล่านี้เมื่อถูกผลิตซ้ำบ่อย ๆ โดยกระบวนการขั้ดเกล้าทางสังคมต่าง ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน ก็จะเป็นผลให้คนกลุ่มนี้ถูกกีดกันออกจากสังคม และตกอยู่ในฐานะของ “ผู้ที่ตั้งคมลง โทษ” อยู่เสมอ

มิเชล ฟูโก นักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงในแนวคิดเรื่องวาทกรรม ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการปรากฏตัวของความรู้ การรับรู้ ตลอดจนปฏิบัติการที่ควบคู่กันไปกับความรู้ทั้งหลาย ล้วนถูกกำหนดขึ้นด้วยระบบของวาทกรรม ซึ่งฟูโกเรียกว่ากรอบความรู้ ซึ่งเป็นโครงสร้างลึกที่มีบทบาทกำหนดและชี้นำจำกัดว่า แต่ละยุคสมัยจะสามารถผลิตหรือไม่สามารถผลิตอะไรออกมาเป็นความคิดทางวาทกรรมได้บ้าง (อ้างใน นพพร ประชากุล, 2002) ตัวอย่างเช่น วาทกรรมเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งก่อนหน้านี้ เรื่องของความรุนแรง เช่น การทุบตีภรรยาถูกเข้าใจว่าเป็นเรื่องในบ้าน และไม่ควรนำออกมาพูดภายนอกบ้าน แต่ในปัจจุบันนี้ ภายใต้กระแสการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมนักสิทธิมนุษยชน เรื่องของความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาสาธารณะที่ต้องสามารถพูดถึงได้ และเสียงของผู้หญิงที่ถูกทำร้ายต้องเป็นที่ได้ยิน เป็นต้น ฟูโกได้ชี้ให้เห็นว่า เนื่องจากชุดของความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศนี้ มีความล้าลึกและหลากหลายมาก คนทุกคนในสังคมสามารถเป็นได้ทั้งผู้ควบคุมและถูกควบคุม เช่น คนที่มีความคิดความเชื่อในเรื่องเพศแตกต่างกันก็จะพยายามกำกับควบคุมเรื่องเพศของผู้อื่นที่ไม่สอดคล้องกับของตัวเอง โดยอ้างเอาวาทกรรมเรื่อง การทำให้เพศเป็นเรื่องปกติหรือรักษาให้อยู่ในบรรทัดฐานเป็นหลักการ ในที่นี้ ฟูโกได้อธิบายว่ารัฐเป็นโครงสร้างหนึ่งที่ระบบวาทกรรมในเรื่องเพศของกลุ่มต่าง ๆ ได้พยายามเข้าไปมีอิทธิพลในทางนโยบายและการกำกับเพื่อให้เป็นไปตามแนวทางที่แต่ละฝ่ายเห็นว่าดีงามเหมาะสม เมื่อรัฐนำเอา กลไกทางวาทกรรมของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งออกมาใช้เป็นหลัก จึงยอมทำให้ฝ่ายที่มีวิถีทางเพศแตกต่างออกไปกลายเป็น “คนส่วนน้อยในเรื่องเพศ” และหลุดออกจากกรอบของเพศที่ชอบธรรม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรัฐเป็นเสมือนเวทีของการทำทนายเชิงอำนาจ จึงทำให้การครอบงำเรื่องเพศไม่ใช่ อำนาจที่หยุดนิ่งหรือผูกขาด แต่มีโอกาสที่จะถูกต่อรองและปรับเปลี่ยนโดยกลุ่มคนอื่น ๆ ที่หลากหลายในสังคมในสังคมได้ทุกเมื่อ ดังจะเห็นได้จากปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในสังคมไทย ที่กลุ่มของคนรักเพศเดียวกัน (homosexual) ได้พยายามที่จะต่อรองแง่มุมของความหมายใหม่ ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศที่ชอบธรรมผ่านการรวมกลุ่มและสร้างพื้นที่ของตนเอง ทั้งในแง่ขององค์กรเคลื่อนไหวทางสังคม เช่น กลุ่มฟ้าสีรุ้งของพวกชายรักชาย และกลุ่มอัญจารีของพวกหญิงรักหญิง รวมทั้งการ

สร้างเว็บไซต์เพื่อการขยายเครือข่ายและการเปิดเผยตัวตนหรืออัตลักษณ์ทางเพศในพื้นที่ที่เป็นของกลุ่มตนเอง เป็นต้น

การตั้งคำถามกับวาทกรรมและอำนาจ ทำให้ผู้ที่สนใจเรื่องนี้ มุ่งเน้นวิธีการวิเคราะห์วาทกรรมด้วยการขุดค้นรากเหง้าและโครงสร้างของวาทกรรมในฐานะของภาษา และการสื่อความหมายต่าง ๆ เช่น คำวาทและภาพ ภาพยนตร์ ละคร โฆษณา และเนื้อหาตัวบทของสื่อทุกประเภท ทั้งสื่อสมัยใหม่เช่นอินเทอร์เน็ต ไปจนถึงสื่อพื้นบ้านและสื่อประเพณี

**POWER** ในงานวิจัยเรื่องนี้ กำหนดให้ใช้คำว่า อำนาจ ซึ่งเป็นความหมายเชิงนามธรรมที่หมายถึง ความสามารถหรือปฏิบัติการทางสังคมในการควบคุม หรืออยู่เหนือกว่าคนอื่นหรือสถาบันอื่นในสังคม ตามนัยนี้ อำนาจจึงเป็นเสมือนองค์ประกอบที่กำหนดสถานภาพให้แก่ปัจเจกบุคคล รวมทั้งสถาบันต่าง ๆ เช่น ประเทศชาติด้วย อำนาจจึงมิใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด แต่เป็นสิ่งที่ได้รับจากปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่สังคมประกอบสร้างขึ้น เช่น อำนาจของผู้ชายที่เหนือกว่าผู้หญิง เพราะมีเพศสภาพเป็นชายและสังคมยอมรับในบทบาทของการเป็นฝ่ายรุกในด้านเพศวิถีหรือค่านิยมและรสนิยมทางเพศ เป็นต้น

กลุ่มทฤษฎีสายวิพากษ์ (Critical theory) เป็นสำนักคิดที่มีจุดยืนในการวิพากษ์โครงสร้างของอำนาจที่ปรากฏอยู่ในทุก ๆ สถาบันของสังคม เช่น บ้าน วัด โรงเรียน และสื่อมวลชน นักทฤษฎีวิพากษ์มักตั้งคำถามในการวิเคราะห์ว่า อำนาจของผู้ผลิตความรู้ความจริง (วาทกรรม) ชุดนั้นอยู่ที่ใคร ใครเป็นเจ้าของสื่อ ผู้ผลิตสื่อเหล่านั้นสร้างสรรคงานอยู่ภายใต้ความเชื่อในอำนาจของกลุ่มใด เป็นต้น การกำหนดให้ “อำนาจ” เป็นเป้าหมายของการวิพากษ์ ทำให้สามารถอธิบายได้ว่า ไม่มีการสร้างความรู้ ความจริงชุดใดที่ปราศจากอำนาจ หรืออาจเรียกได้ว่าไม่มีความรู้ใดที่เป็นอิสระจากกระบวนการปลูกฝังอำนาจผ่านการขัดเกลาและสร้างความรู้ขึ้น ฟูโก ได้นำเสนอแนวคิดหลักของเขาในประเด็นที่ว่า “ความรู้คืออำนาจ” (power/knowledge) ตามความคิดของฟูโกนั้น อำนาจไม่ได้เป็นพลังในทางลบ แต่มีลักษณะในเชิงบวกมากกว่า นั่นคือเป็นสิ่งที่ผลิตความรู้ สร้างความเป็นจริง (อังกูณ นพพร ประชากุล: 409-412) รวมไปถึงสร้างความชอบธรรมให้กับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในการควบคุมปัจเจกและสังคมให้อยู่ในระบบ เช่น นโยบายวางแผนครอบครัวที่ได้สร้างชุดของความจริงในเรื่องของปัญหาประชากรล้นโลก จนทำให้ปัจเจกบุคคลยินยอมให้รัฐเข้ามามีอำนาจกำหนดการตัดสินใจเรื่องการมีบุตร รวมทั้งระบบเพศวิถี (เช่น การทำหมัน การใช้ถุงยางอนามัย) ของตนเอง กรณีเดียวกันนี้เกิดขึ้นกับการสร้างความรู้ความจริงในเรื่องของเอดส์เช่นกัน หากพิจารณาจากตัวอย่างเหล่านี้



อำนาจในฐานะความรู้ไม่ใช่พลังเชิงลบ แต่สิ่งที่ฟูโกต้องการเปิดเผยให้เห็นก็คือ อำนาจที่แผ่มาในรูปของรู้นั้น มีความแนบเนียนเสียจนปัจเจกบุคคลไม่ตระหนักว่าได้ยินยอมพร้อมใจอยู่ได้ อำนาจนั้น ๆ เสียแล้ว ซึ่งในที่นี้จะเห็นได้ว่า ความยินยอมในเรื่องของการควบคุมเพศวิถีและชีวิตส่วนตัวเป็นช่องทางที่เด่นชัดที่สุดของการควบคุมเชิงอำนาจ

ทฤษฎีสตรีนิยมให้ความสนใจกับเรื่องธรรมชาติของอำนาจ ตำแหน่งแห่งที่ที่ธรรมชาติดำรงอยู่ และอำนาจแบบผู้หญิงหรือแบบสตรีนิยมว่ามีหรือไม่ นักสตรีนิยมคลื่นลูกที่สองซึ่งสนใจเรื่องของเพศวิถี เช่น เคท มิลเลท (Millett, 1970) ชี้ให้เห็นว่าอำนาจระหว่างหญิงชายนั้นถูกกำหนดเอาไว้ที่ความสามารถในการควบคุมเพศวิถี และพลังทางเพศ และในที่นี้ผู้ชายย่อมได้เปรียบและยังสามารถใช้อำนาจแห่งเพศวิถีละเมิดหรือลงโทษผู้หญิงได้เสมอ เช่น ใช้อำนาจทำร้ายทางเพศ การล่วงเกินและคุกคามทางเพศ การกระทำความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการทำให้เรื่องของการใช้อำนาจทางเพศเป็นเรื่องที่ชอปรธรรม เช่น ด้วยการผ่านรูปแบบของการสมรส การผลิตภาพเปลือย อย่างไรก็ตาม นักสตรีนิยมสายมานุษยวิทยาได้โต้แย้งว่า ความสมดุลทางอำนาจระหว่างหญิงชายนั้น มีความหลากหลายแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมของแต่ละแห่ง เช่น ในบางวัฒนธรรมผู้หญิงอาจมีอำนาจตัดสินใจและควบคุมระบบความสัมพันธ์ในครัวเรือนมากกว่าผู้ชาย แต่โดยส่วนมากแล้ว ผู้ชายมักได้รับความเชื่อถือว่ามีความสำคัญมากกว่าในระบบความสัมพันธ์ของวัฒนธรรม จึงได้รับอำนาจมากกว่า

นักสตรีนิยมอีกกลุ่มหนึ่งที่สนใจเรื่องของการสร้างความหมาย ได้เสนอแนวคิดที่ว่า เนื่องจากผู้ชายได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการเป็นผู้สร้างหรือผลิตความหมาย องค์ความรู้และประวัติศาสตร์ต่าง ๆ จึงมักได้รับการบันทึกหรือเขียนโดยผู้ชายทั้งสิ้น เป็นผลให้ความรู้ประวัติศาสตร์หรือภาษาที่เป็นแบบผู้หญิงสูญหายหรือถูกบิดเบือนไป นักสตรีนิยมกลุ่มนี้จึงเสนอให้มีการรื้อสร้างทฤษฎี องค์ความรู้ และเขียนประวัติศาสตร์เสียใหม่ โดยรวมแล้ว นักสตรีนิยมมีความเห็นว่า การต่อสู้เพื่อให้มีจำนวนผู้หญิงเพิ่มขึ้นในสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น สถาบันการเมืองนั้น ไม่ใช่สิ่งที่เป็นหลักประกันว่าผู้หญิงจะได้รับอำนาจ ถ้าหากมายาคติ หรือความเชื่อ ค่านิยมแบบเดิม ๆ ที่ยอมรับในความเหนือกว่าของผู้ชายนั้นยังคงไม่เปลี่ยนแปลง นักสตรีนิยมยังพยายามต่อสู้ด้วยการนำเสนอปรัชญาเกี่ยวกับอำนาจเสียใหม่ว่า อำนาจไม่จำเป็นต้องหมายถึงการควบคุมหรือครอบงำแบบที่เหนือกว่า แต่อำนาจหมายถึงศักยภาพ ความสามารถที่จะเป็นผู้นำความเปลี่ยนแปลง (active agent) และอำนาจนั้นต้องมาจากภายใน มาจากการเสริมพลังของตัวเอง (empowerment) เช่น ความเชื่อมั่นในพลังและศักยภาพของผู้หญิงที่จะมีสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกายของตัวเอง เป็นผู้กำหนดเรื่องเพศวิถีของตัวเอง ไม่ใช่ขึ้นอยู่กับความคิดตัดสินใจและความพึงพอใจของ

ผู้อื่น ศักยภาพและพลังของตัวเองที่จะผ่านพ้นวิกฤติจากการถูกทำร้ายและล่วงละเมิดทางเพศ เพื่อให้ก้าวพ้นจากการตกเป็น “เหยื่อ/ victim” มาสู่การเป็น “ผู้ผ่านพ้น/survival”

**IDENTITY** ในงานวิจัยชิ้นนี้นิยามว่า อัตลักษณ์ หมายถึงลักษณะเฉพาะชุดหนึ่งของบุคคลซึ่งแสดงออกต่อผู้อื่น เพื่อบ่งชี้ว่า “ฉันคือใคร” “ฉันแตกต่างจากคนอื่นอย่างไร” และ “ฉันคือใครในสายตาคนอื่น” อัตลักษณ์จึงเป็นกลไกที่กำหนดความเป็น “เรา” และ “เขา” ซึ่งแบ่งแยกโดยอาศัยเรื่องของความแตกต่าง อัตลักษณ์และความแตกต่าง (sexual and difference) จึงเป็นเสมือนคู่สัมพันธ์ที่ทำงานร่วมกันเสมอ เช่น อัตลักษณ์ของผู้หญิง อัตลักษณ์ของผู้ชาย ซึ่งมีนัยของความแตกต่างทางเพศตรีระ ตลอดจนเพศสภาพ และเพศวิถี

ตามแนวคิดสตรีนิยม (feminism) และแนวคิดหลังสมัยใหม่ (postmodernism) อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด นั่นคือ ไม่ได้ผูกติดอยู่กับเพศตรีระและร่างกาย และในขณะที่เดียวกันอัตลักษณ์ก็ไม่ใช่สิ่งที่รับสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษได้ เช่น เมื่อเกิดมาในตระกูลใดก็ย่อมได้รับอัตลักษณ์ของตระกูลนั้น เป็นต้น ดังนั้น อัตลักษณ์คือสิ่งที่ถูกประกอบสร้างขึ้น (construction) จากกลไกต่าง ๆ ล้อมรอบบุคคลนั้น ๆ เฉพาะอย่างยิ่งกลไกทางวัฒนธรรมและสังคม (Identity is a social and cultural construction) เมื่อเป็นเช่นนั้นอัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งที่มีลักษณะถาวร ปรับเปลี่ยนไม่ได้ (fixed) แต่ตรงกันข้าม อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความยืดหยุ่น (fluidity) พร้อมจะปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคม วัฒนธรรม และกาลเวลาเสมอ ข้อสรุปดังกล่าวนี้ชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบเชิงสังคมนั้นมีส่วนอย่างสำคัญในการกำหนดอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคล เช่น อัตลักษณ์ของความเป็นหญิง ถูกกำหนดขึ้นจากค่านิยม ความเชื่อ กฎเกณฑ์ หรือที่รวมเรียกว่า วาทกรรมในสังคม เมื่อผู้หญิงรับรู้หรือถูกบ่มเพาะให้รับเอาอัตลักษณ์ดังกล่าวเข้ามาไว้เป็นของตน ก็จะทำให้อัตลักษณ์ซึ่งมีคุณลักษณะนามธรรม ได้ผ่านไปสู่ปฏิบัติการทางสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมและมองเห็นได้ เช่น มารยาทและการวางตัวของผู้หญิงต่อเพศตรงข้าม เพื่อแสดงออกถึงอัตลักษณ์แบบผู้หญิง

เงื่อนไขหลัก ๆ ที่มีส่วนประกอบสร้างอัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลและทำให้บุคคลนั้นแตกต่างไปจากบุคคลอื่น คือ ชนชั้น เชื้อชาติ เพศสภาพ และเพศวิถี (class race gender and sexuality) ซึ่งทุกเงื่อนไขล้วนทำงานเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ทำให้อัตลักษณ์ของปัจเจกนั้นเป็นเรื่องซับซ้อนอย่างยิ่ง เช่น ผู้ที่มีอัตลักษณ์ของคนผิวขาว ชาวตะวันตก ชั้นกลาง เพศชาย และมีรสนิยมแบบรักต่างเพศ (White Western middle-class male and heterosexual) มักได้รับความชอบธรรม

หรือได้รับอำนาจจากสังคมว่ามีความเหนือกว่าผู้ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างเบี่ยงเบนออกไปจากนี้ ซึ่งฝ่ายหลังมักถูกเรียกว่าเป็น “คนอื่น” หรือ “The Other” ของสังคม ในสังคมส่วนใหญ่ผู้นั้น ผู้ที่มีอัตลักษณ์ผิดแผกแตกต่างไปจากกลุ่มที่ถือว่าเป็นอัตลักษณ์หลัก (dominant identity) หรือเป็นแบบอย่างบรรทัดฐานของสังคมนั้น มักถูกตรวจสอบและจับตามองอย่างไม่ไว้วางใจ (surveillance) จากสังคมและสถาบันทางอำนาจของสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา กฎหมาย และมักถูกเลือกปฏิบัติ (discrimination) จากสังคม

นอกจากอัตลักษณ์ระดับปัจเจกแล้ว ในระดับกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ จะมีอัตลักษณ์ร่วม (collective identity) ซึ่งหมายถึง กระบวนการสร้างสำนึกร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อันจะทำให้สมาชิกได้ตระหนักถึงลักษณะร่วมของกลุ่ม และเข้าใจว่า “พวกเรา” มีลักษณะแตกต่างไปจาก “พวกเขา” อย่างไร สำนึกร่วมดังกล่าวสามารถสร้างและปรับเปลี่ยนได้ โดยอาศัยสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นในระบอบวัฒนธรรมของกลุ่ม เช่น ตำนาน เรื่องเล่า ประเพณี ศาสนา ไปจนถึงกฎระเบียบต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นสังคมและวัฒนธรรมจึงมีบทบาทในการรักษา ปรับเปลี่ยน หรือรื้อถอนอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่ม

นักวิชาการสำนักหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) เช่น ฟูโก และ บัทเลอร์ ได้เสนอแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ตามแนวคิดหลังสมัยใหม่ไว้อย่างน่าสนใจ และมีอิทธิพลต่อการอธิบายเรื่องอัตลักษณ์ตามมุมมองแบบใหม่ที่ว่า อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการแสดงออก (Identity is a performance) ด้วยเหตุนี้ บุคคลแต่ละคนจึงย่อมมีอัตลักษณ์ที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทนั้น ๆ ว่าจะเขาจะแสดงอัตลักษณ์แบบใดให้ปรากฏ เช่น ผู้ที่มีรสนิยมทางเพศทั้งสองแบบในตัวเอง คือ ทั้งนิยมเพศตรงข้ามและนิยมเพศเดียวกัน ซึ่งอาจจะแสดงออกถึงอัตลักษณ์ที่แตกต่างกันในเวลาและสถานที่ที่แตกต่างกันก็ได้

ความเข้าใจเรื่องอัตลักษณ์ในฐานะการแสดงออกนี้ มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับการศึกษาเรื่องเพศจากมิติของการสื่อสาร เพราะการแสดงออกหรือ performance ก็คือ ปฏิบัติการหนึ่งของการสื่อสาร ในลักษณะของการสื่อสารสัญลักษณ์และความหมายผ่านการบ่งบอกว่า “ฉันคือใคร” นั่นเอง ความเข้าใจในเรื่องนี้ ยังทำให้การศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ หันมาให้ความสนใจกับกระบวนการของการสร้างและปรับอัตลักษณ์ เพื่อดูว่า กระบวนการเหล่านี้ทำงานอย่างไร ภายใต้สภาวะอย่างใด และภายใต้วาทกรรมที่ถูกกำหนดโดยความเชื่ออย่างไรหรือของใคร รวมทั้ง ในกระบวนการสร้างและปรับอัตลักษณ์นี้ ได้มีการปักป้าย (labelling) หรือการพยายามให้ภาพติดยึดแก่อัตลักษณ์ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเหล่านี้อย่างไรบ้าง และบุคคลเหล่านี้มีการต่อรองหรือพยายามรื้อถอนป้ายที่บ่งบอกความเป็นตัวตนของพวกเขาอย่างไร ตัวอย่างเช่น กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของเด็กวัยรุ่นตอน

ต้น (pre-teen) ซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาจากเด็กไปเป็นผู้ใหญ่ เด็กในวัยนี้จะมีกระบวนการของการสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายอย่างยิ่ง และเรื่องเพศมักจะเข้ามาเป็นเงื่อนไขหนึ่งของการแสดงออก เพื่อบอกให้รู้ถึงอัตลักษณ์ของตัวเองหรือของกลุ่ม ในขณะที่เดียวกัน สังคมของผู้ใหญ่มักจะเป็นฝ่าย “ปิกปาย” ให้กับเด็กวัยรุ่นตอนต้น ด้วยการสร้างอัตลักษณ์ที่พึงประสงค์ และอัตลักษณ์ที่ไม่พึงประสงค์ให้กับเด็กๆ เหล่านี้ เมื่อเด็กมีการสร้างอัตลักษณ์ที่เบี่ยงเบนออกไป จึงมักจะถูก “ปิกปาย” ในเชิงคำหยาบว่าเป็นวัยรุ่นใจแตก เป็นต้น เรื่องของการประกอบสร้างและการปิกปายของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบทางเพศนี้ เป็นประเด็นสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุหลาย ๆ ประการของความขัดแย้งและความไม่เข้าใจเรื่องความแตกต่างทางเพศของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดกระบวนการสื่อสารที่มีมิติของสังคมและวัฒนธรรมในเรื่องเพศนั่นเอง

จากคำนิยามของคำศัพท์หลักทั้ง 6 คำนี้ หากพิจารณาแบบองค์รวมแล้วจะเข้าใจว่า ทั้ง 6 คำนี้ มีความเชื่อมโยงและซ้อนทับกันอยู่อย่างมากมาย จนทำให้เรื่องของเพศ เป็นเรื่องที่ไม่ได้มีมิติเดียว และไม่อาจทำการศึกษาค้นคว้าด้วยการมองจากมิติใดมิติหนึ่งได้ จากภาพจำลองสามเหลี่ยมข้างต้น จะเห็นได้ว่า หากเพศสรีระเป็นเรื่องของธรรมชาติและชีววิทยาเพียงอย่างเดียว ก็คงจะไม่ส่งผลให้เกิดการเอาโรคเอาเปรียบทางเพศ เพราะความแตกต่างทางเพศสรีระนั้น ย่อมไม่อาจบ่งบอกว่า เป็นความด้อยกว่าได้ แต่ความด้อยกว่าและเหนือกว่าที่เกิดจากการมีเพศสรีระที่แตกต่างกันนี้ เป็นผลมาจากการประกอบสร้างเพศสภาพทางสังคม-วัฒนธรรม ที่ได้ผ่านกลไกของการขจัดเกลารวมและผลิตซ้ำ เช่น จากครอบครัว จากสื่อมวลชน จนทำให้ความด้อยกว่าทางเพศสภาพไปมีส่วนกำหนดระบบเพศวิถีของแต่ละปัจเจกบุคคล เช่น กำหนดว่าเป็นผู้หญิงต้องมีความสงบเสงี่ยมและไม่ประสีประสาเรื่องเพศหรือไม่สมควรรู้เรื่องเพศ เป็นต้น การทำงานในลักษณะที่เป็นกระบวนการเชื่อมโยงถึงกันเช่นนี้ ทำให้เกิดการผลิตวาทกรรม หรือสร้างความรู้ความจริงที่ไปตอบสนอง หรือให้ความชอบธรรม ให้อำนาจแก่กลุ่มที่เป็นฝ่ายสร้างวาทกรรม และนำไปสู่การให้ความชอบธรรมแก่การกำหนดกฎระเบียบต่าง ๆ ในการจัดการสังคม และสร้างประวัติศาสตร์ความรู้ความเข้าใจของสังคมด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลมีอัตลักษณ์ที่แตกต่าง ไปจากคนอื่น อันมีผลต่อการจำแนกกลุ่ม และการให้ค่าแก่อัตลักษณ์ที่สังคมยอมรับว่าเป็นบรรทัดฐาน

การมองเรื่องเพศในมิติที่เชื่อมโยงกันเช่นนี้ ยังช่วยทำให้เกิดทางเลือกในการวิเคราะห์เรื่องเพศในบริบทของสังคมไทยมากขึ้น เพราะกรอบแนวคิดเช่นนี้ไม่ได้มองเพศ เพศสภาพ และเพศวิถีในโครงสร้างของความแตกต่าง (difference) หรือแบบจับคู่ตรงข้าม (binary opposition) เพียงอย่างเดียว เช่นที่สตรีนิยมตะวันตกบางกลุ่มปฏิบัติอยู่ และสื่อมวลชนได้นำมาขยายต่อเพื่อผลประโยชน์

ทางธุรกิจ ดังที่ปรากฏในแง่ของการเปรียบเทียบความแตกต่างของหญิงชายที่คู่ขนานกัน ในลักษณะที่ว่าผู้ชายมาจากดาวอังคาร ผู้หญิงมาจากดาวศุกร์ (Men are from Mars, women are from Venus) หรือการโฆษณาส่งเสริมผลิตภัณฑ์เพื่อการแสดงออกของอัตลักษณ์แห่งความเป็นเพศที่แตกต่างกัน เป็นต้น

กรอบแนวคิดที่นำเสนอในงานวิจัยนี้ มีหลักการว่า ชีวิตมนุษย์ไม่สามารถแบ่งแยกออกเป็นสองขั้วได้เสมอไป ถึงแม้ชายและหญิงจะมีลักษณะของความตรงข้ามกันอยู่ก็ตาม แต่ไม่ได้หมายความว่าเส้นแบ่งนี้จะข้ามเขตกันไม่ได้ ดังที่เราพบเห็นคนที่มีลักษณะของเพศตรงข้าม เป็นต้น นอกจากนี้การมองแบบแบ่งขั้วระหว่างหญิงชาย ยังอาจทำให้มองข้ามความแตกต่างที่มีอยู่ระหว่างหญิงกับหญิง หรือชายกับชายด้วยกัน และเป็นการละเลยมิติของปัจเจกบุคคล เนื่องจากมองอย่างเหมารวมเกินไป ดังนั้น แนวทางหลักในการมองเรื่องเพศ เพศสภาพ และเพศวิถีในงานวิจัยนี้ จะไม่เน้นที่เรื่องของความแตกต่างระหว่างเพศ แต่จะมองผ่านจุดเน้นเรื่องความสัมพันธ์ที่เรื่องเพศสภาพ และเพศวิถีมีความสัมพันธ์ในระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับสังคม ดังนั้น เรื่องของเพศ เพศสภาพ และเพศวิถีจึงต้องพิจารณาในแง่ของโครงสร้างเชิงสังคมเป็นหลัก ไม่ใช่ในแง่มุมของชีววิทยาหรือการแบ่งขั้วตรงข้าม กล่าวโดยสรุปก็คือ การพิจารณาเรื่องของเพศ เพศสภาพ และเพศวิถี สนใจเรื่องของความคิดและการปฏิบัติของสังคมที่มีต่อสตรี (โดยเฉพาะเพศสตรี) ของมนุษย์ และผลที่ตามมาในระดับปัจเจกและสังคม การกำหนดกฎหมาย ค่านิยม และกลไกของการผลิตความหมายต่าง ๆ ที่เป็นผลมาจากความสัมพันธ์เหล่านี้

งานวิจัยชิ้นนี้ จะอาศัยกรอบแนวคิดที่สะท้อนมิติแห่งความโยงใยของคำหลักทั้ง 6 คำนี้ ในการสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องเพศกับการสื่อสาร และในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของเพศกับการสื่อสารในสังคมไทย เพื่อประเมินสถานะของความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศที่ถูกถ่ายทอดและผลิตซ้ำผ่านกลไกการสื่อสารในสังคม

## 2.2 กระบวนทัศน์และวิธีค้นหาความเป็นจริงเรื่องเพศ

การศึกษาเรื่อง “เพศวิถี” (sexuality) จัดว่า “อะอะอิงคะเนิง” ที่สุดสาขาหนึ่งในบรรดา แควววิชาการ การแสดงความเห็นและการเสนอแนวคิดที่หลากหลายในช่วงระยะเวลาหนึ่งทำให้เกิดการนิยาม คำอธิบาย และการจัดการกับคำว่า “เพศ” ไปได้มากมาย แต่สำหรับนักวิจัยเรื่อง “เพศ” แล้ว กระบวนทัศน์หลัก ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีวิจัยที่สำรวจพบมีเพียง 2 กระบวนทัศน์เท่านั้น ได้แก่ ‘สาระนิยม’ (Essentialism) และ ‘ประกอบสร้างนิยม’ (Constructionism) ความแตกต่างของกระบวนทัศน์ทั้งสองนี้อยู่ที่การรับรู้เรื่อง “เพศ” ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางชีววิทยา (biological phenomenon) หรือ เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม (social phenomenon)

ก่อนที่กระบวนทัศน์ดังกล่าวจะก้าวขึ้นมามีบทบาทโดดเด่นนั้น ได้เกิดกระบวนทัศน์ ‘Spiritual’ ขึ้นมาก่อนหน้า ในสังคมยุคก่อนอุตสาหกรรมของยุโรปนั้น พฤติกรรมทางเพศ (sexual behavior) สัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับเรื่องจิตวิญญาณและศาสนา ภายหลังจากมีการศึกษาเรื่อง “เพศ” อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ และการที่วงการแพทย์แผนใหม่เริ่มใช้คำว่า “ความปกติทางเพศ” (sexual normality) และ “การเบี่ยงเบนทางเพศ” (sexual deviance) แล้ว “เพศ” จึงได้ค่อย ๆ กลายเป็นประเด็นทางชีววิทยา การอธิบายเพศในแนววิทยาศาสตร์ธรรมชาตินี้ดำรงอยู่มาได้นับแต่บัดนั้น แต่ก็ถูกท้าทายและโจมตีอย่างหนักจากแนวคิดที่ว่า การรับรู้ของเราที่มีต่อสภาพร่างกาย (body) และความต้องการจำเป็น (desires) ของร่างกายนั้น ถูกประกอบสร้าง/ผลิตจากภายนอก ผ่านวาทกรรมและสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมที่หลากหลายและซับซ้อน วาทกรรมและสถาบันเหล่านี้เป็นตัวกำหนดและจัดการกับการรับรู้/เข้าใจเกี่ยวกับ “เพศ” (Segal, 1994: 73)

สำนัก ‘Essentialism’ ยึดความเชื่อที่ว่า “เพศ” เป็นปรากฏการณ์ตามธรรมชาติร้อยเปอร์เซ็นต์ ไม่เกี่ยวอะไรด้วยกับปัจจัยภายนอกอย่างวัฒนธรรมและสังคม “เพศ” เป็นผลพวงจากแรงขับ (drives) ที่ตายตัวและติดตัวมาแต่กำเนิด ลักษณะตามธรรมชาตินี้เป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์ทางเพศของคน “เพศ” จึงถูกมองเป็นเรื่องของสัญชาตญาณ แรงขับ และพลังที่มีศักยภาพท่วมทับใน ซึ่งส่งผลทั้งต่อปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรม สาเหตุนี้สำนัก ‘Essentialism’ ต่างเชื่อว่า สัญชาตญาณทางเพศ (sexual instinct) ไม่ว่าจะมียูอยู่จริงหรือไม่ก็ตาม จะถูกตรวจสอบและวัดได้ผ่านสังคม ระบบศีลธรรม และวิธีการแพทย์ ปัจเจกบุคคลคือสิ่งที่จะถูกจับตาและถูกกดบังคับ (subject of investigation and of necessary repressions) โดยสังคม ทั้งนี้เพื่อให้สังคมเองดำรงอยู่ได้ สำนักนี้ศึกษาทั้งแนวทางทางการเมืองเรื่องเพศที่เน้นการควบคุม (บนพื้นฐานความถูกต้องทางศีลธรรม) วัฒนธรรม และการปลดปล่อยเสรีภาพทางเพศอีกข้างหนึ่ง

สำนัก 'Constructionism' มีฐานความเชื่อที่ว่า "เพศวิถี" (sexuality) นั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่คิดตัวมาแต่กำเนิด แต่เป็นเรื่องของการประกอบสร้างความหมายทางวัฒนธรรม ภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคม เป้าหมายหลักของการศึกษาคือ สถาบันทางวัฒนธรรม (เช่น การแต่งงาน การปกครอง การมีพ่อที่มีอำนาจสูงสุดในครอบครัวหรือวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่) บรรทัดฐานทางสังคม (norms) การกระทำทางสังคม และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ กระบวนทัศน์นี้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับประเด็นอำนาจและการเมือง กล่าวคือ วิธีการในการสร้าง "เพศ" นั้น เป็นผลมาจากการให้สิทธิพิเศษกับรูปแบบทางเพศเพียงบางรูปแบบ แต่ก็คัดค้านรูปแบบทางเพศอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม แนวคิดเกี่ยวกับวิถีแห่งอำนาจนั้น ได้ "ทำงาน" ผ่านเพศกรรม (sexuality) และการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identities) ตลอดจนวิธีการปฏิบัติการณ์ดังกล่าวนั้นก็มีความหลากหลายซับซ้อนด้วย

สำนัก 'Essentialism' และสำนัก 'Constructionism' นั้น ไม่ได้มีจุดยืนทางทฤษฎีแบบเป็นหนึ่งเดียว แต่ละสำนักนั้นเกิดจากการผสมผสานประเด็นวิจัย มุมมองต่อปัญหา และระเบียบวิธีศึกษาที่หลากหลาย แต่ละสำนักล้วนแต่เป็นผลิตผลของบริบททางวัฒนธรรม การเมือง และประวัติศาสตร์เฉพาะตัว อย่างไรก็ตาม เราสามารถเปรียบเทียบข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของทั้งสองสำนักอย่างกว้าง ๆ ได้ในประเด็นที่ว่า เพศประกอบด้วยอะไร และเพศนั้นถูกสถาปนาขึ้นมาได้อย่างไร

### ความเป็นมาของ Sexology และ Essentialism

'Sexology' นั้นเป็นคำที่ใช้อธิบายถึงความพยายามใด ๆ ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ซึ่งมีเป้าหมายเดียวกันอยู่ที่การศึกษาเรื่องเพศแบบเป็นวิทยาศาสตร์ Gagnon และ Parker (1995) ได้อธิบายช่วงของการศึกษาเรื่องเพศระหว่างปี ค.ศ. 1890-1980 ว่า เป็นช่วงที่ผู้ศึกษาและนักเคลื่อนไหวได้พยายามที่จะนำเอาเรื่องเพศมาอยู่ภายใต้การควบคุมของแนวทางศึกษาแบบเป็นวิทยาศาสตร์

ผู้ศึกษาเรื่องเพศ ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 และช่วงต้นศตวรรษที่ 20 กระหายที่จะปฏิรูปเรื่องเพศและคัดค้านแนวทางปฏิบัติและการมองเรื่องเพศว่าเป็นเรื่องที่ต้องเก็บกดแบบขุควิตทอเรีย มุมมองเรื่องเพศของพวกเขาสุดโต่งและนักปฏิรูปในขณะนั้นมองว่าเป็นการปลดปล่อยจากการกดเก็บไปสู่การแสดงออกที่มีเสรีภาพ

'sexology' ไม่ใช่ศาสตร์ที่มีความเป็นเอกเทศ แต่เกิดจากการใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลาย ตั้งแต่การสัมภาษณ์ในคลินิกและการศึกษาประวัติศาสตร์ชีวิตจนถึงช่วงทศวรรษ 1930 การสำรวจด้วยแบบสอบถามและการศึกษาภาคสนามในช่วงทศวรรษ 1940-1960 การสังเกตการณ์ในห้องทดลองตลอด

จนการทดลองในช่วงทศวรรษ 1960-1970 ไปจนถึงการใช้วิธีวิจัยชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic approaches) ในช่วงทศวรรษ 1970

แนวทางการศึกษาแนวทางหนึ่งตั้งเป้าไว้ที่การอธิบายความหลากหลายของพฤติกรรมและรสนิยม (preferences) ทางเพศ รวมทั้งให้ความสนใจกับการเก็บข้อมูลเชิงประจักษ์ Weeks (1989: 2) เรียกแนวทางการศึกษาแนวนี้ว่า 'naturalist' ด้วยเหตุผลเรื่องการมีจุดเน้นอยู่ที่การอธิบาย แยกแยะ และจัดหมวดหมู่ รูปแบบทางเพศลักษณะต่าง ๆ ที่ปรากฏ "ในธรรมชาติ" การศึกษาแนวนี้เริ่มก่อตัวเป็นรูปเป็นร่างจากงานของ Havelock Ellis ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 รวมทั้งปรากฏหลักฐานการวิจัยในประเด็นทัศนคติและพฤติกรรมทางเพศมากมายนับแต่นั้นมา

ถึงแม้ว่าผู้ศึกษาเรื่องเพศจะมีความแตกต่างกันในแนวทางที่ศึกษาแต่ก็มีจุดร่วมกันหลายประการ เช่น พันธะสัญญาที่จะสร้างศาสตร์เรื่องเพศ 'science of sex' ความเชื่อ และประเด็นที่ศึกษาบางประเด็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเห็นพ้องกันในประเด็นที่ว่า เพศมีแก่นสาร (essence) ที่สามารถจะค้นหาและนำมาตีแผ่ได้ในที่สุด โดยแก่นสารนี้ยึดโยงอยู่กับบทบาททางเพศที่ไม่เท่าเทียม (privileged role of sex) ในการแสดงออก 'ตามธรรมชาติ' รวมทั้งแก่นสารนี้มีองค์ประกอบหลักคือ เพศวิถี (sexuality) ในฐานะที่เป็น "eternal duel" ของ "unruly energy" และข้อจำกัดของ "สังคม"

ผู้ศึกษาเรื่องเพศ (sexologists) เห็นพ้องกันว่า เพศเป็นแรงขับตามธรรมชาติ (natural force) ซึ่งดำรงอยู่ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่ออารยธรรม (civilization) วัฒนธรรม และสังคม ท่าทีของวัฒนธรรมและสังคมมีลักษณะตอบสนอง (respond) มากกว่าจะก่อร่าง (shape) แรงกระตุ้นทางเพศ ดังนั้นปัจเจกบุคคลและแรงขับจึงมาก่อนกฎระเบียบทางสังคมหรือวัฒนธรรม และเพศวิถี (sexuality) เป็นแรงที่มีพลังและลึกซึ้งมาก อย่างไรก็ตามยังมีข้อที่ต้องอภิปรายกันต่อไปด้วยว่าแรงขับทางเพศนั้นเป็นพลังที่มีอยู่จริงและถูกขับเคลื่อนโดยอารยธรรมเชิงลบ (negative civilization) หรือแท้จริงแล้วแรงขับทางเพศนั้นเป็นพลังเชิงลบ (negative force) ที่ต้องการการควบคุมทางสังคมต่างหาก

แม้ว่าผู้ศึกษาเรื่องเพศจะพยายามอธิบายเรื่องเพศในเชิงชีวะ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยอมรับด้วยว่าการควบคุมทางสังคมและกฎเกณฑ์กติกาต่าง ๆ ล้วนมีความหลากหลายทั้งภายในวัฒนธรรมเดียวกันและต่างวัฒนธรรม ผู้ศึกษาฯ ตระหนักและให้ความสำคัญกับกฎเกณฑ์การสมรส กำนินิยมผัวเดียวเมียเดียว (monogamy) เรื่องต้องห้าม (taboo) เกี่ยวกับการมีเพศสัมพันธ์ในครอบครัวเดียวกัน รวมถึงการไม่ควรมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร (non-procreative sex) ทั้ง ๆ ที่กำลังพูดว่าเพศเป็นเรื่องธรรมชาติและควรจะทำไปตามธรรมชาติ ผู้ศึกษาฯ ยังมีความเห็นต่างกันในประเด็นที่ว่า แถ่ไหนและอย่างไรที่กลไกทางสังคมและวัฒนธรรมจะเข้ามากำกับดูแลสัญชาตญาณทางเพศ และผลลัพธ์



จากการกำกับด้วยมาตรการสังคมดังกล่าวจะเป็นอย่างไร การวิจัยจึงเน้นที่ตัวปัจเจกบุคคลเป็นหน่วยของการวิเคราะห์ที่สำคัญเพราะแรงขับฝังรากอยู่ในตัวปัจเจกบุคคลนั่นเอง

โดยเหตุที่ว่าการศึกษาแบบเป็นวิทยาศาสตร์นั้นมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย ตรวจสอบได้ และเป็นเหตุเป็นผล การศึกษาเรื่องเพศจึงคู่ประหนึ่งน่าเชื่อถือ (ถ้ามีฉะนั้นแล้วอาจจะดูน่าเกลียดไปเสียก็ได้) การศึกษาเพศแบบเป็นวิทยาศาสตร์นั้นสามารถสร้างความชอบธรรมขึ้นมาได้เพราะความเชื่อที่ว่าวิทยาศาสตร์สามารถที่จะสร้างความเข้าใจเรื่องเพศที่ปราศจากอคติขึ้นมาได้ (unbiased version of sexuality) ซึ่งหากสามารถทำได้จริงแล้ว จะนำไปสู่การขจัดอคติคือความไม่รู้ความเป็นจริงแท้เกี่ยวกับเพศ ซึ่งจะก่อให้เกิดการยกระดับทางปัญญาและคุณธรรมให้กับมวลมนุษย์ (human betterment) ได้ในที่สุด ผู้ศึกษาฯ ยืนอยู่บนฐานความเชื่อเดียวกันว่า ความรู้แบบวิทยาศาสตร์ (positive scientific knowledge) นั้นไม่มีพรมแดน สามารถเข้าใจได้ข้ามกาลเวลาและวัฒนธรรม ผู้ศึกษาฯ เหล่านี้อาจมีความแตกต่างในการอธิบายปฏิบัติการทางเพศในแต่ละวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย แต่เห็นสอดคล้องกันว่าธรรมชาติของเพศวิถีนั้นมีอยู่เหมือน ๆ กัน ในทุก ๆ ที่และทุกเวลา

นักทฤษฎีในยุคปลดปล่อย 'sexological period' เกือบจะทุกคนเชื่อว่า เพศกรรมของชายและหญิงมีความแตกต่างกันโดยพื้นฐาน และความแตกต่างนี้ก็เป็นผลมาจากความเป็นหญิง (feminine) และความเป็นชาย (masculine) ที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ ความเชื่อเช่นนี้เองที่ทำให้ทฤษฎีและการศึกษาเรื่องเพศกรรมถูกรอบงำด้วยแนวคิดเพศกรรมของผู้ชาย (men's sexuality) และคิดภาพรวมทั้งแนวทางปฏิบัติที่ผูกโยงอยู่กับเพศที่เป็นรักต่างเพศ (heterosexual)

สัญชาตญาณทางเพศนั้นมีเป้าหมายทางชีวะ (การมีเพศสัมพันธ์) และเป้าหมายที่เป็นวัตถุวิสัย (ปกติมักจะเป็นบุคคลที่มีเพศตรงข้าม) ผู้ศึกษาฯ ในยุคแรก ๆ มองเพศกรรมของชายและหญิงว่ามีลักษณะตรงข้ามโดยพื้นฐาน กล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรุก/ก้าวร้าวและใช้พลัง (aggressive and forceful) ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งรับ/ตอบสนองและดูแล (responsive and maternal) นักวิจัยเรื่องเพศในช่วงแรก ๆ ยืนยันหนักแน่นว่าลักษณะครอบงำของเพศชายเป็นความจำเป็นทางชีวะ จัดเป็น "ปฏิบัติการทางเพศ" (sex act) ช่วงเวลาหนึ่ง ที่ผูกติดอยู่กับเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ของรักต่างเพศ (heterosexual genital engagement)

แนวคิดลักษณะดังกล่าวได้รับการยอมรับมาช่วงหนึ่ง จนกระทั่งถึงศตวรรษที่ 19 จึงเกิดนักสตรีนิยมกลุ่มหนึ่งที่เรียกร้องให้ปกป้องสตรีให้รอดพ้นจากอันตรายคุกคามโดยเพศวิถีของผู้ชาย อาทิ การดูหมิ่นศักดิ์ศรี (disgrace) การใช้กำลังทางเพศ (forced sex) และการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ (unwanted pregnancy) นักสตรีนิยมจำนวนมากต่อต้านวัฒนธรรมแบบกดขี่ในช่วงเวลานั้น ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นักสตรีนิยมอย่าง Stella Browne และ Olive Schreiner ได้เรียกร้องสิทธิสตรีใน

การกำหนดเพศวิถีโดยผู้หญิงและเป็นของผู้หญิงเอง ซึ่งแน่นอนว่าย่อมแตกต่างจากของผู้ชาย และโดยอาศัยแนวทางเรียกหรือลักษณะนี้เองที่สามารถช่วยให้ผู้หญิงได้ยืนบนจุดยืนใหม่ที่สามารถกำหนดคอดีชั่วของตัวเองได้

ในช่วงศตวรรษที่ 20 ที่ผ่านมา เกิดการเปลี่ยนแปลงของการศึกษาเรื่องเพศแบบค่อยเป็นค่อยไปในทิศทางที่ดีขึ้นจากจุดเน้นเรื่องความแตกต่างไปสู่จุดร่วมและความเสมอภาคทางเพศมากขึ้น เกิดการยอมรับมากขึ้นเรื่อย ๆ ว่าทั้งผู้หญิงและผู้ชายมีศักยภาพที่จะเข้าถึงความสุขทางเพศ (sexual pleasure) ได้และผู้หญิงก็ควรจะมีประสบการณ์กับความสุขที่ว่่านั้นด้วย

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าวาทกรรมการศึกษาเรื่องเพศมีอิทธิพลต่อการนิยามและอธิบายอะไร ๆ ที่เกี่ยวกับเพศอยู่มาก เพศศาสตร์อยู่ในสถานะที่มีเกียรติได้รับการยกย่องบนฐานของความเป็นวิทยาศาสตร์และความชอบธรรมทางการเมืองว่ามีอิทธิพลต่อกิจกรรมและสถาบันทางสังคม เช่น กฎหมาย การแพทย์ และสวัสดิภาพของสังคม นิยามของคำว่าเพศซึ่งถูกสร้างขึ้นจากวาทกรรมดังกล่าวยังส่งผลกระทบต่อความเข้าใจแนวคิดเรื่องเพศวิถีของผู้หญิงและชาย รวมทั้งยังเป็นตัวขีดแดนกั้นระหว่างความปกติและไม่ปกติในการนิยามความเป็นรักร่วมเพศ (Homosexuality) และความ "เบี่ยงเบนทางเพศ" (sexual deviants) ในลักษณะต่าง ๆ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ความเป็นอัตวิสัยและความเป็นเหตุเป็นเหตุเป็นผลซึ่งอ้างโดยผู้ศึกษาเรื่องเพศนั้น ก็ถูกท้าทายว่าเป็นเรื่องการเมืองเสียมากกว่า และนอกจากนั้นเรื่องเพศยังมีประเด็นใหญ่ร่วมสมัยหรือจะร่วมวาทกรรมอยู่อีกด้วย เช่น เพศสภาพ (gender) เชื้อชาติ (race) และความเป็นชาติ (nationality) ไม่ใช่มีแต่เรื่องธรรมชาติที่พิสูจน์ได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ถ่ายเดียว

### สำนักสาระนิยม (Essentialism) ถูกท้าทาย

ในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมาแนวคิดแบบสาระนิยมที่เชื่อว่าเพศเป็นเรื่องของชีวะและสังคมเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเก็บกดถูกท้าทายโดยแนวทฤษฎีของสำนักปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism) จิตวิเคราะห์ (psychoanalysis) และ (discursive) จุดโจมตีของสำนักคิดต่าง ๆ คือ การปฏิเสธแนวคิดที่ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องส่วนตัว (autonomous) ของปัจเจก และสามารถปฏิเสธ (rebellious) กฎเกณฑ์กติกาที่สังคมควบคุมดูแลอยู่ได้ มุมมองแบบสำนักปฏิสัมพันธ์นิยมเสนอว่า 'เรื่องเพศไม่มีอะไรเป็นแก่นสารที่แท้' (nothing is intrinsically sexual) และ 'อะไร ๆ ก็สามารถจะทำได้' (anything can be sexualised) ลากอง (Lacan) ได้ตีความแนวคิดของฟรอยด์ (Freud) และเสนอว่าเพศวิถีประกอบประกอบอยู่ในภาษา สำหรับฟูโก (Foucault) แล้ว

เพศวิถีเป็นเพียง 'ชื่อที่ตั้งให้กับการประกอบสร้างของประวัติศาสตร์' (the name that can be given to a historical construct) เท่านั้น เพศวิถีเป็นอย่างไรจึงขึ้นอยู่กับว่าใครคือผู้ให้นิยามในยุคสมัยใด

การวิพากษ์สำนักสาระนิยมมาจากทั้งนักสังคมศาสตร์ที่วิจัยเรื่องเพศและกลุ่มนักเคลื่อนไหวที่พยายามจะถอดรื้อแล้วประกอบสร้างลักษณะของกระบวนทัศน์เดิมเสียใหม่ กลุ่มคนเหล่านี้เสนอว่า ศาสตร์แบบวิทยาศาสตร์เองก็เชื่อว่าไม่มีอคติ วิธีการแสวงหาความเป็นจริงแบบเป็นวิทยาศาสตร์นั้นอยู่ในสถานะที่ทรงเกียรติมากเกินไป

ความเชื่อว่าเพศวิถีมีอยู่จริงและเป็นสิ่งที่เป็นกลาง ๆ อยู่เหนือวัฒนธรรมและกาลเวลาถูกแย้งว่าไม่จริง ในทางตรงกันข้ามความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ (Sexological knowledge) เป็นเรื่องที่มีความเฉพาะในแต่ละวัฒนธรรมและช่วงเวลา รวมทั้งยังสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับการเมืองและการใช้ความรู้เพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มในแต่ละช่วงรุ่นด้วย แนวคิดที่ใช้ในวาทกรรมเพศศาสตร์ (เช่น แนวคิดเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลและเป้าประสงค์ของเพศวิถี) ยังไม่สามารถโยกความสัมพันธ์ไปสู่ประเด็นเพศสภาพ เชื้อชาติ และชนชั้นได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีข้อโต้แย้งอีกว่าการศึกษาแบบเป็นวิทยาศาสตร์ (science) ไม่สามารถเปิดเผยสังขธรรมเกี่ยวกับเพศวิถีตามธรรมชาติซึ่งอ้างว่ามีอยู่จริง (naturally occurring sexuality 'out there') ได้ แต่การสร้างความรู้แบบเป็นวิทยาศาสตร์นี่เองที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างตัวมันเองผ่านความรู้ที่มันผลิตขึ้น ซึ่งในที่สุดจะสร้างความชอบธรรมให้กับ การปฏิบัติทางเพศบางอย่าง และในขณะเดียวกันก็จะลดทอนความชอบธรรมในการปฏิบัติทางบางอย่างลงไปด้วย กล่าวได้ว่าแนวคิดทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ที่เหมาะสมของชายและหญิงมีอิทธิพลต่อการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเพศและเพศวิถีแบบเป็นวิทยาศาสตร์เป็นอย่างมาก

การจัดแบ่งมิติทางเพศโดย Sexology (เช่น ความเป็นรักร่วมเพศ ความเป็นชาย ความเป็นหญิง) ไม่มีความเป็นสากลแต่ขึ้นอยู่กับพื้นที่ทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก ชุดความคิดอย่างเช่น 'เพศ' 'ร่างกาย' และ 'ธรรมชาติ' ซึ่งมีลักษณะอยู่เหนือวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์กาลเวลาอันเป็นฐานคิดที่แน่นหนักของสำนัก Sexology ถูกถอดประกอบและถูกแสดงให้เห็นว่าชุดความคิดเหล่านี้เป็นผลผลิตไม่ใช่มูลเหตุของวัฒนธรรมร่วมสมัยแต่ประการใด ตัวอย่างเช่น เป็นที่เชื่อกันโดยทั่วไปว่า เพศเป็นเรื่องสากล เป็นลักษณะตามธรรมชาติของร่างกายที่ไม่ขึ้นอยู่กับประวัติศาสตร์ และเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมทางเพศและทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม 'เรือนร่างที่ใช้ประโยชน์เพื่อกิจกรรมทางเพศ' (the sexed body) กำลังจะเป็นแนวคิดที่ถูกปรับเปลี่ยนไปตามประวัติศาสตร์วัฒนธรรม และวาทกรรม นักประวัติศาสตร์ได้แสดงให้เห็นว่าเพศ (sex) เป็นแนวคิดที่ถูกเสนอและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทประวัติศาสตร์ และยังขึ้นอยู่กับการจัดการทางสังคมกับเพศสภาพต่าง ๆ ในแต่ละช่วงยุคอีกด้วย ความเข้าใจของนักวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องเพศนั้นเป็นผลมาจากการ

พยายามที่จะทำให้เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศ (gender relations) เป็นเรื่องธรรมชาติ (naturalising) กล่าวคือ ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นเรื่องที่กำหนดโดยธรรมชาติ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ธรรมชาติเป็นพลังที่ขับเคลื่อนกระแสโลก สังคมมีบทบาทเป็นเพียงปฏิกิริยาตอบสนองเท่านั้น การอธิบายเรื่องเพศแบบนักวิทยาศาสตร์จึงคับแคบอยู่เพียงสถิติตัวเลขและการจดบันทึกแต่กลับละเลยต่อมิติทางสังคมต่าง ๆ ของเพศสภาพ จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจเลยว่าเหตุใดการอธิบายเรื่องเพศแบบวิทยาศาสตร์จึงจำเป็นต้องถูกรื้อถอน

หากวิเคราะห์ว่าทฤษฎีดังกล่าวเราก็จะพบแนวคิดที่เป็นคู่ตรงข้ามจำนวนหนึ่ง ได้แก่ วัฒนธรรมกับธรรมชาติ (culture vs nature) จิตใจกับร่างกาย (mind vs body) เหตุผลกับอารมณ์ (reason vs emotion) วัตถุวิสัยกับอัตวิสัย (objectivity vs subjectivity) ซึ่งแนวคิดแรกจะเป็นตัวครอบงำและมีอิทธิพลเหนือแนวคิดหลัง นักสตรีนิยมบางท่านเสนอว่าแนวคิดแบบแรกเชื่อมโยงกับความเป็นชาย ในขณะที่แนวคิดแบบหลังสัมพันธ์กับความเป็นหญิง

### การรื้อถอนและการประกอบสร้างใหม่ (Deconstruction and reconstruction)

แนวคิดประกอบสร้างนิยม (constructionism) สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการรื้อถอนและประกอบสร้างแนวคิดเพศวิถีใหม่ได้

สำหรับการอ่านประวัติศาสตร์สังคมแนวใหม่แล้ว เพศวิถีจะหมายถึงชุดประสบการณ์ที่มีความหลากหลายและถูกประกอบสร้างขึ้น โดยที่สัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์กับปฏิบัติการทางสังคม (social practices) เชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (กฎหมาย การแพทย์ ศาสนา เศรษฐกิจ) รวมทั้งความสัมพันธ์ของคนในสังคมในลักษณะต่าง ๆ (ชนชั้น เชื้อชาติ และเพศสภาพ) ปฏิบัติการทางสังคมและความสัมพันธ์ทางสังคมเหล่านี้จะช่วยสร้างชุดความเข้าใจและแนวคิดต่าง ๆ เกี่ยวกับเพศวิถี และชัดเจนแสดงพื้นที่ทางความคิดระหว่างสิ่งที่ทนได้ (tolerance) และทนไม่ได้ (intolerance) เสียใหม่ เช่น การตั้งครรภ์ของเด็กสาว และการมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส การเปิดเผยความเป็นรักร่วมเพศ หญิงขายบริการทางเพศ และความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศของเด็ก ความทนได้และทนไม่ได้นี้ขึ้นอยู่กับนิยามว่าอะไรเป็นสุขภาพ (healthy) และอะไรที่เป็นทุกขภาวะ (unhealthy) อะไรที่เป็นปกติ (normal) และอะไรผิดปกติ (abnormal) อะไรที่เหมาะสม (appropriate) และอะไรที่ไม่เหมาะสม (inappropriate) สำหรับชีวิตทางเพศ (sexual life) ของกลุ่มปฏิบัติการและความสัมพันธ์ลักษณะเดียวกัน

‘ความเป็นธรรมชาติ’ (naturalness) ของเพศวิถี บทบาททางเพศ และทัศนคติทางเพศแนวร่วมสมัยถูกโจมตีอย่างหนักจากนักเคลื่อนไหวในช่วงทศวรรษ 1970 (โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้หญิง เลสเบียน และเกย์) ถ้าเพศเป็นของเฉพาะตัวและเป็นปัจเจก (individual and private) ความเป็นปัจเจก (individuality) และความเป็นส่วนตัว (privacy) ก็จะเป็นเพียงความคิด (ideas) ซึ่งประกอบประกอบอยู่กับบทบาท การนิยาม สัญลักษณ์ และความหมายของโลกนามธรรม ซึ่งถูกสร้างขึ้นเท่านั้น กล่าวได้ว่าเพศถูกประกอบสร้างโดยวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (culturally and historically contingent) นั่นเอง

สโลแกนของนักสตรีนิยมที่ว่า ‘ตัวเราไม่ใช่เรากำหนด’ หรือ ‘การเมืองเรื่องส่วนตัว’ (the personal is the political) นั้นสามารถช่วยให้เกิดความเข้าใจตามแนวคิดข้างต้นได้ สตรีนิยมเสนอว่าแบบแผนของการครอบงำและความอ่อนค้อยในสังคมนั้นได้รับการผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าภายใต้ความสัมพันธ์ทางเพศที่อยู่ใกล้ชิดติดตัวมนุษย์มากที่สุด ยิ่งไปกว่านั้นความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนเพราะการนิยามเพศวิถีของความผู้หญิงตามแนวสำนักสาระนิยม ที่สำคัญที่สุดคือ นักสตรีนิยมได้ตีแผ่ความสัมพันธ์โยงใยระหว่างอำนาจกับเพศวิถี และได้ทำให้การเมืองเรื่องเพศ (sexual politics) กลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษา

คุณูปการจากการวิจัยของนักสตรีนิยมประการสำคัญคือการตีความใหม่ให้เรื่องเพศสภาพมีกรอบคิดที่กว้างกว่าเดิม การศึกษาแนวสตรีนิยมนำไปสู่ความสนใจในข้อเท็จจริงประการหนึ่งคือ ผู้ชายวิจัยเรื่องเพศมากกว่าผู้หญิง และด้วยเหตุนี้เพศวิถีตามแบบฉบับของผู้ชายจึงถูกยกฐานะให้เป็นมาตรฐานเหนือการนิยามในลักษณะอื่น ๆ นอกจากนั้นยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจในการปฏิบัติทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้หญิง รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างเพศสภาพกับเพศวิถีนั้นมีลักษณะยึดหยุ่นไม่ตายตัว (fixed)

การศึกษาเลสเบียนและเกย์นำไปสู่การให้ความสนใจในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์และพฤติกรรมทางเพศ รวมทั้งได้แสดงให้เห็นถึงกลุ่มคน เช่น รักร่วมเพศ (homosexual) รักสองเพศ (bisexual) รักต่างเพศ (heterosexual) เกย์ (gay) ไร้เพศ (queer) และ clone ว่าถูกสร้างขึ้นมาโดยสังคมและถูกผูกโยงเข้ากับพฤติกรรมบางอย่างที่ก็ยังไม่ชัดเจนว่าคืออะไร ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ยังสามารถนำไปใช้อธิบายเรื่องวิธีปฏิบัติของสาธารณชนต่อเชื้อชาติ เพศสภาพ และชนชั้นต่าง ๆ ได้อีกด้วย กล่าวได้ว่าการรับรู้อัตลักษณ์ของกลุ่มคนเป็นปัจจัยกำหนดท่าทีและการแสดงออกของสาธารณชนต่อกลุ่มคนเหล่านั้น

สำนักประกอบสร้างทางสังคม (social constructionism) มองว่าเพศวิถีไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นจากแรงขับภายใน (internal drives) แต่เป็นผลพวงของประวัติศาสตร์และสังคม ดังนั้นหากต้องการทำความเข้าใจเรื่องเพศวิถีก็ต้องศึกษาผ่านความหมายทางวัฒนธรรม (cultural meanings) ซึ่งเป็นตัว

ประกอบสร้างสำคัญ อย่างไรก็ตามสำนักนี้ก็ไม่ได้ปฏิเสธตัวแปรชีวะ (biology) รวมทั้งก็ใช้จะมองว่าคนเป็นเสมือนผ้าขาวที่สังคมจะเติมเต็มสีสันที่เป็นความหมายทางวัฒนธรรมตามอำเภอใจอย่างไรก็ได้ ปัญหาไม่ได้อยู่ที่ว่ามูลเหตุของการเป็นรกร่วมเพศนั้นเพราะธรรมชาติหรือสังคม/วัฒนธรรมกำหนด แต่อยู่ที่ว่าสังคม/วัฒนธรรมนั้นได้ให้และสร้างความหมายเกี่ยวกับรกร่วมเพศว่าอย่างไร และการที่สังคม/วัฒนธรรมกระทำเช่นนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบอะไรและอย่างไรต่อการจัดการกับชีวิตของคนในสังคมต่างหาก ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาเชิงประวัติศาสตร์และเป็นการเมืองเป็นอย่างยิ่ง กล่าวได้ว่า หากสังคมใดเชื่อว่าเพศวิถีเป็นเรื่องเปลี่ยนแปลงได้ยากเมื่อเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ ก็แปลว่าเรื่องใดก็ตามที่สังคมนั้นประกอบสร้างขึ้นมา (ซึ่งต้องยอมเปลี่ยนแปลงไปได้ เพราะถูกสร้างได้ก็ถูกถอดประกอบได้) จึงเป็นเรื่องธรรมชาติที่สุด และด้วยเหตุที่เป็นธรรมชาติจึงเป็นเปลี่ยนเป็นอื่นไม่ได้นั่นเอง เมื่อพิจารณาอย่างนี้แล้วจะเห็นว่าเพศกรรมและอัตลักษณ์ทางเพศนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องพันอยู่กับอำนาจ ประวัติศาสตร์ และความหมายทางวัฒนธรรมที่สังคมเป็นตัวการทำงานผ่านวาทกรรม

### ฟูโก เพศ และวาทกรรม

“The History of Sexuality” (1981) เป็นงานของฟูโกที่ถกแถลงประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างเพศ อำนาจ และวาทกรรม สำหรับฟูโกแล้วเพศกรรมหมายถึงสิ่งที่ถูกประกอบสร้างผ่านประวัติศาสตร์อันยาวนานภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจลักษณะต่างๆ ไม่มีแก่นสาระทางเพศใด ๆ ในตัวมนุษย์ที่จะต้องถูกกดบังคับหรือปลดปล่อย แต่มีความคิดของคน (ideas) เกี่ยวกับเพศวิถีที่ถูกประกอบใส่ไว้ในคำพูด (words) หรือวาทกรรมต่างหาก เรื่องใดๆ ที่เกี่ยวกับเพศจึงเป็นเรื่องที่ปรากฏตัวบนและโดยเงื่อนไขการจัดทำ (organisation) และการจัดแสดง (representation) ของวาทกรรมศีลธรรมจรรยา (aesthetics) ระบบการศึกษาแบบเป็นวิทยาศาสตร์ (scientific) ประวัติศาสตร์ (historical) และการเมือง (political) ไม่มีความเป็นจริงเกี่ยวกับเพศวิถีอื่นใดอีกนอกเหนือจากความเป็นจริงที่ถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้การปฏิบัติการของวาทกรรม ประวัติศาสตร์เพศวิถีจึงเป็นประวัติศาสตร์ของวาทกรรมเพศวิถี หรือกล่าวได้ว่าเพศกรรมก็คือสุดท้ายปลายทางของวาทกรรมที่พยายามจะนิยาม วิเคราะห์ ควบคุม และปลดปล่อยเพศวิถีนั่นเอง

ฟูโกเสนอว่าเพศเป็นเรื่องที่พูดกันมากในสังคมสมัยใหม่ตั้งแต่ศตวรรษที่ 17 เป็นต้นมาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแสดงอำนาจของยุคสมัย เรามักจะเชื่อกันว่าสมัยวิคตอเรียเป็นยุคแห่งการกดเก็บเรื่องเพศซึ่งเป็นที่มาของการพยายามปลดปล่อยในศตวรรษที่ 20 ในทางตรงข้ามฟูโกกลับคิดว่าวาทกรรมทางเพศสมัยนั้นไม่ใช่เรื่องความเข้มงวดและเก็บกดแต่ประการใด หาก

เป็นกลไกการเพิ่มความตื่นตัวทางเพศเสียดด้วยซ้ำ การระเบิดตัวของวาทกรรมทางเพศเป็นผลมาจากความพยายามของสังคมอันซับซ้อนในการควบคุมคนผ่านกลไกการควบคุมทางเพศ วาทกรรมต่าง ๆ ถูกกำหนดจากสถาบันทางสังคมต่าง ๆ มากมาย (เช่น การแพทย์ ศาสนา กฎหมาย จิตวิทยา การศึกษา) และวาทกรรมเหล่านี้เป็นตัวประกอบสร้างเพศธรรมขึ้นมา เช่น การอธิบายเพศที่ยังยึดติดอยู่กับอวัยวะสืบพันธุ์ สัญชาติญาณที่คิดตัวมาแต่กำเนิด เป็นต้น

สังคมสมัยใหม่มีแนวโน้มที่จะนิยามความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับอำนาจว่าเป็นเรื่องการกดบังคับ และด้วยเหตุนี้เรื่องเพศจึงเป็นเรื่องที่ต้องการการปลดปล่อยสู่เสรีภาพ หากเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ถูกกดและบังคับให้จำต้องอยู่ในความเงียบงันแล้ว การพูดถึงเรื่องเพศจึงเป็นเสมือนการฝ่าฝืนโดยเจตนา (Foucault, 1981: 7) โดยนัยนี้หากใครก็ตามที่พูดถึงเรื่องเพศ คน ๆ นั้นก็จะเป็นผู้ที่อำนาจเข้าไม่ถึงและเป็นผู้ที่ไหวทันต่อการนิยามคำว่าอำนาจอีกด้วย ตัวแทนแสดงความหมายเรื่องเพศ (representations of sexualities) มักมีลักษณะขบถ (transgressive) เพราะความกล้าที่จะพูดและประกาศสิ่งที่ยอมรับไม่ได้เกี่ยวกับเรื่องเพศออกมา เช่น การนอกใจ (adulterous) อาชญากรรม (criminal) วิปริต (perverse) ใครก็ตามที่ออกมาหรือพยายามจะออกมาปลดปล่อยผู้อื่นก็คือผู้ที่กำลังร่วมใช้อำนาจในระดับหนึ่งด้วย

### การวิเคราะห์วาทกรรม

การวิเคราะห์วาทกรรมคือวิธีการศึกษาปรากฏการณ์การประกอบสร้างทางสังคมที่ประกอบด้วยแนวคิด (ideas) การปฏิบัติการ (practices) และขอบข่ายความรู้ลักษณะต่าง ๆ 푸โกกล่าวว่า วาทกรรมเป็นตัวการประกอบสร้างปรากฏการณ์ทางสังคม วาทกรรมเป็นการปฏิบัติการซึ่งถูกทำให้เสมือนมีชีวิต มีการแสดงออกและพูดถึงโดยปัจเจกบุคคลในสังคม มากกว่าที่จะมีลักษณะเป็นโครงสร้างหรือโครงสร้างขนาดใหญ่ (structures or superstructures) วาทกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติการบนพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ที่ลื่นไหลและอยู่กันคนละฟากฝั่ง (fluid and mobile relations) รวมทั้งความสัมพันธ์เชิงปฏิสัมพันธ์ (interrelations) ซึ่งจะผลิตและถ่ายทอดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรู้และอำนาจลักษณะต่างๆ (Foucault, 1979, 1986)

สำหรับฟูโกแล้วอำนาจและความรู้ (วิเคราะห์ได้จากตัวบท) เป็นเสมือนภาพสะท้อนซึ่งกันและกัน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่เป็นอิสระจากความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง และไม่มีความรู้ใดที่สถาปนาขึ้นโดยอิสระแยกขาดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจลักษณะใดลักษณะหนึ่ง กล่าวได้ว่าความรู้ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาจากประเด็นหรือเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้จริง ๆ แต่เกิดจากความสัมพันธ์ กระบวนการ และการต่อสู้ดิ้นรนเชิงอำนาจซึ่งทั้งขัดขวางและหนุนเสริม จุดสำคัญของ

แนวคิดเรื่องอำนาจของฟูโกคือ อำนาจไม่ใช่เรื่องของสาระสมบัติ (property) แต่เป็นเรื่องของกลยุทธ์ (strategy) ที่ปฏิบัติการในแทบทุกจุดของความสัมพันธ์แบบชั่วคราวข้ามที่ไร้ความเท่าเทียม และแน่นอนว่าย่อมพบกับแรงเสียดทานด้านรับในหลากหลายจุดของความสัมพันธ์เช่นกัน การมองเช่นนี้เป็นการมองเชิงบวกว่าอำนาจเป็นเรื่องสร้างสรรค์ (creative) มากกว่าจะมองเชิงลบว่าเป็นเรื่องปิดกั้นบังคับ (constraining)

วาทกรรมในทัศนะของฟูโกประกอบด้วยถ้อยคำ (statements) ซึ่งต้องถูกพูดถึง (spoken) จากที่ใดที่หนึ่งโดยใครคนใดคนหนึ่ง และการพูด (speaking) นี้ทำให้เกิด การยกฐานะให้กลายเป็น คำพูดคิดปาก (bringing into being) และการจัดวางตำแหน่งของเรื่องที่พูด (positioning of a subject) แนวคิดเรื่องการวางตำแหน่งแห่งที่ (subject positions) สังกัดได้จากวาทกรรมในแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ที่มีความเฉพาะทั้งมิติเวลาและพื้นที่ (specific time and space) ในการพูดและถูกพูด ถึงแนวคิดลักษณะนี้ได้เข้ามาแทนที่แนวคิดที่มองความรู้ที่มีอยู่เดิมว่าเป็นความรู้ที่เป็นเจ้า (hegemonic knowledge) ซึ่งเป็นเจ้าของครอบครองพื้นที่อยู่ก่อนที่จะเกิดวาทกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมา ช่วงชิง โดยการอาศัยกรอบคิดตั้งที่อธิบายมาทำให้การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องเพศมีจุดเน้นหนักอยู่ที่การศึกษาถ้อยคำ/ข้อความเฉพาะ (specific statements) อะไรบางอย่าง เพื่อสาวให้ถึงต้นตอว่าใครคือผู้พูด พูดจากจุดไหน (who is speaking from where) พูดบนฐานคิดอะไร (of what) และจะทำอย่างไรจึงจะสร้างถ้อยคำ/ข้อความและมุมมองต่อเรื่อง (subject) รวมทั้งค้นหาจุดขึ้น (speaking positions) เสียใหม่ ฉะนั้นอัตวิสัยของปัจเจกบุคคลจึงไม่มีวันจะสมบูรณ์และตายตัว แต่จะถูกนิยามและให้ความใหม่ผ่านวาทกรรมที่มีจุดขึ้นหลากหลายของยุคสมัยซ้ำแล้วซ้ำเล่า



## 2.3 การประกอบสร้างเรื่องเพศของสังคมผ่านสื่อ

บทนี้ ได้รวบรวมแนวคิดเชิงทฤษฎีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการขยายกรอบแนวคิดเรื่องเพศกับการสื่อสารที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 โดยนำเสนอปรากฏการณ์ของความคิดทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมเรื่องเพศกับการสื่อสารมาสรุปและสังเคราะห์ให้เห็นกรอบคิดที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ประเด็นที่เลือกมาสังเคราะห์ได้แก่ เรื่องของทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่เกี่ยวข้องกับสังคม เรื่องของความรุนแรงทางเพศ และเรื่องของคุณภาพทางเพศในกรณีของเอดส์ ซึ่งสองเรื่องหลังนี้ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสำรวจทำทีของการสื่อสารในเรื่องเพศ เพราะเป็นประเด็นที่กำลังเป็นปัญหาใหญ่ในสังคม และเป็นประเด็นที่ถูกสื่อมวลชนเลือกไปนำเสนอและประกอบสร้างความหมายอย่างหลากหลาย ส่วนการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีด้านสื่อสารมวลชนที่นำเสนอเป็นหัวข้อแรกในบทนี้นั้น เป็นการนำเสนอสถานภาพของการศึกษาสื่อมวลชนกับสังคม ซึ่งมีส่วนทำให้การวิเคราะห์สื่อมวลชนมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยของทฤษฎีด้วย รายงานวิจัยชิ้นนี้มุ่งใช้วิธีการและทฤษฎีที่หลากหลาย แต่อยู่ภายใต้กรอบแนวคิดที่ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 2

### 2.3.1 แนวคิดทฤษฎีสื่อสารมวลชนกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ในสังคมสมัยใหม่ ผู้คนมีวัฒนธรรมของการบริโภคสื่ออย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการดูโทรทัศน์วันละหลายชั่วโมงต่อสัปดาห์ ฟังวิทยุทุกวัน อ่านนิตยสารและหนังสือพิมพ์ อ่านข่าวสารในอินเทอร์เน็ต เดินผ่านแผ่นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ตามข้างทาง หรือไปชมภาพยนตร์ แทบจะเรียกได้ว่าไม่มีใครที่อาศัยอยู่ในสังคมเมืองจะสามารถปิดกั้นตัวเองจากการเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลผ่านสื่อมวลชนหรือที่เรียกว่าเป็น วัฒนธรรมมวลชน (popular culture) ได้เลย ดังนั้น การศึกษาด้านสื่อสารมวลชนจึงเป็นการศึกษาเพื่อมุ่งตอบคำถามเรื่องปฏิสัมพันธ์ของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคม โดยที่ส่วนใหญ่เน้นวิเคราะห์บทบาท (role) ผลกระทบ (impact) และการแสดงออก (performance) ของสื่อมวลชนต่อประโยชน์สาธารณะ (public interest) ซึ่งได้แก่ สิ่งที่สังคมส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นประโยชน์ มีคุณค่า และอยู่บนฐานของเจตนารมณ์ร่วมของสังคม (McQuail, 1993) ในที่นี้ การสร้างความหมายในเรื่องเพศของสังคมจึงเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนทำทีของสื่อมวลชนและผลกระทบของสื่อที่มีต่อสังคมทั้งในระดับของปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่ม และสังคม



การศึกษาผลกระทบและการแสดงออกของสื่อมวลชนต่อประโยชน์สาธารณะจึงเป็นแนวทางการศึกษาหลักประการหนึ่งของทฤษฎีสื่อสารมวลชน ซึ่งแนวทางการศึกษาได้มีการปรับเปลี่ยนเรื่อยมาตามพื้นฐานปรัชญาของสำนักทฤษฎีทั้งหลาย และตามกระแสความเคลื่อนไหวของวิชาการและการปฏิบัติ รายงานวิจัยนี้ได้สรุปแนวทางการศึกษาผลกระทบและการแสดงออกของสื่อมวลชนเฉพาะที่สามารถเชื่อมโยงกับการสื่อสารเรื่องเพศได้ เพื่อให้เห็นความเป็นมาและแนวโน้มของวิชาการด้านนี้ อันจะนำไปสู่การสังเคราะห์เพื่อหาข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อการสื่อสารเรื่องเพศในตอนท้ายของงานวิจัยนี้

### แนวทางที่เน้น 'พลัง' และ 'อิทธิพล' ของสื่อ

รูปแบบที่เน้นพลังของสื่อมวลชน (media power) ว่ามีอิทธิพลเหนือประชาชนผู้รับสาร (audience) เป็นแนวคิดที่ได้รับความนิยมอย่างมากหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (ค.ศ. 1945) เป็นต้นมา จนถึงกลางทศวรรษของปี 1970s เหตุที่แนวคิดนี้ได้รับความนิยมมากเพราะสามารถอธิบายปรากฏการณ์ช่วงสงครามโลกที่สื่อมวลชนได้ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างประชามติและโน้มน้าวใจประชาชนให้เกิดฉันทามติต่อการตัดสินใจของรัฐบาล แนวทางการศึกษาที่เชื่อในพลังของสื่อนี้ได้รับการพัฒนาและใช้กันมากในวิชาการสื่อสารมวลชนของสหรัฐอเมริกายุคเริ่มต้น ซึ่งสื่อมวลชนได้ขยายตัวอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว แนวคิดนี้มองว่า ประชาชนผู้รับสารมีลักษณะคั่งรับ (passive) จึงสามารถถูกชักชวนหรือโน้มน้าวใจจากสื่อมวลชนได้ง่าย เป็นการมองว่าสื่อทำอะไรกับผู้รับสาร (what media do to the people) ผู้รับสารถูกมองในฐานะของมวลชน (mass) หรือผู้บริโภคสื่อ (media consumer) มากกว่าจะมองเป็นชุมชนผู้รับสาร (audience community) จึงอยู่ในฐานะที่ไร้อำนาจต่อรอง และมักถูกมองว่าเป็น 'cultural dupe' คือถูกชักจูงได้ง่าย และไม่แยกแยะระหว่างโลกแห่งความเป็นจริงกับโลกแห่งความหมายที่สื่อประกอบสร้างขึ้น (Morley 1980; Fiske 1987) ทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่อยู่ในกลุ่มนี้ได้แก่ ทฤษฎีเข็มฉีดยา (Hypodermic theory) และทฤษฎีกระสุนปืน (Bullet theory)

อย่างไรก็ตาม แนวทางที่เชื่อเรื่องอิทธิพลของสื่อ ได้ถูกโจมตีจากนักวิชาการสื่อสารมวลชนในยุคหลัง 1970s โดยเฉพาะการถูกวิจารณ์จากนักวิชาการทางซีกยุโรป ซึ่งไม่เชื่อเรื่องอิทธิพลแบบทิศทางเดียวของสื่อ แต่เชื่อในเรื่องของการครอบงำทางอุดมการณ์สื่อที่มีลักษณะซับซ้อนกว่าประเด็นที่แนวทางซึ่งเน้นพลังสื่อมวลชนถูกวิจารณ์มากก็คือ เชื่อว่าสถานะของสื่อมวลชนนั้นทรงพลังอยู่แล้ว โดยที่ไม่มีการพิจารณาบริบทและปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีส่วนกำหนดการสร้างอำนาจ

และอิทธิพลของสื่อด้วย นอกจากนี้ยังถูกวิจารณ์ว่า เป็นการมองแบบมิตติเดียวเกินไป คือเชื่อว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นล้วนมีส่วนมาจากอิทธิพลของสื่อ ซึ่งอาจจะไม่จริงเสมอไป และยังเป็น การมองประชาชนหรือผู้รับสารในสถานะที่ค้อยเกินไป

### แนวทางที่เน้น 'พลัง' และบทบาทของสังคม/ประชาชน

แนวคิดในกลุ่มนี้เชื่อในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับกลุ่มแรก คือเชื่อในพลังของประชาชนหรือผู้รับสาร (active audience) ว่าสามารถเลือกสรร รับ หรือปฏิเสธ สิ่งที่สื่อนำเสนอได้ตามแต่บริบทของปัจเจกบุคคล แนวคิดนี้จึงเน้นศึกษาผู้รับสารในลักษณะของปัจเจกบุคคล (individual) มากกว่าเป็นเพียงแคว้นมวลชนที่ไม่ปรากฏตัวตนเป็นรูปธรรม และนำไปสู่ทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่เรียกว่า ทฤษฎีการใช้และความพึงพอใจต่อสื่อ (Uses & Gratification Theory) ซึ่งเน้นศึกษาว่า ผู้รับสารทำอะไรกับสื่อ (what people do with the media) อันที่จริงแนวคิดนี้ได้เริ่มศึกษครั้งแรกโดย Lazarsfeld ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1944 ที่ศึกษาการเลือกรับและตีความละครวิทยุของแม่บ้านชาวอเมริกันตามความพึงพอใจและเหตุผลส่วนบุคคล แต่แนวคิดนี้ได้รับความนิยมและเผยแพร่อย่างจริงจังในช่วงทศวรรษที่ 1970s นี้เอง แต่ก็ได้ถูกใช้อ้างอิงจนกลายเป็นแนวทางหลักของการศึกษาสื่อมวลชนอย่างมาก และก็ยังมียุทธพลต่อกลุ่มศึกษาบางกลุ่มอยู่จนกระทั่งทุกวันนี้

ข้อบกพร่องของแนวทางการศึกษานี้ตามที่นักทฤษฎีสื่อมวลชนของยุโรปได้วิจารณ์ไว้คือ เน้นศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาซึ่งเป็นเรื่องภายในของปัจเจกบุคคลมากเกินไป จนไม่สนใจปัจจัยเชิงสังคม วัฒนธรรมและบริบทแวดล้อมอื่น ๆ ที่มีส่วนต่อการตัดสินใจเลือกรับสื่อของปัจเจกด้วย เช่น ปัจจัยด้านชนชั้น (class) ปัจจัยด้านกลุ่มชาติพันธุ์ (ethnicity) เป็นต้น (Morley 1992, Moores 1993) นอกจากนี้ แนวคิดที่เชื่อพลังของผู้รับสารยังถูกวิจารณ์ว่าไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง เพราะการที่ประชาชนได้เลือกรับสื่อตามที่พอใจนั้น จริง ๆ แล้วไม่ใช่การเลือกอยู่บนความมีอิสรภาพ แต่เป็นการเลือกภายใต้ข้อจำกัดที่มีสื่อถูกจัดวางหรือถูกกำหนดมาให้เลือกเท่านั้น เช่น เป็นการเลือกรับชมโทรทัศน์จากจำนวนสถานีซึ่งมีอยู่จำกัด ถ้าเป็นของไทยก็คือ เป็นการเลือกจากจำนวน 6 สถานีเท่านั้น หากไม่นับรวมเคเบิลทีวี ยิ่งกว่านั้น การเลือกรับสื่อของประชาชนก็ยังอยู่ภายใต้กรอบของค่านิยมและโครงสร้างทางสังคมวัฒนธรรมที่มีส่วนกำหนดครุสนิยมในการเสพสื่อของปัจเจกด้วย เช่น เมื่อรายการเกมโชว์เป็นที่นิยมและทำรายได้สูง ทุกสถานีก็จะนำเสนอรายการประเภทนี้ในช่วงเวลาตรงกันจนไม่มีทางเลือกให้ผู้ชมสามารถเลือกรับชมรายการประเภทอื่นตามที่ต้องการได้ นอกจากเลือกปิดโทรทัศน์ไปเท่านั้น

### แนวทางที่เน้นความสัมพันธ์ของการเข้ารหัส-ถอดรหัส

ความจำเป็นที่จะต้องมีรูปแบบหรือแนวทางการศึกษาผลกระทบและการแสดงออกของสื่อมวลชน ในลักษณะที่สามารถสะท้อนความแตกต่างหลากหลายของสื่อ ผู้รับสาร และบริบทแวดล้อมได้อย่างชัดเจนขึ้นนั้น จึงนำไปสู่แนวคิดของการศึกษาปฏิสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างสื่อมวลชนกับผู้รับสาร โดยเน้นพิจารณาผลกระทบเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่มีต่อปฏิสัมพันธ์นี้ รูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นจากปรัชญาดังกล่าวนี้คือ แนวคิดการเข้ารหัสและถอดรหัส (encoding/decoding model) ของสจิวค ฮอลต์ นักวิชาการสายวัฒนธรรมศึกษาของอังกฤษ ฮอลต์ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาใดก็ตามจะมีประสิทธิภาพหรือก่อให้เกิดผลกระทบต่อการสื่อสารจริง ๆ จะต้องมีการผสมผสานกันระหว่างความสามารถที่จะสื่อสารความหมายได้อย่างมีพลังและความสามารถที่จะได้รับการตีความหรือถอดรหัสได้อย่างมีความหมายด้วยเช่นกัน

หลักการสำคัญของแบบจำลองการเข้ารหัสและถอดรหัสนี้ก็คือ การวางตำแหน่งของผู้ผลิตสาร (ผู้เข้ารหัส) ตัวสาร และผู้รับสาร (ผู้ถอดรหัส) ไว้ในระนาบเดียวกัน โดยที่ทั้งสามองค์ประกอบนี้ต่างมีความสัมพันธ์ต่อกัน การวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารภายใต้แบบจำลองนี้ จึงต้องพิจารณาทั้งสามองค์ประกอบนี้ควบคู่กัน ไปเสมอ รวมทั้งจะต้องให้ความสนใจกับบริบทของทั้งฝ่ายผู้สื่อสารและผู้รับสาร เช่น บริบทด้านชนชั้น ความเชื่อ ค่านิยม เพศสภาพ ฯลฯ ของทั้งสองฝ่าย การมองความสัมพันธ์ของทั้งกระบวนการสื่อสารเช่นนี้ จะช่วยทำให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์และผลกระทบของการสื่อสารได้ดี ประกอบกับจะช่วยทำให้มองเห็นว่า ภายใต้กระบวนการสื่อสารแต่ละครั้งนั้น ผู้รับสารย่อมอาจเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้ส่งสารบ้างก็ได้ ด้วยการใส่รหัสความหมายตามที่ตนต้องการออกไป และเป็นผลให้ผู้ผลิตหรือผู้เข้ารหัสสาร ต้องถ่ายทอดเนื้อหาออกไปตามนั้น เช่น ผู้รับสารวัยรุ่นนิยมแต่งตัวตามแฟชั่นของวัยรุ่นที่สื่อเป็นผู้ถ่ายทอดนำเสนอ แต่ในขณะเดียวกัน การรวมตัวสร้างพื้นที่ของวัยรุ่นตามย่านบันเทิงและศูนย์การค้าทั้งหลาย เช่น เซ็นเตอร์พอยท์ สยามสแควร์ ด้วยการแต่งกายแบบแปลก ๆ เฉพาะกลุ่มนั้น ก็เป็นการสร้างความหมายของกลุ่มวัยรุ่นที่มีผลให้สื่อพยายามนำมาเป็นสารเพื่อผลิตเนื้อหาออกไปให้ถูกใจกลุ่มวัยรุ่นเป้าหมายด้วย

แนวการศึกษาแบบเข้ารหัส/ถอดรหัสนี้ มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าสองแนวทางแรก เพราะให้ความสำคัญกับการพิจารณาโครงสร้างความสัมพันธ์อันซับซ้อนของสังคม วัฒนธรรม และกระบวนการสื่อสาร ซึ่งถือว่าแยกจากกันไม่ขาดด้วย

### แนวทางวิพากษ์วัฒนธรรมอุตสาหกรรม

ตามแนวคิดนี้ สื่อมวลชนถูกนิยามว่ามีธรรมชาติของ “วัฒนธรรมอุตสาหกรรม (the culture industry)” ซึ่งเป็นคำที่บัญญัติขึ้นโดย Theodor Adorno และ Max Horkheimer นักวิชาการชาวเยอรมันแห่งสำนักแฟรงค์เฟิร์ต ซึ่งเป็นสำนักคิดสายวิพากษ์ ทั้งสองเขียนหนังสือชื่อ *Dialectic of Enlightenment* (1979) ซึ่งมีบทความที่วิพากษ์วัฒนธรรมอุตสาหกรรมว่าเป็นเพียงกระบวนการผลิตที่สร้างขึ้นภายใต้มายาภาพอันหลอกลวงว่ามุ่งประโยชน์ต่อสังคม แต่อันที่จริงแล้วเป็นไปเพื่อผลทางธุรกิจและการแสวงหากำไรสูงสุดเท่านั้น แนวคิดนี้วิพากษ์อุตสาหกรรมภาพยนตร์และเพลงอย่างรุนแรงว่า ไม่หลงเหลือความเป็นศิลปะหรือสุนทรียะอีกต่อไป แต่ยังคงแอบอ้างที่จะใช้ชื่อเรียกว่าเป็นงานศิลปะอยู่อีก เพราะระบบแบบอุตสาหกรรมนั้นเน้นการผลิตในปริมาณมาก ลงทุนน้อย และมีรูปแบบที่เป็นมาตรฐานเหมือนกันหมด เช่น เป็นแนวเพลงที่ตลาดกำลังนิยม เป็นแนวละครที่ถูกใจคนดู ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงตามหลักการของต้นทุนกำไรเชิงอุตสาหกรรม ด้วยเหตุนี้แนวคิดการวิพากษ์อุตสาหกรรมวัฒนธรรม จึงกล่าวว่าอุตสาหกรรมวัฒนธรรมได้ลดทอนศิลปะลงมาเป็นงานพาณิชย์ศิลป์ ขอมลค่าศิลปะให้อยู่ภายใต้การควบคุมของธุรกิจโฆษณา จึงไม่ได้เป็นไปเพื่อการเสพงานศิลปะที่สร้างอรรถรส แต่เป็นไปเพื่อกลุ่มทุนและธุรกิจที่ครอบงำอยู่

ประเด็นหลักอีกข้อหนึ่งที่สำนักแฟรงค์เฟิร์ตวิพากษ์ความเป็นอุตสาหกรรมวัฒนธรรมก็คือ การทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสินค้า (commodification) และการทำให้คุณภาพของสินค้าและวัฒนธรรมมีมาตรฐานเดียวกันหมด (standardisation) ทั้งนี้ เพื่อควบคุมให้รสนิยมในการบริโภคของผู้คนในสังคมเป็นไปในลักษณะเดียวกัน อันจะเอื้อต่อการผลิตแบบ mass ซึ่งเป็นการผลิตเชิงอุตสาหกรรมได้ ดังนั้น สื่อมวลชนที่ถูกทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรมก็จะไม่นำเสนอสาระที่เป็นทางเลือกให้แก่ปัจเจกหรือประสบการณ์ความรู้สึกอันหลากหลายของผู้คน แต่ด้วยชั้นเชิงและเทคนิคการผลิต จะทำให้ผู้คนในสังคมไม่รู้สึกรู้ว่ากำลังถูกบังคับและครอบงำทางความคิดให้ต้องบริโภคสิ่งเดียวกัน มีรสนิยมและเป้าหมายแห่งชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จนก่อให้เกิดสภาพที่เรียกว่า “มนุษย์มิติเดียว (one dimensional man)”

ถึงแม้แนวคิดเชิงวิพากษ์ดังกล่าวนี้จะสะท้อนปรากฏการณ์จริงของสื่อมวลชนกับสังคมได้มาก แต่ก็ยังมีข้อโต้แย้งจากนักวิชาการรุ่นต่อ ๆ มาว่า เป็นการให้อำนาจและอิทธิพลแก่สื่อมวลชนมากเกินไป เพราะในวิถีชีวิตของสังคมนั้น ปัจเจกภาพล้วนมีเจตน์จำนงเฉพาะตนที่จะเลือกรับบางส่วนและปฏิเสธบางส่วนจากสิ่งที่สื่อนำเสนอ อีกทั้งยังสามารถสร้างความหมายใหม่เพื่อต่อรองกับความหมายที่สื่อนำเสนอได้ด้วย เช่น ผู้หญิงที่ชมละครอาจไม่จำเป็นต้องถูกขืนนมาทำตัวเหมือนนางเอกละครเสมอไป เพราะเงื่อนไขในโลกนอกจอทีวีนั้น ไม่นอนุญาตให้เป็นเช่นนั้น นี้แสดงให้เห็น

ว่าทุกคนต่างมีสิ่งที่เรียกว่า activates meanings คือมีความสามารถที่จะตีความหมายสื่อได้ตามบริบทที่สอดคล้องกับตัวเอง ข้อโต้แย้งดังกล่าวนี้จึงมีความคล้ายคลึงกับคำอธิบายแนวคิดของฮอลล์เรื่องการเข้ารหัส/ถอดรหัส ซึ่งเป็นวิธีการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับจุดของการเกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับสังคมมากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ ทั้งหมด

### แนวทางวิเคราะห์สื่อในวัฒนธรรมยุคหลังสมัยใหม่

แนวคิดของทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) มีหลักอยู่ที่การปฏิเสธความเป็นสากล (universal) ความเหนือกว่าของอภิมหาปรีชาญา (grand narrative) และวิธีคิดแบบเป็นเส้นตรงตามหลักวิทยาศาสตร์ แต่เชื่อในเรื่องของระบบคิดแบบแยกย่อย ความไร้ระเบียบของทฤษฎีเชิงสังคมรวมทั้งให้ความสนใจกับเรื่องของอารมณ์ความรู้สึกและมิติทางศาสนาและจิตวิญญาณซึ่งได้ถูกละเลยไปในยุคแห่งความรู้แจ้ง (Enlightenment) การวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับสังคมตามแนวคิดของทฤษฎีหลังสมัยใหม่ จึงเป็นการใช้มุมมองที่สนใจที่รูปแบบและวิธีการของการแสดงออก (form & performance) มากกว่าบทบาทหรือปรัชญาของสื่ออื่น ๆ แนวคิดนี้จึงไม่สนใจว่าสื่อจะเป็นธุรกิจหรือเป็นศิลปะ เพราะไม่เชื่อว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีหลักการและเหตุผลเดียว และไม่เชื่อในลักษณะที่คิดยึดตายตัวของสื่อ เช่น จะพิจารณาว่าสื่อบันเทิงมีสาระหรือไม่ต้องดูที่การแสดงออกเป็นรายครั้งไป หรือกรณีของการแสดงคอนเสิร์ตของนักร้องขวัญใจวัยรุ่นก็อาจต้องพิจารณาว่าสิ่งที่ทำให้วัยรุ่นคลั่งไคล้นั้นไม่ใช่ความเป็นมาตรฐานเดียวกันที่ครอบงำรสนิยมของวัยรุ่น แต่อาจเป็นความสามารถของนักร้องที่สามารถสื่อสารกับวัยรุ่นผ่านการแสดงออก อัดลิทซ์ และเนื้อเพลง

จุดสนใจของแนวคิดสื่อมวลชนยุควัฒนธรรมสมัยใหม่จึงอยู่ที่เรื่องของอัตลักษณ์และการแสดงออกผ่านอัตลักษณ์ของสื่อมวลชน ซึ่งมีหลักอยู่ว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่ไม่คงที่ สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามบริบท และขึ้นอยู่กับว่าปัจเจกบุคคลที่เป็นเจ้าของอัตลักษณ์นั้นจะแสดงออกอย่างไร การแสดงออกของอัตลักษณ์จะมีผลต่อการบ่งบอกตำแหน่งแห่งที่ของคนในช่วงขณะที่แสดงออกทางอัตลักษณ์นั้น และมีผลต่อการใช้เหตุผลหรือแม้แต่การตัดสินใจของแต่ละคนด้วย ดังเช่นที่ Judith Butler ได้อธิบายไว้ว่า เพศสภาพ (gender) ก็คือ การแสดงออกอย่างหนึ่ง ในช่วงเวลาหนึ่งของแต่ละบุคคล แต่ไม่ใช่สิ่งที่จะสามารถเหมารวมได้ว่าเป็นอัตลักษณ์อันตายตัวของบุคคลนั้น เพราะอัตลักษณ์ย่อมปรับเปลี่ยนได้เสมอขึ้นอยู่กับพฤติกรรมและการแสดงออก ด้วยเหตุนี้ ภาพตัวแทนของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนจึงย่อมไม่ใช่อัตลักษณ์ของกลุ่ม

บุคคลนั้น แต่เป็นเพียงการแสดงออกเท่านั้น การจะอธิบายความสัมพันธ์นี้จึงต้องระบุให้ชัดว่าเป็น การวิเคราะห์สื่อมวลชนภายใต้บริบทของพื้นที่และเวลา (space & time) อย่างไร

นอกจากนี้แนวคิดสื่อมวลชนยุคหลังสมัยใหม่ยังสนใจศึกษาวาทกรรม ซึ่งเป็นการแสดง ออกของชุดความหมายหลาย ๆ ชุดผ่านกระบวนการสื่อสาร ในลักษณะเดียวกับอัตลักษณ์ ก็ต้อง เข้าใจภายใต้บริบทเฉพาะ และต้องเข้าใจว่าวาทกรรมเป็นการแสดงออกของความหมายโดยที่มี กลไกของอุดมการณ์ชุดใดชุดหนึ่งกำกับอยู่เสมอ การศึกษาวาทกรรมเรื่องเพศที่นำเสนอผ่านสื่อ มวลชน จึงต้องวิเคราะห์ด้วยแนวคำถามว่า วาทกรรมเรื่องเพศที่ผ่านสื่อนี้มีที่ชุด ใครเป็นผู้สร้าง สร้างด้วยอุดมการณ์ใด สร้างให้ใครหรือสร้างเพื่อกำกับควบคุมคนกลุ่มใด เช่น วาทกรรมเรื่องการ คังครรภ์เมื่อไม่พร้อม ซึ่งจะมีความหมายและทางออกที่หลากหลายมากขึ้นอยู่กับว่าเรื่องนี้ถูกนำ เสนอผ่านวาทกรรมของใคร หากเป็นกลุ่มสตรีนิยมก็จะวิพากษ์ว่าเป็นวาทกรรมที่สังคมเอาเปรียบ และโยนความคิดให้ผู้หญิง หากเป็นกลุ่มศาสนาก็จะวิพากษ์ว่าเป็นการกระทำที่ผิดศีลธรรม หรือ ถ้าเป็นกลุ่มประชากรศาสตร์ก็จะมองว่าเป็นปัญหาของการเพิ่มประชากร เป็นต้น

ทั้งนี้ แนวทางศึกษาสื่อมวลชนกับสังคมที่ได้นำเสนอแบบสรุปมาข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็น ถึงสถานภาพและแนวโน้มของการศึกษาเรื่องสื่อกับสังคมว่า จะปรับเปลี่ยนไปสู่การเน้นความสน ใจที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้รับและผู้ส่งสารมากขึ้น และเน้นศึกษาภายใต้บริบทเฉพาะ ดำเนินถึงมิติ ทางสังคม-วัฒนธรรม รวมทั้งให้ความสำคัญกับเรื่องของการแสดงออกผ่านอัตลักษณ์และ วาทกรรม ซึ่งอาศัยสื่อเป็นช่องทางสำคัญ

### 2.3.2 การประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ ผ่านสื่อ (the construction of reality on sexual violence)

ความรุนแรงทางเพศเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วทุกมุมโลก ไม่ว่าจะในประเทศที่เรียกตัว เองว่าพัฒนาแล้ว หรือประเทศกำลังพัฒนาก็ตาม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจไม่สามารถ เป็นหลักประกันได้ว่าสังคมนั้นจะปราศจากความรุนแรงทางเพศ เนื่องจากเรื่องของความรุนแรง ทางเพศนั้นมีรากฐานมาจากความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ และเป็นปัญหาทางเพศสภาพ (gender-based violence) หรือที่มีนักสตรีนิยมจำนวนไม่น้อยกล่าวไว้ว่าผู้หญิงถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศก็เพราะเป็นผู้หญิงนั่นเอง “ความรุนแรงต่อผู้หญิงในปัจจุบันจึงเป็นภัยร่วมของ ผู้หญิงในทุกมุมโลก ดูเป็นเรื่องไม่เกินเลยที่จะกล่าวว่าโลกนี้ช่างไม่ปลอดภัยสำหรับผู้หญิง” (กฤตยา และคณะ 2544: 1)

จากคำจำกัดความของความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง (sexual violence against women/VAW) ที่กำหนดโดยองค์การสหประชาชาติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อผู้หญิง ปีพ.ศ. 2537 ได้ระบุว่า “ความรุนแรงต่อผู้หญิงหมายถึง การใช้ความรุนแรงใด ๆ อันสืบเนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างหญิงชาย ซึ่งมีผลหรือมีผลทำให้เกิดอันตรายหรือความเดือดร้อนทางกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจต่อผู้หญิง” คำนิยามนี้ยังขยายครอบคลุมไปถึงมิติของพื้นที่ด้วย นั่นก็คือ เป็นการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นทั้งในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว (public/private space) หมายความว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว (domestic violence) ก็นับเป็นความรุนแรงทางเพศด้วยเช่นกัน คำจำกัดความขององค์การสหประชาชาติ สามารถแยกแยะประเภทของความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงออกได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. ความรุนแรงในครอบครัวและที่บ้านซึ่งมีผลต่อร่างกาย เพศ และสภาพจิตใจ ทั้งนี้รวมทั้งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relationship) ด้วย ความรุนแรงประเภทนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมากที่สุด และถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นวาระของสังคมในการรณรงค์หรือวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดประเด็นหนึ่งในระยะไม่กี่ปีมานี้ ตัวอย่างของความรุนแรงในครอบครัวที่ปรากฏชัดเจน ได้แก่ การทุบตี กระทบ (battering) การล่วงละเมิดทางเพศที่เกิดขึ้นในครัวเรือน (sexual abused in the household) ความรุนแรงที่สืบเนื่องมาจากเงินค่าสินสอด ซึ่งปรากฏในบางวัฒนธรรม เช่น อินเดีย (dowry-related violence) การข่มขืนในชีวิตสมรส (marital rape) การขลิบอวัยวะเพศของเด็กหญิง (genital mutilation) และประเพณีความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นอันตรายต่อผู้หญิง (traditional harmful to women) เช่น การมัดเท้าของผู้หญิงจีน การมีลูกมาก การรุมข่มขืน เป็นต้น
2. ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในที่ทำงาน ในที่สาธารณะ ความรุนแรงประเภทนี้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง แต่มักไม่เป็นที่รับรู้ของสังคม เพราะผู้หญิงที่ถูกกระทำมักไม่กล้าไปแจ้งความหรือเปิดเผยประสบการณ์ของความรุนแรงที่ตนได้รับ ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้ชายซึ่งเป็น “เจ้านาย” และผู้หญิงซึ่งเป็น “ลูกน้อง” ทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำมักมีสภาพของการไร้เสียงและไร้การต่อรอง รูปแบบของความรุนแรงในที่สาธารณะ ประกอบด้วย การข่มขืน (rape) พยายามข่มขืน (attempt to rape) การล่วงละเมิดทางเพศ (sexual abuse) การคุกคามทางเพศ (sexual harassment) การโกสัซิดและฉวยโอกาสแบบที่เรียกว่าหมาหยอกไก่ (intimidation at work, etc.) ซึ่งปรากฏในที่ทำงาน สถานศึกษา วัด การลักลอบค้าหญิงหรือการบังคับค้าประเวณี (trafficking in



women and forced prostitution) ภาพเปลือย (pornography) และแม้แต่การประเวศ  
ความงาม

3. ความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่ปรากฏในนโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของรัฐ หรือเกิด  
จากการปล่อยปละละเลยไม่ใส่ใจของรัฐ เช่น นโยบายการจ้างงานที่มีการเลือกปฏิบัติ  
ทางเพศ นโยบายการศึกษาที่จำกัดโอกาสของเด็กผู้หญิง นโยบายสาธารณสุขที่ให้  
บริการไม่เสมอภาค หรือกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ทางราชการ และระบบการ  
เมืองที่เลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง เป็นต้น

นอกจากความหมายตามที่แจกแจงข้างต้นแล้ว ทิศนะทางสังคมศาสตร์ยังมองว่า ปัญหา  
ความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นภาพสะท้อนอาการป่วยของสังคมที่ส่งผลกระทบต่อภาวะสุขภาพ  
ของผู้หญิงทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นปัญหาระดับต้นๆ ของสุขภาพผู้หญิง และเป็นตัวชี้วัดสำคัญ  
ของสุขภาพสังคม (กฤตยา และคณะ 2544) เพราะทุกครั้งที่เกิดการกระทำรุนแรงต่อผู้หญิง ผล  
กระทบที่คิดตามมาเสมอคือ ผลกระทบทางสุขภาพ ทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตต่อตัวผู้หญิง และ  
ส่งทอดต่อมายังคนรอบข้างตัวผู้หญิง โดยเฉพาะลูกของผู้หญิงเอง ซึ่งมีความเปราะบางที่จะ  
รับทอดเอาสุขภาพจิตที่เป็นปัญหานี้ต่อเนื่องไป

ทิศนะทางสตรีนิยม ได้อธิบายเรื่องของความรุนแรงทางเพศด้วยการเชื่อมโยงเรื่องของเพศ  
วิถีเข้ากับความรุนแรงของเพศชาย ในสองแง่มุมด้วยกัน คือ ประการแรก การที่ผู้ชายมีอำนาจควม  
คุมเพศวิถีของผู้หญิงอันเป็นสาเหตุหลักของการกดขี่ทางเพศ และประการที่สอง การประกอบสร้าง  
ความจริงทางสังคมเรื่องเพศวิถีเป็นการสร้างขึ้นจากประสบการณ์และการให้คำนิยามของผู้ชาย ซึ่ง  
ให้ความชอบธรรมกับการใช้กำลังและอำนาจของผู้ชายในรูปแบบความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ  
ทิศนะดังกล่าวนี้ ทำให้สตรีนิมวางเรื่องของเพศวิถีและความรุนแรงทางเพศไว้ที่ศูนย์กลางของ  
กลยุทธ์ของการต่อสู้ (feminist politics) โดยมุ่งหาทางยุติความรุนแรงทางเพศในทุกรูปแบบ  
แอนดริล ริช (1980) นักสตรีนิยมหัวก้าวหน้า ได้เสนอให้มีการวิเคราะห์การใช้อำนาจและความ  
รุนแรงผ่านรูปแบบของความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศโดยศึกษาทั้งในเชิงประวัติศาสตร์และข้าม  
วัฒนธรรม เพราะริชเชื่อว่าการใช้ความรุนแรงทั้งทางวาจา ทางกาย และผ่านกฎหมายหรือประเพณี  
นั้น เป็นไปเพื่อทำให้ผู้ชายสามารถครอบครองผู้หญิงในเรื่องเพศได้อย่างชอบธรรม ด้วยการ  
ประกอบสร้างความจริงทางสังคมว่า ความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศเท่านั้นที่เป็นเรื่องปกติ เป็น

ปฏิบัติการทางเพศที่ถูกต้องตามธรรมชาติ เป็นไปตามแรงขับภายในของเพศสรีระ คำอธิบายเช่นนี้ ทำให้ นักสตรีนิยมจำนวนไม่น้อยเห็นว่า ผู้ชายวางความสัมพันธ์ต่อผู้หญิงไว้ในมิติของเรื่องประเวณีเป็นหลัก ปรัชญาการณที่นักสตรีนิยมหยิบยกขึ้นมาประกอบคือ การเผยแพร่ของภาพเปลือยและการถือปฏิบัติกับผู้หญิงราวกับเป็นสินค้าทางเพศ (sexual commodities) ที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการตอบโต้กระแสเคลื่อนไหวเรียกร้องเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของผู้หญิง ดังที่ โรบิน มอร์แกน (1978) ได้เปิดประเด็นเกี่ยวกับภาพเปลือยและความรุนแรงทางเพศไว้ว่า 'pornography is a theory, rape is a practice'

นอกจากนี้ ทฤษฎีสตรีนิยมยังได้อธิบายการประกอบสร้างความจริงเรื่องความรุนแรงทางเพศในมิติเชิงวัฒนธรรมว่า เป็นผลมาจากการมอบความยินยอมให้ผู้ชายได้ครอบครองเรือนร่างของผู้หญิงซึ่งในบางวัฒนธรรมถือว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติอย่างหนึ่งของผู้ชาย ดังนั้น การแสดงออกซึ่งความก้าวร้าวรุนแรงที่ผู้ชายกระทำต่อผู้หญิงในครอบครัว เช่น การข่มขืนในชีวิตสมรส (marital rape) การบังคับลูกสาวให้สมรส (forced arrange marriage) จึงไม่ถือว่าเป็นความรุนแรงทางเพศ มีหน้าซ้ำ ยังมีส่วนสร้างความชอบธรรมให้ผู้ชายของครอบครัวเป็นผู้ทำหน้าที่ของการควบคุมจับตามองกำกับ ตัดสิน และลงโทษผู้หญิงในเรื่องของเพศด้วย

อย่างไรก็ตาม นักสตรีนิยมผิวดำและผิวสี (Black feminist) ได้เพิ่มเติมทัศนะของนักสตรีนิยมผิวขาวตะวันตกว่า เรื่องของความรุนแรงทางเพศไม่ได้มีสาเหตุมาจากอำนาจในการครอบครองเพศวิถีของผู้ชายเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เป็นปรากฏการณ์ที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่านั้น เพราะเกี่ยวพันกับเรื่องของความแตกต่างระหว่างชนชั้น สีผิว ชาติพันธุ์ และการอ้างความเหนือกว่าทางอายุธรรมด้วย เช่น ผู้หญิงผิวดำและผิวสี (ตะวันออก) มักถูกมองว่ามีความเย้ายวนและมีพลังในเรื่องเพศ (เป็นการอ้างเชิงสรีระ) ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ถูกละเมิดทางเพศจากผู้ชาย โดยเฉพาะผู้ชายผิวขาวตะวันตกได้ง่ายกว่า

จุดยืนของนักสตรีนิยมในการมองเรื่องความรุนแรงทางเพศก็คือ การปฏิเสธความเกี่ยวข้องกับเรื่องของสรีระหรือธรรมชาติ แต่ยืนยันว่ามีสาเหตุมาจากความไม่เท่าเทียมกันในระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย จึงได้เสนอให้มีการรื้อถอนมายาคติ (myth) ที่ฝังรากอยู่ในความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ และเรียกร้องความจำเป็นของการสร้างความเคารพความศรัทธาในความเป็นมนุษย์ระหว่างหญิงชายภายใต้ความสัมพันธ์เช่นนี้

## ความรุนแรงในชีวิตคู่ กับการประกอบสร้างกลยุทธแห่ง “การเมืองเรื่องส่วนตัว”

การกระทำความรุนแรงทางเพศในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่ และส่วนใหญ่เกิดขึ้นภายในบ้าน (domestic violence) มักเป็นความรุนแรงที่ไม่ค่อยมีใครรับรู้ ทั้ง ๆ ที่การกระทำหลายรูปแบบอาจเรียกได้ว่าเป็นอาชญากรรมได้อย่างหนึ่ง เริ่มตั้งแต่รูปแบบของการบีบคั้นจิตใจ กักขัง บีบบังคับทางเศรษฐกิจและสังคม การทำให้ร่างกายบาดเจ็บ การข่มขืน หรือกระทั่งฆ่าให้ตาย แต่ด้วยสาเหตุที่เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในบ้านซึ่งคนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นสถานที่ปลอดภัยที่สุดนี้เอง ที่ทำให้อาชญากรรมประเภทนี้ยากแก่การป้องกันมากที่สุด ทั้งในแง่ที่สมาชิกในครอบครัวเองช่วยกันปกปิดและไม่เอาผิดกับผู้กระทำ เพราะเห็นว่า “เป็นเรื่องส่วนตัว...เป็นเรื่องในบ้าน” ค่านิยมที่สอนลูกผู้หญิงให้เป็นฝ่ายก้มหน้ารับการกระทำด้วยความอดทน และการมองข้ามภัยแห่งความรุนแรงที่อยู่ข้างตัวเพราะเห็นว่าเป็นคนรู้จักกันก็ตาม พฤติกรรมและความเชื่อของสังคมเช่นนี้เองที่ทำให้ความรุนแรงในชีวิตคู่และครอบครัวยิ่งทวีความรุนแรงและขยายวงกว้างมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นการทำลายระบบกลไกคุ้มครองทางสังคมที่ว่าผู้กระทำผิดควรได้รับการลงโทษแล้ว ยังอาจทำให้ผู้กระทำผิดไม่ได้สำนึกว่าสิ่งที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (กฤตยา และคณะ 2544: 4)

จึงไม่น่าแปลกใจที่สถิติข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงที่รวบรวมได้ในประเทศไทย จะเป็นเพียงแค่ส่วนเสี้ยวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง รายงานข่าวและบทความจากหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่มูลนิธิเพื่อนหญิงรวบรวมไว้ในช่วงเดือนมกราคม-ตุลาคม 2545 พบว่า มีผู้หญิงและเด็กที่ตกอยู่ในภาวะวิกฤติของความรุนแรงในครอบครัว 134 ราย ในจำนวนนี้กว่า 1 ใน 3 เป็นความรุนแรงถึงขั้นฆาตกรรม เช่น กรณีของอดีตอาจารย์নীด้าทำร้ายร่างกายภรรยาจนถึงแก่ชีวิต กรณีหมอมหุ่มฆาตกรรมหมอแฟนสาว กรณีแม่ตัดสินใจโยนลูกสองคนพร้อมกระโดดตึกคอนโดมิเนียมตายตามอันเนื่องมาจากรักสามเส้า (มูลนิธิเพื่อนหญิง 2545) กระแสข่าวเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์และตั้งรับจากสังคมด้วยทัศนคติที่หลากหลาย ส่วนหนึ่งประณามว่าผู้หญิงเป็นฝ่ายผิดที่มีส่วนช่วยยอมนต์ โกรธแค้นหึงหวงของผู้ชาย หรือเป็นฝ่ายนอกใจและประพฤติดีทางเพศต่อผู้ชาย สังคมอีกส่วนหนึ่งแสดงความเห็นใจผู้หญิงและเสนอให้ใช้มาตรการลงโทษทางกฎหมายที่รุนแรงต่อผู้กระทำ ในขณะที่สังคมอีกส่วนหนึ่งเห็นว่า สังคมควรให้อภัยแก่ผู้ชายเพราะเป็นเรื่องของการ “ทำร้ายด้วยความรัก” หรือด้วย “หน้าที่และสิทธิของผู้เป็นสามี” เป็นต้น นอกจากนี้ การรวบรวมข้อมูลจากผู้มาใช้บริการและขอคำปรึกษาเรื่องปัญหาความรุนแรงในครอบครัวมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี เช่น 643 ราย ในช่วงเดือนมกราคม-กันยายน 2545 ที่ไปปรึกษากับมูลนิธิเพื่อนหญิง 891 รายในปี 2543 ที่โทรศัพท์มาปรึกษาศูนย์ฮอตไลน์ นอกจากรายงานข่าวและจำนวนผู้มาขอความช่วยเหลือแล้ว ข้อ

มูลจากงานวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัวที่ชัดเจนและใช้อย่างอิงมากที่สุดขณะนี้ คืองานวิจัยของกฤตยาและคณะ (2544) ยังชี้ให้เห็นภาวะของปัญหาซึ่งครอบงำโครงสร้างสังคมไทยอยู่ไม่น้อย จากการสุ่มตัวอย่างครอบครัวในกรุงเทพฯ และนครสวรรค์ของคณะผู้วิจัย พบว่า หญิงไทยร้อยละ 44 ประสบปัญหาถูกระทำหรือเคยถูกระทำความรุนแรงโดยสามีหรือคนรัก ในจำนวนนี้ร้อยละ 28 เคยถูกระทำความรุนแรงทางกาย ร้อยละ 29 ถูกระทำความรุนแรงทางเพศ และพบว่าร้อยละ 3 ถูกระทำตลอดช่วงชีวิตหรือกลายเป็นกิจวัตร ข้อมูลบางส่วนจากการสัมภาษณ์ในงานวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้หญิงที่ถูกระทำความรุนแรงเหล่านี้ ไม่นับใจแม้แต่จะนิยามว่าสิ่งที่พวกเธอถูกระทำนี้เรียกว่าความรุนแรงหรือไม่ เพราะเกิดขึ้นจากคู่ครองหรือคู่รักของเธอเอง และส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นเรื่องของ “ลึนกับพิน” ที่ต้องกระทบกระทั่งกันบ้าง ทั้ง ๆ ที่ในการกระทบกันนี้ผู้หญิงมักเป็นฝ่ายที่เปรียบได้กับลึน ซึ่งย่อมหมายถึงการเจ็บปวดมากกว่าอย่างแน่นอน

ถึงแม้ว่าปรากฏการณ์ความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงในสังคมไทยที่สะท้อนผ่านงานวิจัยและการรายงานผลขององค์กรสตรีต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่สามารถเป็นตัวแทนของสถานการณ์จริงได้ก็ตาม แต่ความเคลื่อนไหวทั้งหมดนี้ได้มีส่วนเปิดเผยด้านมืดที่สังคมไม่เคยได้รับรู้ และได้มีส่วนเปิดพื้นที่ของการวิเคราะห์และวิพากษ์วิจารณ์ปัญหานี้อย่างลึกซึ้งมากขึ้นตามลำดับ ทำให้เรื่องความรุนแรงทางเพศในชีวิตคู่และครอบครัวปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น และฉายให้เห็นภาพของความสลับซับซ้อนแห่งปัญหาได้ดียิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่าการประกาศทศวรรษสตรีสากลขององค์การสหประชาชาติในช่วงปี 1975-1985 นับเป็นการเปิดศักราชให้มีการสำรวจศึกษาเรื่องความรุนแรงในครอบครัวมากขึ้น และพบว่า ความรุนแรงในครอบครัวเกิดขึ้นทั้งในสังคมพัฒนาที่ให้สิทธิแก่ผู้หญิงอย่างกว้างขวาง และในสังคมที่ไม่สนใจเรื่องสถานภาพสตรีเลย (กฤตยา 2542)

นอกจากกระแสความเคลื่อนไหวของผู้หญิงที่ทำให้เรื่องของความรุนแรงกลายเป็นหนึ่งในประเด็นสาธารณะขึ้นแล้ว การออกมาแสดงจุดยืนของนักวิชาการด้านสตรีนิยมทั่วโลก ในการกำหนดเป้าหมายของการศึกษาแบบสตรีนิยม ไปที่การเผยให้เห็นปัญหาของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในระดับครอบครัวหรือชีวิตคู่ ได้ทำให้แนวทางการต่อสู้ทั้งในเชิงเคลื่อนไหวและเชิงวิชาการสอดคล้องและรวมพลังกันมากขึ้น นักสตรีนิยมแห่งทศวรรษ 1980s ได้ประกาศคำขวัญที่เป็นเสมือนกรอบแนวคิดของปรัชญาสตรีนิยมคือ “Personal is Political” หรือ การเมืองเรื่องส่วนตัว หรือการเปิดเผยเรื่องส่วนตัวให้กลายเป็นเรื่องของการต่อสู้ นั่น ได้ทำให้ทิศทางของการศึกษา วิจัย และกลยุทธ์แบบผู้หญิงมีเป้าหมายที่ชัดเจนยิ่งขึ้น ที่สำคัญก็คือ คำขวัญนี้ได้ทำให้เรื่องความรุนแรงในครอบครัวกลายเป็นเรื่องที่ต้องวิเคราะห์และหาทางยุติความรุนแรงนี้ให้ได้ นอกจากนี้ คำขวัญนี้ยังบอกนัยว่า การทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์นี้ต้องหันมาหาการศึกษาประสบการณ์ของ

ผู้หญิงในบ้าน และต้องหาทางเสริมพลัง (empower) ผู้หญิง รวมทั้งบำบัดเยียวยา (healing) ผู้หญิงที่ถูกระทำ ความรุนแรงให้สามารถผ่านพ้น (survive) จากประสบการณ์อันเจ็บปวดเหล่านี้ให้สามารถแบ่งปันวิธีการและเรื่องราวของผู้หญิงคนอื่นๆ ทั่วทั้งโลก และสามารถทำให้เสียงของผู้หญิงอีกจำนวนมากซึ่งอยู่ในบ้าน ได้ส่งเสียงบอกเล่าประสบการณ์ของพวกเธอ คำขวัญที่มุ่งไปสู่การเมืองเรื่องส่วนตัวนี้เอง ที่ทำให้การศึกษาและเคลื่อนไหวในเรื่องเพศมีแนวโน้มเข้าหาเรื่องของการสัมพันธ์เชิงอำนาจในครอบครัวและในพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้นเป็นลำดับ

### ความรุนแรงทางเพศที่ถูกถ่ายทอดผ่านข่าว

ส่วนใหญ่แล้วการศึกษาเรื่องความรุนแรงทางเพศในสื่อ มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาความรุนแรงทางเพศที่สื่อนำเสนอในรูปของข่าวและประเด็นข่าว มากกว่าจะวิเคราะห์ว่าสื่อมีส่วนประกอบสร้างความจริงเรื่องความรุนแรงทางเพศนี้ได้อย่างไร การศึกษาในแบบแรกจะทำให้มองเห็นสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศที่ปรากฏในสังคม แต่จะละเลยบทบาทของสื่อในฐานะที่มีส่วนประกอบสร้างความหมายในเรื่องนี้ด้วย

สำหรับการสำรวจปรากฏการณ์ความรุนแรงทางเพศที่มุ่งวิเคราะห์เนื้อหาเพียงอย่างเดียว นั้น มักได้รับข้อสรุปที่คล้ายคลึงกัน นั่นคือ สื่อมีการนำเสนอข่าวความรุนแรงแบบทางตรง (direct violence) คือเป็นความรุนแรงที่กระทำต่อร่างกาย มากกว่าข่าวที่สะท้อนความรุนแรงเชิงโครงสร้าง (structure violence- เป็นความรุนแรงที่แฝงอยู่ในกฎหมาย ระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ) และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม (cultural violence- เป็นความรุนแรงที่แฝงอยู่ในความเชื่อ ค่านิยม สิ่งที่สังคมยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมา จนกลายเป็นสิ่งค้ำจุนให้สังคมยอมรับความรุนแรงประเภทอื่น ๆ ด้วย) จากสัดส่วนของข่าวที่นำเสนอปรากฏการณ์ความรุนแรงแตกต่างกันนี้ สะท้อนให้เห็นว่า สังคมไทยยังมีความเข้าใจเรื่องความรุนแรงทางเพศไม่มากพอ และยังคงสนใจเรื่องนี้ในระดับพื้นผิวคือเท่าที่ปรากฏและชีวิตได้เชิงรูปธรรมเท่านั้น

ตัวอย่างเช่น รายงานรวบรวมสถานการณ์ความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงในรอบปี พ.ศ. 2545 ที่ศึกษาโดยมูลนิธิสร้างเสริมความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) จากข่าวในหนังสือพิมพ์รายวัน 1 ชื่อฉบับคือ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ และมติชน พบว่า มีข่าวที่เป็นความรุนแรงทางตรงทั้งสิ้น 243 เหตุการณ์ จำแนกเป็นเหตุการณ์ข่มขืนซึ่งรวมถึงพยายามข่มขืนซึ่งได้รับการนำเสนอเป็นข่าวมากที่สุด จำนวน 128 เหตุการณ์ ถัดมาคือเหตุการณ์ความรุนแรงในชีวิตคู่ เช่น การทำร้ายร่างกาย วัฒนธรรม การทุบตี ฆาตกรรม การบังคับร่วมหลับนอน รวมจำนวน 95 เหตุการณ์ การละเมิด

ทางเพศอื่น ๆ รวมทั้งการคุกคามทางเพศจำนวน 20 เหตุการณ์ ส่วนข่าวที่สะท้อนปรากฏการณ์ของความรุนแรงเชิงโครงสร้างและวัฒนธรรม เช่น การขายบริการทางเพศ ท้องไม่พร้อมและการทำแท้ง ศัลยกรรมความงามและการลดน้ำหนัก หึงรักหึง การประกวดความงาม การบวชภิกษุณี มีจำนวนทั้งสิ้น 107 เหตุการณ์ รายงานฉบับเดียวกันนี้ยังได้ชี้ให้เห็นอีกว่า ประเด็นข่าวความรุนแรงต่อผู้หญิงที่กลายเป็นเหตุการณ์สำคัญหรือเป็น “ข่าวดัง” ของสังคม ได้แก่ ประเด็นการคุกคามทางเพศ ที่เริ่มเป็นกระแสความสนใจเมื่อมีการเปิดเผยพฤติกรรมชอบคุกคามและล่วงละเมิดทางเพศของข้าราชการและนักการเมืองชั้นผู้ใหญ่บางคน รวมทั้งกรณี “เหตุเกิดบนชั้น 28” ที่มีการคุกคามนักข่าวหญิง ประเด็นความรุนแรงในชีวิตคู่ ที่กลายเป็นประเด็นร้อนด้วยข่าวอาจารย์นิติศาสตร์ทำควมผิดฐานทำร้ายร่างกายภรรยาตนเองจนเสียชีวิตแต่ได้รับคำตัดสินจากศาลให้รอลงอาญา และบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะเป็นเวลา 50 ชั่วโมง รวมทั้งข่าวหมอมอหามอเพราะความหึงหวง และประเด็นการล่วงละเมิดทางเพศเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งมีทั้งกรณีของอดีต ส.ว. นักการเมือง ตำรวจ ครู นักแสดงที่ตกเป็นข่าวว่าซื้อบริการทางเพศจากเด็ก

นอกจากนี้ รายงานสรุปการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวและภาพสตรีในหนังสือพิมพ์ 10 ชื่อฉบับช่วงเดือนมกราคม-มีนาคม 2545 โดยเครือข่ายสื่อสตรี ได้พบว่า ข่าวที่ผู้หญิงถูกนำเสนอในสถานะของผู้ถูกระทำมีจำนวนมาก โดยเฉพาะจากการถูกระทำ ความรุนแรงทางเพศ แต่การนำเสนอ มักมีลักษณะตอกย้ำถึงองค์ประกอบทางสรีระของผู้หญิง เช่น ขนาดร่างกาย การแต่งกาย และพฤติกรรมทางเพศ นอกจากนี้ยังบ่งชี้บทบาทของผู้หญิงในเชิงลบในฐานะที่เป็นผู้สร้างปัญหาให้แก่สังคม เช่น การขายประเวณี คลอดลูกแล้วทิ้ง ไม่รักนวลสงวนตัว เป็นต้นเหตุแพร่โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ส่วนทางด้านของภาษาที่นำเสนอ พบว่า ยังคงถ่ายทอดเหตุการณ์ด้วยภาษาที่รุนแรงไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ จะมีการเขียนด้วยการพรรณนาขั้นตอนของเหตุการณ์อย่างละเอียด และนำเรื่อร่างของผู้หญิงในข่าวมาบรรยายอย่างเร้าอารมณ์ ส่วนประเด็นข่าวที่ได้รับการนำเสนอสูงสูดนั้น คือ ประเด็นข่าวความรุนแรงทางเพศ

จะเห็นได้ว่า การศึกษารวบรวมเนื้อหาข่าวเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศนั้น มีรายงานผลที่ชัดเจนว่า สื่อได้หยิบยกเอาประเด็นเหตุการณ์เหล่านี้มานำเสนออย่างต่อเนื่องและในลำดับความสำคัญกัน ๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ส่วนใหญ่ของข่าวเหล่านี้ได้ถูกนำเสนอแบบที่มีโครงเรื่องและภาษาบอกเล่าที่ถูกกำหนดมาแล้ว และด้วยรูปแบบและภาษาดังกล่าวนี้เอง ที่สามารถชี้ได้ว่า สื่อก็มีส่วนสร้างความรุนแรงผ่านการรายงานข่าวความรุนแรงด้วย จึงนับเป็นการตอกย้ำและผลิตซ้ำความรุนแรงผ่านพื้นที่สื่อซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะของสังคม

สำหรับท่าทีของความรุนแรงของสื่อในการนำเสนอข่าวเหล่านี้ ประเมินได้จากการคัดเลือกประเด็นข่าวมานำเสนอ การคัดเลือกประเด็นสำหรับพาดหัวข่าว ภาษาพาดหัวข่าว และภาพข่าว ตลอดจนการใช้ภาษาบรรยายในข่าว และการให้น้ำหนักที่เน้นไปที่ฝ่ายของผู้หญิงซึ่งเป็นผู้ถูกระทำ มากกว่าให้รายละเอียดของฝ่ายผู้ชาย การวิเคราะห์ท่าทีความรุนแรงของสื่อเช่นนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อวิชาการอย่างมาก หากได้มีการวิเคราะห์ตามแนวของวาทกรรม ซึ่งรายงานชิ้นนี้ จะได้พยายามนำเอาแนววิเคราะห์แบบวาทกรรม มาใช้ศึกษาปรากฏการณ์ของข่าวเรื่องเพศที่ถูกประกอบสร้างหรือนำเสนอในสื่อมวลชน

### แนวทางการศึกษาการประกอบสร้างความจริงเรื่องความรุนแรงทางเพศ

โดยสรุปแล้ว กระบวนทัศน์และวิธีวิทยาในการศึกษาเรื่องของความรุนแรงทางเพศที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน มีด้วยกันสามแนวทางหลักๆ ประกอบด้วย

**แนวทางแบบจิตวิทยา (Psychological approach)** ด้วยการมุ่งอธิบายไปที่ลำดับขั้นตอนของการพัฒนาทางบุคลิกภาพและจิตสำนึกของผู้ชาย เริ่มจากวัยเด็กไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ โดยชี้ว่าผู้ชายที่ทำร้ายผู้หญิงนั้น มีคุณลักษณะของ impaired masculinity คือมีความเป็นชายที่บกพร่องหรือมีพัฒนาการที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เติบโตมาจากครอบครัวที่มีความรุนแรง เคยมีประสบการณ์ถูกระทำ ความรุนแรง หรือ ไม่ได้ได้รับความรักจากพ่อและแม่ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ได้ถูกโต้แย้งจากแนวคิดอื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้นภายหลังโดยซึ่งข้อมูลจากการศึกษาวิจัยจำนวนมากทั่วโลกที่พบว่า ในครอบครัวซึ่งทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายได้รับความรุนแรงเช่นกัน แต่เพราะเหตุใดเด็กผู้ชายจึงมีแนวโน้มที่จะกระทำความรุนแรงมากกว่าเด็กผู้หญิงเมื่อโตขึ้น นอกจากนี้ยังมีคำถามอีกว่า ทั้ง ๆ ที่เด็กผู้หญิงซึ่งถูกระทำความรุนแรงในครอบครัวมีมากกว่าเด็กผู้ชายเป็นสัดส่วน 3-6 เท่า แต่จำนวนผู้ที่กระทำความรุนแรงทางเพศเมื่อโตขึ้นกลับเป็นผู้ชายเสียเป็นส่วนใหญ่

**แนวทางแบบปัจจัยภายนอก (External approach)** แนวคิดนี้เชื่อว่าแรงกดดันจากปัจจัยภายนอกมีส่วนหล่อหลอมให้ผู้ชายกระทำความรุนแรงทางเพศ ปัจจัยภายนอกเหล่านี้ได้แก่ ความยากจน (เศรษฐกิจ) การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจ ความกดดันหรือลี้มเหลวจากการทำงาน ความขัดแย้งกับผู้คนภายนอก ความกดดันทางการเมือง และปัจจัยอีกมากมายที่แวดล้อมชีวิตประจำวันของผู้ชายอยู่ แนวคิดนี้ได้อธิบายว่าปัจจัยภายนอกเหล่านี้มีส่วนสัมพันธ์กับความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเองของผู้ชาย ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาหรือความกดดันจากปัจจัยเหล่านี้ ผู้ชายก็จะรับรู้ได้ถึงความรู้สึกเสียศักดิ์ศรีและความมั่นใจในตัวเอง อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็มิจุดอ่อนอยู่ตรงที่ไม่

สามารถอธิบายปรากฏการณ์จำนวนมากที่แสดงให้เห็นว่า ความรุนแรงทางเพศสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกระดับชั้นของครอบครัว ไม่จริงเสมอไปที่ความรุนแรงทางเพศจะเกิดขึ้นกับครอบครัวที่ยากจนหรือสามัคคีกันเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ การวิเคราะห์จากแนวทางของปัจเจกภายนอกเพียงอย่างเดียวจึงอาจทำให้การมองประเด็นปัญหานี้คลาดเคลื่อนไปได้

**แนวทางแบบเพศสภาพ (Gender approach)** อธิบายว่าความรุนแรงทางเพศมีรากเหง้ามาจากระบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ซึ่งสังคมได้สร้างกลไกต่างๆ มากมายเพื่อที่จะรักษาการครอบครองอำนาจอันเหนือกว่าของผู้ชายไว้ เช่น ผ่านรัฐ (the State) ในแง่ของการควบคุมอำนาจทางการเมือง ผ่านการทำงาน/จ้างงานในแง่ของการควบคุมอำนาจทางเศรษฐกิจ และผ่านวัฒนธรรมรวมทั้งเพศวิถี เพื่อควบคุมอำนาจทางสังคม แนวคิดแบบเพศสภาพได้อธิบายว่าความรุนแรงทางเพศคืออาวุธสำคัญที่เป็นคำตอบสูงสุดของผู้ชายในการยืนยันความเป็นผู้ชายของตนเอง และเพื่อสร้างหลักประกันให้แก่การใช้อำนาจนี้อย่างต่อเนื่อง ความรุนแรงทางเพศที่กระทำต่อผู้หญิงได้ก่อให้เกิดความหวาดกลัว และทำให้ผู้หญิงยินยอมอยู่ภายใต้อำนาจอันเหนือกว่าของผู้ชาย ส่วนมากเป็นความยินยอมโดยที่ไม่ตั้งคำถาม เช่น ยอมที่จะอยู่แต่ในพื้นที่ของผู้หญิง (private space) ตามที่ผู้ชายกำหนด

งานวิจัยชิ้นนี้ ได้เลือกที่จะใช้แนวคิดแบบเพศสภาพเป็นกรอบในการมองปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยตั้งอยู่บนฐานของกระบวนการทัศน์เรื่องการประกอบสร้างความจริงทางสังคม ในขณะที่เดียวกัน จะพยายามนำเอาแง่มุมของปัจเจกภายนอก และจิตวิทยาเข้ามาพิจารณาประกอบด้วย หากมีความจำเป็น

### 2.3.3 การประกอบสร้างเรื่องเพศของสังคม (social construction of sexuality)

**และการจัดการกับปัญหาเพศ: กรณีการแพร่ระบาดของ HIV/AIDS**

การทบทวนวรรณกรรมทำให้พบว่า หากมองในภาพกว้างที่สุดแล้วเรื่องเพศเป็นเรื่องประกอบสร้างความหมายทางสังคมค่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้จากหลักฐานสนับสนุนที่เป็นการวิจัยและการพยายามอธิบายด้วยแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ในโลกวิชาการปัจจุบัน อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจกับเรื่องเพศบนปรากฏการณ์จริงเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยสร้างความมั่นใจได้ว่าวิชาการเรื่องเพศเดินมาถูกทางแล้ว และยังคงเหลือประเด็นใดอีกบ้างที่ยังต้องทะลุทะลวงฟันฝ่าไปให้ได้



อาทิ การนิยามปัญหาเพศ แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ และแนวทางในการบริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา

ปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ได้เป็นประจักษ์พยานที่ชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติของเพศกรรมในสังคม เอดส์ทำให้เราต้องหันมาทบทวนประเด็นการประกอบสร้างทางสังคม เรื่องความเสี่ยง (social construction of risk) และความไว้วางใจ (trust) ซึ่งโยงใยอยู่กับประเด็นการต่อรองทางเพศ (sexual negotiation) การแพร่ระบาดในกลุ่มวัยรุ่นกำลังเป็นปัญหาสุขภาพสาธารณะ (public health) ปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน การจัดการกับปัญหาเอดส์ต้องเน้นเรื่องการทำความเข้าใจกับกระบวนการและบริบทของการต่อรองความสัมพันธ์ทางเพศ (negotiating sexual relationships) เป็นสำคัญ การทำความเข้าใจดังกล่าวต้องเริ่มที่การศึกษาประเด็นเพศวิถี (sexuality) เพศสภาพ (gender) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (relationships) ความยินยอม (consent) และการรับรู้เรื่องความเสี่ยง ฐานคติของการศึกษาการระบาดของเอดส์คือ พฤติกรรมทางเพศเป็นรูปแบบหนึ่งของการสื่อสาร (communicative form) ที่มีลักษณะเป็นทั้งภาพสะท้อน (reflective) และเหรียญเดียวแต่มีสองด้าน (reflexive) พฤติกรรมทางเพศเป็นสิ่งที่ต้องการการตีความโดยขึ้นอยู่กับผู้ร่วมแสดง พฤติกรรม พฤติกรรมทางเพศเกิดขึ้นมาโดยอาศัยการปฏิสัมพันธ์ภายในและระหว่างผู้แสดง พฤติกรรมทางเพศ (sexual partners) นอกจากนั้นเพศกรรมยังเป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้นมาจากสังคม (social construction) แปรผันไปตามวัฒนธรรมและเวลาอีกด้วย

### แนวคิดวัฒนธรรมทางเพศ

เช่นเดียวกับการแพร่ระบาดอื่น ๆ เอดส์มีมิติทางประวัติศาสตร์ เกี่ยวพันกับระบบสังคม วัฒนธรรมอย่างแนบแน่น ปัญหาเอดส์เป็นภาพสะท้อนของปัญหาด้านสุขภาพ (health) และเพศกรรม (sexuality) กล่าวได้ว่าเอดส์เป็นมากกว่าปรากฏการณ์ทางการแพทย์ การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมเสี่ยงด้วยความกลัวนอกจากจะเป็นการลดอัตราการติดเชื้อ HIV/AIDS แล้วยังเป็นการลดอัตราการติดเชื้อของโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่น ๆ อีกด้วย แนวทางการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ที่สำคัญคือการทำให้คนในสังคมหันมาตระหนักถึงประเด็นทางเพศ เช่น การพูดคุยเรื่องเพศ และการต่อรองทางเพศทั้งเพื่อแสวงหาและปฏิเสธ การออกแบบโครงการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยการศึกษาการประกอบสร้างเรื่อง HIV ของระบบสังคมที่ต้องการจะรณรงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นสัญลักษณ์ (symbols) ภาพลักษณ์ (images) และการภาพตัวแทน (representations) ซึ่งผูกโยงอยู่กับระบบสังคมวัฒนธรรมทางเพศเฉพาะ ความหมายและความจริงทางสังคมมีลักษณะที่ต้องต่อรอง (negotiated) และมีความเป็นสัญลักษณ์ (symbolic) เพราะถูกสื่อสารผ่านภาษา สัญลักษณ์ต่างๆ และการปฏิสัมพันธ์ในสังคม การสื่อสารถือเป็นหัวใจสำคัญใน

การทำความเข้าใจความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างพฤติกรรมกับวัฒนธรรม ซึ่งในกรณีนี้คือ วัฒนธรรมทางเพศ (sexual culture)

วัฒนธรรมทางเพศประกอบด้วยระบบความหมาย (the system of meanings) ความรู้ (knowledge) ความเชื่อ (beliefs) และพฤติกรรม (practices) ซึ่งเป็นตัวก่อร่าง (structure) เพศวิถี (sexuality) ในบริบทสังคมที่แตกต่างกันออกไป วัฒนธรรมทางเพศถูกประกอบสร้างโดยอาศัยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ (interactively) และโดยกลุ่มคน (collectively) ประเด็นการรับรู้ความเสี่ยง (risk perception) และความสัมพันธ์เชิงอำนาจของเพศสภาพ (gendered power relations) เป็นประเด็นหลักที่ต้องศึกษาภายใต้บริบทวัฒนธรรมทางเพศ เช่น การค้นหาความหมายของถุงยางอนามัยในบริบทวัฒนธรรมต่างพื้นที่ เพราะบรรทัดฐานทางสังคมแต่ละพื้นที่ที่อาจจะเป็นกำหนดความหมายว่าถุงยางอนามัยควรจะใช้เมื่อใดและกับใครแตกต่างกันออกไป ในการทำความเข้าใจกับความหมายของ HIV ในกลุ่มทางสังคมต่าง ๆ เราต้องเข้าใจการประกอบสร้างอัตลักษณ์ทางเพศ (construction of sexual identity) รวมทั้งพฤติกรรม ความเสี่ยง และความสัมพันธ์ทางเพศ (sexual behavior, risk and relationships) ด้วย นอกจากนี้หากต้องการทำความเข้าใจกับประเด็นการกดบังคับ (coercion) ในความสัมพันธ์ทางเพศ เราก็ต้องเข้าใจความหมายของการยอมจำนนต่ออำนาจ (consent) และการต่อสู้ (resistance) เสียก่อนด้วย

### การประกอบสร้างความเป็นจริงทางสังคมเกี่ยวกับโรคเอดส์

การปรากฏตัวของเอดส์ในฐานะที่เป็นโรคหนึ่งของกลุ่มเสี่ยงสูง (high risk groups) ในปัจจุบันเป็นที่เข้าใจและยอมรับกันแล้วว่าเป็นผลพวงของกระบวนการทางสังคม นิยามโดยความเป็นจริงเชิงประจักษ์ (empirical reality) ซึ่งสร้างรูปก่อร่างขึ้นโดยอุดมการณ์สุขภาพและเพศธรรมต่าง ๆ (ideologies of health and sexuality) (Frankenberg, 1994) เช่นเดียวกับภาพโรคและซิฟิลิส เอดส์เป็นประเด็นที่มีการถกเถียงว่าไม่ได้เป็นเพียงแค่โรคด้วยตัวของมันเองเท่านั้นแต่ยังเป็นสาเหตุของความระส่ำระสายในสังคมด้วย หากปล่อยให้เกิดการระบาดในสังคมนั้น ปฏิริยาตอบสนองต่อประเด็นเอดส์ของสาธารณชนได้เคลื่อนจากจุดที่เป็นปัญหาของสังคมในภาพรวมมาสู่ขั้นการปฏิเสธ การหาผู้รับผิดชอบ และการตำหนิตัดเยียน ก่อนที่จะมีปฏิริยาตอบสนองเชิงสร้างสรรค์ออกมา เนื่องจากคนในสังคมกันตัวเองออกจากกลุ่มเสี่ยงทำให้เกิดความรู้สึกว่าโรคเอดส์เป็นเรื่องของกลุ่มเสี่ยง เป็นเรื่องไกลตัว ขาดความสนใจในพฤติกรรมและแนวความคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงของคน การกันตัวออกจากกลุ่มเสี่ยงนี้ทำให้คนในสังคมขาดการเตรียมตัวที่จะรับมือกับการแพร่ระบาดทั้งในระดับส่วนตัวและส่วนรวม

นักเคลื่อนไหวเรื่องเอดส์ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งที่จะย้าให้คนในสังคมยอมรับว่า พฤติกรรมต่างหากที่เป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง ไม่ใช่คน อย่างไรก็ตาม นักเคลื่อนไหวดังกล่าวก็ยังไม่ ให้ความสำคัญกับประเด็นวาทกรรมทางเพศเรื่องความเชื่อใจ (trust) และความเสี่ยง (risk) ของความ สัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ลึกซึ้ง (intimate relationships) เท่าใดนัก หรือแม้แต่ประเด็นความแตกต่าง ระหว่างพฤติกรรมทางเพศ (sexual behavior) อัตลักษณ์ทางเพศ (sexual identity) และวิถีทางเพศ (sexual orientation) การระบาดของโรคเอดส์ทำให้เราเรียนรู้ว่าคนในสังคมไม่ได้รับรู้ว่าพฤติกรรม ของตัวเองนั้นเสี่ยงแต่อย่างใด รวมทั้งไม่ได้แสดงพฤติกรรมทางเพศไปตามอัตลักษณ์ทางเพศที่เป็น อีกด้วย Lever, Kanouse, Rogers และ Hertz (1992) ซึ่งประเด็นที่น่าสนใจว่าเกณฑ์ในการศึกษาความ เสี่ยงต่อเอดส์ควรจะเป็นเรื่องอัตลักษณ์ทางเพศมากกว่าพฤติกรรมทางเพศ ในการศึกษารักสองเพศ (bisexuality) ของนักวิชาการทั้ง 4 ท่านพบว่า สองในสามของกลุ่มตัวอย่างผู้ชายซึ่งมีพฤติกรรมรัก สองเพศ (bisexual behavior) กำหนดหมาย (identify) ให้ตัวเองเป็นรักต่างเพศ (heterosexual) สะท้อนถึงความยากลำบากในการรณรงค์ป้องกันที่ต้องใช้ความสามารถในการบริหารจัดการมาก ยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษายังพบอีกว่าผู้ชายละตินอเมริกาซึ่งแสดงบทบาทรักร่วมเพศ (homosexual roles) สามารถวางตำแหน่งให้ตนเองเป็นชายรักต่างเพศได้ ในขณะที่ในทางกลับกัน หญิงที่แสดงพฤติกรรมรักสองเพศกลับกำหนดหมายให้ตนเองเป็นเลสเบียน ปรากฏการณ์ทั้งสอง ลักษณะดังกล่าวถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้วัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมย่อย (subculture) หนึ่งที่ทำให้ ความหมายทางสังคมและการเมืองกับอัตลักษณ์ทางเพศแบบต่าง ๆ ไว้บนตำแหน่งสูงต่ำไม่เท่ากัน ในกรณีนี้ชายรักสองเพศอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่าชายรักต่างเพศและเลสเบียนตามลำดับ ปรากฏการณ์ นี้ยังทำให้เราสามารถทำนายได้ว่าหากชายรักสองเพศได้รับการยอมรับและถูกจัดวางสถานะใน สังคมให้อยู่ในระดับสูง คนในสังคมก็อาจจะกำหนดหมายสถานะทางเพศกับความเป็นรักสองเพศ มากขึ้น กล่าวได้ว่าเพศสภาพและเพศธรรมนั้นเป็นความหมายที่ทุกคนถือติดตัวและสามารถเปลี่ยน มือได้

การวิจัยเอดส์ด้วยมุมมองทางสังคมมักจะอยู่บนฐานการวิจัยเชิงสำรวจ ค้นหาลักษณะการ การแพร่ระบาด (epidemiological surveys) เชิงปริมาณ โดยเฉพาะในประเด็นความรู้ ทศนคติ และ พฤติกรรมของคนในสังคม อย่างไรก็ตามพบการวิจัยเชิงคุณภาพที่ทำก่อนการสำรวจอยู่บ้าง ถึงแม้ว่าทั้งสองแนวทางจะเป็นความหวังของการศึกษาวิจัยเอดส์เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ความเป็นจริงที่ ทั้งเที่ยงและตรง แต่อย่างไรก็ตามการทำความเข้าใจกับกระบวนการต่อรองพฤติกรรมทางเพศยัง ต้องอาศัยแนวคิดเรื่องระดับความไว้วางใจและภาษาที่ใช้ในกระบวนการต่อรอง ซึ่งสาขาสุขภาพ สาธารณะ (public health) ยังขาดแคลนแนวคิดที่จำเป็นต้องใช้ในการวิจัยทำนองนี้อยู่ ทำให้การ ศึกษาและวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญทำได้ยากลำบากและไม่สมบูรณ์ลึกซึ้งพอ เช่น การศึกษาการ

ใช้ภาษาทางเพศแบบโจ่งแจ้งตรงไปตรงมาที่ใช้กันจริงๆ อาจทำได้ไม่ถนัดนัก ทำให้คำตอบเรื่องความหมายที่ใช้ร่วมกันอยู่ (shared meaning) ในกลุ่มวัฒนธรรมทางเพศเฉพาะบางอย่างขาดหายไป อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า การศึกษาเอดส์ เพศ และสุขภาพสาธารณะยังขาดการนำเอาแนวคิดทางสังคมวิทยา เช่น เพศกรรม (sexualities) แนวคิดสตรีศึกษา (feminism) ทฤษฎีวิพากษ์ แนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ (postmodernism) และ queer theory มาประยุกต์ใช้ร่วมด้วย ทำให้ขาดความสมบูรณ์ของคำตอบที่จะนำไปใช้ในการวางแผนรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพไปมาก

### ทฤษฎีและวิธีศึกษาการป้องกันโรคเอดส์

ประวัติศาสตร์การวางแผนรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ของโลกวิชาการตะวันตกเกี่ยวพันอย่างแนบแน่นอยู่กับทฤษฎีสังคมวิทยานาเล็ก (microsociology) Leviton (1989) แบ่งทฤษฎีที่เกี่ยวกับการให้การศึกษาเรื่องสุขภาพ (health education) ซึ่งประยุกต์ใช้กับการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในปัจจุบันออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ แนวทางการศึกษาความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของผู้รับสาร (Cognitive approach) การกระตุ้นเร้าให้เกิดความกลัว (fear arousal) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal relations) และการสื่อสารโน้มน้าวใจ (communication and persuasion) นอกจากนี้แบบจำลองความเชื่อเรื่องสุขภาพ (the Health Belief Model) ของ Rosenstock (1974) และแนวคิดลำดับขั้นการเปลี่ยนแปลง (Stages of Change) ของ Grimley, Prochaska, Velicer, Blais และ DiClemente (1994) ยังได้รับความนิยมในการประยุกต์ในโครงการรณรงค์โรคเอดส์ที่เน้นให้การศึกษาอีกด้วย ทั้งนี้เพราะแนวคิดดังกล่าวให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นใจในตัวเองของผู้รับสารที่จะจัดการกับปัญหาสุขภาพ (self-efficacy) และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเปลี่ยนแปลง (barriers to change) แนวคิดสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism) ซึ่งจัดเป็นทฤษฎีในกลุ่มจิตวิทยาสังคมก็ถูกนำมาใช้ศึกษาทั้งเรื่องสุขภาพและเพศกรรม อย่างไรก็ตามแนวคิดสำนักนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในการศึกษาวิจัยเรื่องการให้ศึกษาด้านสุขภาพ (health education research) อย่างกว้างขวางเท่าใดนัก

### แนวทางการศึกษาการประกอบสร้างทางสังคม (Social Constructivist Approaches) กับการศึกษาเพศกรรม (sexuality)

การทบทวนสถานการณ์การศึกษาปรากฏการณ์การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ทำให้พบว่ามี ความขัดแย้งดังเคียดระหว่างแนวทางและวิธีการศึกษาอยู่มาก เช่น ระหว่างสุขภาพสาธารณะ (public health) กับวิทยาศาสตร์ชีวะ (biological sciences) ระหว่างระบาดวิทยา (epidemiology) กับ การส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) ระหว่างการวิจัย (research) กับการปฏิบัติการ

(intervention) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative method) กับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative method) เป็นต้น

สุขภาพสาธารณะไม่ใช่ศาสตร์เดียวที่ไม่ได้เตรียมการรับมือกับเอชไอวี แม้แต่มานุษยวิทยาที่ถึงเล็ดที่หยิบยกประเด็นเพศกรรมขึ้นมาศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจังจนกระทั่งต้นทศวรรษ 1990 นี้เอง Parker, Herdt และ Carbello (1991) ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการทำความเข้าใจกับประเด็นบริบทซึ่งเป็นตัวสร้างความหมาย (meaningful context) ซึ่งภายใต้บริบทนี้เองที่พฤติกรรมทางเพศถือเป็นแดนเกิด รวมทั้งความหมายที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ภายใต้บริบท หากพุ่งเป้าไปที่ประเด็นความหมายเราก็จะเห็นประเด็นที่ผูกโยงอยู่กับนัยยะสำคัญของพฤติกรรมทางเพศหลายประเด็น ได้แก่ ลักษณะเร้าอารมณ์ทางเพศ (erotic) และค่านิยมของสังคม (social values) ปัจจัยที่ทำให้คุ้นเคยเกิดความพึงพอใจ ผลกระทบทางจิตวิทยา ฯลฯ ประเด็นเหล่านี้เพียงจะได้รับความสนใจนำมาศึกษาในงานวิจัยเกี่ยวกับการพฤติกรรมเสี่ยง HIV และยังสามารถนำไปเป็นประเด็นศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศลักษณะอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การติดต่อโรคทางเพศสัมพันธ์อื่นๆ การบังคับข่มขืนให้ร่วมเพศ เป็นต้น ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวมีความสำคัญต่อการโยงข้อค้นพบทางสังคมและพฤติกรรมไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการรณรงค์เอชไอวี สำนักคิดความหมายจากการปฏิสัมพันธ์ (interpretive interactionism) ซึ่งมีรากฐานมาจากสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เป็นอีกสาขาหนึ่งที่กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างสูงในฐานะที่สามารถใช้เป็นการอธิบายวิเคราะห์ประเด็นทางเพศที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ได้

### สำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์กับการศึกษาเพศกรรม

ด้วยเหตุที่ความสัมพันธ์ทางเพศเป็นเรื่องของความหมายเชิงสัญลักษณ์ (symbolic meaning) เช่นเดียวกับภาษา แนวคิดสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์จึงมีคุณูปการต่อการนำมาใช้เป็นการอธิบายวิเคราะห์ตีความและทำความเข้าใจกับเพศกรรม ภาษาคือสื่อในการศึกษาเพราะการสังเกตการณ์โดยตรงนั้นทำไม่ได้ การกระทำของคนในสังคมเกิดจากความต้องการสื่อสารความปรารถนาและเจตนาอะไรบางอย่างกับผู้อื่น กล่าวได้ว่าการกระทำของคนเราเป็นไปตามความหมายที่ถูกสื่อสารออกมา ส่วนหนึ่งคนเราจัดการกับการกระทำของตนเองโดยการสื่อสารเจตนากับตัวเองและอีกส่วนหนึ่งคือการสังเกตการณ์ผู้อื่นว่ามีปฏิกิริยาต่อเจตนาที่สื่อสารออกไปนั้นอย่างไร ภาษาที่ถูกสื่อสารออกไป (spoken language) เป็นรูปแบบ (form) ที่จะถูกวิเคราะห์ได้มากที่สุด เนื่องจากเพศสัมพันธ์ (sex) เป็นรูปแบบของการสื่อสารชนิดหนึ่ง ดังนั้นความหมายของเพศสัมพันธ์จึงสามารถจะถูกศึกษาได้ผ่านรูปแบบการบันทึก (reported form) ตัวมันเอง ตัวอย่างเช่นการศึกษากล่าวเรื่องทางเพศ (sexual storytelling) ของ Plummer (1995) พบว่าเป็นการเล่าชีวิตในแง่มุมที่เป็นเรื่อง

ส่วนตัวมาก ๆ (narratives of intimate life) ที่เน้นเรื่องการเร้าอารมณ์ทางเพศ (erotic) เพศสภาวะ (gendered) และความสัมพันธ์ทางเพศ (relational) เรื่องทำนองนี้มีมานานแล้ว สามารถสาวกลับไปได้ถึงยุคของ Rousseau เลยทีเดียว

เพศสัมพันธ์ (sex) เป็นการกระทำเชิงกายภาพ (physical act) ที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งเกิดจากการสื่อสารผ่านวจนภาษาและอวจนภาษา สำนักปฏิสัมพันธ์นิยม (interactionism) ทั้งหลายให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ภาษาและการสื่อสาร ดังนั้นการนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการทำความเข้าใจกับภาษาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศและการต่อรองโดยพิจารณาบนฐานความสัมพันธ์ทางเพศของคนในสังคมจึงน่าจะเป็นแนวทางที่เกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็น HIV/AIDS การข่มขืน สุขภาวะการเจริญพันธุ์ (reproductive health) ทั้งนี้เพื่อเข้าใจความหมายเรื่องเพศกรรมภายใต้บริบททางสังคมเพื่อวางแผนป้องกันและแก้ปัญหาต่อไป

### ปรัชญาและแนวคิดสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

ผู้ให้กำเนิดสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์คือ George Herbert Mead (1934) และสืบทอดอธิบายต่อมาโดย Herbert Blumer (1969) แนวคิดของสำนักนี้อยู่บนกระบวนทัศน์การตีความ (interpretive paradigm) และอาศัยการวิจัยจำนวนมากเสริมความเข้มแข็งให้กับสำนักที่เริ่มจากข้อเสนอทางวิชาการที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม อิทธิพลของแนวคิดแบบ Pragmatism ทำให้สำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์มองสังคมว่าเป็นผลผลิตที่ถูกสร้างขึ้นอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยง (continually created product) และเป็นกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (social interaction) ใช้วิธีการมองความเป็นจริงที่มีความหลากหลาย (multiple realities) ใช้แนวทางแสวงหาความเป็นจริงที่ค่อนข้างเป็นอัตวิสัย (subjective epistemology) และวิธีวิจัยแนวธรรมชาติ (naturalistic methodologies) Mead ใช้วิธีวิจัยแบบวิทยาศาสตร์เพื่อทำความเข้าใจเชิงประจักษ์ Denzin (1992) ได้เขียนอธิบายรากและที่มาของแนวคิดของสำนักนี้ไว้โดยละเอียดแล้ว

สำหรับประเด็นภาษานั้นเราสามารถจะศึกษาได้จาก Erving Goffman (1961) ซึ่งเป็นนักปฏิสัมพันธ์นิยมท่านหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในฐานะที่เป็นผู้ให้กำเนิดสำนัก Dramaturgy สำนักนี้มองว่าสังคมเป็นเสมือนละครเวที การกระทำของคนในลักษณะนี้มีมิติสำคัญ 2 มิติหลัก คือ หน้าฉากกับหลังฉาก (stage-front and backstage action) บทบาทการแสดงถูกสวมโดยผู้คนคนสำคัญ (significant players) มีการจัดการและตีความฉาก (scenes) และการนำเสนอ (presentation) การวิจัยจะเน้นที่การค้นหาความหมายของความหมาย (meaning of meaning) ซึ่งเกิดขึ้นในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ งานของนักปฏิสัมพันธ์นิยมช่วงแรกกระจุกตัวอยู่ที่ภาควิชาปรัชญาและสังคมวิทยาของ University of Chicago ในสหรัฐอเมริกา และอยู่บนความเชื่อที่ว่าทฤษฎีสังคม

วิชาต้องขึ้นอยู่กับฐานทฤษฎีการสื่อสาร ภาษาได้รับการมองว่าเป็นเครื่องมือของการทำให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมทางสังคม (social cooperation and mutual participation) และความหมายนั้นเข้าถึงได้ด้วยภาษา ข้อมูลเกี่ยวกับการสื่อสารอยู่ในรูปของรูปแบบการแสดงออกลักษณะต่าง ๆ (expressive forms) ที่ใช้ในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม เราสามารถวิเคราะห์รูปแบบเหล่านี้เพื่อทำความเข้าใจกับการสื่อสารได้ พฤติกรรมทางสังคมจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับการจัดการกับประสบการณ์ (impression management) ภายใต้อิทธิพลของบริบทหนึ่ง อย่างไรก็ตามแนวคิด ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ยังถูกวิพากษ์โดยสำนักวัฒนธรรมศึกษา (cultural theory) ว่ายังมองข้ามประเด็นการปฏิบัติการทางวัฒนธรรม (practices) ความสัมพันธ์ทางสังคม (relations) และภาพตัวแทน (representations) ซึ่งเป็นมิติทางการสื่อสาร รวมทั้งการวิเคราะห์การประกอบสร้างและการผลิตซ้ำสิ่งเหล่านี้

### เนื้อหาสาระของสำนักปฏิสัมพันธ์นิยม

สำนักปฏิสัมพันธ์นิยมแยกการรับรู้ของปัจเจกบุคคลออกจากบริบททางสังคม ความเป็นจริงนั้นสามารถทำความเข้าใจได้จากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความหมายเป็นเรื่องการต่อรองทางสังคม (socially negotiated) และมีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ (symbolic) ทั้งนี้เพราะความหมายถูกถ่ายทอดผ่านภาษา สัญลักษณ์ และการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม คนเราสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง (self-concepts) และเรียนรู้ที่จะแนบความหมายไปกับการกระทำผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์เน้นเรื่องกระบวนการที่คนเราส่งผ่านและตีความภาษาพูดและท่าทาง (verbal and physical gestures) ร่วมกัน ข้อมูล (information) ที่ได้จากการตีความท่าทางดังกล่าวนี้เองที่ทำให้คนในสังคมสามารถที่จะกระทำ (act) และมีปฏิกิริยาตอบสนอง (react) ต่อโลกได้ (Blumer, 1969)

สำนักปฏิสัมพันธ์นิยมอธิบายกระบวนการที่สำคัญที่สุด ได้แก่ กระบวนการที่คนเราสามารถสร้างความเป็นตัวเป็นตน (objectify) ทั้งของตัวเองและผู้อื่นขึ้นมาได้ ตัวตน (self) คือภาวะที่สำคัญของคนและในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่ตอบสนองต่อท่าที (gestures) ของผู้อื่นด้วย ตัวตนดังกล่าวแบ่งออกเป็น 2 มิติ คือ "I" และ "me" บรรทัดฐานทางสังคม (norms) และค่านิยม (values) ก็เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการปฏิสัมพันธ์ ปรากฏในรูปของกรอบอ้างอิง (referents) ซึ่งสำนักนี้เรียกว่าความคาดหวังในใจ (internalized expectations) เกิดจากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ด้วยเหตุที่คนเรากระทำต่อเป้า (act toward objects) จึงมีความจำเป็นที่จะทำความเข้าใจกับโลกของวัตถุธรรม (world of objects) ซึ่งถูกให้ความหมายไว้แล้ว

ขึ้นไปได้อย่างยิ่งว่าเรายังเข้าใจโลกแห่งวัตถุธรรมนี้ไม่ตรงกันทำให้การแก้ไขปัญหาเอคส์และเพศไม่ประสบความสำเร็จดังที่ควรเป็น

### ปัจเจกบุคคล ชุมชน และความสัมพันธ์ทางสังคม

แนวทางการศึกษาสังคมในระดับหน่วยย่อยเช่นสำนักปฏิสัมพันธ์นิยมสนใจค้นหาเรื่องหลัก ๆ 2 เรื่อง คือ เรื่องแรกเป็นการค้นหาความหมายในชีวิตประจำวัน (everyday life) เรื่องที่สองคือการค้นหาว่าเราจะเข้าไปทำความเข้าใจกับความหมายนั้นอย่างไร เช่น ภาษาที่ใช้อธิบาย และการสร้างแนวคิดรวมทั้งระเบียบวิธีวิจัย สำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นิยามคำว่าชีวิตประจำวัน (everyday life) ว่าหมายถึงสถานที่จำนวนหนึ่ง (a collection of places) ซึ่งปรากฏอยู่บนเวลาและพื้นที่ทางสังคม (social time and space) ดังนั้นการศึกษาแนวนี้จึงพุ่งเป้าไปที่กลุ่มคน (collections of people) ที่ปรากฏอยู่ในฉาก (settings) มีกิจกรรม (activities) และปัญหาที่กลุ่มเผชิญและขณะเดียวกันก็เป็นตัวช่วยดำรงความเป็นกลุ่มด้วย สำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์พยายามที่จะชี้ประเด็นอารมณ์ (emotions) เป้าประสงค์ (purposes) และแรงจูงใจ (motives) ที่คนเรามีอยู่จริง ๆ รวมทั้งอธิบายว่าจริง ๆ แล้วคนเราทำอะไรและทำอย่างไร

การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ในกรณีของพฤติกรรมทางเพศ (gendered behaviors) นั้นเป็นการกระทำที่ถูกกำหนดไว้ก่อนหน้าแล้ว (prescribed acts) ผู้หญิงและผู้ชายเป็นเสมือนผลผลิตทางสังคม (social products) ซึ่งเกิดจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ซึ่งมีวัตถุที่เป็นภาษาและพฤติกรรมเชิงสัญลักษณ์เป็นพื้นฐานที่จะช่วยสร้างความเข้าใจ นิยามของเพศกรรมและพฤติกรรมทางเพศถูกใส่รหัส (codified) ผ่านการกระทำและความหมายที่ใช้ร่วมกัน (shared meaning) ของกลุ่มคนขนาดใหญ่ การศึกษาพฤติกรรมทางเพศด้วยแนวปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์นี้จึงศึกษาที่ความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่เป็นไปโดยธรรมดา (ordinary human relationships) อันผูกโยงกับเรื่องการต่อรองและพลังอำนาจที่สร้างและธำรงพฤติกรรมดังกล่าวเอาไว้

Norman Denzin (1978, 1989; Denzin & Lincoln, 1994) ได้ให้สร้างวิธีวิทยาวิจัยบนแนวทาง ปฏิสัมพันธ์นิยมว่ามีหลัก 3 ประการ คือ ประการแรกสัญลักษณ์และการปฏิสัมพันธ์ต้องนำมาเป็นตัวแปรสำคัญและชี้ให้ชัดว่าอยู่ระหว่างตัวแปรทัศนคติ (attitudes) และพฤติกรรม (behavior) รวมทั้งวางตำแหน่งตัวแปรดังกล่าวให้อยู่ภายใต้บริบททางสังคม ประการที่สองคือต้องศึกษาธรรมชาติในการฉายสะท้อนของตัวตน (reflective nature of the self) เพราะสัญลักษณ์มีผลต่อทัศนคติ ผู้วิจัยต้องสวมบทเป็นผู้กระทำ (actor) โดยเรียนรู้ภาษาและวัฒนธรรมไปพร้อม ๆ กับกรวิเคราะห์ตีความการกระทำนั้นด้วย ประการที่สามคือการวิจัยต้องนำเอาประเด็นการวิพากษ์อำนาจกดขี่ทางสังคม เพศสภาพ เชื้อชาติ และเศรษฐกิจ (social, gender, racial, and economic



forces) ซึ่งเป็นตัวสร้างสถานการณ์ของผู้กระทำ (actors' situations) เข้ามาศึกษาด้วย ประการสุดท้ายนี้เป็นหลักที่อาจกล่าวได้ว่าสำคัญที่สุด

โดยการพยายามคลี่คลายการประกอบสร้างความหมายภายใต้กระบวนการสื่อสารและวัฒนธรรมที่ถูกนำเสนอโดยสื่อมวลชนจะมาให้เราสามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากกว่าเหตุใดอคติจึงกลายเป็นโรคของคนอื่น (ไม่ใช่ของเรา) การวิจัยของสำนักตีความปฏิสัมพันธ์จะเป็นการเก็บรวบรวม ตีความ และทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองต่าง ๆ ของผู้ที่ได้รับผลจากการทำโครงการณรงค์เอดส์

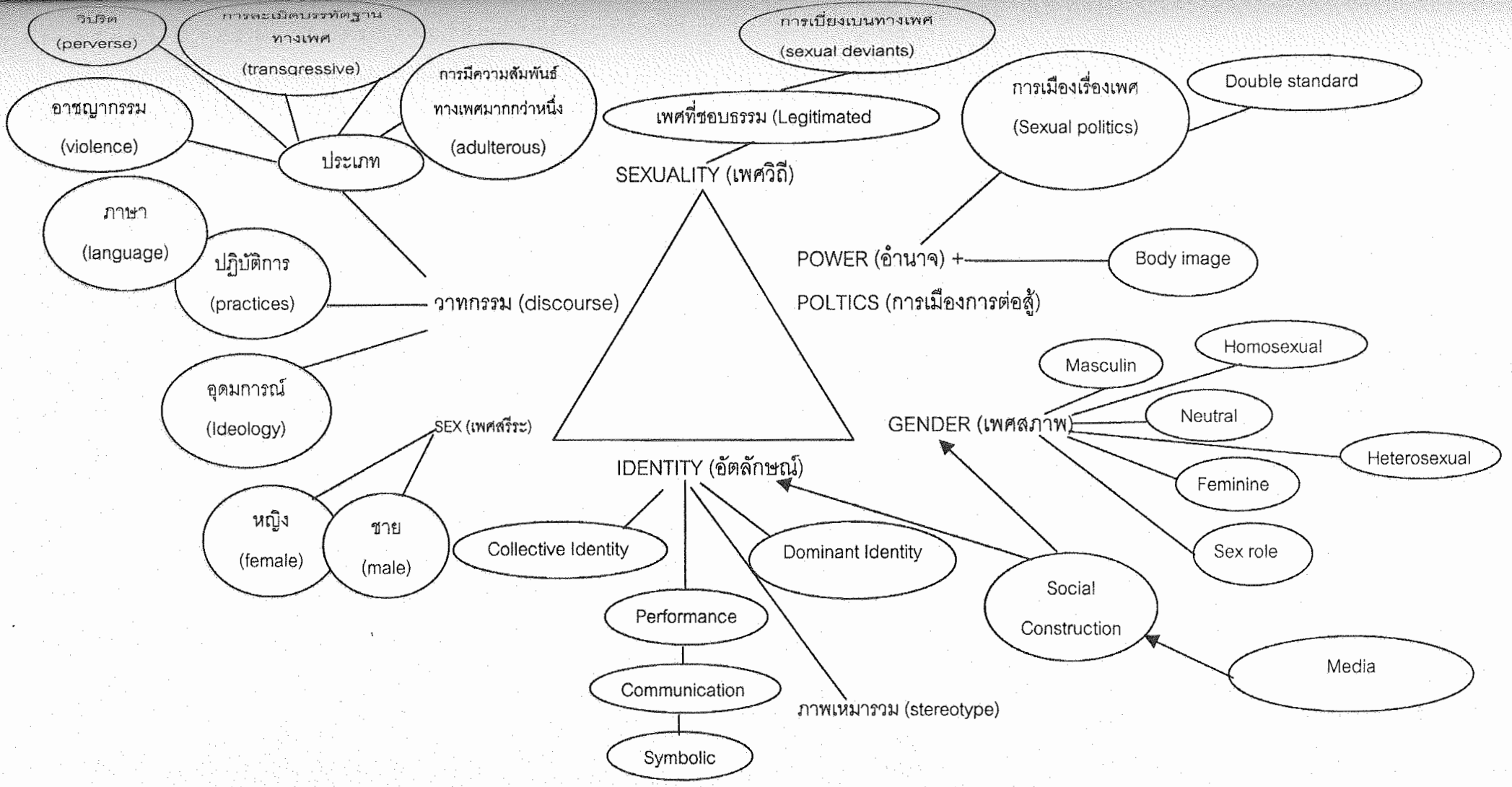
การวิจัยเพศกับเอดส์ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและกรอบวิจัยที่ไม่คับแคบอยู่เพียงแค่ว่า KAP

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันค่อนข้างมากแล้วว่าการศึกษาในประเด็นความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม (KAP) นั้นอาจจะไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่สลับซับซ้อนของปัญหาเพศและเอดส์ การศึกษาด้วยกรอบทฤษฎี KAP นั้นมักจะใช้วิธีเชิงปริมาณเช่นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยเครื่องมือแบบสอบถาม (ใช้ likert scale เป็นต้น) การวิจัยแนวนี้จะให้ภาพกว้างที่ขาดคำอธิบายในเชิงลึก และไม่สามารถตอบคำถามบางอย่างซึ่งมีความสำคัญมาก ๆ ได้ เช่น ความเสี่ยงและความไว้วางใจใจเกิดจากอะไร สัมพันธ์กันอย่างไร

วิธีศึกษาเชิงคุณภาพที่ใช้กับกรณีเพศและเอดส์ เช่น ชุมความรู้ความเข้าใจ ทักษะ และพฤติกรรมที่มีมิติทางวัฒนธรรมเข้าไปเกี่ยวข้อง ทำให้เห็นความแตกต่างหลากหลาย การศึกษาประเด็นภาษาและศัพท์ (sensitive taxonomies) ในกลุ่มวัฒนธรรมเฉพาะที่ให้ ความหมายกับคำ ๆ เดียวกันไม่เหมือนกัน การทำความเข้าใจกับประเด็นเหล่านี้ทำให้ผู้ออกแบบรณรงค์สามารถประเมินความเสี่ยงที่แต่ละกลุ่มมีต่อเอดส์ได้

ข้อมูลที่สำคัญต่อการตีความเชิงคุณภาพแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม (Parker & Carbello, 1990) คือ บริบททางสังคมของพฤติกรรมทางเพศ (the social context of sexual conduct) ข้อมูลเกี่ยวกับปฏิบัติการทางเพศ (the documentation of sexual practice) และการตีความการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (the interpretation of behavioral change)

วิธีการศึกษาดังกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ภาพรวมของการวิจัยเอดส์และเพศในปัจจุบันของสังคมไทยได้ว่า เน้นการวิจัยแนวทางใด การทำความเข้าใจเรื่องเพศผ่านการศึกษาเอดส์และโครงการรณรงค์เอดส์ต่าง ๆ นั้นทำได้จริงหรือไม่ เพียงใด การศึกษานั้นครอบคลุมประเด็นใด ขาดประเด็นใด ได้คำตอบในด้านกว้างหรือลึกเพียงใด



เพศที่ชอบธรรม (Legitimized)

การเมืองเรื่องเพศ (Sexual politics)

Double standard

SEXUALITY (เพศวิถี)

POWER (อำนาจ) +  
POLTICS (การเมืองการต่อสู้)

Body image

ประเภท

การมีความสัมพันธ์  
ทางเพศมากกว่าหนึ่ง  
(adulterous)

การเบี่ยงเบนทางเพศ  
(sexual deviants)

การละเมิดบรรทัดฐาน  
ทางเพศ  
(transgressive)

จิวิศ (perverse)

อาชญากรรม  
(violence)

ภาษา  
(language)

ปฏิบัติกร  
(practices)

วาทกรรม (discourse)

อุดมการณ์  
(Ideology)

SEX (เพศสรีระ)

หญิง  
(female)

ชาย  
(male)

IDENTITY (อัตลักษณ์)

Collective Identity

Performance

Communication

Symbolic

Dominant Identity

ภาพเหมารวม (stereotype)

GENDER (เพศสภาพ)

Social  
Construction

Media

Masculin

Homosexual

Neutral

Feminine

Sex role

Heterosexual

### บทที่ 3

## เพศกับการสื่อสารในสังคมไทย: การประมวลองค์ความรู้

จากการค้นหาและติดตามเอกสารวิชาการโดยเน้นหน้าที่รายงานวิจัยและวิทยานิพนธ์จากสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเพศและการสื่อสารย้อนหลัง 5 ปี (ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 – 2545) พบเอกสารจำนวน 33 ชิ้น ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบ

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2540	โชคชัย ปรีชาหาญ	วิถีชีวิตของชาวยุโรปร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัยนเรศวร
2540	ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2540	ปรีชา แจ่มวิถีเลิศ	การประยุกต์ทักษะชีวิตในโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรุงเทพมหานคร	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2540	พิชัย ไทยอุดม	การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2540	วราภรณ์ บุญพร้อม	การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียงเรื่อง "เพศศึกษา" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
2541	ขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์	พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิงโสดในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี	ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเจริญพันธุ์และวางแผนประชากร บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2541	จริญญา นิลแพทย์	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	วารสารศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2541	สราวุฒิจิต อิศร	ประสิทธิผลของโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม	ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2541	สุนทรี แรงกุศล	ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเกริก
2541	ศุภาศิริ การิกาญจน์	บทบาทของ พ่อ แม่ ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร	ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประชากรศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล
2542	จกมลณี โดสกุลวงศ์	การวิเคราะห์ว่าทกรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย	วารสารศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2542	ชาติวุฒิ วัจกุล	อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2542	พงศ์กิจ ศิริบังค์	การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2542	ไพโรจน์ วิไลนุช	สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมายและกำหนดเอกลักษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2542	มลจินทร์ เกียรติสังวร	ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกอนามัยครอบครัว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
2542	ศรีอรุณ ตะโคดม	ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร	สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
2543	ชื่นสุมล อุกฤษฏ์วิริยะ	อิทธิพลของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2543	นุชนารถ ชำขยัน	ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชาเอกสุขศึกษา และ

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน พ ฤ ตិ ก ร ร ม ศ า ส ต ร ์ ม ห า วิ ท ย า ลั บ ม หิ ต ล
2544	ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร พัฒนาการ ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร จุฬาฯ
2544	ครุณี ร่องพีช	ความตระหนักในปัญหาโรคเอดส์และพฤติกรรมการป้องกันตนเองของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์ เชียงใหม่	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
2544	นนทยา พงศ์ผกาย	การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศ ในการ์ตูนญี่ปุ่น	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร จุฬาฯ
2544	บุษบรรณ จีนเจริญ	การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บบ	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศ ภาค วิชาวารสารสนเทศ คณะ นิเทศศาสตร จุฬาฯ
2544	รณบุทร ศรีน้อย	การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีใน อำเภอสันป่าดอง จังหวัดเชียงใหม่	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขา วิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัย เชียงใหม่
2544	รัตนพร ไม้ตราวัฒนา	พฤติกรรมการรับชมรายการซุรัก ซูรส ทาง สถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน) คณะวาร สารศาสตร และสื่อสาร มวลชน มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2544	วิษชุดา ชินกุลประสาน	การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	สุวรรณา หงษ์ศรีสุวรรณ	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ และ การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครอง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใน เขตกรุงเทพมหานคร	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ พัฒนาการ ภาควิชาการ ประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	อรอุษา จันทรวีรุจ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์) สาขาวิชา เอกสุขศึกษาและพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2544	อวยชัย สังสนา	วาทกรรมการสื่อความหมายของ นิวัต กองเพียร นั้ดคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวัน และนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน"	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสารสนเทศ ภาค วิชาวารสารสนเทศ คณะ นิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544 (2001)	Narin Karinchai	Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation's Client	Doctor of Philosophy (Medical and Health Social Sciences)
2544 (2001)	Pol. Capt. Narin Taimuang	Mass Media Factors Which Affected to Sexual Offense of Male Juveniles in a Central Observation and Protection Center	The Degree of Master of Arts (Criminology and Criminal Justice), Faculty of Graduate Studies, Mahidol University
2545	ฉัตรนภัส แสงมา	การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องเสรีภาพทางเพศในสื่อมวลชนไทย	นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2545	จินตนา งามศิริพร	วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมายภาพผู้หญิงในสื่อคาราโอเกะ	ภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สื่อสารมวลชน) คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2545	ธนะชัย ผดุงธิตี	สื่อลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารงานยุติธรรม) คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การวิเคราะห์เอกสารทั้งหมดทำให้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวกับการสื่อสารและประเด็นเพศในสังคมไทยที่น่าสนใจ แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอเป็นรายกลุ่มงานวิจัยหลัก (academic-area-based approach) ที่พบจำนวน 6 กลุ่ม ได้แก่

1. การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ
2. การใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา
3. การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ
4. สื่อ การสื่อสาร และ โรคเอดส์
5. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล
6. นโยบายสื่อทางเพศ
7. การรวมกลุ่ม

ส่วนที่ 2 หากใช้กรอบการวิเคราะห์เรื่อง “สื่ออะไร แสดงบทบาทอะไร กับใคร” (communication process approach) กับเอกสารทั้งหมดจะทำให้เห็นองค์ความรู้เท่าที่มีอยู่ว่ากระจุกตัวอยู่กับการศึกษาสื่อใดและใครบ้าง และองค์ความรู้ใดที่ยังขาดอยู่ ผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 นี้ จะนำเสนอเป็นลำดับดังนี้

1. การศึกษาสื่อที่สัมพันธ์กับประเด็นเพศ



2. การศึกษาบทบาทและการปฏิบัติการของสื่อ
3. การศึกษากลุ่มเป้าหมาย

### ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์กลุ่มงานวิจัยหลัก

#### 1. การวิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

##### 1.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 8 ชิ้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 งานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

ปี.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2542	จกกลมณี โตสกุลวงศ์	การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2542	ไพโรจน์ วิไลนุช	สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมายและกำหนดเอกลักษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2544	บุษบรรณ จีนเจริญ	การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บบ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	อวยชัย สังสนา	วาทกรรมการสื่อความหมายของ นิวัตติ กองเพียรนู้ดคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2544	นนทยา พงศ์พิทย	นิตยสารรายสัปดาห์ “มติชน” การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศใน การ์ตูนญี่ปุ่น	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544 (2001)	Narin Garinchai	Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation’s Client	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2545	จิณณ์ภัต แสงมา	การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่อง เสรีภาพทางเพศ ในสื่อมวลชนไทย	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2545	จินตนา งามสิริพร	วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมาย ภาพผู้หญิงในสื่อการราโอเคะ	คณะวารสารศาสตร์และสื่อ สารมวลชนมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์

## 1.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 8 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
<p>การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย</p> <p>สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมายและกำหนดเอกลักษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ</p> <p>การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักคู่เกิ้ลค์ ไลน์ เว็บบ</p> <p>วาทกรรมการสื่อความหมายของ นิวัตติ กองเพียร นู้ดคอสมันน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน"</p> <p>การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศในการ์ตูนญี่ปุ่น</p> <p>Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation's Client</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ลามก</li> <li>● บริบทของสังคมไทย</li> <li>● ทักษะของนักวิชาการ</li> <li>● การตีความความหมาย</li> <li>● การสร้างความหมายให้กับประเทศ</li> <li>● การกำหนดอัตลักษณ์             <ul style="list-style-type: none"> <li>● วาทกรรมที่สร้างโดยโสเภณี</li> <li>● การต่อสู้ทางวาทกรรม</li> <li>● สื่อกระแสหลัก</li> <li>● สื่ออินเทอร์เน็ต</li> <li>● การสร้างวาทกรรมทางเพศ</li> <li>● พื้นที่สื่อมวลชน</li> <li>● การสื่อความหมายเรื่องเพศ</li> <li>● คุณค่านู้ด</li> <li>● การตีความความหมาย</li> <li>● ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ</li> <li>● คุณลักษณะของผู้ผลิตการ์ตูน</li> <li>● การให้ความหมายทางเพศ</li> </ul> </li> </ul>

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่อง เสรีภาพทางเพศในสื่อมวลชนไทย  วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมายภาพผู้หญิงในสื่อ การไอเกะ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมายของวาทกรรมเสรีภาพทางเพศ</li> <li>● กระบวนการสร้างวาทกรรมเสรีภาพทางเพศ</li> <li>● เนื้อหาวาทกรรมเสรีภาพทางเพศ</li> <li>● รูปแบบวาทกรรมเสรีภาพทางเพศ</li> <li>● การนำเสนอความหมายผู้หญิง</li> <li>● การสื่อความหมายผู้หญิง</li> <li>● ภาพผู้หญิงในสื่อการไอเกะ</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่า ตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “วาทกรรม” โดยศึกษามิติ (attribute/dimension) ต่าง ๆ ได้แก่ การต่อสู้ทางวาทกรรม การใช้วาทกรรมเพื่อสร้างความหมาย และการสร้างวาทกรรม
- ตัวแปร “ความหมายทางเพศ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ความหมายของเสรีภาพทางเพศ ความหมายของความสัมพันธ์ทางเพศ ความหมายทางเพศของประเทศไทย การสร้างความหมายผู้หญิง การสร้างความหมายโดยสื่อ การให้ความหมาย การนำเสนอความหมาย การสื่อความหมาย
- ตัวแปร “สื่อ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ลามก สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศ สื่อการไอเกะ สื่อกระแสหลัก สื่อมวลชนไทย สื่อการ์ตูนญี่ปุ่น สื่ออินเทอร์เน็ต สื่อหนังสือพิมพ์รายวัน สื่อนิตยสารรายสัปดาห์
- ตัวแปร “กลุ่มผู้รับสาร” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ผู้หญิง โสเภณีหญิง นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ วัยรุ่น

### 1.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 8 ชิ้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อ/วิเคราะห์วาทกรรม</li> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้สร้างวาทกรรม</li> </ul>
สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมายและกำหนดคอกลัษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้รับผลกระทบจากวาทกรรม</li> </ul>
การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บ	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อ/วิเคราะห์วาทกรรม</li> </ul>
วาทกรรมการสื่อความหมายของ นิวัติ กองเพียร ผู้คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน"	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อ/วิเคราะห์วาทกรรม</li> </ul>
การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศในการ์ตูนญี่ปุ่น	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อด้วยวิธีสัญลักษณ์วิทยา</li> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้สร้างผลิตสื่อ</li> </ul>
Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation's Client	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ความหมายเรื่องเพศวัยรุ่น</li> <li>● การวิจัยสนาม</li> </ul>
การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่อง เสรีภาพทางเพศในสื่อมวลชนไทย	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อ/วิเคราะห์วาทกรรม</li> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้สร้างวาทกรรม</li> </ul>
วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมายภาพผู้หญิงในสื่อคาราโอเกะ	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เนื้อหาสื่อด้วยวิธีสัญลักษณ์วิทยา</li> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึกผู้สร้างภาพผู้หญิง</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเรื่องเพศกับการสื่อสารในกลุ่มนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทั้งหมด ไม่พบการวิจัยเชิงปริมาณเลย ทั้งนี้เครื่องมือหลักที่ใช้คือการวิเคราะห์เนื้อหา (textual analysis) ตัวสื่อครอบคลุมตั้งแต่ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อการาโอเกะ สื่ออินเทอร์เน็ต ไปจนถึงการ์ตูนญี่ปุ่น สำหรับกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ประกอบไปด้วยกรอบหลัก 2 กรอบ คือ วาทกรรม (discourse) และสัญวิทยา (semiology)

เครื่องมือรองที่พบคือการสัมภาษณ์เจาะลึกที่เน้นกลุ่มผู้ผลิตสื่อเป็นหลัก รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้รับสารเป้าหมายปลายทางที่เป็นผู้ให้ความหมายเรื่องเพศและผู้รับผลของวาทกรรมก็พบเช่นกัน

#### 1.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องกับเด็กเยาวชน</li> <li>● นักสตรีนิยม</li> <li>● ผู้ที่ทำงานด้านวัฒนธรรม</li> <li>● ฝ่ายกฎหมาย</li> <li>● เจ้าหน้าที่ตำรวจ</li> <li>● สื่อมวลชน</li> <li>● ช่างภาพผู้ผลิตผลงานสื่อสิ่งพิมพ์เรื่องเพศ</li> <li>● นักวิจารณ์งานศิลปะที่เน้นในเรื่องเพศ</li> <li>● ผู้บริโภคสื่อสิ่งพิมพ์ทางเพศ</li> <li>● นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ</li> </ul>
สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมายและกำหนดเอกลักษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ	

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อกระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● กลุ่มโสเภณีหญิงไทย (ศึกษาโดยอ้อมผ่านสื่อ ไม่ได้ศึกษาปัจเจกบุคคลโดยตรง)</li> </ul>
วาทกรรมการสื่อความหมายของ นิวัตติ กองเพ็ชรผู้ดูแลคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน"	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ผลิตสื่อมวลชนที่นำเสนอเรื่องเพศ</li> </ul>
การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศในการ์ตูนญี่ปุ่น	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ผลิตการ์ตูนญี่ปุ่น ได้แก่ บรรณาธิการ ผู้ผลิต ผู้แปล ผู้พากย์ เป็นต้น</li> </ul>
Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation's Client	<ul style="list-style-type: none"> <li>● วัยรุ่นหญิงและชายที่ใช้บริการศูนย์ให้คำปรึกษาเรื่องเพศ</li> </ul>
การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่อง เสรีภาพทางเพศในสื่อมวลชนไทย	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ผลิตสื่อมวลชนที่นำเสนอเรื่องราวทางเพศ ได้แก่ สื่อหนังสือพิมพ์นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต (ศึกษาโดยอ้อมผ่านสื่อ ไม่ได้ศึกษาปัจเจกบุคคลโดยตรง)</li> </ul>
วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมายภาพผู้หญิงในสื่อการาโอเกะ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ผลิตสื่อการาโอเกะ</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือผู้ผลิตสื่อมวลชนที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศในมิติต่าง ๆ เช่น เรื่องทางเพศ (sexual) การให้คำปรึกษาเรื่องเพศ (consulting) และเพศสภาพ (gender) เป็นต้น เป้าหมายที่พบรองลงมาคือกลุ่มผู้รับสาร ได้แก่ ทั้งเพศหญิงและชาย กลุ่มโสเภณีหญิง และกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ นอกจากนี้ยังพบการกล่าวถึงกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย (policy maker) นักวิชาการ และนักวิจารณ์เรื่องเพศอีกด้วย

### 1.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 8 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างกันหลากหลาย มวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การสรุปแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ของงานวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>การวิเคราะห์วาทกรรมการให้ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์ ลามกของ 9 สถาบันในสังคมไทย</p> <p>สื่อโฆษณาขายบริการทางเพศต่อการสร้างความหมาย และกำหนดเอกลักษณ์ให้กับประเทศไทยของกลุ่มนัก ท่องเที่ยวชาวอังกฤษ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดวาทกรรม</li> <li>● สัญญาวิทยา</li> <li>● ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล</li> <li>● ทฤษฎีประเภททางสังคม</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับสตรีนิยม</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับสื่อลามก</li> <li>● แนวคิดวาทกรรม</li> <li>● สัญญาวิทยา</li> <li>● ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ จากสื่อ</li> <li>● แนวคิดเรื่องวัฒนธรรม</li> <li>● แนวคิดการเลือกปฏิบัติทางเพศ</li> <li>● แนวคิดการสื่อสารภายในบุคคล</li> <li>● แบบจำลองการสื่อสารของวิลเบอร์ ชเรมม์</li> <li>● แนวคิดการวิเคราะห์ผู้รับสาร</li> <li>● ทฤษฎีสตรีนิยมแนววัฒนธรรมศึกษา</li> <li>● แนวคิดการครอบงำอุดมการณ์ทางวัฒนธรรม</li> </ul>
<p>การต่อสู้ทางวาทกรรมของโสเภณีหญิงไทยจากสื่อ กระแสหลักสู่เว็ลด์ ไซด์ เว็บบ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดวาทกรรม</li> <li>● แนวคิดการสรุปภาพเหมารวม</li> <li>● แนวคิดระบบรหัส</li> <li>● แนวคิดพื้นที่และอัตลักษณ์</li> <li>● แนวคิดพื้นที่สาธารณะ</li> <li>● แนวคิดการจ้องมองด้วยสายตาแบบผู้ชาย</li> </ul>



ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>ยุทธศาสตร์การสื่อความหมายของ นิวัติ กองเพียร ผู้คอลัมน์ในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารราย สัปดาห์ “มติชน”</p> <p>การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศในการ์ตูน ญี่ปุ่น</p> <p>Gender Differences of Sexual Meanings among Thai Adolescents: A Case Study of Hotline Center Foundation's Client</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดความแตกต่างระหว่างกระบวนการ สร้างความหมายตามธรรมชาติของสื่อ กระแสหลักและสื่อคอมพิวเตอร์</li> <li>● แนวคิดสังคมบริโลกในมิติสังคมสาร สนเทศ</li> <li>● แนวคิดวาทกรรม</li> <li>● แนวคิดภาพเปลือย</li> <li>● แนวคิดปีศาจป๊อปในมุมมองสตรีนิยม</li> <li>● แนวคิดระบบรหัส</li> <li>● จิตวิทยาความรักและความสัมพันธ์</li> <li>● บริบทสังคมญี่ปุ่น</li> <li>● สัญญาวิทยา</li> <li>● Gender differences and sexual meanings</li> <li>● Social constructionism</li> <li>● Symbolic interaction approach</li> <li>● Structural-functional approach</li> <li>● Cultural perspective</li> <li>● Cognitive development theory</li> <li>● Cognitive behavioral approach</li> </ul>
<p>การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่อง เสรีภาพทางเพศในสื่อ มวลชนไทย</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดวาทกรรม</li> <li>● ทฤษฎีการศึกษาสื่อมวลชนแนวสตรีนิยม</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศ หญิงกับเพศชาย</li> <li>● แนวคิดเรื่องคุณลักษณะของสื่อแต่ละ ประเภท</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
วิเคราะห์การนำเสนอและการสื่อความหมายภาพผู้หญิงในสื่อคาราโอเกะ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดเรื่องเพศสภาพ</li> <li>● แนวคิดวิพากษ์สื่อมวลชนเชิงสตรีนิยม</li> <li>● สัญญาวิทยา</li> <li>● แนวคิดเรื่องการจ้องมอง</li> </ul>

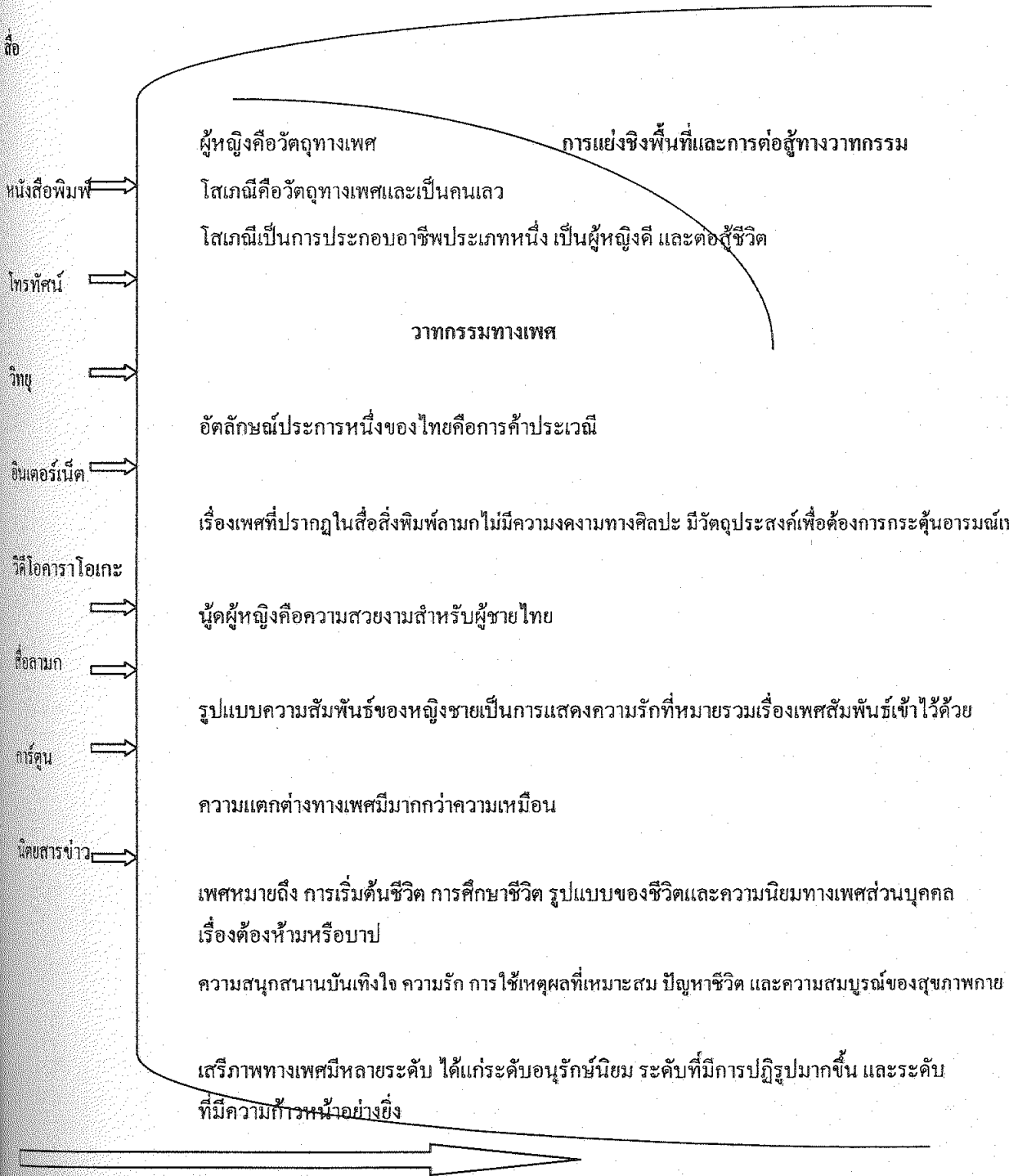
จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาเป็นทฤษฎีตะวันตกทั้งหมด แนวคิดที่พบว่าใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อพบว่าใช้มากที่สุด ได้แก่ สัญญาวิทยา และการวิเคราะห์วาทกรรม แนวคิดทางสังคมวิทยา (เช่น แนวคิดการสร้างความเป็นจริงทางสังคม การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์) แนวคิดเกี่ยวกับเพศวิถีและสตรีนิยม เป็นแนวคิดในกลุ่มถัดมาที่พบว่าใช้มาก

นอกจากนั้นยังพบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้อธิบายตัวผู้รับสาร เช่น จิตวิทยาวัยรุ่น การจ้องมอง การสื่อความหมาย และคุณลักษณะของตัวสื่อ เช่น สื่อลามก ด้วย

### 1.6 ผลการศึกษา

จากการนำผลการศึกษางานวิจัย 8 ชิ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่าความรู้ที่ได้เป็นเรื่องการให้และการสื่อความหมายเรื่องเพศผ่านกระบวนการสร้างและใช้วาทกรรมของสื่อมวลชนที่ครอบคลุมตั้งแต่สื่อหนังสือพิมพ์ นิตยสาร การ์ตูน วิทยุ โทรทัศน์ คาราโอเกะ วิดีโอและสิ่งพิมพ์ลามก ไปจนถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ความหมายที่ส่งผ่านรูปแบบวาทกรรมต่างๆ เป็นการตีความจากมุมมองของผู้หญิงเป็นหลัก หากนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในกลุ่มนี้มาปะติดปะต่อกัน ก็จะสร้างได้ภาพความเข้าใจดังนี้

พื้นที่ทางสังคม



กระบวนการประกอบสร้าง

ภาพที่ 2 ภาพการประมวลองค์ความรู้ด้านวิจัยที่วิเคราะห์เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเพศ

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบข้อสังเกตดังนี้

- 1) การต่อสู้ทางวาทกรรมพบปรากฏน้อยมาก (เฉพาะการต่อสู้ของกลุ่มผู้หญิงอาชีพพิเศษเท่านั้น) วาทกรรมที่ปรากฏคือวาทกรรมหลัก
- 2) วาทกรรมและการสร้างวาทกรรมทางเพศพบปรากฏอยู่ในทุกสื่อที่เป็นพื้นที่สาธารณะของสังคม แต่วาทกรรมนั้นถูกสร้างโดยผู้ชายเป็นหลัก
- 3) การศึกษาวาทกรรมทางเพศจากฟากของนักวิจัยชายยังมีน้อย

## 2. การใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

### 2.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 7 ชิ้น ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2540	พิชัย ไทยอุดม	การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2540	ปรีชา แจ่มวิถีเลิศ	การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตในโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2540	วราภรณ์ บุญพร้อม	การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียงเรื่อง "เพศศึกษา" สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2541	สรานุจิต อินทร	ประสิทธิผลของโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการถูกละเมิดทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2541	ศุภาศิริ การิกาญจน์	บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2542	มลจินทร์ เกียรติสังวร	ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่นักเรียนวัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2542	ชาติวุฒิ ว่างวล	อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

## 2.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 7 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 การสรุปตัวแปรในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความรู้ในเรื่องเพศ</li> <li>● ความภูมิใจในตัวเอง</li> <li>● ความรับผิดชอบต่อสังคม</li> <li>● ทักษะการสื่อสาร</li> <li>● การสร้างสัมพันธภาพ</li> <li>● ประสิทธิภาพ</li> </ul>
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตในโปรแกรมสุขศึกษา เพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การประยุกต์ใช้ทักษะชีวิต</li> <li>● โปรแกรมสุขศึกษา</li> <li>● การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์</li> </ul>
การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียง เรื่อง “เพศศึกษา” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ประสิทธิภาพ</li> <li>● ภาพประกอบเสียง</li> <li>● เพศศึกษา</li> <li>● ประสิทธิภาพ</li> </ul>
ประสิทธิผลของ โปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเอง ในการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	<ul style="list-style-type: none"> <li>● โปรแกรมการอบรม</li> <li>● การพัฒนาการรับรู้และความสามารถของตนเอง</li> <li>● การป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศ</li> </ul>
บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	<ul style="list-style-type: none"> <li>● บทบาทของพ่อแม่</li> <li>● การสอนเพศศึกษา</li> <li>● การให้ความรู้เรื่องเพศศึกษา</li> <li>● มารดา</li> <li>● ภูมิหลังของมารดา</li> </ul>



ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ปัจจัยทางประชากรศาสตร์</li> <li>● การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศศึกษาจากสื่อสิ่งพิมพ์</li> <li>● พฤติกรรมทางสังคม</li> <li>● ความรู้เรื่องเพศศึกษา</li> <li>● ทัศนคติเรื่องเพศศึกษา</li> <li>● อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่าตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น

7 กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “ความรู้ในเรื่องเพศ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการป้องกันการทำธุรกรรมทางเพศ การให้ความรู้และการสอนเพศศึกษา
- ตัวแปร “ประสิทธิภาพและประสิทธิผล”
- ตัวแปร “บทบาท” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ บทบาทของพ่อแม่
- ตัวแปร “สื่อ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อวิทยุโทรทัศน์ สื่อภาพประกอบเสียงเรื่องเพศศึกษา
- ตัวแปร “ปัจจัยทางประชากรศาสตร์” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ เพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน อาชีพ
- ตัวแปร “พฤติกรรมศาสตร์” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ทัศนคติ ความรู้ การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร การรับรู้ ความสามารถในการจัดการกับปัญหา ความภูมิใจ ความรับผิดชอบ ทักษะการสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ
- ตัวแปร “กลุ่มผู้รับสาร” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียนหญิง นักเรียนชั้นประถมศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มารดา

### 2.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 7 ชิ้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การสรุปแนวทางวิธีวิจัยในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยกึ่งทดลอง
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตใน โปรแกรมสุขศึกษาเพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยกึ่งทดลอง
การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียง เรื่อง “เพศศึกษา” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การทดลอง
ประสิทธิผลของ โปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยกึ่งทดลอง
บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยเชิงสำรวจ ● แบบสอบถาม
ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่นบุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยเชิงสำรวจ ● แบบสอบถาม
อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใน โรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	การวิจัยเชิงปริมาณ ● การวิจัยเชิงสำรวจ ● แบบสอบถาม



ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเรื่องเพศกับการสื่อสารในกลุ่มนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด ไม่พบการวิจัยเชิงคุณภาพเลย โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองและการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งนี้เครื่องมือหลักที่ใช้คือการใช้แบบสอบถาม เครื่องมือรองที่พบคือการสัมภาษณ์ที่เน้นกลุ่มผู้รับสารเป็นหลัก

#### 2.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 7 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การสรุปกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี	● นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี
การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตในโปรแกรมสุขศึกษา เพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรุงเทพมหานคร	● นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 กรุงเทพฯ

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียง เรื่อง “เพศศึกษา” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	<ul style="list-style-type: none"> <li>นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของ โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จังหวัดลำปาง</li> </ul>
ประสิทธิผลของโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม	<ul style="list-style-type: none"> <li>นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม</li> </ul>
บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>พ่อ แม่ของนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสหศึกษาในกรุงเทพฯ</li> </ul>
ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา  อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>มารดาที่อยู่ในอำเภอเสนาและอยู่กับบุตรที่เป็นนักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ของโรงเรียนเสนาประสิทธิ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา</li> <li>นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสหศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือผู้รับสารซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย การศึกษากลุ่มบิดามารดาของนักเรียนเป็นองค์ประกอบรอง กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษากระจายอยู่ในพื้นที่ระดับจังหวัดต่าง ๆ หลากหลาย การศึกษาในกรุงเทพฯปรากฏน้อย

## 2.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 7 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างกันหลากหลาย กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การสรุปแนวคิดทฤษฎีในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตศึกษา ในการสอนเพศศึกษาแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดปราจีนบุรี</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● พัฒนาการและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา (จุดมุ่งหมาย, ขอบเขต)</li> <li>● หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการสอนเพศศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตศึกษา (Life Skills Education) และวิธีการสอนทักษะชีวิตศึกษา <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมายของการสื่อสาร</li> <li>- การสื่อสารความหมายให้มีประสิทธิภาพ</li> </ul> </li> <li>● ทฤษฎีการเรียนรู้</li> </ul>
<p>การประยุกต์แนวคิดทักษะชีวิตใน โปรแกรมสุขศึกษา เพื่อให้เกิดพฤติกรรมป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และเอดส์</li> <li>● แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย <ul style="list-style-type: none"> <li>- แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต</li> </ul> </li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติ</li> </ul>
<p>การสร้างและทดลองใช้ภาพประกอบเสียง เรื่อง “เพศศึกษา” สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น <ul style="list-style-type: none"> <li>- ลักษณะของวัยรุ่นระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น</li> <li>- จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่น</li> </ul> </li> <li>● เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเพศศึกษา <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมายและขอบข่ายของเพศศึกษา</li> <li>- ประชากรศึกษากับเพศศึกษา</li> <li>- เพศศึกษาในโรงเรียน (ประโยชน์ของเพศศึกษา, จุดมุ่งหมายของการสอนเพศศึกษา)</li> </ul> </li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>ประสิทธิผลของโปรแกรมการอบรมเพื่อพัฒนาการรับรู้ความสามารถตนเองในการป้องกันการถูกทารุณกรรมทางเพศของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม</p> <p>บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ศึกษา, หลักและวิธีการสอนเพศศึกษา, เนื้อหาของเพศศึกษา)</li> <li>- เอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อการสอนที่สร้างจากคอมพิวเตอร์</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กวัยเด็กตอนปลาย</li> <li>● ความรู้เรื่องการทารุณกรรมทางเพศเด็ก</li> <li>● ทฤษฎีการรับรู้ความสามารถของตนเอง</li> <li>● ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง</li> <li>● บทบาทของพ่อแม่</li> <li>● เพศศึกษาและความรู้เรื่องเพศ</li> <li>● บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูก</li> <li>● ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่นของพ่อแม่ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ และสังคม</li> <li>- ปัจจัยด้านความรู้ และทัศนคติ</li> <li>- ปัจจัยทางจิตวิทยา</li> </ul> </li> </ul>
<p>ปัจจัยที่มีผลต่อการให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดาแก่บุตรสาววัยรุ่น อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับการขัดเกลาทางสังคม</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ เจตคติและการปฏิบัติ</li> <li>● ความรู้และเจตคติต่อเรื่องเพศศึกษา <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความรู้เรื่องเพศศึกษาของมารดา</li> <li>- เจตคติเรื่องเพศศึกษาของมารดา</li> </ul> </li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับความสะอึกใจ</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>อิทธิพลของสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสหศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนโรงเรียนในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับสัมพันธภาพในครอบครัว</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศศึกษาและการสอนเพศศึกษา <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมายเพศศึกษา</li> <li>- ลักษณะของความรู้เรื่องเพศศึกษา</li> <li>- หลักในการสอนเพศศึกษาในครอบครัว</li> <li>- หลักสูตรการอบรมเพศศึกษาในโรงเรียน</li> </ul> </li> <li>● การสอนเพศศึกษาของมารดา</li> <li>● แนวความคิดเรื่องผลของสื่อมวลชนต่อผู้รับสาร</li> <li>● แนวความคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับสาร</li> <li>● ทฤษฎีการเปิดรับสื่อและข่าวสาร</li> <li>● แนวความคิดจิตวิทยาวัยรุ่น</li> <li>● แนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาเป็นทฤษฎีตะวันตกทั้งหมด แนวคิดที่พบว่าเป็นกรอบในการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อพบว่าใช้มากที่สุด ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ เพศศึกษาและการสอนเพศศึกษา ทฤษฎีและแนวคิดด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์ เช่น การเปิดรับสื่อ การรับรู้ ความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรม (KAP) เป็นแนวคิดถัดมาที่ใช้มากที่สุด สำหรับแนวคิดทางสังคมวิทยา เช่น แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางสังคม เป็นแนวคิดที่พบเช่นเดียวกัน

นอกจากนั้นยังพบแนวคิดทฤษฎีด้านการสื่อสารมวลชน ได้แก่ แนวความคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชนต่อผู้รับสาร ทฤษฎีการเปิดรับสื่อและข่าวสารอีกด้วย

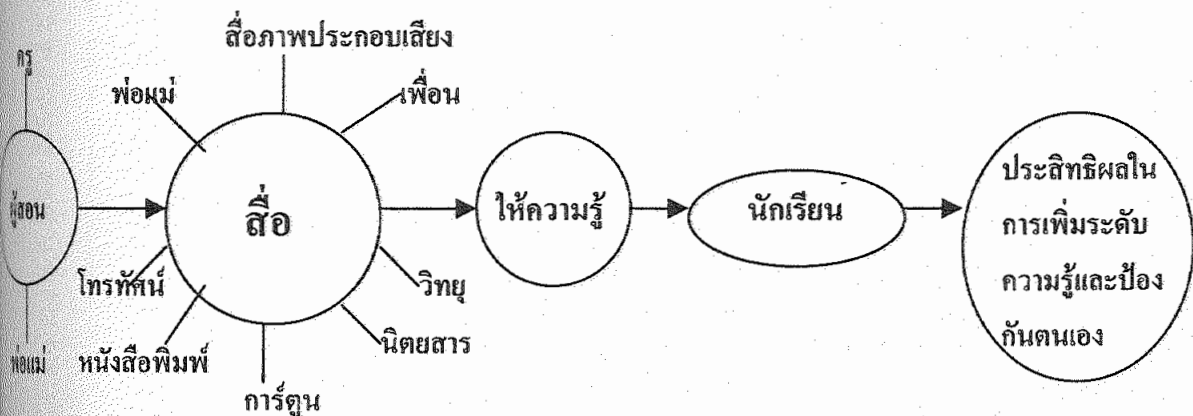
## 2.6 ผลการศึกษา

จากการนำผลการศึกษางานวิจัย 7 ขึ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่าความรู้ที่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทดสอบหรือวัดความรู้ในเรื่องเพศของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งพบว่ามียู่แล้วระดับหนึ่ง การอบรมให้ความรู้ทำให้ระดับความรู้ของกลุ่มเด็กดีขึ้น รวมทั้งยังสามารถติดตั้งระบบพัฒนาความสามารถในการป้องกันตนเองจากเพศสัมพันธ์ที่เสี่ยงต่อการติดโรคทางสัมพันธ์และการถูกทารุณกรรมทางเพศให้กับกลุ่มที่ได้รับการอบรมได้อีกด้วย

การทดลองให้ความรู้ในเรื่องเพศกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อค้นหากลวิธีที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การใช้พ่อแม่เป็นสื่อบุคคลในการถ่ายทอดความรู้เรื่องเพศ พบว่ามีประสิทธิภาพหากอยู่บนเงื่อนไขสำคัญบางประการ เช่น ภูมิหลัง ความรู้เรื่องเพศศึกษา และวิธีการเลี้ยงดูของพ่อแม่ เป็นต้น นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า ทั้งพ่อและแม่มีบทบาทไม่มากนัก (ปานกลาง) ต่อการถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกสาว

ความรู้ที่ได้อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องอิทธิพลของสื่อที่มีต่อความรู้และทัศนคติในเรื่องเพศ กลุ่มตัวอย่างเปิดรับข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งเป็นสื่อที่ใช้เฉพาะบุคคลเป็นหลัก เช่น การ์ตูน นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เพื่อนเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญที่วัยรุ่นใช้เป็นแหล่งข้อมูลเรื่องเพศ ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของการใช้สื่อประเภทต่างๆ จะแตกต่างกันไป เช่น การแสวงหาข้อมูลเรื่อง ความรัก การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย วัยรุ่นจะใช้สื่อเพื่อนเป็นหลัก ในขณะที่สื่อบิดามารดาจะถูกใช้เพื่อการขอคำปรึกษาเรื่องการเลือกคู่ครอง ประเด็นสำคัญที่พบคือ ไม่มีการใช้สื่อใด ๆ เพื่อแสวงหาข้อมูลข่าวสารหากเกี่ยวข้องกับประเด็นการสำเร็จความใคร่ การมีเพศสัมพันธ์ การป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการคุมกำเนิด

หากนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในกลุ่มนี้มาปะติดปะต่อกัน ก็จะสร้างได้ภาพความเข้าใจดังนี้



ภาพที่ 3 ภาพการประมวลองค์ความรู้งานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา

## 3. การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

## 3.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 7 ชิ้น ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2541	จริญญา นิลแพทย์	ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบินเทกที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2543	ชินสุมล อุกฤษฏ์วิริยะ	อิทธิพลของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวิดีโอทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2544	ดวงฤทัย พงศ์ไพฑูรย์	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	สุวรรณมา หงษ์ศรี สุวรรณ	การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	วิษชุดา ชินกุล	การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ
2544	รัตนพร ไม้ตราวัฒนา	พฤติกรรมการรับชมรายการซูร์กซุส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

### 3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 7 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การเปิดรับสื่อมวลชน</li> <li>● อิทธิพลของสื่อมวลชน</li> <li>● เนื้อหาสื่อบันเทิง</li> <li>● ทัศนคติที่มีต่อความรัก</li> <li>● วัยรุ่น</li> <li>● เพศสัมพันธ์</li> <li>● การนำเสนอข่าวสารบุคคลในวงการบันเทิง</li> </ul>
อิทธิพลของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว</li> <li>● พฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์</li> <li>● สื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์</li> <li>● การใช้ประโยชน์จากสื่อวีดิทัศน์</li> <li>● เยาวชน</li> </ul>
การเปิดรับข่าวสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● ทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● สื่อมวลชน</li> <li>● สื่อเฉพาะกิจ</li> <li>● วัยรุ่น</li> </ul>



ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
<p>การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะ ทักษะ และ การสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร</p> <p>การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● ทักษะเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● การสื่อสารเรื่องเพศ</li> <li>● ประสิทธิภาพ</li> <li>● สื่อภาพยนตร์โฆษณา</li> <li>● การรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์</li> <li>● การใช้ความน่ากลัวเป็นจุดดึงดูด</li> <li>● การใช้ความเอื้ออาทรเป็นจุดดึงดูด</li> <li>● ประสิทธิภาพของสื่อภาพยนตร์โฆษณารณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความเอื้ออาทร</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์</li> <li>● ทักษะที่มีต่อโรคเอดส์</li> <li>● ความตั้งใจแสดงพฤติกรรม</li> <li>● ความคิดเห็น</li> <li>● นักเรียนชั้นมัธยมปลาย</li> </ul>
<p>พฤติกรรมการรับชมรายการซูริกซูรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ลักษณะทางประชากรศาสตร์</li> <li>● ผู้รับชมรายการโทรทัศน์</li> <li>● การใช้ประโยชน์</li> <li>● ความพึงพอใจ</li> <li>● พฤติกรรมการรับชมรายการ</li> <li>● การถ่ายทอดความรู้และเนื้อหาสาระ</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่า ตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น  
กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสาร” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ และการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษา เป็นต้น
- ตัวแปร “การใช้ประโยชน์” โดยศึกษามิติการใช้ประโยชน์จากสื่อ
- ตัวแปร “ความพึงพอใจ” โดยศึกษามิติความพึงพอใจที่ได้รับจากสื่อที่นำเสนอเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเพศ
- ตัวแปร “ความรู้เรื่องเพศ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา เพศสัมพันธ์ และความรู้เรื่องเอดส์ เป็นต้น
- ตัวแปร “ทัศนคติ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ทัศนคติของเด็กวัยรุ่น ทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษา ทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์ ทัศนคติที่มีต่อการคบเพื่อนต่างเพศ
- ตัวแปร “สื่อ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร สื่อวิทยุกระจายเสียง สื่อเฉพาะกิจ เช่น วิทยุทัศน์ VCD ประเภทเอ็กซ์ สื่อภาพยนตร์โฆษณา ละคร และสื่อบุคคล อาทิ เพื่อน พ่อแม่
- ตัวแปร “วิธีการสื่อสารเรื่องเพศ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ วิธีการให้ข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ การถ่ายทอดความรู้ การใช้จุดดึงดูดความกลัวและความเอือมอาทร
- ตัวแปร “กลุ่มผู้รับสาร” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ วัยรุ่น เยาวชนไทย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนั้นยังมีผู้ปกครองของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นรวมอยู่ด้วย
- ตัวแปร “ประชากรศาสตร์” โดยศึกษาในมิติเพศ วัย อายุ อาชีพ และรายได้
- ตัวแปร “ประสิทธิผล” โดยศึกษาในมิติประสิทธิผลของการรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “ความคิดเห็น” โดยศึกษาในมิติความคิดเห็นการนำเสนอเนื้อหาสื่อและการรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “ความตั้งใจ” โดยศึกษาในมิติความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมภายหลังการเปิดรับสื่อรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “ความรู้” โดยศึกษาในมิติความรู้เรื่องเพศศึกษา ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์

### 3.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 7 ชิ้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>
อิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>
การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>
การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>
การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การทดลอง</li> </ul>
พฤติกรรมการรับชมรายการชู้รักชู้รส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเรื่องเพศกับการสื่อสารในกลุ่มนี้จะเป็นการวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด ไม่พบการวิจัยเชิงคุณภาพเลย โดยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ทั้งนี้ เครื่องมือหลักที่ใช้คือการ ใช้แบบสอบถาม การวิจัยเชิงทดลองพบเพียง 1 ชิ้น

### 3.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 7 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 15 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพฯ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● วัยรุ่นอายุ 12 – 20 ปี ในบริเวณสยามสแควร์</li> <li>● วัยรุ่นอายุ 12 – 20 ปี ในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร</li> </ul>
อิทธิพลของความสัมพันธ์ในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● เยาวชนไทยอายุ 15 – 26 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครที่มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและปริญญาตรี</li> <li>● วัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร</li> </ul>
การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ปกครองนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร</li> </ul>
การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในกรุงเทพมหานคร</li> </ul>
พฤติกรรมการรับชมรายการซุรักซุรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือผู้รับสารซึ่งเป็นวัยรุ่น/เยาวชนที่มีสถานภาพเป็นนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ ตั้งแต่มัธยมศึกษาตอนต้นไปจนถึงตอนปลาย กลุ่มที่ถูกศึกษาเป็นกลุ่มรองคือบิดามารดาของนักเรียน พื้นที่เป้าหมายทั้งหมดอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยมีการพุ่งเป้าไปที่พื้นที่ทางสังคม (social space) อยู่บ้าง เช่น สยามสแควร์ ซึ่งเป็นพื้นที่ของวัยรุ่น

### 3.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 7 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างหลากหลาย กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 16

ตารางที่ 16 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาบันเทิงและบุคคลในวงการบันเทิงที่มีต่อทัศนคติในเรื่องความรักและเพศสัมพันธ์ของเด็กวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ทฤษฎีอิทธิพลของสื่อสารมวลชน               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ผลกระทบต่อโลกภายในบุคคล (ความรู้และทัศนคติ)</li> <li>- ผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล</li> </ul> </li> <li>● ทฤษฎีอิทธิพลอันจำกัดของสื่อสารมวลชน               <ul style="list-style-type: none"> <li>- องค์ประกอบทางด้านจิตใจ</li> <li>- องค์ประกอบทางด้านสังคม</li> </ul> </li> <li>● ทฤษฎีการรับรู้               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ปัจจัยภายในที่มีส่วนกำหนดในการรับรู้ของบุคคล</li> <li>- ปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการรับรู้</li> <li>- ปัจจัยภายในที่มีส่วนกำหนดการรับรู้ของบุคคล</li> <li>- ปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมการรับรู้เรื่องบุคคลในวงการบันเทิง</li> </ul> </li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>อิทธิพลของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่มีผลต่อพฤติกรรมการเปิดรับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของเยาวชนไทยที่อยู่ในสถานศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร</p> <p>การเปิดรับข่าวสาร ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวความคิดเรื่องทัศนคติ (Attitude) <ul style="list-style-type: none"> <li>- การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ</li> </ul> </li> <li>แนวความคิดเรื่องจิตวิทยาความรักของวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว</li> <li>● แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการเลือกเปิดรับสื่อ (Selective Process)</li> <li>● ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Media Theory)</li> <li>● ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)</li> <li>● ทฤษฎีปทัสถานทางสังคม (Social Norms Theory)</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับสื่อวีดิทัศน์ประเภทเอ็กซ์</li> <li>● ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับอิทธิพลต่างๆ ของสื่อ</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับอุปสรรคต่างๆ ที่สกัดกั้นผลของการสื่อสาร</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของผู้รับสารที่วิเคราะห์ตามลักษณะทางประชากร</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติ</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติ และการสื่อสารเรื่องเพศศึกษาของผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตกรุงเทพมหานคร</p> <p>การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดการสื่อสาร</li> <li>● แนวคิดการเปิดรับข่าวสาร (Media Exposure)</li> <li>● แนวคิดเรื่องเพศศึกษา</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดเรื่องสื่อรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์</li> <li>● แนวคิดเรื่องการโฆษณาทางโทรทัศน์</li> <li>● แนวคิดเรื่องการใช้ความน่ากลัวในการนำเสนอ (Fear Appeal)</li> <li>● แนวคิดเรื่องการใช้ความอื้ออาทรในการนำเสนอ (Sympathy Appeal)</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณสุข</li> <li>● แนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชน</li> <li>● แนวคิดเรื่องทัศนคติ</li> <li>● The Theory of Reasoned Action</li> <li>● ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention)</li> </ul>
<p>พฤติกรรมการรับชมรายการซูริกซูรส ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 3 เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเปิดรับสารจากสื่อมวลชน (Media Exposure)</li> <li>● ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ (Uses and Gratification Media Theory)</li> <li>● ทฤษฎีการสื่อสารแบบสองขั้นตอน (ผู้นำความเห็น กับ ความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิกในสังคม)</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับเพศศึกษา</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาเป็นทฤษฎีตะวันตกทั้งหมด แนวคิดที่ใช้มากที่สุดคือ แนวคิดเกี่ยวกับเพศศึกษา แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอธิบายผลกระทบของสื่อมวลชนต่อผู้รับสารในด้านต่าง ๆ และแนวคิดเกี่ยวกับจิตวิทยาผู้รับสาร เช่นทฤษฎีการเปิดรับ (media exposure) การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจจากสื่อ (Uses and Gratification Media Theory) และจิตวิทยาวัยรุ่น นอกจากนี้ยังพบกลุ่มทฤษฎีทางสังคมอื่นๆ อยู่ด้วย เช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และทฤษฎีปทัสถานทางสังคม (Social Norms Theory)

### 3.6 ผลการศึกษา

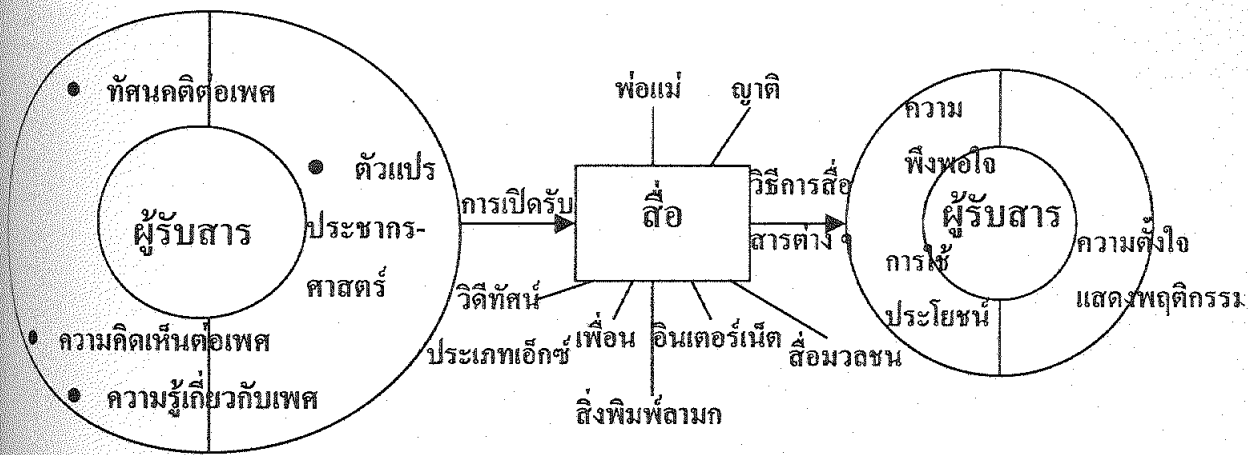
จากการนำผลการศึกษางานวิจัย 6 ชิ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่าเพศ อายุ การศึกษาเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษา กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาซึ่งส่วนใหญ่คือวัยรุ่นในกรุงเทพฯ จะเปิดรับสื่อโทรทัศน์เพื่อรับชมเรื่องราวเกี่ยวกับผู้มีชื่อเสียงมากกว่าสื่ออื่นๆ ทัศนคติต่อการมีสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานเป็นลบ แต่กับคู่รักเป็นเรื่องปกติ เพื่อนจะเป็นสื่อบุคคลที่ถูกใช้เป็นທີ່ปรึกษาและหาข้อมูลเรื่องเพศมากที่สุด ส่วนพ่อแม่และญาติจะถูกใช้น้อยมาก การเปิดรับข่าวสารเรื่องเพศศึกษาจากสื่อต่างๆ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้และทัศนคติเรื่องเพศศึกษารวมทั้งต่อการถือสารและการสอนเรื่องเพศศึกษาด้วย อย่างไรก็ตามสำหรับเนื้อหาสื่อที่เป็นการรณรงค์โรคเอดส์ที่ใช้ความกลัวและความเอือมอาทรเป็นจุดโน้มน้าวกลับไม่มีผลความรู้ ทัศนคติ และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย

การใช้สื่อที่นำเสนอเนื้อหาทางเพศเช่นวิดีโอทัศน์ประเภทเอ็กซ์ของวัยรุ่นใช้เพื่อผ่อนคลายและสร้างความบันเทิงในกลุ่มเพื่อนและพี่น้องในครอบครัว โดยสื่อวิดีโอทัศน์ที่ใช้มากมาจากประเทศญี่ปุ่น สื่อซีดีรอมและสื่ออินเทอร์เน็ตจะถูกใช้ในอัตราความถี่ที่สูงรองลงมาจากวิดีโอ สำหรับสื่อสิ่งพิมพ์ เช่นหนังสือปกขาวและการ์ตูนลามก ใช้ค่อนข้างน้อย และสื่อภาพยนตร์ (จากโรงภาพยนตร์ชั้นสอง) ใช้น้อยที่สุด

ภายหลังจากการรับชมรายการที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศแล้ว (เช่น รายการ “ซุรักซุรส”) กลุ่มเป้าหมายจะถ่ายทอดความรู้นั้นไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้แก่ เพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน ในระดับมากที่สุด

หากนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในกลุ่มนี้มาปะติดปะต่อกัน ก็จะได้ภาพความเข้าใจดังนี้





ภาพที่ 4 ภาพการประมวลองค์ความรู้งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ

4. สื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์

4.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 6 ชิ้น ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และ โรคเอดส์

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2541	สุนทรี แรงกุลศล	ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเกริก
2542	พงศ์กิจ สิริขงค์	การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2543	นุชนารถ จำขันธ์	ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2544	ครุณี ร่องพิช	ความตระหนักในปัญหาโรคเอดส์และพฤติกรรมการป้องกันตนเองของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์เชียงใหม่	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2544	รณยุทธ ศรีน้อย	การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2544	วิษุตา ชินกุล	การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณา รณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาฯ

#### 4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 6 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 18

ตารางที่ 18 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และ โรคเอดส์

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณี โครงการมีครรภ์หญิง อำเภอคอกยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้หญิง</li> <li>● การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม</li> <li>● การบริหารจัดการ</li> <li>● การแก้ปัญหาเอดส์</li> </ul>
การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบท จังหวัดสุราษฎร์ธานี	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความดีในการรับข่าวสารเอดส์</li> <li>● ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับข่าวสาร</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับเอดส์</li> <li>● ทักษะคิดที่มีต่อเอดส์</li> <li>● พฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
<p>ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ศึกษาวัฒนธรรมทางเพศ</li> <li>● การป้องกันเอดส์</li> <li>● วัยรุ่น</li> <li>● พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์</li> </ul>
<p>ความตระหนักในปัญหาโรคเอดส์และพฤติกรรมการป้องกันตนเองของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์เชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การตระหนัก</li> <li>● การป้องกันเอดส์</li> <li>● ผู้หญิงขายบริการทางเพศ</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับเอดส์</li> <li>● พฤติกรรมการป้องกัน/ดูแลตนเอง</li> </ul>
<p>การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่</li> <li>● การเคลื่อนไหวทางสังคม</li> <li>● ผู้ติดเชื้อเอชไอวี</li> <li>● การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม</li> </ul>
<p>การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ประสิทธิภาพ</li> <li>● สื่อภาพยนตร์โฆษณา</li> <li>● การรณรงค์ต่อต้าน โรคเอดส์</li> <li>● การใช้ความน่ากลัวเป็นจุดดึงดูด</li> <li>● การใช้ความเอื้ออาทรเป็นจุดดึงดูด</li> <li>● ประสิทธิภาพของสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้าน โรคเอดส์ที่ใช้ความเอื้ออาทร</li> <li>● ความรู้เกี่ยวกับโรคเอดส์</li> <li>●ทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์</li> <li>● ความตั้งใจแสดงพฤติกรรม</li> <li>● ความคิดเห็น</li> <li>● นักเรียนชั้นมัธยมปลาย</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่า ตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “การเปิดรับข่าวสาร” โดยศึกษามิติต่างๆ ได้แก่ พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษา ความถี่ในการเปิดรับ
- ตัวแปร “ความรู้” โดยศึกษามิติ ต่างๆ ได้แก่ ความรู้ในเรื่องเพศศึกษา เพศสัมพันธ์ ความรู้เรื่องเอดส์
- ตัวแปร “ทัศนคติ” โดยศึกษามิติต่างๆ ได้แก่ ทัศนคติที่มีต่อเพศศึกษา ทัศนคติที่มีต่อโรคเอดส์
- ตัวแปร “พฤติกรรม” โดยศึกษามิติพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ พฤติกรรมเสี่ยงเอดส์ และพฤติกรรมป้องกันเอดส์
- ตัวแปร “สื่อ” โดยศึกษามิติต่างๆ ได้แก่ สื่อมวลชนเช่นวิทยุกระจายเสียง และโทรทัศน์ สื่อเฉพาะกิจ เช่น นิตรสารการ และโปสเตอร์ สื่อบุคคล สื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์
- ตัวแปร “วิธีการสื่อสารเรื่องเพศ” โดยศึกษามิติต่างๆ ได้แก่ วิธีการให้ข้อมูลข่าวสาร การนำเสนอ การถ่ายทอดความรู้ การใช้จุดดึงดูดความกลัวและความเชื่ออาทร
- ตัวแปร “ประชากรศาสตร์” โดยศึกษาในมิติ เพศ วัย อายุ อาชีพ และรายได้
- ตัวแปร “ประสิทธิผล” โดยศึกษาในมิติประสิทธิผลของการรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “ความคิดเห็น” โดยศึกษาในมิติความคิดเห็นการนำเสนอเนื้อหาสื่อและการรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “ความตั้งใจ” โดยศึกษาในมิติความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมภายหลังการเปิดรับสื่อรณรงค์เรื่องทางเพศ
- ตัวแปร “กลุ่มผู้รับสาร” โดยศึกษามิติต่างๆ ได้แก่ วัยรุ่น เยาวชนไทย หัวหน้าครอบครัว
- ตัวแปร “วัฒนธรรมทางเพศ” โดยศึกษาวัฒนธรรมในการป้องกันโรคเอดส์
- ตัวแปร “การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม” โดยศึกษามิติของการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการจัดการและแก้ไขปัญหาโรคเอดส์

### 4.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 2 ชิ้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และ โรคเอดส์

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul>
ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● กรณีศึกษา</li> <li>● สัมภาษณ์เจาะลึก</li> <li>● การสนทนากลุ่ม</li> <li>● การสังเกตการณ์</li> </ul>
การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การทดลอง</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเรื่องเพศกับการสื่อสารในกลุ่มนี้เป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ การวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาเป็นกรณีศึกษาและการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยทั้งเชิงสำรวจและการทดลอง ทั้งนี้เครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสัมภาษณ์เจาะลึก การสนทนากลุ่มและการสังเกตการณ์ สำหรับเครื่องมือหลักที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณคือ สัมภาษณ์จากแบบสอบถาม

### 4.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 6 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
<p>ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่</p> <p>การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ ทักษะคิดและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี</p> <p>ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร</p> <p>ความตระหนักในปัญหาโรคเอดส์และพฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์เชียงใหม่</p> <p>การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่</p> <p>การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● กลุ่มผู้หญิงในโครงการมิตรภาพหญิง พระผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ชาวบ้านที่ติดเชื้อเอดส์ และอาสาสมัครโครงการ</li> <li>● หัวหน้าครอบครัวในเขตชนบท</li> <li>● วัยรุ่นอายุระหว่าง 14 – 21 ปี ในชุมชนแห่งหนึ่งในเขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร</li> <li>● หญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์ เชียงใหม่</li> <li>● ผู้ติดเชื้อที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ติดเชื้อในตำบลแห่งหนึ่งของ อ.สันป่าตอง</li> <li>● นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 – 6 ในกรุงเทพมหานคร</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือผู้รับสารซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวในชนบทบางจังหวัด วัยรุ่นในช่วงอายุ 14 – 21 ปี ในกรุงเทพฯ กลุ่มผู้ติดเชื้อ และหญิงขายบริการ

#### 4.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 3 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างกันหลากหลาย กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ทฤษฎีการมีส่วนร่วม</li> <li>● แนวคิดเรื่องผู้หญิงกับการพัฒนา</li> <li>● แนวคิดเรื่องกลุ่ม</li> <li>● แนวคิดเรื่องเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม</li> <li>● แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ</li> <li>● ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล</li> <li>● ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเอดส์</li> <li>● ทฤษฎีการสื่อสาร S- M- C- R - นโยบายและการวางแผนประชาสัมพันธ์เพื่อการพัฒนา</li> </ul>
<p>การรับรู้ข่าวสารเอดส์จากสื่อ ความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของหัวหน้าครอบครัวในเขตชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ทฤษฎีว่าด้วยสื่อ (Channel of Media)</li> <li>● ทฤษฎีเกี่ยวกับการเปิดรับข่าวสาร</li> <li>● ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติและพฤติกรรม</li> <li>● วัฒนธรรมกับรูปแบบของพฤติกรรมทางเพศ</li> </ul>
<p>ความเข้าใจวัฒนธรรมทางเพศในการป้องกันเอดส์ของวัยรุ่น : กรณีศึกษาในวัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดของวัฒนธรรมทางเพศ (Sexual Culture)</li> <li>● ระบบความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ (Sexuality) ของ Muller</li> <li>● แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ</li> </ul>
<p>ความตระหนักในปัญหาโรคเอดส์และพฤติกรรมการป้องกันตนเองของหญิงขายบริการทางเพศในสถานบริการบาร์เบียร์เชียงใหม่</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● โรคเอดส์</li> <li>● แนวคิดเรื่องการตระหนัก</li> <li>● แนวคิดเรื่องพฤติกรรมและพฤติกรรมอนามัย</li> <li>● แนวคิดการดูแลตนเอง</li> </ul>

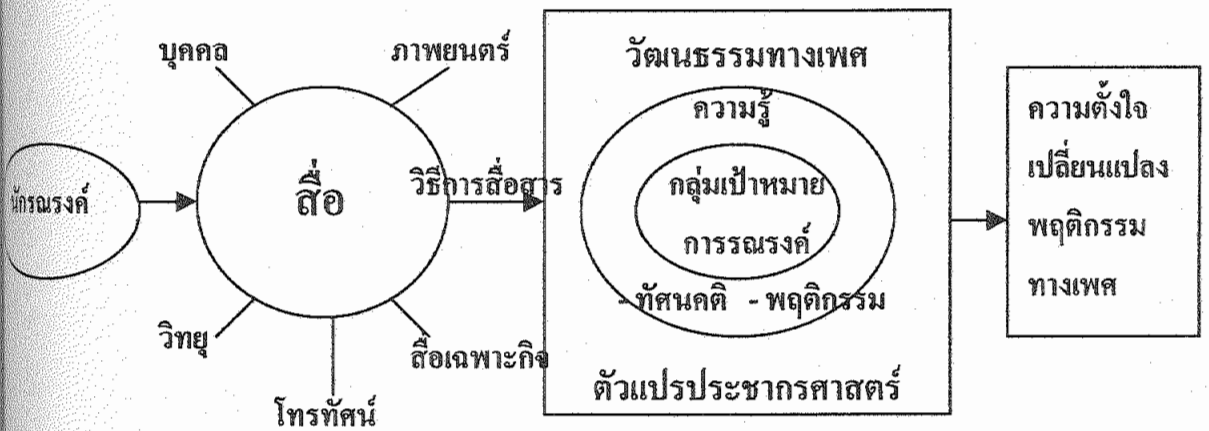
ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้คิดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวความคิดการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่ (Spatial Mobility)</li> <li>● แนวความคิดเครือข่ายทางสังคม</li> <li>● แนวความคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนชายขอบของสังคม</li> </ul>
การเปรียบเทียบผลการเปิดรับสื่อภาพยนตร์โฆษณาณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ที่ใช้ความน่ากลัวและความเอื้ออาทรเป็นแรงจูงใจ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวคิดเรื่องสื่อรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์</li> <li>● แนวคิดเรื่องการโฆษณาทางโทรทัศน์</li> <li>● แนวคิดเรื่องการใช้ความน่ากลัวในการนำเสนอ (Fear Appeal)</li> <li>● แนวคิดเรื่องการใช้ความเอื้ออาทรในการนำเสนอ (Sympathy Appeal)</li> <li>● แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารสาธารณะสุข</li> <li>● แนวคิดเรื่องอิทธิพลของสื่อมวลชน</li> <li>● แนวคิดเรื่องทัศนคติ</li> <li>● The Theory of Reasoned Action <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention)</li> </ul> </li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาเป็นทฤษฎีตะวันตกทั้งหมด แนวคิดที่ใช้เป็นหลักคือแนวคิด KAP และแนวคิดในกลุ่มที่อธิบายจิตวิทยาและพฤติกรรมผู้รับสาร อย่างไรก็ตามพบแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ด้วยคือแนวคิดวัฒนธรรมทางเพศ (Sexual Culture) แนวความคิดการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่ (Spatial Mobility) แนวคิดเครือข่ายทางสังคม และ แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม



4.6 ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยทั้ง 3 ชั้น พบว่า การสื่อสารองค์ความรู้ในประเทศเป็นการใช้สื่อต่าง ๆ หลากหลาย สื่อที่ใช้ได้ผลในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากที่สุดได้แก่ โทรทัศน์ รองลงมาคือสื่อบุคคล เช่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ และสื่อเฉพาะกิจอื่น ๆ เช่น โปสเตอร์ และนิทรรศการ การศึกษาการให้ข้อมูลเอดส์ผ่านสื่อยังเป็นเรื่องที่พบมากเป็นปกติ แต่ขาดผลยืนยันความสำเร็จของการให้ข้อมูลเพื่อเปลี่ยนแปลงการรับรู้และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยง เช่น วัยรุ่นชายมีพฤติกรรมเสี่ยงไม่ใช้ถุงยางอนามัยทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะความไว้วางใจในคู่นอนโดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นความสัมพันธ์ที่มั่นคงแล้ว วัยรุ่นให้การยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนการแต่งงานว่าเป็นเรื่องที่ยอมรับได้ และถึงแม้ว่าการรณรงค์จะใช้จุดดึงดูด (appeal) ที่เป็นการเร้าความกลัวและถืออาทรต่อผู้ติดเชื้อก็ไม่มีผลต่อการความรู้ ทักษะคิด และความตั้งใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของกลุ่มวัยรุ่นอย่างเด่นชัด



ภาพที่ 5 ภาพการประมวลองค์ความรู้งานวิจัยที่เกี่ยวกับสื่อ การสื่อสาร และโรคเอดส์

5. พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

5.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 4 ชั้น ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและ  
ปัจจัยที่มีผล

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2540	ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อน สมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยม ศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2541	ขวัญชนก ศิริวัฒนกาญจน์	พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วม ทำนายนการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิง โตดในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน จังหวัดอุดรธานี	คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2544	ร.ต.อ. นรินทร์ ท้ายเมือง	ปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการ กระทำความผิดทางเพศของเด็กและเยาวชน ชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยว ชนกลางกรุงเทพมหานคร	คณะสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
2544	อรอุษา จันทรวีรุจ	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัด สมุทรปราการ	คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

## 5.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 4 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร</p> <p>พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิงโสดในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ปัจจัยที่มีอิทธิพลการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส</li> <li>● การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส</li> <li>● นักศึกษาผู้ใหญ่ในกรุงเทพฯ</li> <li>● พฤติกรรมการร่วมเพศ</li> <li>● ปัจจัยนำการร่วมเพศ</li> <li>● ปัจจัยเอื้อการร่วมเพศ</li> <li>● ปัจจัยเสริมการร่วมเพศ</li> <li>● เยาวชนหญิงโสด</li> </ul>
<p>ปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการกระทำความผิดทางเพศของเด็กและเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางกรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● กระทำผิดทางเพศ</li> <li>● เด็กและเยาวชน</li> <li>● สื่อมวลชน</li> <li>● ผลกระทบ</li> </ul>
<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ</li> <li>● ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ</li> <li>● ปัจจัยนำการร่วมเพศ</li> <li>● ปัจจัยเอื้อการร่วมเพศ</li> <li>● ปัจจัยเสริมการร่วมเพศ</li> <li>● การมีเพศสัมพันธ์</li> <li>● นักเรียนมัธยม</li> <li>● สื่อบุคคล</li> <li>● สื่อมวลชน</li> <li>● สิ่งแวดล้อม</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่า ตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น

4 กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “พฤติกรรม” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ พฤติกรรมการร่วมเพศ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส
- ตัวแปร “การกระทำผิดทางเพศ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ สภาพการกระทำผิดทางเพศ
- ตัวแปร “กลุ่มผู้รับสาร” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ นักเรียนมัธยมและนักศึกษาในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด นักเรียนนักศึกษาเพศหญิงและชาย
- ตัวแปร “สื่อ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สื่อบุคคลที่เป็นเพื่อน
- ตัวแปร “สภาพแวดล้อม” โดยศึกษามิติสถานเริงรมย์ใกล้โรงเรียน

### 5.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 4 ชิ้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 24

ตารางที่ 24 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>• การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>• แบบสอบถาม</li> </ul>
พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิงโสดในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>• การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>• แบบสอบถาม</li> </ul>
ปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการกระทำผิดทางเพศของเด็กและเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางกรุงเทพมหานคร	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>• การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>• แบบสอบถาม</li> </ul>
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ	การวิจัยเชิงปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>• การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>• แบบสอบถาม</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงนั้น เป็นการวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด โดยอาศัยเครื่องมือหลักคือแบบสอบถาม

#### 5.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 4 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่างๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 25

ตารางที่ 25 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● นักศึกษาผู้ใหญ่ มัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร</li> </ul>
พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วมทำนายนการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิงโสดในสังกัดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี	<ul style="list-style-type: none"> <li>● นักศึกษาหญิงอายุ 15 – 24 ปี มัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญและเรียนแบบทางไกล ในสังกัดศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี</li> </ul>
ปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการกระทำความคิดทางเพศของเด็กและเยาวชนชายในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลางกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีทางเพศที่ฝึกอบรมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กระทรวงยุติธรรม</li> </ul>
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● นักเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือผู้รับสารซึ่งเป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เด็กและเยาวชนชายที่กระทำความผิดเกี่ยวกับคดีทางเพศที่ฝึกอบรมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กระทรวงยุติธรรม นักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น นักศึกษาหญิงอายุ 15 – 24 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ

มัธยมศึกษาตอนต้นสายสามัญและเรียนแบบทางไกล ในสังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด  
อุดรธานี

### 5.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 4 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างหลากหลาย  
กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 การสรุปแนวคิดทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของ นักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมาย และการกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่น</li> <li>● พัฒนาการวัยรุ่น</li> <li>● พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของ วัยรุ่น</li> <li>● ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการมีเพศ สัมพันธ์ก่อนสมรส</li> <li>● แนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส</li> </ul>
พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่สามารถร่วมทำนาย การมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนหญิง โสคในสังกัดศูนย์ การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี	<ul style="list-style-type: none"> <li>● พัฒนาการวัยรุ่น</li> <li>● พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการอธิบายปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพ</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
<p>ปัจจัยทางด้านสื่อสารมวลชนที่มีผลต่อการกระทำ ความคิดทางเพศของเด็กและเยาวชนชายในสถาน พินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกลาง กรุงเทพมหานคร</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ศาลเยาวชนและครอบครัวแห่งประเทศไทย (Juvenile and Family Court of Thailand)</li> <li>● Observation and Protection Center for Youths</li> <li>● นิยามการสื่อสารมวลชน (Definition of Mass Communication) S - M - C - R</li> <li>● สาเหตุของการกระทำผิดของเยาวชน (*สื่อ)</li> <li>● การสื่อสารมวลชนและการกระทำผิดของเยาวชน (Mass Communication and Juvenile) <ul style="list-style-type: none"> <li>- Catharsis Theory</li> <li>- Observational Learning Theory</li> <li>- Aggressive Causes of Stimulating Effects Theory</li> <li>- Reinforcement Theory</li> <li>- Cultivation Theory</li> </ul> </li> </ul>
<p>ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมายและพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของวัยรุ่น</li> <li>● การปรับตัวของวัยรุ่น</li> <li>● หลักสูตรเพศศึกษาในโรงเรียน</li> <li>● พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น</li> <li>● แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ</li> <li>● Precede - Proceed Model</li> <li>● Precede Framework</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาใช้ทฤษฎีตะวันตกเป็นหลัก เน้นที่แนวคิดพัฒนาการวัยรุ่น พฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่น โดยปรากฏทฤษฎีที่เกี่ยวกับสื่อและการสื่อสาร

อยู่บ้าง เช่น การสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนและการกระทำผิดของเยาวชน (Mass Communication and Juvenile)

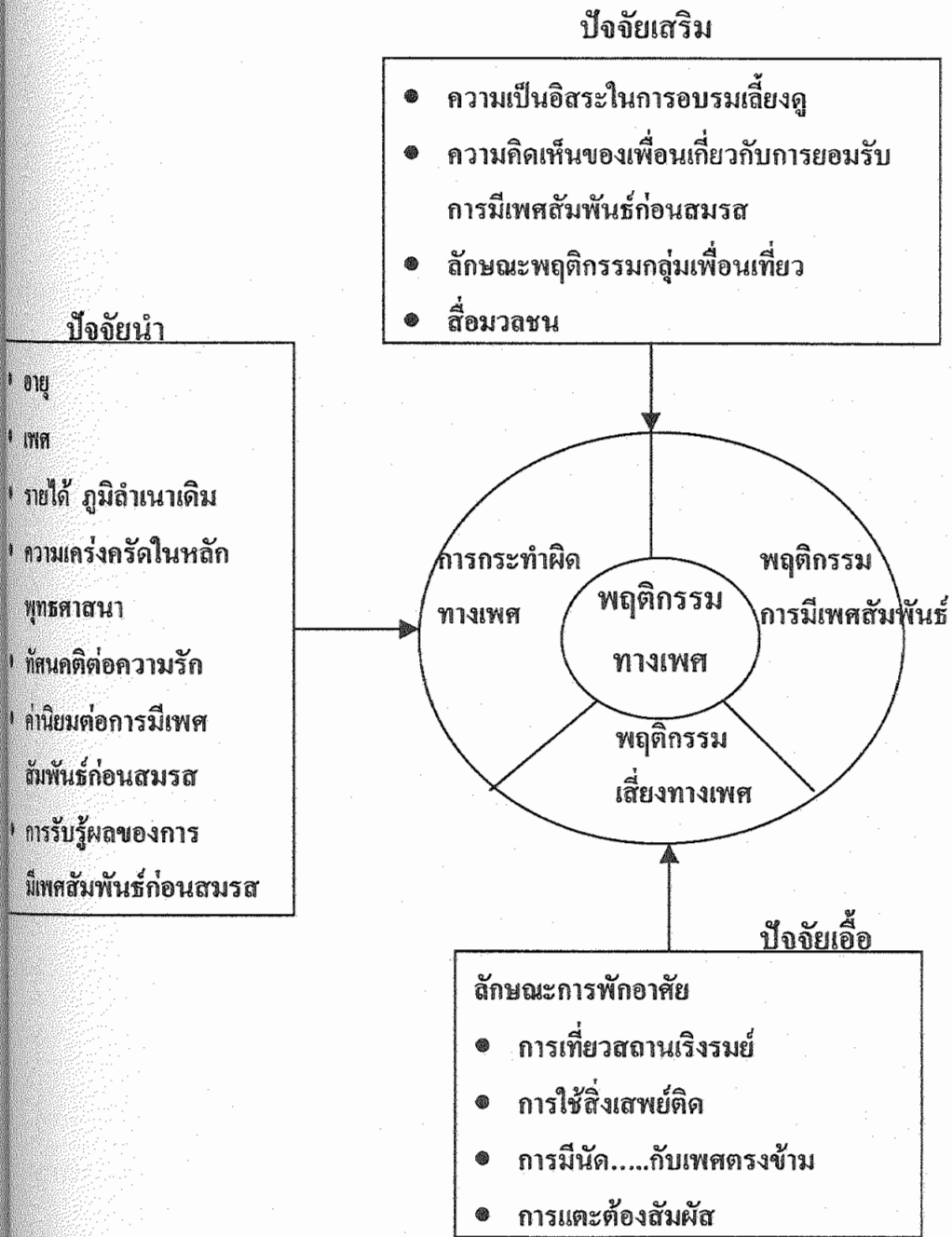
### 5.6 ผลการศึกษา

จากการนำผลการศึกษาของงานวิจัย 4 ชิ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่าพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของวัยรุ่นมีปัจจัยนำ ได้แก่ อายุ เพศ รายได้ ภูมิฐานะ ดิน ความเคร่งครัดในหลักพุทธศาสนา ทศนคติต่อความรัก ค่านิยมต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส การรับรู้ผลของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ปัจจัยเอื้อได้แก่ลักษณะการพักอาศัย การเที่ยวสถานเริงรมย์ การใช้สิ่งเสพติด การมีนัดและอยู่ตามลำพังกับเพศตรงข้าม การแต่ต้องสัมผัสระหว่างชายหญิงในเชิงคู่สาว ในขณะที่ปัจจัยเสริมได้แก่ ความเป็นอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ความคิดเห็นของเพื่อนเกี่ยวกับการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรส ลักษณะพฤติกรรมกลุ่มเพื่อนเที่ยว และการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนในเรื่องเพศ

สื่อมวลชนที่มีผลต่อการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและการกระทำผิดทางเพศของวัยรุ่นชายเป็นอย่างมากได้แก่สื่อลามก เช่น นิตยสาร วิดีโอ และภาพยนตร์ลามก ส่วนบทรักบางตอนจากโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ภาพถ่ายโฆษณาของหญิงสาวจากสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์และภาพยนตร์ที่มีลักษณะเปลือยหรือล่อแหลม รายการสนทนาปัญหาเพศสัมพันธ์ รูปร่างหน้าตาของพิธีกรโทรทัศน์ มีผลน้อยต่อการกระทำผิดทางเพศ

หากนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในกลุ่มนี้มาปะติดปะต่อกัน ก็จะสร้างได้ภาพความเข้าใจดังนี้





ภาพที่ 6 ภาพการประมวลองค์ความรู้งานวิจัยที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศและปัจจัยที่มีผล

## 6. นโยบายสื่อทางเพศ

### 6.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 2 ชิ้น ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2542	ศรีอรุณ ตะโคดม	ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์
2545	ธนะชัย ผดุงธิตี	สื่อลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

### 6.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 28

ตารางที่ 28 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย</li> <li>● สื่อลามกอนาจาร</li> <li>● เยาวชน</li> <li>● การลดจำนวนสื่อ</li> <li>● เสรีภาพของประชาชนในการรับชมสื่อ</li> </ul>
สื่อลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● สื่อลามก</li> <li>● ทรรศนะของผู้ต้องขังความผิดเกี่ยวกับเพศ</li> <li>● การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ</li> <li>● อาชญากรรมทางเพศ</li> <li>● การป้องกันการกระทำผิดทางเพศ</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่า ตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “สื่อลามก” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ การสร้างปัญหาของสื่อลามกให้กับสังคมไทย รูปแบบของสื่อลามก วิธีลดสื่อลามก
- ตัวแปร “กฎหมาย” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ การกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ อาชญากรรมทางเพศ การบังคับใช้กฎหมาย
- ตัวแปร “ทัศนนะ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ ทัศนนะต่อสื่อลามก ทัศนนะต่อเพศและการกระทำผิดทางเพศ
- ตัวแปร “การกระทำ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ การกระทำผิดทางเพศ การเปิดรับสื่อลามก อาชญากรรมทางเพศ
- ตัวแปร “เสรีภาพ” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ เสรีภาพในการเปิดรับสื่อ

### 6.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 2 ชั้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามก อนาจาร สื่อลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● วิเคราะห์เอกสาร</li> </ul> การวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การสังเกตการณ์ภาคสนาม</li> <li>● การวิจัยเชิงสำรวจ</li> <li>● แบบสอบถาม</li> <li>● การสัมภาษณ์</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเกี่ยวกับนโยบายสื่อเพศจะเป็นทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ทั้งนี้เครื่องมือหลักที่ใช้คือการวิเคราะห์เอกสาร และการสังเกตการณ์ภาคสนาม ประกอบกับการใช้แบบสอบถามการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง

#### 6.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 2 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร	● หน่วยงานรัฐ
สื่อลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	● ผู้ต้องขังคดีความผิดทางเพศในเรือนจำกลางบางขวางและเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือหน่วยงานรัฐที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการออกกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสื่อลามก และกลุ่มทางสังคมบางกลุ่ม เช่น ผู้ต้องขังคดีความผิดทางเพศ

#### 6.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 2 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างกันหลากหลาย กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 31

## ตารางที่ 31 การสรุปแนวคิด ทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
ปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมายของสื่อลามกอนาจาร               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมายของลามก</li> <li>- ความหมายของอนาจาร</li> </ul> </li> <li>● แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเสรีภาพของมนุษย์               <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความหมายของสิทธิเสรีภาพ</li> <li>- ทฤษฎีสื่อสารมวลชนเชิงปรัชญา</li> <li>- ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายอำนาจนิยม</li> <li>- ทฤษฎีสื่อสารมวลชนฝ่ายเสรีนิยม</li> <li>- ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสังคม</li> </ul> </li> <li>● การรับรองและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน</li> <li>● การจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน               <ul style="list-style-type: none"> <li>- การจำกัดเสรีภาพโดยหลักความมั่นคงของชาติ</li> <li>- การจำกัดเสรีภาพโดยหลักความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน</li> <li>- การจำกัดเสรีภาพโดยหลักสิทธิในชีวิตส่วนตัว</li> </ul> </li> <li>● หลักเกณฑ์การวินิจฉัยสื่อลามกอนาจาร               <ul style="list-style-type: none"> <li>- แนวคำพิพากษา ศาลฎีกา และความเห็นของนักกฎหมาย</li> <li>- แนวทางของกรมตำรวจ</li> <li>- แนวทางของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา</li> </ul> </li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
ถือลามกกับผู้กระทำความผิดทางเพศ	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ประวัติความเป็นมาและการศึกษาเกี่ยวกับ    วัดถูลามก <ul style="list-style-type: none"> <li>- ความเป็นมาเกี่ยวกับวัดถูลามก</li> <li>- ปัญหาการผลิตและการเผยแพร่วัตถุ    หรือสิ่งของลามก</li> <li>- ปัญหาการผลิตและการเผยแพร่วัตถุ    หรือสิ่งของลามกในต่างประเทศ</li> <li>- ปัญหาการผลิตและการเผยแพร่วัตถุ    หรือสิ่งของลามกในประเทศไทย</li> </ul> </li> <li>● ผลกระทบของวัตถุหรือสิ่งของลามกต่อ    บุคคลและสังคม <ul style="list-style-type: none"> <li>- ลักษณะของอาชญากรรมเกี่ยวกับวัดถู    ลามก</li> <li>- ผลกระทบของวัตถุหรือสิ่งของลามกใน    ต่างประเทศ</li> <li>- ผลกระทบของวัตถุหรือสิ่งของลามกใน    ประเทศไทย</li> </ul> </li> <li>● ปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมทางเพศ <ul style="list-style-type: none"> <li>- ทฤษฎีอาชญาวิทยาเกี่ยวกับอาชญา    กรรมที่เกิดขึ้นจากสื่อลามก</li> <li>- ปัจจัยที่มีผลต่ออาชญากรรมทางเพศ</li> <li>- ปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กและเยาวชนกระทำ    ความผิดทางเพศ</li> <li>- ปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการข่มขืนกระทำ    ชำเรา</li> <li>- ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรุนแรง    ของอาชญากรรมทางเพศ</li> </ul> </li> </ul>

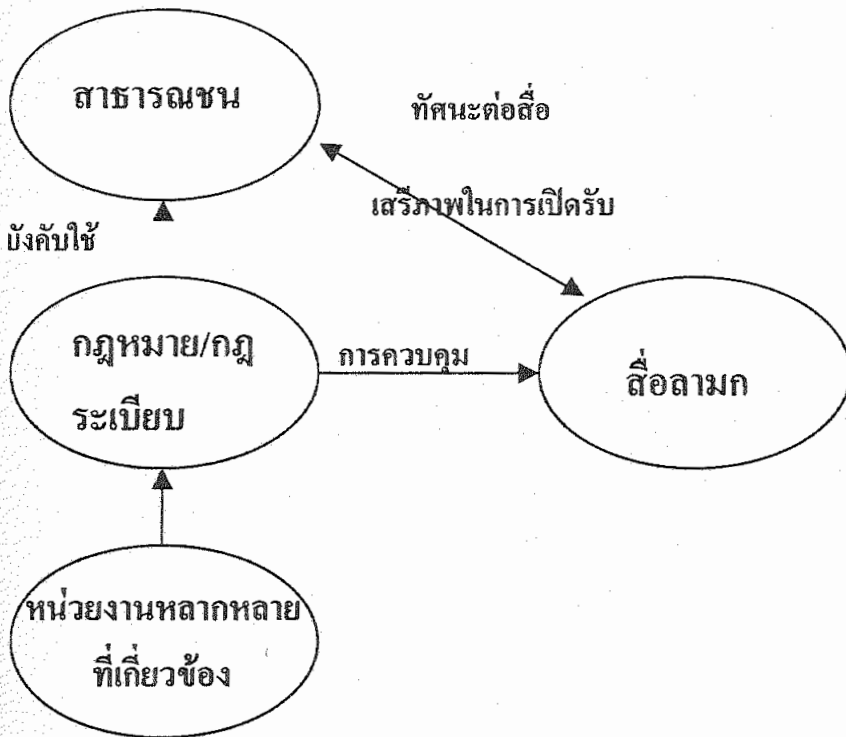
ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจกระทำ ความผิดทางเพศ</li> <li>- สาเหตุของการกระทำผิดเกี่ยวกับ เพศ</li> <li>● กฎหมายควบคุมวัตถุลามก</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษา คือ แนวคิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจารและผลกระทบที่มีต่อสังคม สิทธิและเสรีภาพของมนุษย์และสื่อมวลชน และกฎหมายควบคุมวัตถุลามก

#### 6.6 ผลการศึกษา

จากการนำผลการศึกษาของงานวิจัย 2 ชิ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่า สื่อลามกมีอิทธิพลต่อผู้ชายที่เปิดรับในการกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศ ทำให้เกิดเลียนแบบพฤติกรรมทางเพศตามที่สื่อนำเสนอ อย่างไรก็ตาม กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ ที่ใช้ควบคุมสื่อหลายฉบับใช้มานานมากโดยไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขอย่างจริงจัง กฎหมายและระเบียบเหล่านี้มีการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการรับรู้ข่าวสารของประชาชน ทั้งเป็นการจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชนในการเผยแพร่และให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่พนักงานในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยเรื่องราวต่าง ๆ อย่างกว้างขวางโดยที่มิได้มีมาตรฐานที่แน่นอน การตัดสินใจหรือวินิจฉัยจึงขึ้นอยู่กับมาตรฐานทางความคิดของเจ้าพนักงานแต่ละคนเป็นสำคัญ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลและควบคุมสื่อลามกมีหลายหน่วยงาน ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็มีมาตรฐานในการวินิจฉัยที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหา นอกจากนี้กฎหมายและระเบียบต่างๆ ที่บังคับใช้ในปัจจุบันไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 สมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข

หากนำองค์ความรู้ทั้งหมดที่ได้จากการวิจัยในกลุ่มนี้มาปะติดปะต่อกัน ก็จะสร้างได้ภาพความเข้าใจดังนี้



ภาพที่ 7 ภาพการประมวลองค์ความรู้วิจัยที่เกี่ยวกับนโยบายสื่อทางเพศ

## 7. การรวมกลุ่ม

### 7.1 ปริมาณการวิจัย

พบการวิจัยจำนวน 3 ชิ้น ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 ตารางข้อมูลนำเสนอเรียงตามปีที่พบของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม

ปีพ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2540	โชคชัย ปรีชาชาญ	วิถีชีวิตของชาวรักร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา (เน้นสังคมศาสตร์) มหาวิทยาลัย นเรศวร





ปี พ.ศ.	ผู้วิจัย	ชื่อผลงาน	สถาบัน
2541	สุนทรี่ แรงกุศล	ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเกริก
2544	รณยุทธ ศรีน้อย	การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

## 7.2 ตัวแปรที่ศึกษา

งานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง มุ่งเน้นวิเคราะห์ตัวแปรสำคัญดังแสดงในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 การสรุปตัวแปรของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
วิถีชีวิตของชายรักร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ชายรักร่วมเพศ</li> <li>● การรักเพศเดียวกัน</li> <li>● คนชายขอบ</li> <li>● การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม</li> <li>● ทักษะชีวิตที่มีต่อตนเอง</li> </ul>
ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้หญิง</li> <li>● การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม</li> <li>● การบริหารจัดการ</li> <li>● การแก้ปัญหาเอดส์</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	ตัวแปร
การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่</li> <li>● การเคลื่อนไหวทางสังคม</li> <li>● ผู้ติดเชื้อเอชไอวี</li> <li>● การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม</li> </ul>

การวิเคราะห์ข้อมูลจากตารางทำให้ได้ข้อสรุปว่าตัวแปรที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ศึกษาแบ่งออกเป็นกลุ่มหลัก คือ

- ตัวแปร “การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่
- ตัวแปร “การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่”
- ตัวแปร “ปัจจัยทางประชากรศาสตร์” โดยศึกษามิติต่าง ๆ ได้แก่ เพศ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน อาชีพ

### 7.3 แนวทางและวิธีวิจัย

งานวิจัย 3 ชั้น ใช้แนวทางและวิธีวิจัยดังแสดงในตารางที่ 34

ตารางที่ 34 การสรุปแนวทาง/วิธีวิจัยของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
วิถีชีวิตของชายรักร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมืองจังหวัดพิษณุโลก ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการโครงการหญิง อำเภอคอยสะแกด จังหวัดเชียงใหม่	<p>การวิจัยเชิงปริมาณ</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● แบบสอบถาม</li> </ul> <p>การวิจัยเชิงคุณภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>● รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ</li> <li>● การสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก</li> </ul>

ชื่องานวิจัย	แนวทาง/วิธีวิจัย
การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	การวิจัยเชิงคุณภาพ <ul style="list-style-type: none"> <li>● การสัมภาษณ์ผู้ติดเชื้อ</li> <li>● การใช้ตารางบันทึกประวัติชีวิต</li> <li>● การสังเกตแบบมีส่วนร่วม</li> <li>● การสัมภาษณ์บุคคลใกล้ชิดกับผู้ติดเชื้อ</li> </ul>

ข้อมูลจากตารางชี้ให้เห็นว่า แนวทางการศึกษาหลักสำหรับงานวิจัยเรื่องเพศกับการสื่อสารในกลุ่มนี้จะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพเน้นเครื่องมือการสัมภาษณ์เจาะลึก สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณมีเครื่องมือหลักคือการใช้แบบสอบถาม

#### 7.4 กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 3 ชิ้น พบว่าเป้าหมายของการศึกษาประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมดังแสดงในตารางที่ 35

ตารางที่ 35 การสรุปกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

ชื่องานวิจัย	กลุ่มเป้าหมาย
ชีวิตของชายรักร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ชายรักร่วมเพศในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก</li> </ul>
หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● กลุ่มผู้หญิงในโครงการมิตรภาพหญิง พระ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ชาวบ้านที่ติดเชื้อเอดส์และอาสาสมัคร โครงการ</li> </ul>
การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ผู้ติดเชื้อที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้ติดเชื้อในตำบลแห่งหนึ่งของอ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางพบว่า เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือกลุ่มคนชายขอบต่าง ๆ ในที่นี้คือ กลุ่มชายรักร่วมเพศ กลุ่มผู้หญิง และกลุ่มผู้ติดเชื้อ

### 7.5 แนวคิดทฤษฎีที่ใช้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยทั้ง 3 ชิ้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีที่ใช้มีความแตกต่างหลากหลาย กระบวนทัศน์ดังแสดงในตารางที่ 36

ตารางที่ 36 การสรุปแนวคิด ทฤษฎีของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการรวมกลุ่ม

ชื่องานวิจัย	แนวคิดทฤษฎี
วิถีชีวิตของชายรักร่วมเพศ : ศึกษาเฉพาะกรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ความหมายของชายรักร่วมเพศ</li> <li>● สถานภาพส่วนบุคคลของชายรักร่วมเพศ</li> <li>● วิถีชีวิต</li> <li>● ทศนคติ</li> </ul>
ผู้หญิงกับการจัดการปัญหาเอดส์ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการมิตรภาพหญิง อำเภอคอยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● ทฤษฎีการมีส่วนร่วม</li> <li>● แนวคิดเรื่องผู้หญิงกับการพัฒนา</li> <li>● แนวคิดเรื่องกลุ่ม</li> <li>● แนวคิดเรื่องเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม</li> <li>● แนวคิดเรื่องการบริหารจัดการ</li> </ul>
การเคลื่อนย้ายทางพื้นที่และการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	<ul style="list-style-type: none"> <li>● แนวความคิดการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่ (Spatial Mobility)</li> <li>● แนวความคิดเครือข่ายทางสังคม</li> <li>● แนวความคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมของคนชายขอบของสังคม</li> </ul>

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในตารางข้างต้นทำให้ได้ข้อค้นพบว่า แนวคิดทฤษฎีหลักที่งานวิจัยในกลุ่มนี้ใช้เป็นกรอบในการศึกษาเป็นแนวคิดทางสังคมวิทยา เช่น แนวคิดการเคลื่อนย้ายทางพื้นที่

แนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคม ทักษะคิด แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ ในขณะที่เดียวกันยังพบแนวคิดด้านการสื่อสารในมิติที่เกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม การรวมกลุ่มและเครือข่ายทางสังคม

## 7.6 ผลการศึกษา

จากการนำผลการศึกษางานวิจัย 3 ชิ้นมาประมวลเป็นองค์ความรู้ทำให้พบว่าความรู้ที่ได้เป็นเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเกิดรวมกลุ่ม และการสร้างเครือข่ายทางสังคม เพื่อการแก้ไขปัญหาโรคเอดส์ และในขณะเดียวกันเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอัตลักษณ์ของคนชายขอบอันเป็นกรอบแนวคิดหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคม

ความรู้ที่ได้อีกส่วนหนึ่งเป็นเรื่องกระบวนการในการจัดการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับโรคเอดส์ของกลุ่มคนชายขอบ ซึ่งพบว่ามุ่งเน้นที่การจัดการด้านคน การจัดการด้านการเงิน การจัดการงานด้านกิจกรรม ยุทธศาสตร์การทำงานแบบมีส่วนร่วม ระดมความคิดและระดมทรัพยากรในชุมชนมาใช้ กลยุทธ์การทำงาน การจัดองค์กร และการสร้างเครือข่าย

## ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เอกสารงานวิจัยโดยใช้แนวกระบวนการสื่อสาร (Communication process approach)

การวิเคราะห์ในส่วนที่ 2 นี้จะเป็นการตั้งคำถามกับงานวิจัยว่า "สื่ออะไร แสดงบทบาทอะไร กับใคร" การวิเคราะห์แนวนี้จะทำให้ได้คำตอบที่ใช้อธิบายองค์ความรู้และปรากฏการณ์การสื่อสารกับเทคโนโลยีสังคมยุคหนึ่ง จากการศึกษาได้ข้อค้นพบ 3 ส่วน ดังนี้

### 1. การศึกษาสื่อที่สัมพันธ์กับประเด็นเพศ

งานวิจัย 25 ชิ้น เป็นการศึกษาตัวสื่อที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเพศแ่งใดแ่งหนึ่ง จากการวิเคราะห์เพื่อแบ่งประเภทสื่อที่ถูกศึกษา (cluster analysis) พบว่า สื่อที่เป็นเป้าถูกศึกษาเป็นอันดับต้น ๆ คือ สื่อมวลชน ด้วยมุมมอง 2 ลักษณะ คือ การมองสื่อในมิติของการให้ข้อมูลเรื่องเพศแก่สังคม และการมองด้วยกรอบวิพากษ์ (criticism) สื่ออื่นๆ ที่ถูกศึกษาเป็นเป้าหมายรองคือสื่อบุคคล รายละเอียดดังต่อไปนี้

## 1.1 สื่อมวลชน

สื่อมวลชนที่ถูกศึกษาแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่มย่อย

### 1.1.1 สื่อลามก (pornography)

ในกลุ่มนี้สื่อที่ถูกศึกษามีความหลากหลายในระดับของความโจ่งแจ้งในการนำเสนอเรื่องเพศ (degree of sexual explicitness) จัดเรียงตามลำดับได้ดังนี้

- วิดีโอลามก
- ซีดีวีซี
- อินเทอร์เน็ต
- คาราโอเกะนู้ดผู้หญิง
- โฆษณาบริการทางเพศ
- การ์ตูน

### 1.1.2 สื่อมวลชนกระแสหลัก

สื่อมวลชนกระแสหลักไม่ได้มุ่งเน้นการนำเสนอเรื่องเพศที่ปลุกเร้าอารมณ์ แต่เน้นการให้ข้อมูลและความรู้แก่สาธารณชน แบ่งออกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

- สื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือพิมพ์รายวัน และนิตยสารข่าวรายสัปดาห์ (เช่น “มติชน สดุดีสัปดาห์”)
- สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ รายการโทรทัศน์ (เช่น “ซูรักซูรส”)

## 1.2 สื่อบุคคล สื่อบุคคลที่ถูกศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

### 1.2.1 ครู

### 1.2.2 บิดาและมารดา

### 1.2.3 เจ้าหน้าที่อบรมจากหน่วยงานต่างๆ

## 2. การศึกษาบทบาทและการปฏิบัติการของสื่อ

หากวิเคราะห์บทบาทของสื่อข้างต้นที่ถูกวิจัยว่าทำอะไรบ้าง จะพบว่าการศึกษามุ่งเน้นที่จะชี้และกลั่นกรองให้เห็นบทบาทหลัก 5 ประการคือ

### 2.1 การสร้างและการต่อสู้ทางวาทกรรม

#### 2.1.1 วาทกรรมที่สื่อประกอบสร้างได้แก่

- อัตลักษณ์ประการหนึ่งของไทยคือการค้าประเวณี
- เรื่องเพศที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์ลามกไม่มีความงดงามทางศิลปะมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ
- นู้ดคือความสวยงามสำหรับผู้ชายไทย
- รูปแบบความสัมพันธ์ของหญิงชายเป็นการแสดงความรักที่หมายรวมเรื่องเพศเข้าไว้ด้วย
- ความแตกต่างทางเพศมีมากกว่าความเหมือน
- เพศหมายถึงการเริ่มต้นชีวิต การศึกษาชีวิต รูปแบบของชีวิต และความนิยมทางเพศส่วนบุคคล เรื่องต้องห้ามหรือบาป
- ความสนุกสนานบันเทิงใจ ความรัก การใช้เหตุผลที่เหมาะสม ปัญหาชีวิต และความสมบูรณ์ของสุขภาพกาย
- เสรีภาพทางเพศมีหลายระดับ ได้แก่ ระดับอนุรักษนิยม ระดับที่มีการปฏิรูปมากขึ้น และระดับที่มีความก้าวหน้าอย่างยิ่ง

### 2.1.2 การต่อสู้ทางวาทกรรม

สื่อมีบทบาทในการเป็นเวทีในการต่อสู้ทางวาทกรรมทางเพศบางประการ ระหว่างผู้หญิงคือ วัยทองทางเพศ โสเภณีคือวัตถุทางเพศและเป็นคนเลว กับ โสเภณีเป็นการประกอบอาชีพประเภทหนึ่ง เป็นผู้หญิงดี และต่อสู้ชีวิต

### 2.2 การสร้างความหมายและการสื่อความหมาย

สื่อแสดงบทบาทหลักอีกประการหนึ่งคือการสร้างความหมายและการสื่อความหมายดังนี้

- ความแตกต่างระหว่างเพศ (gender differences)
- ภาพผู้หญิง
- ความสัมพันธ์ระหว่างเพศ
- วัฒนธรรมทางเพศ
- ความน่ากลัวของเอดส์
- ความเอืออวาทต่อสู้ดิ้นรนเอดส์
- เพศศึกษา

### 2.3 การกำหนดอัตลักษณ์

สื่อโฆษณาปฏิบัติการสร้างและกำหนดอัตลักษณ์บางประการของสังคมไทย เช่น อัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวของไทยที่สัมพันธ์แนบแน่นกับการให้บริการทางเพศแก่นักท่องเที่ยวต่างชาติ

### 2.4 การสอน การให้ความรู้ และสร้างทัศนคติ

สื่อมีบทบาทในการสอน การอบรมบ่มเพาะ ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาและเอดส์ รวมทั้งพยายามสร้างทัศนคติที่เหมาะสมของคนในสังคมต่อเรื่องเหล่านี้

### 2.5 การรณรงค์ต่อต้านเอดส์

สื่อมีบทบาทในการรณรงค์ต่อต้านเอดส์ โดยเป็นสื่อกลางระหว่างนักรณรงค์กับกลุ่มเป้าหมายที่มีความหลากหลาย ให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และพยายามสร้างความตั้งใจเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงในที่สุด

## 3. การศึกษากลุ่มเป้าหมาย

การวิเคราะห์เอกสารวิจัยทั้ง 33 ชิ้น ทำให้พบว่ากลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาประกอบด้วยกลุ่มทางสังคม 3 กลุ่มหลัก

### 3.1 เยาวชน เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ถูกศึกษา การนิยามเยาวชนครอบคลุมกลุ่มต่าง ๆ ดังนี้

- วัยรุ่นในกรุงเทพฯ
- วัยรุ่นต่างจังหวัด
- นักเรียนประถมศึกษาต่างจังหวัด
- นักเรียนมัธยมต้นในกรุงเทพฯ
- นักเรียนมัธยมต้นต่างจังหวัด
- นักเรียนมัธยมปลายในกรุงเทพฯ
- นักเรียนมัธยมปลายต่างจังหวัด
- ลูกสาววัยรุ่นในกรุงเทพฯ
- ลูกสาววัยรุ่นต่างจังหวัด
- นักศึกษาผู้ใหญ่



### 3.2 ผู้หญิง ครอบคลุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ ดังนี้

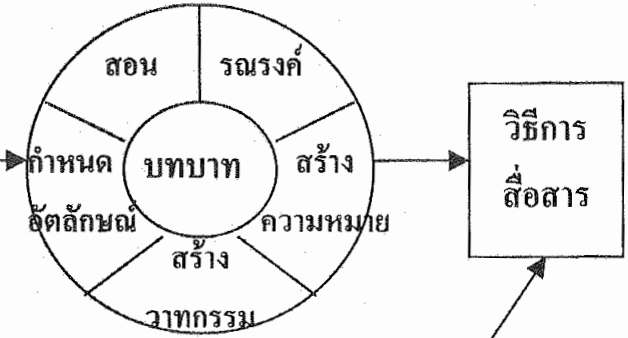
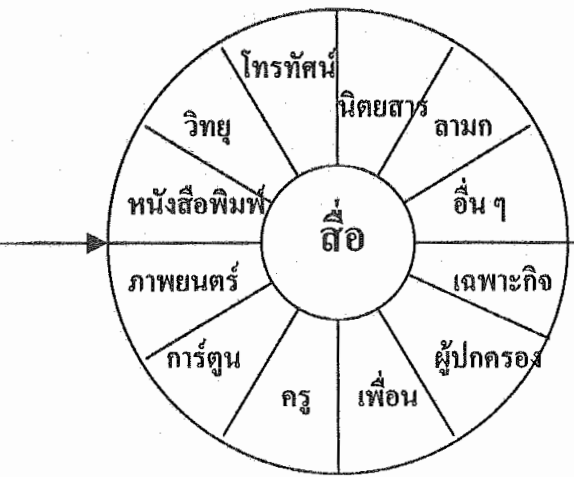
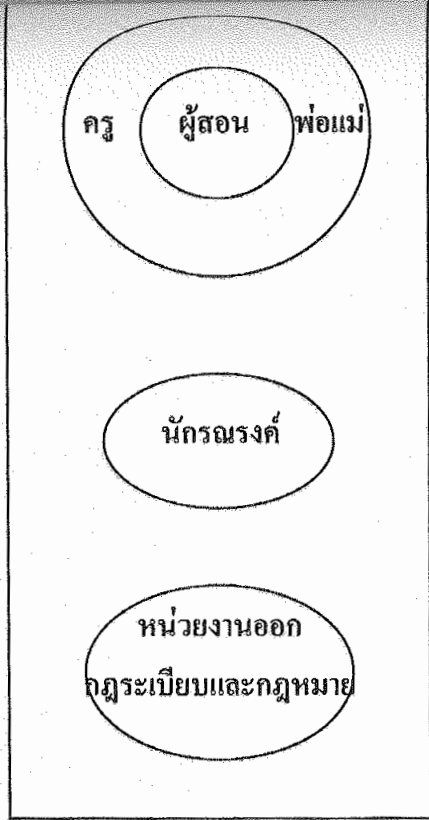
- ผู้หญิงโสดต่างจังหวัด
- หญิงขายบริการ
- แม่
- ลูกสาว

### 3.3 ผู้ชาย ครอบคลุมกลุ่มย่อยต่าง ๆ ดังนี้

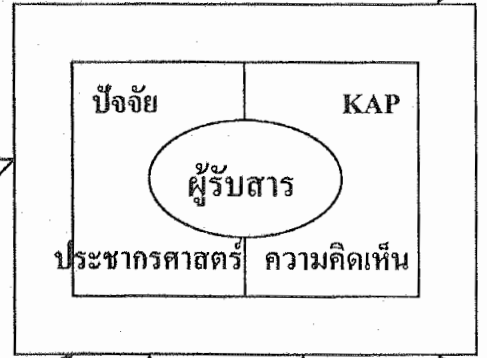
- นักท่องเที่ยวต่างชาติ
- พ่อ
- ผู้กระทำความผิดทางเพศ

### สรุปภาพรวมขององค์ความรู้

องค์ความรู้ทั้ง 2 ส่วนที่ได้จากการทบทวนและวิเคราะห์ผลการวิจัยทั้ง 34 ชิ้น สามารถนำเสนอภาพรวมดังนี้



ความตั้งใจ (intention)



ความพึงพอใจ

การใช้ประโยชน์

ปัจจัยนำ

ปัจจัยเอื้อ

ปัจจัยเสริม

วัฒนธรรมทางเพศ

จากแผนภาพจะพบว่าจากการวิจัยมุ่งเน้นศึกษา 5 ส่วน (areas) หลัก ได้แก่

1. ผู้ริเริ่มงานด้านการสื่อสารกับเพศ (initiators) ได้แก่

- 1.1 การศึกษากลุ่มผู้สอน ผู้ให้ความรู้กับคนในกลุ่มต่าง ๆ ของสังคมว่าสามารถแสดงบทบาทและมีศักยภาพในการสื่อสารเพียงใด ผู้สอนเหล่านี้ครอบคลุมบุคคล 2 กลุ่มหลัก คือ พ่อแม่ และครู
- 1.2 นักธรรมรงค์ ไม่ปรากฏชัดเจนว่าเป็นเป้าหมายหลักของการวิจัยและไม่ชัดเจนว่าหมายถึงกลุ่มใดบ้างที่แสดงบทบาทหลัก
- 1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการออกกฎหมายและกฎระเบียบ ที่ต้องปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อปฏิการทั้งควบคุมและกำกับดูแลสื่อและสิทธิเสรีภาพของสาธารณชนในการใช้สื่อมวลชนที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

2. สื่อ (media) ได้แก่

- 2.1 สื่อที่นำเสนอเรื่องทางเพศ (pornography) ครอบคลุมตั้งแต่สื่อวิดีโอไปจนถึงการไอเกะ
- 2.2 สื่อที่นำเสนอเรื่องเพศ ได้แก่ สื่อมวลชนกระแสหลัก และสื่อบุคคลประเภทต่าง ๆ

3. บทบาทและปฏิบัติการของสื่อ ได้แก่

- 3.1 การสอนเรื่องเพศ
- 3.2 การรณรงค์เรื่องเพศ
- 3.3. การกำหนดอัตลักษณ์เรื่องเพศ
- 3.4 การสื่อความหมายเรื่องเพศ
- 3.5 การสร้างวาทกรรมเรื่องเพศ

3. วิธีการสื่อสาร

ปรากฏเพียงการศึกษาการใช้จุดดึงดูด (appeal) ที่เร้าความกลัวและความเอื้ออาทรต่อผู้คิดเชื่อเอดส์ และการใช้สื่อประกอบการสอนและการอบรมเรื่องเพศเท่านั้น

4. ผู้รับสาร ได้แก่

- 4.1 ปัจจัยจิตวิทยาผู้รับสาร ได้แก่ความรู้ ทักษะคติ พฤติกรรม (KAP) และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศ
- 4.2 ปัจจัยประชากรศาสตร์
- 4.3 ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางเพศอื่น ๆ

การศึกษาผู้รับสารยังให้ความสำคัญกับการติดตามดูการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรม 2 ลักษณะ คือ ความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภายหลังจากการเปิดรับการสื่อสารเรื่องเพศ และการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจกับสารที่ได้รับ

### ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสื่อสารกับเพศในสังคมไทยในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับแนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม (social change) โดยครอบคลุมประเด็นการสื่อสารต่าง ๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษา หรือมีการศึกษาน้อย ทั้งนี้เพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเรื่องเพศในสังคมไทยได้ต่อไป

1. ควรศึกษา initiators อื่น ๆ ให้หลากหลายมากขึ้นเพื่อถอดบทเรียน เช่น
  - ชุมชนที่มีบทบาทในการจัดการเรื่องเพศในชุมชนทั้งในกรณีที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว
  - หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย
2. ควรศึกษาสื่อที่แสดงบทบาทอื่น ๆ ที่หลากหลาย และเป็นบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา เช่น
  - บทบาทเชิงบวกในการเป็นพื้นที่ทางสังคมในการต่อสู้ทางวาทกรรม ซึ่งปัจจุบันยังมีงานวิจัยลักษณะนี้อยู่น้อย
  - บทบาทเชิงบวกในการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางเพศที่ลดการกดขี่
3. ควรศึกษาการออกแบบเนื้อหาสาร (message design) และการใช้จุดดึงดูด (appeal) ต่าง ๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม
4. ควรศึกษาการประกอบประกอบเนื้อหาสารทางเพศ (message) ลักษณะต่างๆ เข้ากับลักษณะสื่อ (medium) เพื่อประสิทธิผลทางการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
5. ควรศึกษากลุ่มผู้รับสารให้หลากหลายตามลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม (specific culture/cultural group) เช่น
  - กลุ่มเพศสภาพต่าง ๆ ได้แก่ queer, homosexual, bisexual, ฯลฯ
  - กลุ่มชายขอบ เช่น ลูกเรือประมง ผู้ใช้แรงงานชั้นล่าง เด็กเร่ร่อน แรงงานต่างด้าว ฯลฯ

6. การศึกษามิติทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมจากการใช้แต่เพียงกระบวนทัศน์ KAP ซึ่งไม่สามารถทำความเข้าใจกลุ่มผู้รับสารได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน
7. การศึกษาควรใช้กระบวนทัศน์อื่นๆ เข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดชุดความรู้ใหม่ๆ เช่น กระบวนทัศน์ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)

## บทที่ 4

### เมื่อเพศถูกพูดถึงในสื่อมวลชนไทย:

#### การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในหนังสือพิมพ์

การนำเสนอผลการศึกษาในบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศที่ได้รับการรายงานในข่าวของหนังสือพิมพ์ โดยใช้แนวคิดของวาทกรรมเป็นกรอบการวิเคราะห์ เพื่อพิจารณาหาประเด็นของเรื่องเพศที่ถูกสื่อมวลชนนำเสนอ การจำแนกประเภทของวาทกรรม หรือความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศที่สื่อพยายามกำหนดให้กลายเป็นความจริง การวิเคราะห์หาผู้สร้างและผู้ถูกสร้างที่ปรากฏในวาทกรรมของข่าวนั้น วิเคราะห์หาวิธีการที่สื่อใช้ในการสร้างวาทกรรมนั้น ๆ และวิเคราะห์หาอุดมการณ์เรื่องเพศที่สื่อประกอบสร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิดในบทที่ 2 ว่าสื่อมวลชนนำเสนอเรื่องเพศในแง่มุมไหนบ้างระหว่าง SEX GENDER SEXUALITY การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในหนังสือพิมพ์เป็นการศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ของสื่อมวลชนที่มีต่อการกำหนดประเด็นเรื่องเพศในสังคม สิ่งที่สื่อมวลชนเลือกรายงานเป็นข่าวจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำความเข้าใจเรื่องเพศกับการสื่อสาร เพราะนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นเกี่ยวกับเพศที่เกิดขึ้นในสังคมไทยแล้ว ยังบ่งบอกถึงอุดมการณ์ การสร้างความหมายและบรรทัดฐานของเรื่องเพศที่ 'สมควร' ถูกพูดถึง หรืออาจจะเรียกได้ว่า วิธีการสื่อสารเรื่องเพศแบบชอบธรรมโดยสื่อมวลชน

#### 4.1 วิธีการศึกษา

ใช้วิธีคัดเลือกข่าวนำเสนอเกี่ยวกับประเด็นเพศ โดยกำหนดขอบเขตการศึกษา ไว้ 6 ปีด้วยกัน คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2545 โดยเลือกเก็บข้อมูลจากแหล่งรวมข้อมูล 3 แหล่ง คือ

- ศูนย์ข้อมูล หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ซึ่งมีการตัดเก็บข่าวจากหนังสือพิมพ์ทุกฉบับและแยกประเภทไว้เป็นแฟ้มข่าวหัวข้อต่าง ๆ สำหรับการใช้อ้างอิงข้อมูลจากแหล่งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกข่าวจากแฟ้มที่มีหัวข้อข่าวเกี่ยวกับเพศทั้งหมด ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 ซึ่งคัดเลือกได้ทั้งสิ้น จำนวน 144 เหตุการณ์<sup>1</sup>

<sup>1</sup>จำแนกข่าวตามจำนวนเหตุการณ์ ไม่ใช่จำนวนข่าว นั่นคือ หากเหตุการณ์นั้นได้รับการนำเสนอต่อเนื่องหลายวัน ได้นำรวมเป็นเพียง 1 เหตุการณ์

- หอสมุดแห่งชาติ ซึ่งมีการเก็บหนังสือพิมพ์ที่จับเอาไว้อย่างเป็นระบบ สำหรับการคัดเลือกข้อมูลจากแหล่งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาเฉพาะหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540-2545 เนื่องจากเป็นหนังสือพิมพ์รายวันที่มีการนำเสนอปรากฏการณ์เรื่องเพศมากที่สุด สามารถที่จะใช้เป็นตัวแทนเพื่อสำรวจประเด็นข่าวเรื่องเพศที่ถูกพูดถึงในสังคม ไทยได้ในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มเลือกหนังสือพิมพ์อย่างง่ายแต่พยายามให้ครอบคลุมจำนวนฉบับของแต่ละปีให้มากที่สุด โดยเลือกศึกษาเฉพาะข่าวและสื่อบุข่าวนำเสนอในหน้า 1 และหน้าข่าวต่อของหนังสือพิมพ์ รวบรวมเหตุการณ์<sup>24</sup>ได้ ดังนี้

ปี พ.ศ. 2540 จำนวน 59 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือเดือนเมษายน มิถุนายน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน

ปี พ.ศ. 2541 จำนวน 46 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม กรกฎาคม

ปี พ.ศ. 2542 จำนวน 123 เหตุการณ์ จาก 9 เดือน คือเดือนมกราคม กุมภาพันธ์ มีนาคม เมษายน พฤษภาคม มิถุนายน ตุลาคม พฤศจิกายน ธันวาคม

ปี พ.ศ. 2543 จำนวน 49 เหตุการณ์ จาก 6 เดือน คือ เดือนมกราคม – มิถุนายน

ปี พ.ศ. 2544 จำนวน 43 เหตุการณ์ จาก 4 เดือน คือ เดือนมกราคม – เมษายน

ปี พ.ศ. 2545 จำนวน 122 เหตุการณ์ จาก 12 เดือน คือ เดือนมกราคม – ธันวาคม

- จากวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาข่าวเกี่ยวกับเรื่องเพศที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ โดยคัดเลือกวิทยานิพนธ์ จำนวน 5 ฉบับ และศึกษาจากตารางการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในการนำเสนอผลวิจัย รวมทั้งภาคผนวกที่มีตัวอย่างข่าวประกอบ

ในการเก็บรวบรวมเหตุการณ์ซึ่งมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องเพศจากหนังสือพิมพ์รายวัน ได้ใช้เกณฑ์จำแนกประเภทของเหตุการณ์ ดังนี้

เลือกเฉพาะเหตุการณ์ที่ไม่ซ้ำกับเหตุการณ์ซึ่งคัดเลือกได้จากพิมพ์ข่าวของศูนย์ข้อมูลไทยรัฐ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถครอบคลุมประเด็นข่าวได้อย่างกว้างขวางเท่าที่จะทำได้

1. เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเพศเชิงสังคมและวัฒนธรรม โดยเน้นที่ประเด็นของบรรทัดฐานทางสังคมของพฤติกรรมทางเพศ รสนิยม และการแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องเพศภายในกรอบของสังคมและวัฒนธรรม รวมทั้ง ปัญหาทางสังคมที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเพศ
2. เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเพศเชิงสุขภาพ เช่น โรคเอดส์ ปัญหาสุขภาพทางเพศ อนามัยเจริญพันธุ์ รวมทั้งเรื่องของสตรีระทางเพศ
3. เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศเชิงนโยบาย เช่น การบังคับใช้กฎระเบียบต่าง ๆ ที่ควบคุมพฤติกรรมในเรื่องเพศของสังคม เป็นต้น
4. เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศ การข่มขืน การล่วงละเมิดและคุกคามทางเพศ การทำร้ายร่างกายและฆาตกรรมอันสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเพศ

จากเกณฑ์ข้างต้นนี้ สามารถคัดเลือกข่าวในแต่ละปี ที่รวบรวมจากแหล่งข้อมูลทั้ง 3 แหล่งสรุปได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 37 สรุปการรวบรวมเหตุการณ์ข่าวในช่วงปี 2540 – 2545

ปีพ.ศ.	ปี 2540	ปี 2541	ปี 2542	ปี 2543	ปี 2544	ปี 2545
จำนวนเหตุการณ์	82	68	155	67	78	169

#### 4.2 ประเด็นของเรื่องเพศที่เป็นข่าว

จากการรวบรวมข่าวที่นำเสนอในช่วงปี 2540-2545 ได้จำแนกข่าวออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าว พบประเด็นข่าวเรื่องเพศที่ถูกนำเสนอ เรียงตามลำดับความถี่ของประเด็นข่าวที่ถูกนำเสนอมากที่สุด ในแต่ละปี ดังนี้



### 1) ประเด็นข่าวที่น่าสนใจในปี พ.ศ. 2540 ประกอบด้วย

- อันดับ 1 ประเด็นความรุนแรงทางเพศ
- อันดับ 2 ประเด็นเพศสรีระ ความงาม และอนามัยทางเพศ
- อันดับ 3 ประเด็นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรของวัยรุ่น
- อันดับ 4 ประเด็นการทำแท้ง และการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม
- อันดับ 5 ประเด็นการค้าประเวณี
- อันดับ 6 ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก
- อันดับ 7 ประเด็นสื่อลามกและสื่อนำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม
- อันดับ 8 ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน
- อันดับ 9 ประเด็นอื่น ๆ เช่น การหมิ่นประมาทเรื่องส่วนตัว (พฤติกรรมทางเพศ) นโยบาย และกฎระเบียบเกี่ยวกับเรื่องเพศ และการรักษาพยาบาลสุขภาพทางเพศ หรือที่สืบเนื่องจากเรื่องเพศรวมทั้งความผิดพลาดของแพทย์

จากประเด็นหลัก ๆ ข้างต้นนี้ สามารถสรุปได้ว่า เรื่องเพศที่สื่อมวลชนจัดให้เป็นวาระหลักของสังคมในปี พ.ศ. 2540 คือ ประเด็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งปรากฏว่าเป็นเหตุการณ์ของการข่มขืนแล้วฆ่ามากที่สุด รองลงมาคือ ข่มขืนและทำร้ายร่างกาย พยายามข่มขืน และความรุนแรงในครอบครัวและชีวิตคู่อันสืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เหตุการณ์เหล่านี้มีรูปแบบของการนำเสนอที่คล้ายคลึงกัน คือ ปรากฏเป็นข่าวพาดหัวใหญ่สุดของหนังสือพิมพ์ และมักได้รับการนำเสนอติดต่อกันเฉลี่ยแล้ว 2-3 วัน คือ ยุติการนำเสนอเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องสงสัยว่ากระทำผิดได้ หรือยุติการนำเสนอชั่วคราวหากยังไม่สามารถสืบสวนได้และจะนำเสนออีกครั้งเมื่อมีผลของการจับกุมหรือการพิจารณาคดี เหตุการณ์บางเรื่องได้ถูกนำมาเสนออีกครั้งเมื่อระยะเวลาผ่านไปแล้วหลายเดือน หรือบางเหตุการณ์ก็คือ เป็นปี โดยเฉพาะเมื่อมีการฟ้องร้องคดี เช่น เหตุการณ์ความรุนแรงในวัดคู่ของอดีตนางงาม ซึ่งปรากฏเป็นข่าวตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2539 และมานำเสนออีกครั้งในปี พ.ศ. 2540 เมื่ออดีตนางงามผู้นี้ตัดสินใจยื่นฟ้องอดีตสามีที่กระทำ ความรุนแรงต่อตนเอง เหตุการณ์นี้ได้รับการนำเสนออย่างสืบเนื่องไปจนถึงต้นปี พ.ศ. 2541 เมื่อผลการพิจารณาคดีสิ้นสุด

นอกจากนำเสนอเป็นข่าวพาดหัวใหญ่แล้ว เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศมักได้รับการนำเสนอโดยมีภาพข่าวประกอบ ซึ่งเป็นภาพของผู้ถูกกระทำในลักษณะที่เปิดเผยและเน้นให้เห็น

บางเหตุการณ์สามารถจำแนกประเด็นข่าวได้หลายประเด็นด้วยกัน การจัดอันดับประเด็นดังกล่าวจึงเป็นไปตามจำนวนของประเด็นที่ปรากฏบ่อยที่สุด ใน 1 เหตุการณ์จึงอาจประกอบด้วยหลายประเด็น

บริเวณของสตรีระที่ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ นอกจากนี้ ภาษาและลีลาของการนำเสนอ สามารถสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. เน้นคำอธิบายคุณลักษณะ เช่น รูปร่างหน้าตา การแต่งกาย สถานภาพ และภูมิหลังของผู้ถูกระทำ โดยเฉพาะภูมิหลังที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมทางเพศ เช่น

“รัดคอ-เปลือยหน้าแม่มายทรงเครื่องเสน่ห์แรงเศรษฐกิจเงินกู้...พบเห็นมีชายมาติดพันมาก หน้าหลายตา ทั้งทหารตำรวจ และคู่ขวัญเฮ้อข้างบ้าน...”

ไทยรัฐ 30/09/40

2. เน้นคำเรียกผู้กระทำ ด้วยสมญานามที่บ่งบอกถึงความโหดร้าย ผิดมนุษย์ หรือมีจิตใจวิปริตทางเพศ ในลักษณะที่หนังสือพิมพ์ได้ตัดสิ้นความผิดของผู้กระทำไปแล้ว เช่น “คนนรกกามโลก (ไทยรัฐ 12/6/40)” “สันดานดิบขอดชั่ว (ไทยรัฐ 11/8/40)” “ฆาตกรสัญชาติญาณโหดผิดมนุษย์ (ไทยรัฐ 12/6/40)”

3. เน้นบรรยายเหตุการณ์ของการถูกทำร้าย ทำให้สามารถจินตนาการภาพได้อย่างชัดเจน โดยเน้นที่บริเวณของเพศสตรีระซึ่งถูกทำร้าย เช่น

“...ใส่กุญแจมือ แล้วใช้น้ำดาเทียนลนที่แผ่นอก หัวนม อวัยวะเพศ จนเป็นแผลพุพอง...”

ไทยรัฐ 29/7/40

“...บังคับให้อมกเขาจนอารมณ์กระชูด...”

ไทยรัฐ 11/8/40

ประเด็นที่นำเสนอในอันดับต่อมา ซึ่งมีความถี่ใกล้เคียงกับประเด็นความรุนแรงทางเพศ คือ ประเด็นเกี่ยวกับสตรีระความงาม เช่น การประกวดความงาม ซึ่งพบว่าจะปรากฏถี่มากในช่วงที่มีเทศกาลประกวดความงาม คือในเดือนมีนาคม-เมษายน โดยเน้นการนำเสนอที่การบรรยายเรือนร่างของผู้เข้าประกวดในลักษณะของการเปรียบเทียบมาตรฐานของความงามแบบผู้หญิง (ตะวันตก) คือ หุ่นรูปร่างได้สัดส่วน และมีหน้าอกที่เป็นจุดดึงดูด เช่น

“...สัดส่วนไม่สามัคคี ไม่รู้ตกใจอะไรกันนักหนาแค่เงินตราลอยตัว ทำให้สาวไทย “อกใหญ่” กันเป็นดับ...สงสัยจะคิดมากทำให้หน้าอกหน้าใจพลอยใหญ่ตามไปด้วย...แต่ส่วนล่างกลับเล็ก น่าเสียดาย ถ้าสวบลมให้ใหญ่ได้ สาวไทยจะผูกขาดนางสาวจักรวาล...”

ไทยรัฐ 21/09/40

นอกจากประเด็นเรื่องความงามแล้ว ปรากฏการณ์ที่เน้นเพศสรีระยังถูกนำเสนออย่างเด่นชัดในเรื่องของการใช้ยาเพื่อเสริมอวัยวะทางเพศให้มีขนาดใหญ่ขึ้น หรือให้มีประสิทธิภาพทางเพศมากขึ้น ซึ่งพบว่ามีเหตุการณ์ทำนองนี้ปรากฏเป็นข่าวโดยตลอด และได้รับการนำเสนอเป็นข่าวพาดหัวใหญ่ทั้งสิ้น เช่น

“สาวไซ้ดาวเตรียมตั้งตั้ง เต้าโหยเทีคฯใส่น้ำมันถั่ว - ผู้หญิงทั้งสาวน้อยสาวมากที่ไฝ่ฝันจะผาคัดเสริมเต้านมให้เต่งตึงตั้งตั้งแตกถั่วมนมเนา ไซโยโห้อ้วกันได้แล้ว เมื่อสหรัฐและยุโรปผาคัดเสริมเต้านมจวนสำเร็จ...”

ไทยรัฐ 16/4/40

“มะเขือเผาเสลัน พบยาวิเศษ - ใช้เวลาเพียง 20 นาที ปลุก ‘มังกรหลับ’ ให้ตื่น พิชิตโรค เช็กส์เสื่อม...”

ไทยรัฐ 27/10/40

ประเด็นที่นำเสนอมาเป็นอันดับ 3 คือ เพศในวัยรุ่น ซึ่งทุกเหตุการณ์นำเสนอในแง่มุมเดียวกัน คือ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น โดยเฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งเป็นการนำเสนอในลักษณะที่สื่อมวลชนได้คัดลอกความถูกผิดให้กับพฤติกรรมนี้แล้วเรียบร้อยว่า เป็นการกระทำที่ผิด และผู้กระทำคือวัยรุ่นนั้นเปรียบได้กับผู้ที่ฝ่าฝืนละเมิดกฎระเบียบของสังคม นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังนำเสนอประเด็นนี้ด้วยโครงเรื่องแบบเดิม คือ อธิบายสาเหตุหรือองค์ประกอบที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นว่า มาจากค่านิยมตะวันตก วัตถุนิยม และสื่อที่เป็นตัวอย่างที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งสื่อลามก ดังตัวอย่างข่าว ต่อไปนี้

“แก่นักเรียนม. 6 มั่วเช็กส์ในกลุ่มเพื่อน แนะล้อมคอกคิ้วเพศศึกษาตั้งแต่เด็ก”

ไทยรัฐ 23/6/40

“พบนักศึกษาส่วนมากมีเพศสัมพันธ์ตอนปี 2 เหตุค่านิยมตะวันตก-ใช้ชีวิตอิสระ”

มติชน 24/6/40

ข้อน่าสังเกตในการนำเสนอปรากฏการณ์ของเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นก็คือ การเน้นระดับการศึกษาของวัยรุ่น หรือการแสดงคุณลักษณะอ้างอิง (reference) ของวัยรุ่นผ่านสถานภาพของการเป็นนักเรียนหรือนักศึกษา เช่น *นักเรียนม.6 นักศึกษาปี 2* ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตอกย้ำให้เห็นความรุนแรงของปัญหา หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นการตอกย้ำความผิดปกติของสภาพเหตุการณ์ โดยอาศัยบรรทัดฐานในสังคมที่มีการกำหนดช่วงอายุและสถานภาพที่เหมาะสมต่อการมีเพศสัมพันธ์ไว้

สำหรับเรื่องของอายุนั้น เงื่อนไขในการกำหนดความเหมาะสมจะเป็นเรื่องที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมไทย เช่น การกำหนดอายุของบุคคลที่อยู่ในภาวะเจริญพันธุ์และมีความสัมพันธ์ทางเพศได้อย่างชอบธรรมหรือตามกฎหมาย ก็มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงจาก 17 ปีสำหรับผู้ชาย และ 15 ปีสำหรับผู้หญิง มาเป็น 17 ปีทั้งชายและหญิง (กฎหมายครอบครัว พ.ศ. 2519) และยังปรับเปลี่ยนไปตามพื้นที่ของความเป็นเมืองกับชนบท รวมทั้งเงื่อนไขอื่น ๆ อีก ส่วนเรื่องของสถานภาพนั้น เป็นเงื่อนไขที่มีความยืดหยุ่นน้อยกว่าเรื่องของอายุ เพราะถูกกำหนดไว้ด้วยบทบาทหน้าที่ (social role) และตำแหน่งแห่งที่ (position) ของคนในสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการจัดลำดับชั้นทางโครงสร้างสังคมเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการควบคุมและรักษาเสถียรภาพของสังคม อีกทั้งสถานภาพของนักเรียน-นักศึกษาซึ่งส่วนใหญ่มีรูปแบบเป็นตัวบ่งบอกนั้น ยังทำให้การสร้างตัวตนของสถานภาพนักเรียน-นักศึกษามีความเข้มงวด เป็นทางการ และนั่นหมายความว่าพฤติกรรมที่ผิดแผกหรือละเมิดกรอบของสถานภาพนี้ย่อมต้องเป็นความผิดอย่างแน่นอน

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าประเด็นข่าวที่เกี่ยวกับปัญหาเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น มีกระบวนสาเหตุของปัญหาว่าสัมพันธ์กับค่านิยมแบบตะวันตก โดยหยิบยกเอาการใช้ชีวิตที่เป็นอิสระ เรื่องของเสรีภาพในการคบเพื่อนเพศตรงข้าม และความเสื่อมถอยของค่านิยมรักษาวล สงวนตัวแบบไทย ๆ ที่สำคัญคือข่าวส่วนใหญ่จะระบุว่า “วัยรุ่นเริ่มเห็นว่าเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติ และเป็นความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย (มติชน 24/6/40)” “ทำตัวอิสระไม่แคร์ครอบครัว (ไทยโพสต์ 11/8/40)” การเน้นย้ำในทำนองนี้ เป็นการขยายแงมุมของความเป็นตะวันตกให้กลายเป็นสาเหตุที่ชัดเจนยิ่งขึ้นของปรากฏการณ์นี้

นอกจากนี้ การระบุว่ากระแสวัตถุนิยม และสื่อลามก เป็นสาเหตุประกอบหลักด้วยนั้น มีส่วนทำให้ข่าวเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเกิดการอธิบายอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ง่ายกว่าการอ้างค่านิยมตะวันตก เช่น จำนวนของวิดีโอลามกที่เผยแพร่อยู่ตามท้องตลาด จำนวนของแหล่งบันเทิง ผับ คาเฟ่ ยามราตรี เป็นต้น เช่น การให้คำอธิบายเพิ่มเติมของสื่อว่า “มีสื่อจำนวนมากทั้งการ์ตูน วิดีโอโป๊ ภาพยนตร์โป๊ หรือคอลัมน์หนังสือพิมพ์บางฉบับที่ตอบปัญหาเพศของวัยรุ่นซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งโก้เก๋ (ไทยโพสต์ 11/8/40)”

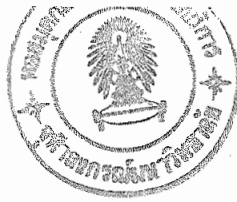
ประเด็นข่าวที่มีการนำเสนอติดตามมาจากปรากฏการณ์เพศในวัยรุ่น คือ ประเด็นเรื่องการทำแท้ง ซึ่งก็มีนัยที่บ่งบอกการเชื่อมโยงไปถึงปรากฏการณ์ของเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่นเช่นกัน เพราะข่าวส่วนใหญ่ถูกรายงานโดยมีการระบุข้อความ เช่น “หญิงใจแตก สาวรักสนุก วัยรุ่นรักเที่ยว กานล่าสอนของวัยรุ่น” เป็นต้น

“อนาคตเด็กไทย 11 ขวามีเช็กส์ ลักลอบทำแท้งอื้อซ่า ดับคาเขียงร่วมแสน”

ไทยรัฐ 10/7/40

จะเห็นได้ว่า สังคมไทยยังให้ความสำคัญแก่เรื่องของการทำแท้งว่า เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ผิดศีลธรรม เป็นผลมาจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น การถ่ายทอดปรากฏการณ์เหล่านี้ จึงมักมีคำ  
ว่า “ลักลอบ” อยู่ด้วยเสมอ และเช่นเดียวกับปรากฏการณ์เพศในวัยรุ่น คือ มักระบุกลุ่มอายุของ  
ผู้หญิงที่ทำแท้งไว้ในประเด็นข่าวและพาดหัวข่าวอยู่เสมอ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอายุของเด็กวัยรุ่น  
และเด็กวัยรุ่น อันสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของเหตุผลที่นำมาใช้ยืนยันความผิดของปรากฏ  
การณ์นี้ ด้วยภาระหน้าที่อายุ นอกเหนือไปจากการตีความจากกรอบของศีลธรรมและกฎหมายตามที่  
นำเสนออันเป็นส่วนใหญ่แล้ว ข่าวเกี่ยวกับการทำแท้งที่ปรากฏมักรายงานออกมาเป็น 2 ลักษณะ  
คือ เป็นรายงานเหตุการณ์ของการจับกุมหรือหลายคลินิกทำแท้งเถื่อน ซึ่งจะนำเสนอแบบมีสีสัน  
บรรยายให้เห็นภาพของเหตุการณ์ และเน้นความน่าสยดสยองของภาพเหตุการณ์นั้น ส่วนอีก  
ลักษณะหนึ่งเป็นรายงานข่าวจากผลการวิจัยหรือเวทีสัมมนาต่าง ๆ ที่นำเสนอปัญหาของการทำแท้ง  
โดยเท่าที่ปรากฏในช่วงปี 2540 นี้ เป็นรายงานจากฝ่ายสาธารณสุขและประชากรศาสตร์ คือ ระบุว่า  
เป็นปัญหาด้านอนามัยเจริญพันธุ์และนโยบายด้านประชากร โดยที่ยังไม่ได้พูดถึงปัญหาเชิงสังคม  
และวัฒนธรรมของเพศสภาพเท่าใดนัก อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ความเคลื่อนไหวของกลุ่ม  
สตรีในระยะ 2-3 ปีมานี้ ได้มีส่วนทำให้การนำเสนอปรากฏการณ์ของการทำแท้งในสื่อมวลชนไทย  
ปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ให้ความเข้าใจต่อผู้หญิงที่ทำแท้งมากขึ้น ถึงแม้ว่าจำนวนของการรายงาน  
ข่าวจะไม่ได้ลดน้อยลง แต่ภาษาและรูปแบบที่ใช้รายงานเริ่มมีความสุภาพมากขึ้น เช่น หลีกเลี่ยง  
การลงภาพประกอบ และสื่อมวลชนจำนวนไม่น้อยยุติการใช้คำเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า “แท้งเสรี”  
เนื่องจากการนำเสนอดังกล่าวทำให้สังคมมีทัศนคติต่อเรื่องนี้ว่า เป็นผลมาจากความประพฤตินเสรี  
ทางเพศของผู้หญิง ซึ่งเป็นการมองด้านเดียวและทำให้ปัญหานี้ไม่ได้รับการแก้ไขหรือความร่วมมือ  
จากหลายๆ ฝ่าย การเลิกใช้คำดังกล่าวของสื่อมวลชน จึงมีส่วนทำให้ความเข้าใจเรื่องการทำแท้งถูก  
เปิดกว้างขึ้น แต่ก็ยังคงเป็นการเปิดกว้างเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปรากฏการณ์ของการทำแท้งจึงยังรอ  
คอยความเข้าใจของสังคมและการสื่อสารที่เหมาะสมอยู่อีกมาก

ประเด็นที่นำเสนอและจัดเป็นปรากฏการณ์ที่ 5 คือ ประเด็นการค้าประเวณี ซึ่งค่อนข้าง  
เน้นไปที่การจับกุมกลุ่มอิทธิพลที่มีการลักลอบนำหญิงไทยไปค้าประเวณีต่างประเทศ และการช่วย  
เหลือผู้หญิง ซึ่งการนำเสนอมีรูปแบบเดียวกัน คือ เน้นที่เรื่องราวชีวิตของผู้หญิงหรือเด็กผู้หญิงซึ่ง  
ได้รับการช่วยเหลือว่า ถูกบังคับให้ค้าประเวณีอย่างไรบ้าง จึงค่อนข้างเน้นไปที่ผู้หญิงและการถูก  
กระทำ มากกว่าจะเน้นที่กลุ่มขบวนการว่ามีการทำงานล่องลวงอย่างไร นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์



เกี่ยวกับผู้หญิงที่ถูกพ่อแม่บังคับให้ค้าประเวณี ซึ่งปรากฏเป็นข่าวเพราะผู้หญิงคนนั้นเป็นผู้มีชื่อเสียง และอยู่ในวงการบันเทิง เหตุการณ์ทำนองนี้สะท้อนให้เห็นว่า เรื่องของการค้าประเวณี มีสาเหตุที่ซับซ้อน ทั้งเหตุผลด้านเศรษฐกิจ และด้านวัฒนธรรม ดังในตัวอย่างข่าวนี้ที่ผู้หญิงต้องค้าประเวณี เพราะถูกบังคับจากแม่ ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่าในระบบวัฒนธรรมไทยเชิงอุปถัมภ์ เช่น

“คาราเปิดโปง แม่บีบขายตัว - อ้างถูกแม่บังคับเกิดเกล้าใช้เป็นเครื่องมือในการหาเงิน... กดดันหนักถึงขนาดกินยาฆ่าตัวตายมาแล้ว...”

ไทยรัฐ 5/6/40

อย่างไรก็ตาม ข่าวนี้มีที่น่าสังเกตว่าหนังสือพิมพ์ใช้คำว่า “อ้าง” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่แน่ใจของสื่อมวลชนต่อกรณีนี้ อันอาจจะวิเคราะห์เพิ่มเติมได้ว่า ข่าวการค้าประเวณีเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และเป็นเรื่องที่สื่อมวลชนได้เรียนรู้ที่จะให้ความระมัดระวังในการลงข่าวซึ่งจะมิผลต่อความผิดพลาดหรือการหมิ่นประมาทบุคคลในข่าวได้ ถึงกระนั้นก็ตาม หากการค้าประเวณีไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งสังคมรู้จักหรือสามารถเดาได้ว่าเป็นใคร สื่อมวลชนก็มีแนวโน้มที่จะรายงานด้วยการใช้ภาษาในเชิงของการตำหนิ เฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับการค้าประเวณีด้วยความสมัครใจ เช่น ข่าวต่อไปนี้ ซึ่งมีการเน้นที่ความร้ายแรง พฤติกรรมทางเพศและความรักสนุกของฝ่ายชายที่เป็นผู้ซื้อประเวณี และเน้นที่ความประพฤติของหญิงไทยในข่าว เช่น

“นเฮาเริ่มฉาว สาวไทยเพียบ - คราวนี้โผล่ที่ตะวันออกกลาง เจ้าชายแขกน้ำมันท่วมไม่อันเสพกามกันเปราะ... มีสาวไทยใจถึงไม่กลัวเครื่องพังแหไปเข้าฮาเริ่มกลางทะเลทรายกันอ้อ...”

ไทยรัฐ 17/4/40

ประเด็นของเหตุการณ์ในอันดับที่ 6 คือ ประเด็นว่าด้วยความสัมพันธ์ ความรัก ซึ่งส่วนมากแล้วเป็นเรื่องของผู้มีชื่อเสียงในวงการบันเทิงและความงาม โดยที่หนังสือพิมพ์นำเสนอในเชิงของการแอบเปิดเผยเรื่องราวความสัมพันธ์ การเลือกคู่ครองของคารา ความในใจของคาราที่มีต่อเพศตรงข้าม รวมทั้งการประณามคาราบางคนที่มีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม การนำเสนอในประเด็นนี้ พบว่าเน้นที่การพาดหัวให้ดูเสมือนเป็นเรื่องจริง แต่ส่วนใหญ่แล้วในเนื้อข่าวกลับระบุคำชี้แจงและปฏิเสธของคาราที่ตกเป็นข่าวนั้น ทำให้ข่าวความสัมพันธ์เหล่านี้มีความขัดแย้งกันเอง ระหว่างพาดหัวข่าวกับเนื้อข่าว สะท้อนให้เห็นถึงความจงใจของสื่อที่จะนำเรื่องส่วนตัวของคารา ซึ่งพิสูจน์ไม่ได้แน่ชัด มานำเสนอในลักษณะของ “ข่าวลือ” เช่น

“รักลับ 4 คารา เพื่อนหรือแฟน - ความลับเรื่องความรัก หากนักที่จะรู้ ตำรวจที่เก่ง ๆ มีหวัง  
หงายเง็ก ไม่มีโอกาสล่วงรู้ถ้าทั้งคู่ช่วยกันปิดบัง...”

ไทยรัฐ 26/10/40

“พีท-กบ เคลียร์ปัญหารัก - เสียงลืออันอื้อสร้อยยังไม่สิ้น กลั่นนินทาว่ารักกัน...น้องกบ  
เล่นละครทุกเรื่องไม่เคยยอมเปลืองตัวเท่านี้...”

ไทยรัฐ 2/11/40

ประเด็นที่น่าเสนอในอันดับที่ 7 คือ ประเด็นเรื่องสื่อลามก และสื่อที่น่าเสนอเนื้อหาเรื่อง  
เพศที่ไม่เหมาะสม เหตุการณ์ของการตรวจจับสื่อลามก หรือการวิพากษ์วิจารณ์เนื้อหาของสื่อที่ไม่  
เหมาะสมนั้น มิให้เห็นเป็นรายงานข่าวได้ตลอดทั้งปี โดยเฉพาะช่วงหลังของปีมักเป็นเหตุการณ์  
ที่เกี่ยวข้องกับสื่ออินเทอร์เน็ต ประเด็นเรื่องสื่อลามกเหล่านี้ นอกจากจะเน้นรายงานเหตุการณ์ที่เป็นข่าว  
แล้ว สื่อมวลชนมักมีการสัมภาษณ์หรือสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่มีบทบาทรับผิดชอบด้าน  
นโยบาย รวมทั้งติดตามการดำเนินการพิจารณาแก้ไขของผู้ผลิตที่ถูกร้องเรียน เช่น

“หัวหน้าการ์ตูนอุบาทว์ ปลุกเร้าเพศรุนแรง - หมอใหญ่กรมสุขภาพจิตหวั่นเด็กอ่านการ์ตูน  
ลามกแล้วจะปลุกเร้าความรู้สึกเรื่องเพศให้รุนแรงยิ่งขึ้น...”

ไทยรัฐ 27/11/40

“เซ็นเซอร์ช่อง 3 แจงคัดหนังขุ่น - ...เน้นเรื่องการเมืองเพศสัมพันธ์ในหมู่วัยรุ่น บางช่วงมีเรื่อง  
ของเด็กสาวออกขายตัวเพราะต้องการประสบการณ์ชีวิตอีกแบบหนึ่ง...ฝ่ายเซ็นเซอร์ของ  
ช่อง 3 จะนำมาพิจารณาว่าภาพไหนควรตัด แต่การกระทำดังกล่าวอาจไม่ตรงกับความเห็น  
ของผู้ชม...”

ข่าวสด 11/11/40

อย่างไรก็ตาม ประเด็นเรื่องสื่อลามก มักถูกนำเสนอด้วยแง่มุมที่เน้นถึงโทษหรือผลกระทบ  
ที่จะมีต่อเด็กและเยาวชน ทำให้เกิดความหมยความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสื่อลามกกว่า เป็นสื่อต้องห้าม  
และทำให้เรื่องเพศที่ถูกนำเสนอผ่านพื้นที่นี้เป็นเรื่องเพศที่ต้องห้าม และจำเป็นต้องถูกปกปิดไว้

สำหรับประเด็นอื่นๆ ที่ได้รับการนำเสนอในปี 2540 ได้แก่ ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน  
ประเด็นการฟ้องร้องหมิ่นประมาทในเรื่องเพศ พบว่ามีลักษณะของการนำเสนอที่คล้ายคลึงกัน คือ  
นำเสนอในเชิงที่เป็นปัญหา เป็นปรากฏการณ์ที่ผิด ละเมิดบรรทัดฐานทั้งทางจารีตประเพณีและ  
ธรรมชาติของเพศสรีระ เช่น

“แฉกลุ่มเด็กชายเร่ร่อนขายตัวพิศภาษา เพื่อแข่งอาชีพโสเภณี”

สยามรัฐ 17/8/40

“แฉแหล่ง ‘ไอ้คุณตัว’ สถิติป่าเดียวกันฟุ้ง! เฒ่า 72 ยังโคจร่วมวง”

มติชน 22/11/40

“ตะลึงถูกทุ้งดั่ง ... อีบหางเครื่องทอง”

ไทยรัฐ 25/4/40

เป็นที่น่าสังเกตว่า การนำเสนอประเด็นเหล่านี้ มักใช้คำว่า “แฉ” อันมีความหมายถึง นำเรื่องไม่ดี เรื่องที่ถูกปกปิดมาเปิดเผยให้สังคมได้รับทราบ ทำให้เกิดทัศนคติต่อปรากฏการณ์เกี่ยวกับเรื่องเพศเหล่านี้ว่า จำเป็นต้องถูกเปิดเผยออกมา โดยผู้ที่ทำหน้าที่ขยายให้ปรากฏการณ์นี้ใหญ่โตขึ้นก็คือ สื่อมวลชน นอกจากนี้ การนำเสนอข่าวเหล่านี้ในช่วงปี 2540 มักเป็นข่าวจากการแฉลงหรือเผยแพร่ผลงานวิจัย หรือการร้องเรียนของกลุ่มผู้บริโภคต่างๆ เกี่ยวกับการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมของสื่อ จึงไม่ใช่ประเด็นข่าวที่สื่อหยิบยกขึ้นมาเอง แต่เนื่องจากปรากฏการณ์ของเพศที่สาม เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเห็นได้ (visible) ในสังคมไทย สื่อมวลชนจึงนำเสนอผลการวิจัยเหล่านี้เพื่อยืนยันการปรากฏตัวของเหตุการณ์เหล่านี้ แต่ด้วยการแสดงออกหรือการกำหนดท่าทีที่ตัดสินเหตุการณ์ดังกล่าวนี้แล้วในทิศทางที่เป็นลบอันสอดคล้องกับกระแสความคิดของสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนกับสังคมมีการให้ความหมายเกี่ยวกับเรื่องเพศในทิศทางที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ และไม่สามารถระบุได้ว่าระหว่างสื่อมวลชนกับสังคมนั้น ใครกำหนดความคิดในเรื่องเพศให้เกิดขึ้น

นอกจากการกำหนดประเด็น และภาษาที่ใช้แล้ว ข่าวเกี่ยวกับกลุ่มรักเพศเดียวกัน มักถูกนำเสนอด้วยภาษาที่สื่อหรือสังคมได้สร้างขึ้นมาสสำหรับคนกลุ่มนี้ เช่น “ไม้ป่าเดียวกัน วิมานสีม่วง” รวมทั้งนำเสนอในแง่มุมมองของเรื่องเพศสัมพันธ์และการขายบริการทางเพศ มากกว่าในแง่มุมมองอื่น ๆ อันเป็นการตอกย้ำและชี้นำใจคิดให้แก่กลุ่มคนรักเพศเดียวกันว่ามีกิจกรรมหลักหรือวัตถุประสงค์หลักเพียงเพื่อความเพลิดเพลินใจทางเพศหรือเพศเชิงกามารมณ์เท่านั้น นอกจากนี้ การเลือกให้ความสำคัญกับประเด็นบางอย่างเช่น “เฒ่า 72 โคจร่วมวง” เป็นการเน้นความผิดปกติ ความแปลกประหลาด (oddity) หรือเพศที่วิปริต (perverse) และการละเมิดกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติอีกด้วย รวมทั้งการใช้คำระบุน่า “ร่วมวง” ก็เป็นการบ่งบอกถึงความเป็นกลุ่มเฉพาะ กลุ่มปิด ของคนรักเพศเดียวกัน ซึ่งเป็นการตอกย้ำความเป็น “คนอื่น /The Other” ที่แปลกแยกออกไปจากสังคมส่วนใหญ่ และเต็มไปด้วยความลึกลับเสมอ



2) ประเด็นข่าวที่นำเสนอในปี พ.ศ. 2541 ประกอบด้วยประเด็นสำคัญเรียงตามลำดับ ดังนี้

- |          |   |
|----------|---|
| อันดับ 1 | ประเด็นความรุนแรงทางเพศ   |
| อันดับ 2 | ประเด็นธุรกิจสื่อทางเพศที่ผิดกฎหมาย                             |
| อันดับ 3 | ประเด็นเพศสรีระ ความงาม และอนามัยทางเพศ                         |
| อันดับ 4 | ประเด็นพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น                                  |
| อันดับ 5 | ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก                                     |
| อันดับ 6 | ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน                                      |
| อันดับ 7 | ประเด็นการทำแท้ง และการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อม                   |
| อันดับ 8 | ประเด็นอื่นๆ เช่น ค่านิยมเพศสภาพ ประเด็นการหมิ่นประมาทเรื่องเพศ |

ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอมากที่สุดอันสะท้อนปรากฏการณ์เรื่องเพศในปี พ.ศ. 2541 คือ ประเด็นความรุนแรงทางเพศ โดยที่มีทั้งเหตุการณ์การข่มขืนโดยบุคคลใกล้ชิดผู้ถูกระทำ หรือข่มขืนโดยคนแปลกหน้า ซึ่งพบว่าการนำเสนอไม่แตกต่างจากประเด็นของความรุนแรงทางเพศที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2540 คือ เน้นที่การบรรยายเหตุการณ์ และมีการใช้ภาษาที่รุนแรง ให้สมญานามแก่ผู้กระทำ เช่น

“ไม่สูญพันธ์ พ่ออุบาทว์ข่มขืนลูกจนเป็นบ้า - พ่อใจสัตว์ชิงนรกมาเกิด ก่อเหตุสุดอัปยศ ข่มขืนลูกในไส้ ตั้งแต่อายุ 12 ขวบ แล้วบังคับไม่ให้แพร่งพรายเรื่องบัดสีมาเป็นเวลานานถึง 8 ปี จนเกิดมารหัวชนถึง 4 ครั้ง.....”

ไทยรัฐ 14/2/41

ข่าวเหตุการณ์ข่มขืนมักมีคำหรือภาษาที่ถูกหยาบคายขึ้นมาใช้เพื่อประกอบความรุนแรง ความผิด หรือความน่าสะเทือนใจอยู่เสมอ ดังเช่นข่าวนี้ จะเห็นว่าทั้งคำเปรียบเปรยว่า “ชิงนรกมาเกิด” “เหตุสุดอัปยศ” “เรื่องบัดสี” และ “มารหัวชน” ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการมองประเด็นข่าวนี้จากกรอบของศีลธรรมและมนุษยธรรม รวมทั้งบรรทัดฐานของสังคมที่ไม่อาจยอมรับเรื่องความรุนแรงเช่นนี้ได้ ตลอดจนยังสะท้อนค่านิยมของสังคมที่เห็นว่าเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศเป็นเรื่องน่าละอาย เป็นเรื่อง “บัดสี” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจว่าสื่อมวลชนไม่ได้พูดหยาบก็คือ ความน่าละอายของเหตุการณ์ข่มขืนนี้ สื่อเจาะจงว่าเป็นความน่าละอายของผู้กระทำหรือผู้ถูกระทำ เพราะสังคมไทยยังคงมีทัศนคติที่มองว่าผู้หญิงซึ่งถูกข่มขืนหรือล่วงละเมิดทางเพศมีความน่าอาย และไม่ควรเปิดเผยให้สังคมรับรู้

ในปี 2541 นี้ มีเหตุการณ์การล่องละเมิดทางเพศที่เป็นที่กล่าวขวัญถึงทั่วโลก คือ กรณีของอดีตประธานาธิบดีสหรัฐ ทำให้เหตุการณ์นี้เป็นข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์แทบทุกฉบับติดต่อกันหลายวัน แต่การนำเสนอของหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่พฤติกรรมความสัมพันธ์ของบุคคลทั้งสอง มากกว่าจะชี้ให้เห็นประเด็นปัญหาของจริยธรรมทางเพศ หรือ การใช้อำนาจเพื่อการคุกคามและละเมิดทางเพศของผู้ที่อยู่ในสถานะที่เหนือกว่า อันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองอันจำกัดของสื่อมวลชนที่มีต่อเหตุการณ์ในลักษณะนี้ นอกจากนี้ ภาษาที่ใช้เรียกกรณีดังกล่าวว่า “คูควว” “สาวคูหา” “บัลลังก์กาม” “มั่วกันสุดฤทธิ์” ยังเป็นการสะท้อนว่าสื่อมวลชนมองเรื่องนี้จากแง่มุมของเรื่องพฤติกรรมทางเพศเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกัน เหตุการณ์การถูกคุกคามทางเพศที่เกิดกับคารา หรือผู้มีชื่อเสียงในวงการบันเทิงของไทยก็ปรากฏเป็นข่าวถี่ยิ่งขึ้นด้วย แต่มีข้อสังเกตว่า การนำเสนอจะเน้นไปที่ความมีรูปร่างซึ่งกระตุ้นอารมณ์ทางเพศของผู้ที่ถูกคุกคาม ทำให้ความสนใจของผู้อ่านพุ่งไปที่เรือนร่างของผู้หญิง มากกว่าจะสนใจกระบวนการหรือรูปแบบการคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้น เช่น

“บุกบ้านไล่ปล้ำ... นักร้องสาวเช็กซี - หนุ่มโรคจิตคลั่งไคล้ดารานาดหนัก...สารภาพอยากขย้ำความอวบมานานแล้ว...”

ไทยรัฐ 11/4/41

นอกจากนี้ ยังปรากฏเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศที่ชาวต่างชาติซึ่งเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองไทยถูกฆาตกรรมข่มขืน ซึ่งพบว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับการนำเสนอถี่มากในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2541 ทั้งนี้ สามารถสันนิษฐานได้ว่า ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงแรกที่ประเทศไทยประกาศเป็น “อะเมซซิ่งไทยแลนด์” เพื่อหวังกู้เศรษฐกิจของประเทศ ทำให้สื่อมวลชนให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมากเป็นพิเศษ การนำเสนอข่าวความรุนแรงทางเพศที่ติดกับนักท่องเที่ยวนี้ ยังเป็นการวิจารณ์กระบวนการรักษาความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่บ้านเมืองด้วย

“โจรเห็นกามอหังการ ข่ม ‘อะเมซซิ่ง’ พังพาบ - เฟ็งจะเริ่มตั้งไข่และทำท่าว่าจะไปได้...ก็ต้องมาถูกมือผีทำชาตานาจนรกลัดกันดั้ขี้เสียนพังยับเยิน ข่าวสยองขวัญนักท่องเที่ยวสาวชาว...”

ไทยรัฐ 10/2/41

ประเด็นที่นำเสนอเป็นอันดับ 2 คือ ประเด็นธุรกิจสื่อทางเพศที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ เรื่องของสื่อสิ่งพิมพ์ลามกที่เป็นข่าวเพราะมีการกวาดจับครั้งใหญ่ และมีผู้ออกมาแสดงความคิดเห็น แต่

หลังจากนั้นไม่นานปรากฏการณ์กวดจับหรือต้นตอนี้ก็จะเจียบหายไปจากพื้นที่สื่อมวลชนอีก ทั้ง ๆ ที่จำนวนสิ่งพิมพ์ลามกก็ยังมียำหน่ายอยู่อย่างคายนั่น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งพิมพ์ที่ผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งพิมพ์ทั่วไปแต่มีเนื้อหาแฝงก็ตาม นอกจากเหตุการณ์ปราบปรามสื่อสิ่งพิมพ์ลามกแล้ว ยังมีเรื่องของการตรวจสอบธุรกิจโทรศัพท์ที่ให้บริการทางเพศ หรือที่เรียกว่า เซ็กซ์โฟน และการร้องเรียนเกี่ยวกับภาพลามกในสื่ออินเทอร์เน็ต

“ธุรกิจเพศ ลุคตลาดสื่อสิ่งพิมพ์ - แทบไม่น่าเชื่อว่าวัฒนธรรมตะวันตกในรูปของโฆษณาขายบริการทางเพศและอุปกรณ์เสริมความสำราญทางเพศ จะสามารถแทรกซึมเข้ามายังสิ่งพิมพ์ของไทยอย่างเข็มเกริม...มีบุคคลที่มีชื่อเสียง อาทิ ศ.นพ. ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส นายวัลลภ ดังคณานุรักษ์ หรือครูหุ่ย ออกมาเรียกร้องต่อสื่อสิ่งพิมพ์ให้ระมัดระวัง...”

กรุงเทพธุรกิจ 28/2/41

“อ.ช.นเซ็กซ์โฟน ค้นแก๊ ‘กฎหมาย’ คุมอุปกรณ์เพศ - ศาล-อัยการสูงสุดเร่งตรวจสอบสื่อโฆษณา...ขณะนี้ พรบ.มาตรการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็กได้มีผลบังคับใช้แล้ว การโฆษณาชวนเชื่อให้ไปใช้บริการทางเพศในสื่อใดก็ตามจะมีความผิดตามพรบ.นี้...”

กรุงเทพธุรกิจ 14/3/41

“มูลนิธิร้องหนังสือบอลโลก แฝงเรื่องเพศ”

ข่าวสด 19/6/41

“คาราพวาถึงคิว (เข้า) ฆ่าสัตว์ ‘หู้ด’ อินเทอร์เน็ต”

เคลนิวิสต์ 11/5/41

มีข้อสงสัยกันว่า การรายงานข่าวเหตุการณ์สื่อลามก มักมีการอ้างอิงว่าเป็นอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก และการฉกฉวยประโยชน์ของธุรกิจโฆษณาขายบริการทางเพศ มีการหยิบยกเรื่องของการเอาจริงกับการบังคับควบคุมและเอาผิดตามกฎหมาย รวมทั้งข้อจำกัดหรืออุปสรรคของการบังคับใช้กฎหมาย เช่นตัวอย่างข่าวเหตุการณ์เซ็กซ์โฟน ซึ่งได้มีการวิเคราะห์ความล้ำหลังของกฎหมายว่า “กฎหมายที่ควบคุมเรื่องนี้ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะ เป็น พรบ. การพิมพ์ประมวลกฎหมายอาญามีบทกำหนดโทษในการ โฆษณาเรื่องลามกอนาจารค่อนข้างเบาและล้าสมัย และสมควรมีการแก้ไข ทั้งนี้ ที่ผ่านมาก็มีความพยายามแก้ไขมาตลอด แต่คิดขัดที่รัฐบาลมักหมกมุ่นอยู่ในช่วงก่อนที่กฎหมายจะผ่านออกมาบังคับใช้ (กรุงเทพธุรกิจ 3/3/41)”

นอกจากนี้ ปรากฏการณ์ของสื่อลามกมักได้รับการนำเสนอโดยมีการระบุถึงความกังวลใจว่าสื่อลามกเหล่านี้จะนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ หรือเชื่อกันว่าเป็นต้นเหตุของอาชญากรรม โดยมีการสัมภาษณ์ผู้ที่มิบบทบาทสำคัญในเรื่องเด็กและสังคม ซึ่งออกมาเรียกร้องให้สื่อระมัดระวัง

การนำเสนอสิ่งที่อาจเป็นการขั้วทางเพศ เช่น เหตุการณ์หนังสือบอลโลกแฝงเรื่องเพศ “...ยังมีกลุ่มพ่อค้าที่ขาดสามัญสำนึก นำเอาเรื่องราวอมเหมายทางเพศมาแฝงไว้ในหนังสือกีฬาแล้วนำมาหาเงินกับเด็กเยาวชน ซึ่งอาจจะทำให้ปัญหาเรื่องเพศ ปัญหาเด็กถูกล่วงเกินทางเพศ ปัญหาเด็กวัยรุ่นท้องนอกสมรส ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นไปอีก... (ข่าวสด 19/6/41)” การอ้างอิงที่ปรากฏเด่นชัดอีกประการหนึ่งในประเด็นสื่อลามก คือ การโยงปัญหานี้ว่าคล้ายคลึงกับเรื่องของการค้าประเวณี ในแง่ที่มีการนำเสนอในเชิงที่เป็นปัญหา เป็นหนึ่งในสาเหตุที่ถูกประณามว่ามีส่วนชักนำให้เกิดการผลิตสื่อลามกมากขึ้น และไม่สามารถปราบปรามได้หมด เช่น “...ไม่มีอำนาจทำได้ ต้องให้ผู้มีอำนาจเข้ามาช่วย จึงจะเห็นได้ว่าเป็นเรื่องลำบากที่จะแก้ไขเพราะว่าแม้ทุกฝ่ายจะเห็นร่วมกันว่าเป็นสิ่งไม่ดี แต่ก็ยังมีอยู่ เช่น โสเภณีหรือซ่อง ก็ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้...(กรุงเทพธุรกิจ 14/3/41)”

เรื่องภาพลามกในอินเทอร์เน็ตก็ถูกนำเสนอในความหมายว่าเป็นสิ่งที่นำความเสื่อมเสียมาสู่ผู้หญิงที่ถูกกระทำ และเป็นสิ่งที่ลำบากต่อการควบคุม “...เป็นเรื่องเสื่อมเสียแก่สตรีผู้ถูกกระทำจากมนุษย์โรคจิตโดยที่เจ้าตัวไม่มีโอกาสได้ปฏิเสธ ที่ร้ายไปกว่านั้นพวกเธอก็ไม่รู้อะไรจะไปเอาผิดกับใครได้ เพราะอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่ปราศจากการควบคุมใดๆ...อีกอย่างประเทศไทยเราได้ชื่อว่าเป็น ‘แลนด์ออฟเชกส์’ นี่นา...(เดลินิวส์ 11/5/41)” ตัวอย่างข่าวนี้ สะท้อนการให้ความหมายของสื่อมวลชนที่มีต่อสื่อลามกกว่า เป็นการมองเปรียบเทียบกับเรื่องของเพศเสรี และสื่อมวลชนมีทัศนคติเชิงลบต่อเพศเสรีในแง่ที่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมไทย มีข้อสังเกตว่า การนำเสนอข่าวสิ่งพิมพ์ลามก มักมีการระบุชื่อหนังสือ ราคาจำหน่าย รายละเอียดในหนังสือ และสถานที่สั่งซื้อไว้อย่างชัดเจนในตอนท้ายของข่าวด้วย อันทำให้เกิดความไม่แน่ใจว่า สื่อมวลชนมีเจตนาอะไรกันแน่ต่อการระบุข้อมูลเช่นนั้น เพราะอาจส่งผลให้สิ่งพิมพ์ดังกล่าวจำหน่ายได้ดียิ่งขึ้นก็เป็นได้

ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอเป็นอันดับที่ 3 คือ ประเด็นเรื่องเพศเสรีและความงาม โดยที่ปรากฏการณ์ของการเสริมขนาดเพศสรีระยังคงได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่องมาจากปี 2540 โดยมีการนำเสนอเคล็ดลับที่มีบางคนอ้างว่ามีประสิทธิภาพมากกว่าสรรพคุณยาของต่างประเทศ และมีกรบอกเคล็ดลับของผู้มีชื่อเสียงบางคนโดยเฉพาะผู้มีสถานะทางการเมือง เช่น นายกรัฐมนตรี (ปี 2540) การนำเสนอเหตุการณ์ที่เสริมขนาดเพศสรีระ มักใช้คำเฉพาะเพื่อเรียกเพศสรีระส่วนนั้นๆ ซึ่งเป็นการสร้างคำใหม่ที่ผู้อ่านต้องใช้รหัสเดียวกันในการถอดความหมาย แสดงให้เห็นว่าคนส่วนใหญ่รับรู้เรื่องเพศผ่านการสื่อสารด้วยรหัส ซึ่งเป็นสิ่งที่เข้าใจความหมายกันอยู่แล้ว เช่น

“มะเขือเผาเส ขาปลุกมังกร - สูตรไทยคิกไม่แพ้ไวอากรา หนุ่มใหญ่แข็งใหม่ผสมสมุนไพร ‘ไอ้โด้งกระพือปีก’ สู้ยามหัตถกรรมได้สบาย...”

ไทยรัฐ 20/7/41

ข่าวการประกวดนางงามยังคงปรากฏถี่มากในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน เช่นเดียวกับปี 2540 โดยในปีนี้การนำเสนอข่าวการประกวดได้เน้นที่เรือนร่างและความสามารถของผู้เข้าประกวดที่จะใช้เรือนร่างดึงดูดสายตาของคณะกรรมการตัดสิน ซึ่งความงามของเรือนร่างที่สื่อนิยามให้กับ การประกวดนางงามนั้น มีความหมายที่แฝงเรื่องเพศเชิงการมรดกค่อนข้างมาก และใช้รหัสของการสื่อความหมายเช่นเดียวกับข่าวที่เน้นเพศสรีระอื่น ๆ เช่น

“นางงามไขควาล้นเวทีข่าออน - ...เจอนางงามอกแพบเป็นทิวแถว ประเภทเนียนมไขแทบสูญพันธุ์”

ไทยรัฐ 17/3/41

“เบอร์ 36 เต็ง 1 ครองนส.ไทย - พืด 1 ปีหุ่ระเบิด เนื่อนมไขชายนิยม...อะไรเล็กก็ทำให้ใหญ่ อะไรใหญ่ก็ลคให้เล็กได้ทันเวลา...”

ไทยรัฐ 29/3/41

อันดับที่ 4 เป็นการนำเสนอประเด็นเรื่องพฤติกรรมทางเพศและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น ซึ่งในปี 2541 นี้มีปรากฏการณ์ที่ดาราวัยรุ่นถูกจับกุมหลายคนเนื่องจากเสพยาเสพติด และรวมกลุ่มกันกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม หนังสือพิมพ์เช่นไทยรัฐซึ่งให้ความสำคัญกับข่าวบันเทิงอยู่แล้ว ได้เน้นนำเสนอปรากฏการณ์นี้เป็นข่าวพาดหัวติดต่อกันหลายวัน และมีการติดตามเนกระทั่งผลการตรวจพิสูจน์ว่ามีสารเสพติดหรือไม่ปรากฏออกมา ซึ่งตลอดการนำเสนอถึงแม้ว่าผลการพิสูจน์ยังไม่ปรากฏ สื่อมวลชนก็มักใช้คำเรียกดาราวัยรุ่นที่ตกเป็นข่าวว่า “ดาราลาวมั่วยา” “เนื้อร้ายในวงการ” เป็นต้น แสดงให้เห็นถึงความไม่ยอมรับของสื่อมวลชนที่มีต่อดารา โดยเฉพาะดาราวัยรุ่นที่เป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมในเรื่องของยาเสพติด กรณีเช่นนี้ได้ฉายภาพของสื่อมวลชนว่ามีจุดยืนในการต่อต้านยาเสพติด และเมื่อเรื่องของยาเสพติดเข้ามาเกี่ยวข้องกับเรื่องของพฤติกรรมวัยรุ่น ข่าวที่นำเสนอจึงมีลักษณะของการตำหนิและวิจารณ์อย่างแรง นอกจากนี้ ยังมีคำเรียกการรวมกลุ่มของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมในลักษณะนี้ว่า “ก๊วนปาร์ตี้ซ่าใจ” “ก๊วนมั่วยา” เป็นต้น

ปรากฏการณ์ถัดมาก็คือ ประเด็นของความสัมพันธ์ ความรัก ซึ่งพบว่าไม่ต่างจากปี 2540 คือเน้นประชาสัมพันธ์ดารานักแสดงมากกว่าจะเผยถึงความสัมพันธ์อย่างจริงจัง บางครั้งมีการระบุความคิดเห็นเชิงตำหนิพฤติกรรมการจับคู่กันดังกล่าวว่า “เกินความเป็นไทย” เช่น การแสดงความรักต่อกันในที่สาธารณะ เป็นต้น นอกจากเรื่องความสัมพันธ์ของดาราลแล้ว เหตุการณ์ที่สามารถจัดรวมเข้าในประเด็นนี้ได้คือ เรื่องความรักความสัมพันธ์ของผู้สูงอายุที่แต่งงานกัน ซึ่งสื่อมักนิยมทำข่าวประเภทนี้ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องแปลก หรือเป็นเรื่องมาสมองก็ได้ แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงตกย้ำ

ด้วยภาษาข่าว่า การครองคู่ดังกล่าวเป็นการประกาศความเป็นชาย ซึ่งในที่นี้ ความเป็นชายคือความสามารถที่จะมีพลังทางเพศได้อย่างยืนนาน

“ถึงจะแก่ก็มีหัวใจ เฒ่า 90 รักสาว 67 เข้าหอวิวาทหวาน - แสดงความเป็นชายชาติรักถึงจะแก่แต่ก็ยังมีไฟอยู่ ประกาศขอครองรักจนจะจากกันไปข้างหนึ่ง...”

ไทยรัฐ 5/5/41

สำหรับประเด็นที่เหลือในปรากฏการณ์ของข่าวปี 2541 นั้น ได้แก่ ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน ประเด็นทางทำแท้ง ซึ่งพบว่ายังคงนำเสนอในรูปแบบและให้ความหมายอย่างเดิม ๆ คือชี้ให้เห็นว่าทั้งสองเรื่องนี้เป็นปัญหาของสังคม และมีผลมาจากพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น รวมทั้งมีการนำตัวเลขสถิติมาชี้ให้เห็นความน่าตกใจกลัวและความรุนแรงของสถานการณ์ เช่น

“ตะลึงสาวไทยทำแท้งตายปีละ 7 หมื่น -เปิดเผยว่า ปัจจุบันวัยรุ่นไทยไม่ให้ความสำคัญกับการรักษานวลสงวนตัวแบบเก่ามากนัก...ทำให้เกิดการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์นำไปสู่การทำแท้ง...พบว่า มีผู้หญิงจำนวนไม่น้อยที่ไปทำแท้งกับหมอเถื่อน”

ข่าวสด 14/2/41

เป็นที่น่าสังเกตว่า สื่อมวลชนมีความระมัดระวังในการใช้คำมากขึ้น เช่น ใช้คำว่า “ตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์” ซึ่งน่าจะเป็นที่คาดหวังได้ว่า สื่อมวลชนจะค่อย ๆ เปลี่ยนการใช้ภาษาเรื่องเพศที่มีคอกรณีอื่น ๆ ด้วย

ในแง่ของข่าวกลุ่มรักเพศเดียวกันนั้น พบว่ามีการนำเสนอในแง่ลบของความแปลกผิดปกติ และยังคงยึดภาพเหมารวม (stereotype) ของคนกลุ่มนี้ โดยเฉพาะในเรื่องของรสนิยมทางเพศ ความก้าวร้าวรุนแรงทางเพศ และกิริยาอาการที่แสดงออกเกี่ยวกับค่านิยมในเรื่องเพศ เช่น

“ชาวเกย์กรี๊ดชุมนุมกลางพุดพันธ์วงศ์... คาดว่าน่าจะเป็นการชุมนุมบรรดาหมู่ผู้พิสมัยไม้ป่าเดียวกันครั้งใหญ่ที่สุดของเมืองไทย...ทุกคนต่างสนุกสนานส่งเสียงวิ๊ดวายกระตุ้วเจี๊ยวจ๊าวอย่างรักนำหยุกตามประสาสาวประเภทสอง...”

ไทยรัฐ 1/12/41

จะเห็นได้ว่า การเลือกใช้คำที่แสดงอาการส่งเสียงดังและอลหม่านของคนกลุ่มนี้ เป็นการออกย่ำสิ่งที่สังคมมองพวกรักเพศเดียวกันว่า ว่าเป็นพวกรักสนุก เป็นพวกไม่เคารพระเบียบและตามสงบทางสังคม เป็นต้น

ประเด็นนอกเหนือจากนี้ ได้แก่ ประเด็นการหมิ่นประมาทเรื่องเพศ ซึ่งมักเป็นเรื่องของคดีฟ้องร้องที่บุคคลซึ่งมีชื่อเสียง กล่าวหาสื่อว่านำเสนอเรื่องเท็จทำให้เสียชื่อเสียง เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ ตัวอย่างเช่น เหตุการณ์ที่ดาราสาวฟองนางสื่อพิมพ์แนวบันเทิงฉบับหนึ่งว่าลงข่าวไม่เป็นความจริงเกี่ยวกับการที่เธอไปมีเพศสัมพันธ์กับดาราราย เป็นต้น ข่าวทำนองนี้มักได้รับการนำเสนอติดต่อกัน จนกระทั่งมีการฟ้องร้อง หรือมีการพิจารณาคดี และมีการลงข้อความของศาลที่ระบุมูลความผิดซึ่งเท่ากับเป็นการนำเอาข้อความที่สื่อได้ละเมิดไปแล้วมานำเสนอซ้ำ ทำให้ผู้อ่านรับรู้สาระและความหมายที่พูดถึงแต่แรก มากกว่าจะสนใจสาระว่าศาลมีคำตัดสินอย่างไร เช่น

“...ได้อ่านข้อความดังกล่าวมีเนื้อหากล่าวว่า นาย...ได้เปิดโรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค และมีเพศสัมพันธ์กันจนเป็นโรงแรมเจ้าพระยาเป็ยก ซึ่งทำให้โจทก์เสียหาย ประชาชนอ่านแล้วเข้าใจว่าโจทก์เป็นผู้หญิงไปพบผู้ชายเวลากลางคืนและมีเพศสัมพันธ์กันฉันท์สาว...”

ข่าวสด 16/5/41

ในปี 2541 นี้ ยังพบปรากฏการณ์ของค่านิยมเรื่องเพศสภาพ ซึ่งเป็นการแสดงถึงทัศนคติของผู้หญิงและผู้ชายไทยในเรื่องของบทบาททางเพศ เช่น ผลการสำรวจเกี่ยวกับค่านิยมเรื่องการมีครอบครัว แต่ทว่าการนำเสนอก็ยังมีการใช้ภาษาที่สะท้อนถึงการสร้างภาพเหมารวมให้แก่ผู้หญิง โดยเฉพาะผู้หญิงที่ไม่สมรสซึ่งเป็นเรื่องที่คนส่วนใหญ่ในสังคมพูดถึงกันอยู่มากพอสมควรแล้ว เช่น

“เผยหญิงไทยนิยมคานทอง - หญิงไทยกินชาดแชมป์คานทอง เหนือกว่าทุกชาติในอาเซียน...ซึ่ยังเรียนสูงยังมีโอกาสขึ้นคานมาก...”

ไทยรัฐ 8/4/41

เป็นที่น่าสังเกตว่าปรากฏการณ์เรื่องเพศในปี 2541 มีความถี่น้อยกว่าปีอื่น ๆ เนื่องจากในปีนี้หนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข่าวการแข่งขันฟุตบอลโลกและนำเสนอแทบจะเต็มเนื้อที่ของข่าวหน้า 1 ทำให้ข่าวเรื่องเพศและข่าวอื่นๆ ลดจำนวนลงไปมาก

3) ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในปี พ.ศ. 2542 สรุปลได้จากประเด็นข่าวที่ได้รับการรายงานในหนังสือพิมพ์ เรียงตามลำดับความถี่ของจำนวนเหตุการณ์ ดังนี้

- อันดับ 1 ประเด็นความรุนแรงทางเพศ
- อันดับ 2 ประเด็นเพศสรีระ ความงาม อนามัยเพศ

- อันดับ 3 ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน  
 อันดับ 4 ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก  
 อันดับ 5 ประเด็นสื่อลามก สื่อนำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม  
 อันดับ 6 ประเด็นอื่นๆ เช่น เพศศึกษา การค้าประเวณี

ปรากฏการณ์ที่เด่นที่สุด ได้รับการนำเสนอมากที่สุด ยังคงเป็นเรื่องของความรุนแรงทางเพศเช่นเดิม โดยในปี 2542 นี้มีปรากฏการณ์ของความรุนแรงในครอบครัวและชีวิตคู่เพิ่มจำนวนมากขึ้น เช่น ผัวฆ่าเมียเพราะหึงหวง ลุงข่มขืนหลานสาว รวมทั้งการล่วงละเมิดทางเพศต่อผู้ถูกระทำที่อายุน้อยลงทุกที เช่น 3 ขวบ หรือเป็นผู้สูงอายุและเป็นนักบวช (แม่ชี) ในขณะที่ผู้กระทำก็เป็นบุคคลที่มีสถานะทางสังคมมากขึ้น คือเป็นครู และพระ สะท้อนให้เห็นสถานการณ์ของความรุนแรงทางเพศที่ทวีความซับซ้อนและเป็นอันตรายต่อผู้ที่ค้อยกว่าและอ่อนแอกว่ามากขึ้นทุกที รวมทั้งยังมีเหตุการณ์ของการทำอัตวินิบาตกรรม อันเนื่องมาจากผิดหวังจากคนรัก หรือถูกกีดกันจากครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นความรุนแรงที่สืบเนื่องมาจากปัญหาความสัมพันธ์เช่นกัน สำหรับวิธีการนำเสนอคือการใช้ภาษานั้น ไม่พบว่ามีความแตกต่างไปจาก โครงสร้างการเล่าเรื่องข่าวความรุนแรงเช่นปีก่อน ๆ

“หนุ่มมอบต. บิงแหลก เมียกาก็ ขณะระเริงซู้คาเตียง”

ไทยรัฐ 25/1/42

“ลูก 2 เด็กอนุบาลปลื้มผ้า ขยี้ในห้องน้ำโรงเรียน - ไอ้หนุ่มหื่นกามไปแอบดักยื่นรอตที่  
 ห้องน้ำโรงเรียน พบเด็กหญิงวัย 4 ขวบชั้นอนุบาล 2 คน...”

ไทยรัฐ 24/2/42

“เต่า 62 บ้ากามขี้ 3 หนูน้อย - บุกรวบผู้เต่าหื่น ลวงหนูน้อยไปย่ำยีในป่าละเมาะ 3 คน  
 รวด...”

ไทยรัฐ 27/4/42

“กตสีกาบนเตียง จับคากุฎิ สมภารมัวสวาท”

ไทยรัฐ 7/10/42

ปรากฏการณ์ความรุนแรงทางเพศในปี 2542 นี้ยังพบว่า มีผู้หญิงเป็นฝ่ายกระทำความรุนแรงมากขึ้นจากปีก่อน ๆ อันเนื่องมาจากความหึงหวง หรือความกดดันที่ถูกสามีบังคับให้มีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติ เช่น “ฆ่าผัวชาติสตั๊ บังคับโซ่วสด (ไทยรัฐ 17/4/42)” “เมียโหดฆ่าผัวรัศคอ-รัด  
 ไอ้ - เก็บกคแล้นผัวชอบค่าประจาน... (ไทยรัฐ 22/4/42)” อย่างไรก็ตาม การนำเสนอซึ่งปรากฏใน



รูปแบบเดิม คือ มีคำหรือข้อความที่ระบุความรุนแรงเหยียดหยามของฝ่ายผู้หญิงที่กระทำ ในลักษณะเดียวกับที่ใช้ในการนำเสนอของฝ่ายผู้ชายที่กระทำ ความรุนแรงทางเพศ ถึงแม้ว่าในช่วงเกี่ยวกับผู้หญิงนั้น จะมีการระบุถึงความกดดัน ความคับแค้นใจ บ้างก็ตาม แต่ยังเป็นเพียงสัดส่วนเล็กน้อยมากเมื่อเทียบกับลีลาและภาษาในการนำเสนอที่ผลิตออกมาในแนวเดิม

ปรากฏการณ์ในอันดับถัดมา คือ ประเด็นของเพศสรีระและความงาม ซึ่งเหตุการณ์ในปีนี้ก็ไม่ได้แตกต่างไปจากปีก่อน ๆ นี้เท่าใดนัก คือ นำเสนอกระแสความนิยมการมีเพศสรีระขนาดใหญ่ ซึ่งในปีนี้มีปรากฏการณ์ของผลกระทบที่เกิดจากการผ่าตัดเสริมอวัยวะจำนวนมากเหตุการณ์ด้วยกัน อันนำไปสู่การตั้งคำถามต่อความมีประสิทธิภาพและความถูกต้องตามกฎหมายของสถานเสริมความงามที่ให้บริการเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม ท่าทีของสื่อมวลชนที่นำเสนอเหตุการณ์เหล่านี้มักออกมาในทำนองของการประชดประชันผู้ที่ไปรับบริการในลักษณะที่อยากสวยแต่ไร้ปัญญา เช่น “แม่ค้า-อยากอึด! ซ็อคตายเพราะฉีดซิลิโคน (ไทยรัฐ 18/1/42)” นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอปรากฏการณ์ของการประกวดความงาม ซึ่งจะหนาแน่นในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน เช่นเดียวกับทุก ๆ ปี ได้มีการเน้นไปที่จำนวนนิสิตนักศึกษาที่แห่เข้าสมัครการประกวด สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและการให้ความสำคัญต่อการประกวดความงามที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะในอดีตเวทีการประกวดเป็นเสมือนเรื่องต้องห้ามสำหรับผู้ที่ยังอยู่ในวัยเรียน แต่การที่ปีนี้มีนักเรียนนักศึกษาสมัครจำนวนมากแสดงให้เห็นว่า การประกวดความงามได้ถูกใส่รหัสและตีความแบบใหม่ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่จะต้องติดตามวิเคราะห์ต่อไปในระยะยาวว่า ความหมายใหม่ของการประกวดนั้นยังคงเปลี่ยนแปลงได้ด้วยอุดมการณ์เดิมหรือไม่ และที่พิเศษสำหรับในปีนี้เป็นเหตุผลการประกวดธิดาข้าง อันแสดงให้เห็นว่าคนที่มิรูปร่างอ้วนก็สามารถประกวดความงามได้ นับเป็นการเปิดพื้นที่ใหม่ให้แก่ผู้ที่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศสรีระ ซึ่งเคยถูกกีดกันออกไปว่าเป็นคนที่ไม่สวย นอกจากเหตุการณ์ความงามแล้ว ยังมีปรากฏการณ์ที่นำเอาดารามาแนะนำในภาพที่เน้นสัดส่วนเรือนร่างมากขึ้น จนทำให้บางครั้งถึงขนาดที่แยกแยะไม่ออกว่า สิ่งทีหนึ่งสื่อพิมพ์เขียนนั้นเป็นพฤติกรรมทางเพศที่แท้จริงของดาราที่ถูกเขียนถึงหรือไม่ หรือเป็นเพียงการพรรณนาโวหารของสื่อไปเอง ข้อความที่สื่อนิยมใช้เพื่อนำเสนออธิบายสรีระ ได้แก่ “รูปร่างดี ไม่มีปัญหา” “เซ็กซี่” เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่นำเสนอในอันดับ 3 คือ ประเด็นของกลุ่มรักเพศเดียวกัน ซึ่งในปี 2542 นี้มีเหตุการณ์ที่นำไปสู่การพูดถึงเรื่องของกลุ่มรักเพศเดียวกันในลักษณะที่เข้มข้นมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์ที่มีกระแสวิพากษ์วิจารณ์เรื่องความไม่เหมาะสมของการให้คนเพศที่สามปรากฏตัวทางสื่อมวลชน โดยเฉพาะโทรทัศน์ ซึ่งกรณีนี้เป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับระดับนโยบายด้วย เพราะรัฐบาลได้เข้ามาจัดการและสั่งห้ามโทรทัศน์เสนอภาพของคนเพศที่สาม ซึ่งได้นำไปสู่การเคลื่อนไหว

ไหวและคัดค้านจากกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อคนรักเพศเดียวกัน การปรากฏตัวของกลุ่มตัวแทนเหล่านี้มีผลให้สังคมรับรู้เรื่องราวของเพศที่สามในมุมมองที่กว้างขึ้น หรือเกิดการรับรู้มากขึ้นไปกว่าภาพเหมารวม (stereotype) ที่นำเสนอภาพของเพศที่สามอย่างจำกัด อย่างไรก็ตาม ก็อาจจะเป็นไปได้เช่นกันที่การเปิดพื้นที่ให้แก่กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน จะยังทำให้สังคมเกิดความเข้าใจผิดและเพิ่มความรังเกียจต่อคนกลุ่มนี้มากขึ้นไปอีก ดังตัวอย่างข่าวที่กรมประชาสัมพันธ์มีหนังสือเวียนแจ้งเตือนสถานีโทรทัศน์ทุกช่องว่า

“ชวน ดันเหตุแบนเกย์ - กรมประชาสัมพันธ์ได้ขอความร่วมมือไปยังสถานีโทรทัศน์ช่องต่าง ๆ ให้เข้มงวดเรื่องการให้บรรดาเกย์และชายแปลงเพศปรากฏหน้าจอทีวี...”

มติชน 19/5/42

“ผอ.วิก 5 แจงนโยบายห้ามตุ๊ดออกจอ - การแสดงออกโจ่งแจ้งว่ามีพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อเยาวชน...ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าเราไม่ได้ล่วงล้ำสิทธิส่วนตัวของเขา เพราะเราไม่ได้ห้ามเขาไม่ให้เป็น แต่เราดูแลในส่วนของสื่อที่ออกสู่สาธารณะเท่านั้น”

ไทยรัฐ 28/5/42

“ประเทือง-ตุ๊ด-เกย์ โผล่เต็มจอทีวี - ถ้ากลัวว่าเด็กจะเลียนแบบ เป็นการห่วงที่ไม่ถูกต้อง แต่ถ้ากลัวว่าเด็กจะสับสนกับภาพที่ได้เห็น ตรงนี้เห็นด้วย ซึ่งผู้ปกครองก็ควรจะอธิบายให้เข้าใจว่านั่นเป็นเพียงการแสดง เป็นการแสดงถึงชีวิตที่ผิดที่ ที่เพี้ยน!...”

เดลินิวส์ 3/6/42

จะเห็นได้ว่า กระแสเสียงที่ออกมาพูดถึงเรื่องเพศที่สามในเหตุการณ์ของการปรากฏตัวผ่านสื่อ นั้น เป็นประเด็นที่สื่อมวลชนเองก็สนับสนุนนโยบายการสั่งห้ามของรัฐบาลดังกล่าว แต่ในขณะเดียวกันสื่อมวลชนได้แสดงความเห็นว่า ไม่ควรล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลของเพศที่สามในแง่ของการแสดงออกส่วนตัว แต่ต้องไม่ใช่การปรากฏตัวผ่านสื่อ การกำหนดเงื่อนไขว่าพื้นที่ใดสมควรเปิดเผยหรือปกปิด หรือการจำกัดพื้นที่สาธารณะให้แก่เพศที่สามนั้น เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนว่าสังคมส่วนใหญ่และสังคมที่เป็นทางการยังไม่ยอมรับตัวตนของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน แต่รับรู้ว่ามีอยู่ (exist) เพียงแต่ไม่ต้องการให้มีการรับรู้อย่างเป็นทางการเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันยังสะท้อนให้เห็นว่า สังคมส่วนใหญ่ยังมองกลุ่มรักเพศเดียวกันว่า เป็นพวกที่เบี่ยงเบน และเป็นโรคจิต เช่น “...ตุ๊ด-เกย์ทั้งหลายที่ยังคิดจะทำมาหากินทางจอทีวีอยู่ ต้องไม่กระตือรือร้นคิดดินจนเกินเหตุ คุณแล้วชวน...สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความประณีประนอมสูง สังคมไทยมีที่ว่างให้ตุ๊ดให้เกย์เสมอ เพราะทุกคนตระหนักดีว่าไม่มีใครอยากเกิดมาเป็นคนรักเพศ ครึ่งๆ กลางๆ... (เดลินิวส์ 3/6/42)”

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่กลุ่มตัวแทนของหญิงรักหญิง ชายรักชาย ได้ยื่นหนังสือประท้วงกรมประชาสัมพันธ์ โดยระบุว่าเป็นการเลือกปฏิบัติที่ไม่มีความเป็นธรรมและขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้น ปรากฏว่า ทางอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ได้ชี้แจงว่า หนังสือที่ออกไปยังสถานีโทรทัศน์นั้น ไม่ได้เป็นคำสั่งห้าม แต่เป็นการขอให้แต่ละสถานีใช้ดุลยพินิจกลั่นกรองรายการ ซึ่งเหตุการณ์การยื่นประท้วงของกลุ่มรักเพศเดียวกันนี้ ได้ถูกนำเสนอจากสื่อมวลชน ดังนี้

“เพศที่สามฮือบุกกรมกร๊วก ล้มคำสั่งห้ามออกโทรทัศน์”

ไทยโพสต์ 11/6/42

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความขัดแย้งเรื่องการห้ามปรากฏตัวของคนรักเพศเดียวกันทางสื่อมวลชน ได้นำไปสู่การสำรวจความคิดเห็นของสาธารณะ ซึ่งผลที่ออกมาค่อนข้างเห็นพ้องในเรื่องของการหามาตรการควบคุม เพราะเห็นว่า การที่มีเพศที่สามปรากฏตัวทางสื่อมากเกินไป อาจส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนที่ยังไม่มีวิจารณญาณเพียงพอ ส่วนกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยนั้น เห็นว่าเป็นการเสนอภาพความเป็นจริงของสังคม และเป็นอาชีพที่สุจริต ดังที่ปรากฏในพาดหัวข่าวสำหรับปรากฏการณ์นี้ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าสื่อมวลชนเลือกประเด็นมานำเสนอเป็นหัวข้อแตกต่างกัน ทั้ง ๆ ที่นำเสนอผลการสำรวจเรื่องเดียวกัน สะท้อนให้เห็นท่าทีและความเข้าใจที่ต่างกันของสื่อมวลชนที่มีต่อกรณีดังกล่าว คือ “ชาวบ้าน 2 จิต 2 ใจ ประเทืองลงขอดู (เดลินิวส์ 8/7/42)” และ “คนกรุงเห็นพ้องเซ็นเซอร์เพศที่สาม หวั่นชี้นำเยาวชน (กรุงเทพธุรกิจ 8/7/42)” อย่างไรก็ตาม ปรากฏการณ์ของกลุ่มรักเพศเดียวกัน คงจะยังเป็นเรื่องที่หาความเห็นพ้องต้องกัน (consensus) ของทั้งสังคมไม่ได้ ครบไคที่เรื่องเพศยังถูกอธิบายจากแง่มุมของเพศสรีระ (sex) และเหตุผลทางชีววิทยาเป็นหลัก

ประเด็นที่ได้รับการนำเสนอในอันดับที่ 4 คือ ปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ ความรัก เช่น การแต่งงาน การจับคู่ของคารา การเปิดเผยหรือปกปิดของคาราในเรื่องความสัมพันธ์ เป็นต้น ปรากฏการณ์นี้ยังคงถูกนำเสนอในรูปแบบที่ไม่แตกต่างจากปีก่อนๆ แต่ในปีนี้มีปรากฏการณ์การแต่งงานของหนุ่มสาวพิการ “บ่าวสาวพิการ ร่วมหอชื่นมื่น - ขาขาดทั้ง 2 คน โคนกามเทพแผลงศร เกิดรักกันอย่างสุดซึ้ง...(ไทยรัฐ 25/1/42)” อันที่จริงแล้ว การครองคู่ของคนพิการนั้นเป็นภาพที่พบเห็นได้ทั่วไป แต่เป็นส่วนน้อยมากที่เรื่องราวความรักของคนพิการจะได้ปรากฏในสื่อมวลชน จึงนับว่าการที่สื่อเลือกพูดถึงเหตุการณ์นี้จึงเป็นการเปิดพื้นที่และทำให้สังคมเห็นว่าคนพิการก็มีวิถีชีวิตเช่นคนปกติ แต่ในขณะเดียวกัน ก็อาจสะท้อนให้เห็นว่า สื่อมวลชนมองเรื่องนี้ว่ามีความแปลกประหลาด จึงเลือกเอามาพูดถึงก็ได้

ปรากฏการณ์ในอันดับที่ 5 ได้แก่ ประเด็นเรื่องสื่อลามก และความไม่เหมาะสมของการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศในสื่อ ซึ่งเหตุการณ์ที่เป็นข่าวครึกโครมในปีนี้ได้แก่ การฉายวิดีโอภาพลามก

ผ่านทางเคเบิลทีวีของอาคารผู้โดยสารขาออก สนามบินดอนเมือง เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม ซึ่งก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่ผู้โดยสาร โดยเฉพาะผู้หญิงไทยที่เป็นผู้เดินทางซึ่งตามรายงานข่าวบอกว่า "...ผู้หญิงไทยถึงกับส่งเสียงหวีดร้องพร้อมกับใช้มือกุมปิดบังใบหน้า ตะโกนคำทอภาพและการกระทำของเจ้าหน้าที่ท่าอากาศยานอย่างสาหัสเสียดเสียด จากนั้นได้วิ่งหนีออกมานอกอาคารเนื่องจากอับอายขายหน้าอย่างมากที่มีภาพที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อนต้องมาปรากฏต่อหน้านักท่องเที่ยวต่างชาติ (สยามรัฐ 16/8/42)" ปรากฏการณ์ของการแพร่ภาพลามกที่สนามบินและกระแสเสียงที่รุมประณามการทำอากาศยานดังกล่าวนี้ สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดขอบเขตพื้นที่ของความยอมรับได้ในเรื่องของภาพและสื่อลามก นั่นคือ ในพื้นที่สาธารณะซึ่งมีคนจำนวนมากและต่างวัยสัญจรไปมา เช่น ในอาคารของท่าอากาศยานนั้น เป็นการไม่สมควรที่ภาพลามกจะถูกเผยแพร่ ที่สำคัญก็คือ ปรากฏการณ์นี้สะท้อนให้เห็นว่า พื้นที่สาธารณะเช่นสนามบินเป็นพื้นที่ที่แสดงออกถึงหน้าตาของคนไทย ความผิดพลาดดังกล่าวของการทำฯ จึงเป็นการทำลายภาพพจน์ของประเทศด้วย เรื่องเพศจึงเป็นเรื่องที่เต็มไปด้วยเงื่อนไขและธรรมเนียมปฏิบัติมากมาย มีทั้งที่เข้มงวดรัดกุม และมีทั้งที่ปล่อยปละละเลย อย่างไรก็ตาม การนำเสนอปรากฏการณ์นี้ของสื่อมวลชน มีทั้งในแบบที่ประชดประชัน และการดำเนินทางตรง เช่น

“เฮลั่น ดอนเมืองดูหนังโป๊ฟรีก่อนขึ้นเครื่องบิน”

เดลินิวส์ 16/8/42

“ทีวีการทำฯ ทำไทยขายหน้าแพร่ภาพลามกในดอนเมือง”

สยามรัฐ 16/8/42

สำหรับปรากฏการณ์อื่น ๆ ในปี 2542 นี้ พบว่า มีปรากฏการณ์ของการพูดคุยเรื่องเพศศึกษามากขึ้น หลังจากที่ไม่ค่อยมีการพูดถึงเรื่องนี้ในสื่อมวลชนเลยในปีที่ผ่านมา การที่สื่อพูดถึงเพศศึกษาเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับการเปิดให้บริการชอตไลน์ของกรมสุขภาพจิต ซึ่งพบว่า มีโทรศัพท์มาใช้บริการถึงวันละ 3 พันกว่าครั้ง เรื่องที่สอบถามมากที่สุดคือ ปัญหาทางเพศ และการดำเนินชีวิตของพวกเรักเพศเดียวกัน และความเชื่อผิด ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศ ดังที่ปรากฏในข่าวว่า “เรื่องเพศปัญหาฮิตชอตไลน์ (ข่าวสด 4/1/42)” และได้รับการพูดถึงอีกครั้งในช่วงปลายปี คือ “ชอตไลน์ 1667 ถามรักร่วมเพศมากที่สุด (ไทยโพสต์ 3/10/42)” ส่วนปรากฏการณ์อื่น ๆ นั้นมีการนำเสนอบ้างประปราย เช่น เหตุการณ์ของการถูกบังคับปล้นหลวงค้าประเวณี โดยเฉพาะถูกล่อลวงไปต่างประเทศ และมีผู้ช่วยเหลือส่งกลับมาได้ เช่น “หญิงไทยซ้ ‘นรก’ มาเลย์ - ช่วยพ้นช่องมาแล้วถวรงค์กลับยึดเข้าคุก ไทยรัฐ 2/11/42)” ตัวอย่างนี้ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนพยายามทำหน้าที่ให้ภาพของความโหดร้ายของการค้าประเวณีในต่างประเทศ เพื่อให้คนในสังคมไทยได้ตระหนักและช่วย

กันหาทางป้องกัน แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีสื่อมวลชนส่วนหนึ่งที่เน้นให้รายละเอียดของการถูกบังคับให้ขายบริการ จำนวนครั้ง ประเภทของผู้ซื้อบริการ และการถูกทำร้ายทางร่างกาย ซึ่งให้น้ำหนักของเนื้อหาไปที่รูปแบบของการให้บริการ มากกว่ากระบวนการของการล่อลวง ชาวในลักษณะนี้จึงสร้างความน่าตื่นกลัวให้แก่สังคมได้ แต่อาจจะยังไม่สามารถนำไปสู่การถกเถียงหารากเหง้าของปัญหาได้อย่างจริงจังนัก

นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่สะท้อนค่านิยมของเพศสภาพ คือ การออกข้อบังคับเรื่องการแต่งกายของเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงเพื่อป้องกันเรื่องการสร้างควมดึงดูดทางเพศเนื่องจากเป็นวิชาชีพที่ต้องมีเครื่องแบบเป็นกรอบกำหนดและเป็นวิชาชีพที่มีผู้ชายเป็นจำนวนมากว่า “ห้ามตร.หญิง แต่งโป๊โชว์อิม - สั่งห้ามแต่งตัวโป๊ กำชับเรื่องแต่งหน้าทาปาก โกรกผม ดัดก๊ีบ ผูกโบ ผู้ใดฝ่าฝืน รักสวยรักงามเกินเหตุ โคนพิจารณาทัณฑ์...(ไทยรัฐ 8/12/42) ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงการควบคุมเรื่องเพศสรีระของผู้หญิงผ่านทางกฎเกณฑ์เงื่อนไขของเครื่องแบบและวิชาชีพ ซึ่งเป็นสภาพที่ดำรงอยู่ในสังคมไทย ไม่ว่าจะเครื่องแบบทางวิชาชีพ หรือเครื่องแบบของนักเรียนนักศึกษา เครื่องแบบจึงเป็นเสมือนกรอบที่มีรหัสของอำนาจ กฎระเบียบ แฝงไว้ หรือเป็นตัวแทนของอำนาจ โดยที่ไม่ต้องมีการประกาศกฎระเบียบตรง ๆ ก็ได้

4) ปรากฏการณ์เรื่องเพศในปี 2543 ประเด็นที่สื่อมวลชนนำเสนอ สามารถสรุปและจัดอันดับได้ ดังนี้

- |          |  |
|----------|--|
| อันดับ 1 | ประเด็นความรุนแรงทางเพศ                                      |
| อันดับ 2 | ประเด็นเพศสรีระ ความงาม และอนาถาเพศ                          |
| อันดับ 3 | ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก และพฤติกรรมที่สืบเนื่อง          |
| อันดับ 4 | ประเด็นค่านิยมเพศสภาพ  |
| อันดับ 5 | ประเด็นรักเพศเดียวกัน  |
| อันดับ 6 | ประเด็นสื่อลามกและสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม |

เช่นเดียวกับปรากฏการณ์ของปี 2540-2542 ที่ได้นำเสนอมาแล้ว นั่นคือ ปรากฏการณ์เรื่องความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะการข่มขืน ยังได้รับการนำเสนอหรือถูกพูดถึงจากสื่อมวลชนในปริมาณสูงสุด และในรูปแบบหรือโครงเรื่องของการนำเสนอแบบเดิม ๆ คือ มีการเน้นย้ำที่รายละเอียดเหตุการณ์ ภูมิหลังของผู้หญิงที่ถูกกระทำ โดยเฉพาะเป็นภูมิหลังที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมทางเพศ และใช้คำที่แสดงความโหดร้ายของผู้กระทำ ในปี 2543 นี้ มีปรากฏการณ์ที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายกระทำ ความรุนแรงเพราะไม่สามารถอดกลั้นจากการถูกฝ่ายชายกระทำความรุนแรงในครอบครัวมา

ตลอดได้ แต่การนำเสนอเหตุการณ์ของสื่อมวลชน มักเน้นไปที่ความผิดของผู้หญิง โดยที่ไม่ได้กล่าวถึงปัญหาในครอบครัวที่มีมาก่อนหน้านี้มากนัก เช่น

“เมียแก่ถูกหยาม ยิงหัวเด็ก ทิ้งไปมีเมียเอ๊าะ - สาวใหญ่พนักงานขายเครื่องสำอางค์แค้นใจหัวหนุ่มคราวลูก หนีคำครหาว่ามีเมียแก่ ทิ้งรังรักไปจัดพิธีแต่งงานกับสาวรุ่น จึงบุกเข้ายิงกลางเสกหน้า...”  
ไทยรัฐ 5/2/43

“เมียสุดทนแฉ่ง ฆ่าตัวขัดส้วม - เมียสุดแค้น โคนหัวเลี้ยงด้วยลำแข้ง ปลูกวิญญาณโหดรัดคอผัวจนสิ้นใจ แล้วหวังปกปิดความผิด...”

ไทยรัฐ 15/2/43

นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศที่สะท้อนความผิดปกติในเรื่องเพศของผู้กระทำ เช่น “หมอลิ้นวิปริตลือกจิมคนไข้ - หมอโรคจิตก่อคดีโหดวางยาคนไข้สาวข่มขืนยับ เจาะลิ้นให้เป็นรู ก่อนคล้องกุญแจป้องกันไม่ให้ชายอื่นมาเจาะนาแปลงน้อยเพราะคิดใจในรสสาวท...”

(ไทยรัฐ 25/2/43) ถึงแม้ว่าเหตุการณ์นี้จะถูกนำเสนอเพื่อชี้ให้เห็นความผิดปกติทางเพศของผู้กระทำ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าการใช้ภาษาและคำเรียกชื่อเพศสรีระของผู้หญิงนั้น สะท้อนถึงเจตนาแฝงที่ต้องการนำเสนอเรื่องนี้ให้มีอารมณ์ทางเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง

ปรากฏการณ์ที่ถูกนำเสนอในลำดับที่สอง คือ ประเด็นเรื่องเพศสรีระ และความงาม ซึ่งในปีนี้มีเหตุการณ์ที่ดารา หรือผู้มีชื่อเสียงออกมาถ่ายแบบในนิตยสารในลักษณะที่เน้นสัดส่วนเรือนร่างเป็นจำนวนที่เห็นได้ชัด โดยที่หนังสือพิมพ์มักนิยมเอาภาพและข่าวแจกจากนิตยสารหรือโฆษณาที่มีการนำเสนอภาพเหล่านั้นมาผลิตซ้ำในหนังสือพิมพ์ของตน พร้อมด้วยการเขียนคำบรรยายที่มีนัยของการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ เช่น

“ซูซ่า.....อวบอัมรับคันปี - เห็น.....โชว์ความอวบอัมในนิตยสาร....แล้ว บรรยากาศกระปรี้กระเปร่า สาวลูกทุ่งแท้ ๆ แต่ส่วนสัดส่วนขนาดสารพัดสตรีเพศ...”

ไทยรัฐ 2/1/43

รวมทั้งข่าวการประกวดความงาม ที่สื่อนำเสนอในลักษณะของการเน้นที่สรีระบางจุดของผู้หญิง เช่น “สาวอัมปากน้ำ คว้ามิสเซ็กซี - ผู้เข้าประกวดสวมชุดบิกินีโชว์สัดส่วนอวบอัมระร่ำร่ามหนุ่มน้อยหนูใหญ่เกาะเวทีห้องดูตาไม่กระพริบ...(ไทยรัฐ 27/4/43)”

ปรากฏการณ์ที่นำเสนอถัดมาในอันดับที่สาม คือ ประเด็นของความสัมพันธ์ ความรัก และพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ทางเพศนี้ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่พ้นเรื่องการจับคู่และพฤติกรรมของดารา การแต่งงานและการตั้งครรภ์ของดารา แต่ในปีนี้มีเหตุการณ์ที่สื่อจับจ้องไปที่พฤติกรรม

ความสัมพันธ์ของผู้มีบทบาทสำคัญทางการเมือง คือ นายกรัฐมนตรี (ในสมัยนั้น) เพื่อพิสูจน์ว่า ข่าวลือเรื่องความสัมพันธ์กับผู้หญิงคนอื่นนั้นเป็นจริงหรือไม่ อันสะท้อนให้เห็นว่าเรื่องของความสัมพันธ์หญิงชายนั้น สามารถเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกความสนใจจากสาธารณะได้ทั้งนั้น โดยเฉพาะหากคู่สัมพันธ์นั้นเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง และมีพฤติกรรมที่ค่อนข้างปกปิดหรือไม่ต้องการให้เป็นเรื่องของสาธารณะ เช่น

“ชวนตีบทแตก สวิทท์กัศิพร - พากันเดินขึ้นกชมไม้ในสวนหลังบ้าน คุยกันหนุงหนิง เผยไม่สนคิมการบินไทย...”

ไทยรัฐ 17/4/43

ปรากฏการณ์ที่น่าเสนอมากเป็นอันดับที่ 4 สำหรับปีนี้ ค่อนข้างเปลี่ยนแปลงไปจากทุก ๆ ปีที่ผ่านมา คือมีประเด็นของกำนิยมเพศสภาพในสังคมไทยมากขึ้น อันอาจจะสืบเนื่องมาจากความสนใจของสาธารณะในเรื่องของบทบาทและสิทธิสตรีมากขึ้น ความเคลื่อนไหวจัดตั้งหลักสูตรปริญญาโทสตรีศึกษา ทั้งที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำให้มีกิจกรรมการเสวนา และการนำเสนอผลงานทางวิชาการที่เกี่ยวกับผู้หญิงมากขึ้น และที่สำคัญคือ มีการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งในปีนี้ได้มีการณรงค์ให้มีสัดส่วนของผู้หญิงเข้าไปในวุฒิสภามากขึ้น รวมทั้งมีจำนวนผู้หญิงลงสมัครมากกว่าทุกครั้งด้วย อย่างไรก็ตาม การนำเสนอข่าวบางชิ้นสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติเรื่องเพศสภาพอย่างมีอคติของสื่อมวลชนบางฉบับ เช่นตัวอย่างที่น่าเสนอนี้เป็นข่าวจากวุฒิสภาที่ประธานสภาถั่วแระนางสาวหญิงหลายเรื่องด้วยกัน แต่สื่อกลับเลือกที่จะชูประเด็นของการเดือนสาว หญิงที่มีสามีเป็นรัฐมนตรีให้รู้จักการวางตัว อันพิสูจน์ให้เห็นว่า สื่อมวลชนเป็นกลไกที่เปลี่ยนแปลงยากสำหรับเรื่องความเข้าใจในเพศสภาพ เช่น

“เขียนำยาพั้วรวมด. เมียสาว! - ประธานสภาเดือนสาว.เมียรัฐมนตรีให้ระวังตัว เพราะถูกสังคมจับตา...”

ไทยรัฐ 7/3/43

นอกจากนี้ ยังมีการนำเสนอปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรผู้หญิงที่ร้องถึงเรื่องสื่อรณรงค์เลือกตั้งที่มีเนื้อหาตอกย้ำอคติทางเพศ การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีที่ปรากฏในสื่อครั้งนี้ นับเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเพราะก่อนหน้านี้ การเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีเหล่านี้ไม่ค่อยถูกพูดถึงโดยสื่อมวลชนมากนัก ยกเว้นไปปรากฏในหน้าผู้หญิงของหนังสือพิมพ์เท่านั้น จึงปรากฏการณ์ครั้งนี้ได้นำไปสู่การพูดถึงองค์กรสตรีในพื้นที่สื่อมากขึ้นเรื่อย ๆ ในปีต่อ ๆ ไป ถึงแม้ว่าในปีแรก ๆ นี้สื่อมวลชนส่วนหนึ่งยังพูดถึงองค์กรสตรีในลักษณะที่แอบแฝงอคติอยู่บ้าง เช่น

“มุ้งเมียหลวงกรีด หนึ่งกต. ใช้คาราหมื่นหญิง - องค์กรเครือข่ายผู้หญิงกับรัฐธรรมนูญ  
ออกโรงประท้วงคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ทำสื่อโฆษณาณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิ  
เลือกตั้ง โดยใช้คาราและบทบาทจากละคร ‘เมียหลวง’ กรีดลั่นรับไม่ได้เอาผู้ชายบุคลิก  
หลายเมียมาเป็นสื่อ”

ไทยรัฐ 15/1/43

สำหรับประเด็นที่ 5 ที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้น ได้แก่ ประเด็นของความรักเพศเดียวกัน ซึ่งมี  
ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศ การทำร้ายร่างกายกันเพราะความหึงหวง ไปจนถึง  
เหตุการณ์ที่เรียกเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมได้ในระดับหนึ่ง คือ การประกาศจัดงานสมรส  
ระหว่างหญิงกับหญิง ของอดีตนางแบบที่มีชื่อเสียง “ซ็อกคนบังเทิง .... แต่งสาวหล่อไฮโซ สวม  
แหวนเพชรเม็ดงาม 3 กะรัตเป็นสินสอด...(ไทยรัฐ 11/2/43)” ดูเหมือนว่าข่าวงานสมรสของหญิงรัก  
หญิงที่ยกตัวอย่างมานี้ไม่ได้ถูกรายงานด้วยภาษาที่มีอคติหรืออคติภาพเหมารวมของคนรักเพศ  
เดียวกันมากนัก เมื่อเทียบกับวิธีการนำเสนอข่าวของคนรักเพศเดียวกันที่กระทำความรุนแรง ทั้งนี้  
อาจเป็นเพราะความมีชื่อเสียงและฐานะของคู่รักดังกล่าว รวมทั้งเมื่อเป็นเรื่องของความสัมพันธ์ที่  
เข้าสู่ระบบคือ การแต่งงาน ก็อาจเป็นสิ่งที่สังคมพอจะยอมรับได้

ปรากฏการณ์ลำดับที่ 6 คือ ประเด็นสื่อลามก และสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่ไม่  
เหมาะสม ซึ่งถูกหยาบคายเป็นประเด็นของการนำเสนอเนื่องจากมีกรณีของผู้กระทำผิดทางเพศที่เป็น  
ชาวชนเกิดขึ้น สื่อมวลชนประกอบสร้างเรื่องสื่อลามกที่มีอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ ว่าเป็นต้นเหตุของ  
การกระทำผิดทางเพศโดยเฉพาะกับเด็กและเยาวชน เช่น

“เปิดผลวิจัยอาชญากรเด็ก “หนังโป๊-การ์ตูน” ต้นเหตุบาปบริสุทธิ์ - ปังจ๊อที่น่าห่วงอีก  
ประการหนึ่งซึ่งมีสิทธิปลูกฝังให้เด็กกลายเป็น ไอ้หื่นกาม จิตวิถดาร์ ก็คือ สิ่งชั่วยุคามารมณ  
สารพัดรูปแบบ มีตั้งแต่การ์ตูนโป๊ที่หาซื้อได้ตามแผงหนังสือทั่วไปในราคาเล่มละไม่กี่บาท  
หนังสือโป๊เกรดต่ำที่มีภาพและเนื้อหาพาให้ศีลธรรมเสื่อมทราม หนังสือโป๊เกรดสูงที่มีภาพ  
นู้ดซึ่งอ้างกันว่าเป็นงานศิลป์...”  
เดลินิวส์ 5/2/43

“เด็กอายุ 12 ข่มขืน เด็ก 4 ขวบ - ...สารภาพแอบเห็นของลับเลยกลัดมันอยากแสดงบทรัก  
เหมือนหนังวีดีโอลามกของพี่ชาย”

เดลินิวส์ 23/9/43

นอกจากนั้นสื่อมวลชนพยายามจะนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาวาดังต้องเป็นเรื่องของ  
ผู้ปกครองที่ต้องดูแลเอาใจใส่มากขึ้น และรัฐต้องเข้ามากำกับดูแล ควบคุมสื่อลามกให้เข้มงวดมาก



ขึ้น สื่อมวลชนจึงมักสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการแสดงจุดยืนของข่าว เช่น

“คู่มือลามก พี่ชาย 14 ข่มขืนน้อง - ...ส่วน ร.ต.ท.สมหมาย ร้อยเวรเจ้าของคดีกล่าวว่า ชนวนเหตุนอกจากจะมาจากสื่อลามกที่ยั่วยุกามารมณ์ของเด็กแล้ว ยังเกิดจากปัญหาครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น และไร้การเหลียวแลจากผู้ปกครอง ดังนั้น ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานในวัยเด็กหรืออย่างเข้าวัยรุ่นควรจะดูแลให้ใกล้ชิด เพราะเด็กวัยนี้อารมณ์อ่อนไหวง่ายและไม่ควรปล่อยให้อยู่เพียงลำพัง” ไทยรัฐ 30/8/43

นอกจากสื่อมวลชนจะมีรูปแบบการนำเสนอประเด็นสื่อลามกและเยาวชน สื่อมวลชนยังใช้ภาษาที่โลดโผน สร้างจินตนาการ และมีนัยยะในแง่ลบในการประกอบสร้างความจริง ทำให้เรื่องสื่อลามกเป็นเรื่องของการดำเนิน เป็นการว่ากล่าวจากสื่อ มากกว่าจะเป็นการอภิปรายถึงปัญหาอย่างแท้จริง เช่น

“สื่อลามกขุมทรัพย์คนมีสี อมตะสาวกาลีเงินกูยแจลือกกฏหมาย - ...เพียงแค่พิมพ์คำว่า “Sex” เข้าไปเท่านั้น ตัวอย่างเว็บอุบาทว์ก็จะไหลออกมาให้ลโฉมทันที... ..ปัจจุบันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตบางกลุ่มถึงขั้นเมล์ข้อความลามกอกปรตตอบโต้กัน ไปมาเป็นที่มั่นสในอารมณ์ยิ่งนัก...”

เคลนิวิสต์ 22/8/43

5) ปราบปรามเรื่องเพศในสื่อมวลชน ปี 2544 สามารถจัดลำดับตามความถี่ของการนำเสนอ ได้ดังนี้

- |          |  |
|----------|--|
| อันดับ 1 | ประเด็นความรุนแรงทางเพศ  |
| อันดับ 2 | ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก และพฤติกรรมที่สืบเนื่อง            |
| อันดับ 3 | ประเด็นปัญหาเรื่องเพศในวัยรุ่น                                 |
| อันดับ 4 | ประเด็นเพศสรีระ ความงาม อนามัยเพศ                              |
| อันดับ 5 | ประเด็นกลุ่มรักเพศเดียวกัน                                     |
| อันดับ 6 | ประเด็นอื่น ๆ เช่น การค้าประเวณี สื่อลามก ค่านิยมเรื่องเพศสภาพ |

ปรากฏการณ์เรื่องเพศในปี 2544 นี้ เริ่มต้นด้วยประเด็นของความรุนแรงทางเพศเช่นเดิม และเหตุการณ์เข้าข่มขืนยังคงเป็นประเด็นหลักของปรากฏการณ์นี้ เฉพาะอย่างยิ่งมีปรากฏการณ์ของ

การข่มขืนผู้พิการอยู่หลายเหตุการณ์ด้วยกัน อันสะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจที่กระทำกับผู้ที่ไม่สามารถต่อสู้ป้องกันตัวเองได้ ร่องลงมาคือเหตุการณ์ของการฆ่าหรือทำร้ายร่างกายเพราะหึงหวงและเพราะหลงรัก ซึ่งล้วนแต่เป็นความรุนแรงที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์และความต้องการทางเพศ นอกจากนี้ในปี 2544 ยังมีประเด็นความรุนแรงทางเพศที่เชื่อมโยงกับประเด็นของการค้าประเวณี ในลักษณะของการข่มขืนเด็กผู้หญิงเพื่อบังคับข่มขูให้ค้าประเวณี เช่น

“ปลัดทวนพินิจอุบายบาล บังคับขอความรัก - ฝ่ายหญิงไม่เล่นด้วย เลี้ยวรถเข้าบังกะโล ดร. จูโจมตะครุบ...”

ไทยรัฐ 19/1/44

“หมอมันรักคุณ ฆ่าในรพ. ยิงดับคู่หมอสาว - หมอมันมึนร้อนใหญ่พลาดหวังแพทย์หญิง รุนน้องสะบัดรัก อุตส่าห์เฝ้าตามหวังปลุกคืนรักนานแรมปี... รั้วบ้านคั่งแล้วจ่อข่มขืนตาม”

ไทยรัฐ 1/3/44

“ตาบอดก็ไม่วั้น ไอ้บ้านกามขี้สังเวียดัดมหา - หม่อมอุบาทว์ขนาดหมอนวดหญิงวัยชรา ตาบอดทั้งสองข้างยังไม่วั้น พาเข้าข้างทาง ชูหากขัดขืนจะฆ่าทิ้ง...”

ไทยรัฐ 3/2/44

เหตุการณ์ข่มขืนและพยายามข่มขืนที่เป็นข่าวดังในสังคมไทย จนมีผลทำให้องค์กรสตรีหลายองค์กรต้องเข้ามาช่วยเหลือ และผลักดันให้มีการดำเนินคดีอย่างเร่งด่วนและเป็นธรรม คือ เหตุการณ์คนขับรถเมย์ทำร้ายร่างกายและพยายามข่มขืนนักศึกษา เมื่อไม่สำเร็จจึงสร้างสถานการณ์ว่า นักศึกษาคนนี้ต้องการเรียกร้องเงินค่าเลี้ยงดูในฐานะภรรยาของของตน และอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นปลายปี 2544 คือ การข่มขืนบนรถไฟ โดยพนักงานรถไฟเป็นผู้กระทำ ซึ่งเมื่อฝ่ายผู้หญิงที่ถูกกระทำไปแจ้งความที่สถานีตำรวจกลับถูกปฏิเสธไม่รับแจ้ง เพราะเห็นว่าเรื่องข่มขืนเป็นเรื่องของกันสองคน พิสูจน์ไม่ได้ และไม่ต้องการทำให้เป็นคดี เหตุการณ์ทั้งสองนี้ได้ถูกหยิบยกจากองค์กรสตรีให้เป็นตัวอย่างของความรุนแรงทางเพศที่ผู้หญิงถูกกระทำจากโครงสร้างของสังคม ทั้งจากการใช้อำนาจของผู้ชาย จากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐที่ไม่ดูแลรับผิดชอบ และจากสื่อมวลชนที่นำเสนอเหตุการณ์เหล่านี้จนส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้หญิงด้วยการบรรยายละเอียดของเหตุการณ์และการบรรยายเหตุการณ์ที่ผู้หญิงถูกกระทำ จนคนส่วนใหญ่รู้ว่าผู้หญิงที่ถูกกระทำนี้เป็นใคร เช่น

“โซเฟอร์ชาตานปล้ำทำร้ายนศ. หลงขึ้นรถเปล่าไม่มีคน ล็อกประตูดับไฟกะเชือด - สาวเหยื่อโหดชื่อ...อายุ 21 ปี นักศึกษาปี 3 มหาวิทยาลัย...”

ไทยรัฐ 27/2/2544

“คนรถไฟข่มขืนสาวปริญญาโท ขยี้ก้นนอนสายใต้ - ว่าที่ร.ต.หญิงดิกรีย์ปริญญาโท ถูกพนักงานรถไฟบุกบีบบข่มขืนคาถุนอน...ดวงช่วยไม่เลิกเอาเรื่องไปฟ้องผู้ว่าการรถไฟ กลับไม่ใส่ใจเรื่องเสียหาย เผยชีวิตสุดซ้ำหลังถูกขยี้...”

ไทยรัฐ 10/10/2544

ปรากฏการณ์ความรุนแรงทางเพศที่โหดงที่สุดของปี 2544 และมีผลต่อเนื่องมาจนถึงปี 2545 คือ การล่วงละเมิดทางเพศและการซื้อประเวณีเด็กหญิงอายุต่ำกว่า 18 ปี ของอดีตสมาชิกวุฒิสภา เหตุการณ์นี้สะท้อนให้เห็นทัศนคติอันหลากหลายของสังคมที่มีต่อกรณีการซื้อประเวณีเสียส่วนหนึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องปกติของผู้ชาย (สูงอายุ) ที่จะต้องมีการแสวงหาความเพลิดเพลินใจทางเพศ เสียอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าเด็กนักเรียนหญิงทั้ง 4 คนที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศนี้ เต็มใจขายประเวณี จึงไม่สมควรได้รับความช่วยเหลือเห็นใจ และเสียอีกส่วนหนึ่งเห็นว่ากรณีนี้สะท้อนการใช้อำนาจและความรุนแรงทางเพศของผู้ที่มีสถานะเหนือกว่าต่อเด็กผู้หญิงที่ด้อยกว่า เมื่อเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ถูกเริ่มนำเสนอ สื่อมวลชนมีท่าทีประณามเด็กผู้หญิงที่ค้าประเวณี ด้วยการใช้สมญานามเรียกเด็กผู้หญิงว่า “แม่เล้าจิว” “เหยื่อวัยละอ่อน” และเรียกฝ่ายผู้ชายว่า “ป้า” อันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของสื่อที่มีต่อเรื่องของความรุนแรงทางเพศว่ายังคงมองในมิติเดิม ๆ ที่ไม่มีความซับซ้อน ทั้ง ๆ ที่เรื่องของความรุนแรงทางเพศนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม ทั้งรูปแบบของการกดขี่ต่าง ๆ

“4 นร.หญิงแจ้งจับวุฒิสกัถ ล่อตวงบำเรอกาม - แฉพฤติกรรมแม่หัววู เปิดห้องโรงแรม ม่านรูดทยอยเรียกเหยื่อเข้าไปสังเวยกามทีละคน...”

ไทยรัฐ 20/1/2544

ปรากฏการณ์ที่ได้รับการนำเสนอเป็นอันดับ 2 คือ ประเด็นของความสัมพันธ์ ความรัก ซึ่งในปีนี้ยังเป็นเรื่องการหมั้นหมายและการแต่งงานของดารา โดยที่สื่อนำเสนอแบบมุ่งเน้นรายละเอียดของพิธีการแต่งงาน ความยิ่งใหญ่ และมูลค่าของสินสอดและงานเลี้ยง นอกจากนี้ หลังจากครองคู่กันไปแล้วสักพักหนึ่ง สื่อมวลชนก็จะเริ่มขุ้ยแคะเรื่องความสัมพันธ์และพฤติกรรมทางเพศของดารานางานั้น เช่น การที่ดาราสาวคลอดบุตรหลังจากแต่งงานเพียงไม่กี่เดือน ก็นำไปสู่การพาดหัวข่าวในเชิงของการตั้งข้อสงสัย เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่ได้รับการนำเสนออย่างเด่นชัดขึ้นมาสำหรับปีนี้ คือ ปรากฏการณ์เรื่องเพศในวัยรุ่น ซึ่งมีทิศทางการนำเสนอในทำนองของการตำหนิความประพฤติทางเพศที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น และชี้ให้เห็นว่าวัยรุ่นเป็นตัวแทนปัญหาของความเสื่อมเสียทางศีลธรรมในสังคม เหตุการณ์เพศ

ในวัยรุ่นนี้ได้รับการนำเสนอควบคู่ไปกับการเปิดตัวหนังสือของนักเขียนชื่อดัง คือ “นักเรียนเรท R นักศึกษาเรท X” ของสมประสงค์ พระสุจันทร์ทิพย์ และ “เด็กพันธุ์ใหม่...วัย X คลิก ชีวิตวัยรุ่นยุคปี 2000” ของอรสม สุทธิสาคร เฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลจากการศึกษาของสมประสงค์ได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่สื่อมวลชนนำไปผลิตซ้ำและถ่ายทอดในลักษณะที่เน้นให้เห็นพฤติกรรมทางเพศในแบบแผนที่ผิดปกติของวัยรุ่น (โดยอ้างอิงข้อมูลจากงานวิจัย) รวมทั้งในแง่มุมมองของการระบอบสาเหตุของปัญหาเพศวัยรุ่นมาจากค่านิยมตะวันตก ยาเสพติด และสื่อลามก โดยที่ไม่มีเหตุการณ์ใดที่สื่อมวลชนจะชี้ให้เห็นปัญหาที่ลึกซึ้งกว่านั้น คือความสัมพันธ์เชิงอำนาจในโครงสร้างสังคมไทยที่นำไปสู่ปัญหาทางเพศของวัยรุ่น การนำเสนอเหตุการณ์นี้มีรูปแบบและการใช้ภาษาที่เน้นพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมและในลักษณะของการประณามวัยรุ่น ดังนี้

“ระวังสวิงขึ้นมาแรงในแก๊งปาร์ตี้ฯ - ฮิตสุดหลังพี่ยางนอ้มเปรี่ก็จับกลุ่มมีเพศสัมพันธ์กันอย่างเมามัน...ชี้พฤติกรรมแลกเปลี่ยนมั่วเซ็กซ์กำลังกลายเป็นแฟชั่นใหม่ของเด็กรุ่นใหม่ที่มาแรงสุด ๆ ในพ.ศ.นี้...”

ผู้จัดการรายวัน 28/5/2544

“นักเรียน-นักศึกษา สิ้นค้ายอดฮิต - ผลพวงจากรสนิยมทางเพศในระยะหลังที่เน้นความอ่อนวัยมากขึ้นเป็นลำดับ ส่งผลให้นักเรียนนักศึกษากลายเป็นสินค้าที่มีค่าและมีราคาขึ้นมากในทันที...มีเด็กเป็นจำนวนมากเดินสู่เส้นทางของการขายตัวเพียงเพราะออกหัก...”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ 29/5/2544

“นักเรียน?เรทR นักศึกษาเรท X - ...กลุ่มวัยรุ่นดังกล่าวนี้พร้อมจะมีเพศสัมพันธ์กับชายคนแรกหลังจากที่พวกเขาเพิ่งจะรู้จักคำว่า “รอบเดือน” เพียงไม่กี่สัปดาห์...”

ไทยรัฐ 19/7/2544

“รักร้อนๆ ในรั้วโรงเรียนเด็กพันธุ์ใหม่...วัย X - รดจอดอยู่เฉย ๆ ทำไมมันขยับขึ้น ๆ ลง ๆ ได้ พอมองเข้าไปก็อ้อ เขาเรียกกันว่ารถสวาท...”

ไทยรัฐ 29/5/2544

จะเห็นได้ว่าประเด็นข่าวเกี่ยวกับเพศในวัยรุ่น มักถูกนำเสนอจากกรอบของการสร้างเส้นแบ่งความเป็น ผู้หญิงดี/ผู้หญิงไม่ดี ซึ่งพฤติกรรมในเรื่องเพศของวัยรุ่นย่อมตกอยู่ในซีกของผู้หญิง

ไม่ได้อย่างแน่นอน เมื่อเป็นเช่นนี้ การเลือกใช้คำและเลือกประเด็นของงานวิจัยมาสนับสนุนการรายงานข่าว จึงเป็น ไปภายใต้กรอบหรือรหัสของความหมายที่กำหนดไว้แล้ว

ปรากฏการณ์อันดับที่ 4 คือ เรื่องของเพศสรีระ ความงาม อนามัยเพศ ซึ่งในปีนี้ ยังมีเหตุการณ์ของการประกวดและการเสริมเน้นเพศสรีระของผู้เข้าประกวดเหมือนเช่นในปีก่อนๆ นอกจากนี้ยังมีเหตุการณ์ของการค้นพบงานวิจัยที่เชื่อกันว่าสามารถเพิ่มประสิทธิภาพทางเพศ และช่วยชะลอความแก่ได้

“ชื่อฮามก.ค้นพบฮอร์โมนชะลอความแก่ - ทำให้มนุษย์มีอายุยืนยาวถึง 100 ปี แม้แต่เรื่องบนเตียงก็สามารถทำให้กลับมาเด็กคึกคักปั้งปั้งมีชีวิตชีวาได้อย่างประหลาด...”

ไทยรัฐ 18/1/2544

จากประเด็นอนามัยเพศข้างต้นพบว่าสื่อมวลชนพยายามประกอบสร้างและติดตั้งชุดความจริงว่าเรื่องอนามัยเพศว่าเป็นเรื่องเพศสัมพันธ์แต่เพียงมิติเดียวเท่านั้น และเป็นมิติที่สำคัญเหนือสิ่งอื่นใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ชาย ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงอนามัยเพศควรเป็นเรื่องของคนทุกกลุ่ม ผู้หญิง ผู้ชาย กลุ่มคนรักเพศเดียวกัน และ กลุ่มอื่น ๆ อีกตัวอย่างหนึ่งข้างล่างนี้ยืนยันว่าเรื่องของเพศถูกสร้างควมหมายในแง่ของเพศสรีระ และเพศที่เป็นไปเพื่อกามารมณ์เป็นหลัก เช่น

“ตะลึง !! ภาวะเซ็กซ์คน ไทยวิกฤตพบผู้ชายอับปางทางเพศมากที่สุด”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ 9/7/44

นอกจากนั้นยังมีการนำเสนอประเด็นของเพศเสรี และประเด็นของคนรักเพศเดียวกัน โดยสื่อมวลชนมองว่าเป็นค่านิยมที่เป็นลบ เนื่องจากสังคมไทยกำหนดและตีกรอบให้ผู้หญิงมองเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม ต้องมีบทบาทเป็นผู้ตาม การมีเสรีภาพทางเพศของผู้หญิงไทยเป็นสิ่งที่ควรได้รับการประณามเนื่องจากผิดกับขนบเดิมของความเป็นผู้หญิงไทยที่ดี การประกอบสร้างของสื่อมวลชนเกี่ยวกับประเด็นนี้จึงเต็มไปด้วยภาษาที่แสดงนัยยะในแง่ลบ เป็นภาษาของการประณามมองว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ไม่ดีเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทย เช่น

“เซ็กซ์ฟอรั่ม” แฉสังคมไทยเข้าสู่ยุคใหม่ “หญิงเป็นชาย” - ...เผยข้อมูลหญิงยุคใหม่เป็นถึงคาราออกล่าผู้ชายมีระดับก่อน “ฟันแล้วทิ้ง”

กรุงเทพธุรกิจ 25/8/44

ข่าวข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างที่ชี้ให้เห็นว่า การพูดถึงเสรีภาพทางเพศของผู้หญิงมักตกย้ำความผิดปกติทางเพศวิถีของผู้หญิงคนนั้นไปพร้อมกันด้วย ทั้งนี้ เพื่อทำให้น้ำหนักของการกล่าว

โทษพฤติกรรมแบบเพศเสรีของผู้หญิงเป็นสิ่งผิดมากขึ้น รวมทั้งยังเป็นการเพิ่มตึกrixของคำว่า “เพศเสรี” ให้ดูเหมือนว่าจะครบทุกประเภทก็ว่าได้ เช่นตัวอย่างข้างต่อไปนี่

“วัยผู้หญิงมองชายเป็นดอกไม้ริมทาง ฟันสุมใจแล้วก็ทิ้ง”

ไทยรัฐ 25/8/44

สำหรับปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่สื่อมวลชนพูดถึงในปี 2544 นี้ ได้แก่ ประเด็นการค้าประเวณี สื่อลามก และค่านิยมเพศสภาพที่มีต่อการกำหนดบทบาทและสถานะของผู้หญิง ในเรื่องของสื่อลามก มีปรากฏการณ์ที่พูดถึงอันตรายเป็นอันเตอร์เน็ตที่น่าเสนาสภาพและเนื้อหาลามก รวมทั้งการก่ออาชญากรรมบนอินเทอร์เนตที่นำไปสู่การกระทำความรุนแรงทางร่างกายและการข่มขืน เช่น “เซ็กซี่ไทยยุคดอทคอม คลิ๊กเดียวก็เสียวได้ (ผู้จัดการรายสัปดาห์ 29/5/2544)” ส่วนประเด็นเรื่องค่านิยมเพศสภาพนั้น ปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนนำเสนออย่างเข้มข้น คือ การบวชสามเณรีของ รศ.ดร.ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ซึ่งสื่อได้นำเสนอความคิดเห็นของฝ่ายที่คัดค้านไม่เห็นด้วยเป็นสัดส่วนที่มากกว่าฝ่ายที่สนับสนุน โดยเหตุผลของฝ่ายที่คัดค้านซึ่งอ้างเรื่องขัดพระธรรมวินัยและความไม่เหมาะสมที่ผู้หญิงจะบวชนั้น เป็นเหตุผลที่สะท้อนถึงอคติทางเพศที่ฝังตัวอยู่ในโครงสร้างสังคมไทย และปิดกั้นโอกาสของผู้หญิง โดยการทำให้เรื่องของเพศสรีระกลายเป็นเงื่อนไขอันชอบธรรมในการปิดโอกาสของผู้หญิง เช่น “...ถ้าถามว่ามีภิกษุณีจะมีผลกระทบอย่างไร ก็ขอตอบว่ามีหลายเรื่อง เช่นในเรื่องการนุ่งห่ม ต้องเหมือนพระอย่างแน่นอน โจนผม โจนคิ้ว มองดูแล้วแยกไม่ออก คนที่ไม่รู้ไม่เข้าใจ เห็นภิกษุณีหยอกล้อกับฆราวาสผู้หญิง ไม่เข้าใจก็ศรัทธาแตกได้เหมือนกัน... (สยามรัฐ 2/8/2544)” จะเห็นได้ว่าข้ออ้างเรื่องเพศสรีระที่แตกต่างกันระหว่างหญิงและชาย ได้ถูกนำมาใช้เป็นหนึ่งในเหตุผลหลักของการคัดค้าน ในขณะที่ทางฝ่ายสนับสนุนมักจะอ้างถึงหลักธรรมและพุทธประสงค์ของพระพุทธองค์ โดยที่ไม่หยิบยกเรื่องของเพศสรีระมาเป็นเงื่อนไขอุปสรรค

6) ปรากฏการณ์ของเรื่องเพศในปี 2545 จากการรวบรวมเหตุการณ์ที่น่าเสนอในสื่อมวลชน ตลอดปี 2545 สามารถจัดลำดับปรากฏการณ์ได้ ดังนี้

- |          |                             |
|----------|-----------------------------|
| อันดับ 1 | ประเด็นความรุนแรงทางเพศ     |
| อันดับ 2 | ประเด็นเพศสรีระ ความงาม     |
| อันดับ 3 | ประเด็นการค้าประเวณี        |
| อันดับ 4 | ประเด็นความสัมพันธ์ ความรัก |

- อันดับ 5      ประเด็นเพศศึกษา  
 อันดับ 6      ประเด็นค่านิยมเพศสภาพ  
 อันดับ 7      ประเด็นอื่นๆ เช่น สื่อลามก ปัญหาเพศในวัยรุ่น

ความรุนแรงทางเพศเป็นปรากฏการณ์ที่โดดเด่นและมีเหตุการณ์ที่กลายเป็นประเด็นโด่งดังและเกิดการท้าทายความคิดและทัศนคติของสาธารณะอย่างมากในปี 2545 นี้ ปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้ปรากฏการณ์ของความรุนแรงทางเพศเป็นเรื่องที่เด่นชัดขึ้น อาจมาจากกระแสความเคลื่อนไหวขององค์กรสตรี องค์กรสิทธิมนุษยชน และกลุ่มนักวิชาการ ที่พยายามทำให้เรื่องของความรุนแรงทางเพศ กลายเป็นประเด็นความรับผิดชอบของสาธารณะ และได้เริ่มรุกตรวจสอบสถาบันต่างๆ ที่มีส่วนสร้างความรุนแรงทางเพศ เช่น กระบวนการพิจารณาคดีของสถาบันยุติธรรม สถาบันสาธารณสุข สถาบันการศึกษา และสถาบันสื่อมวลชน ความเคลื่อนไหวในการจัดเวทีเสวนาเกี่ยวกับการยุติความรุนแรงทางเพศที่กระจายไปทั่วประเทศ จึงมีส่วนทำให้ปรากฏการณ์นี้เป็นที่สนใจและได้รับความสำคัญจากสื่อมวลชนมากขึ้น ประกอบกับมีเหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศที่เป็นเรื่องซึ่งผู้คนสนใจในจำนวนมากขึ้นกว่าปีก่อนๆ ทำให้ปรากฏการณ์นี้ค่อนข้างจะครอบครองเนื้อที่การบอกเล่าเรื่องเพศของสื่อมวลชน

นอกเหนือจากเหตุการณ์ข่มขืนซึ่งมีการนำเสนอในรูปแบบและโครงเรื่องเดิม ๆ แล้ว ปี 2545 นี้มีเหตุการณ์ของความรุนแรงในครอบครัว และความรุนแรงในชีวิตคู่ ที่เป็นกรณีใหญ่ ๆ อยู่หลายเหตุการณ์ เช่น เหตุการณ์อาจารย์นิต้าทำร้ายร่างกายภรรยาจนเสียชีวิตเพราะโทสะจริตและความหึงหวง เหตุการณ์นี้ได้สร้างกระแสวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมและองค์กรสตรีอย่างมาก เมื่อคำตัดสินคดีให้รอลงอาญาไว้ 3 ปี และให้บำเพ็ญประโยชน์สาธารณะเป็นเวลา 50 ชั่วโมง “คร.นิต้า รอดคุก โทสะฆ่าเมีย (มติชน 19/7/2545)” และ “องค์กรหญิงนัดถก คดีผัว-เมียฆ่ากัน จี้แก้บรรทัดฐาน (มติชน 21/7/2545)” การเคลื่อนไหวคัดค้านขององค์กรสตรีมุ่งไปที่ประเด็นของอคติทางเพศและมาตรฐานสองชั้นในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะทัศนคติของศาลที่มองว่าเรื่องความรุนแรงทางเพศเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องที่ฝ่ายชายกระทำลงไปเพราะความรัก

ปรากฏการณ์ของความรุนแรงในชีวิตคู่ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไม่น้อยอีกกรณีหนึ่งคือ เหตุการณ์ของ หมอฆ่าหมอ ที่แพทย์หญิงถูกฆ่าและเผาอำพรางศพโดยนายแพทย์คนรัก เหตุเพราะความหึงหวง “หมอหนุ่มสารภาพ หึงแค้น บีบคอฆ่าพญ. แม่เหยื่ออ่อนให้ศาลประหารชีวิต.. (มติชน 1/11/2545)” ในระหว่างกระบวนการสอบสวนคดีนั้น ประเด็นที่สื่อมวลชนนำเสนอได้ก่อให้เกิดความผิดพลาดและมีผลกระทบต่อกรณีอื่นจิตใจต่อครอบครัวของฝ่ายหญิงที่เสียชีวิต เช่น การระบุว่า

แพทย์หญิงทอง ซึ่งในที่สุดก็มีการแก้ข่าวว่าผลการพิสูจน์ของนิติเวชไม่พบว่าตั้งครรภ์ “ตำรวจย้าย-ปฏิบัติศพหญิงทอง แม่พ้อฆ่าเดิมลูก (ไทยรัฐ 3/11/2545)”

นอกจากนี้ยังมีประเด็นดังของเหตุการณ์การล้วงละเมิดและคุกคามทางเพศ ในกรณีของ “เหตุเกิดบนชั้น 28” มีการเปิดเผยเรื่องราวการถูกคุกคามทางเพศของนักข่าวหญิงคนหนึ่ง โดยนักการเมืองชื่อดัง ซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวคัดค้านของกลุ่มองค์กรสตรี กลุ่มสื่อสตรี และองค์กรวิชาชีพสื่อ ที่เรียกร้องให้นักการเมืองอาวุโสรายนี้ยอมรับ แต่ปรากฏว่ากลับมีการตอบโต้จากนักการเมืองผู้นี้ และการยื่นฟ้องหนังสือพิมพ์ต้นสังกัดของนักข่าวผู้นี้ “เสธหนันปฏิเสธกามชั้น 28 คุกคามเพศนักข่าว (ไทยรัฐ 19/9/2545)” และ “เกาะกระแสวิพากษ์นักการเมืองลวนลาม ‘ความจริงยอมกลบเกลื่อนมิได้’ (มติชน 21/9/2545)” เหตุการณ์การคุกคามทางเพศที่เกิดขึ้นก่อนหน้านี้ก็ถือว่าเป็นการสร้างกระแสความตื่นตัวของสังคมในเรื่องของความรุนแรงทางเพศได้ดี เช่น กรณีนักการเมืองหญิงวิจารณ์นักการเมืองชายว่ามีพฤติกรรมคุกคามทางเพศ และการเตรียมจัดทำคู่มือการปฏิบัติตนของข้าราชการหญิงเมื่อเผชิญกับการคุกคามทางเพศของเลขาธิการกพ.(คณะกรรมการ

ข้าราชการพลเรือน) ซึ่งทั้งสองปรากฏการณ์นี้ได้ทำให้เรื่องของความรุนแรงทางเพศเป็นที่คุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับของสังคมทั่วไปมากขึ้น เช่น “เดือนขจรก.สาวระวังเจ้านายหัวงู (ไทยรัฐ 27/7/2545)”

ประเด็นความรุนแรงทางเพศอันสืบเนื่องมาจากเรื่องของความสัมพันธ์และชีวิตคู่ ซึ่งปรากฏเป็นข่าวเด่นชัดขึ้นกว่าปีก่อน ๆ คือ การละทิ้งเด็กกรณีตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม ซึ่งหนังสือพิมพ์บางฉบับยังคงมีทำที่ต่อเหตุการณ์นี้เหมือนเดิม ด้วยการนำเสนอข่าวและภาษาที่ใช้ เช่น เรียกผู้หญิงที่ละทิ้งลูกว่า “แม่ใจยักษ์” “สาวรักสนุกท้องแล้วทิ้ง” เป็นต้น “ศพทารกหญิงลอยคิดทำน้ำวัดท่าหลวง ดร.เชื้อวัยรุ่นรักสนุกคลอดลูกแล้วฆ่าทิ้ง (มติชน 4/5/2545)” อย่างไรก็ตาม มีข้อน่าสังเกตว่าการนำเสนอเหตุการณ์เช่นนี้ของหนังสือพิมพ์ได้เริ่มปรากฏท่าทีที่เปลี่ยนไปบ้าง ด้วยการเน้นประเด็นของความผิดหวังในชีวิตคู่อันเป็นสาเหตุของการปลิดชีวิตทารกขึ้นมาไว้ที่พาดหัวข่าวด้วย แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนเริ่มมองปรากฏการณ์นี้ในเชิงลึกยิ่งขึ้น คือ ไม่ใช่เพียงแค่ท้องเพราะรักสนุกหรือคลอดแล้วทิ้งเพราะใจร้ายอย่างเดียว แต่การหันเหประเด็นไปที่เรื่องของความผิดหวังในชีวิตคู่หรือความรักเพียงอย่างเดียวนั้น ก็ย่อมก่อให้เกิดการบิดเบือนความจริงได้ เพราะจะทำให้สังคมเห็นว่าผู้หญิงเอาความรักเป็นที่ตั้งมากเกินไปจนไร้เหตุผลและสามารถทำลายชีวิตของลูกและตัวเองเพื่อประชดคนรักได้ ทั้งๆ ที่การฆ่าตัวตายของคนคนหนึ่งย่อมมีความซับซ้อนของปัญหาและเหตุผลมากเกินกว่าจะทำให้เป็นเพียงเหตุผลเชิงเดี่ยวเช่นที่ปรากฏจากการรายงานข่าวของสื่อมวลชนได้ เช่น



“แม่ลูกอ่อนประชิดผ้า ปลิดชีพคิงแม่กลอง”

มติชน 9/10/2545

“ผ้า 5 คนหนีหมกดอกลูกโคคน้ำ”

ไทยรัฐ 17/9/2545

ปรากฏการณ์เรื่องเพศที่ได้รับการนำเสนอในอันดับต่อมาคือ ประเด็นเพศสรีระและความงาม ซึ่งในปีนี้ได้เกิดเหตุการณ์การร้องเรียนของผู้หญิงให้ดำเนินคดีอาญากับคลินิกศัลยกรรมเสริมความงามเป็นระยะ ๆ ตั้งแต่ช่วงต้นปีไปจนถึงช่วงปลายปี ทำให้สื่อมวลชนพูดถึงปรากฏการณ์นี้ อย่างเข้มข้น แต่ทว่าเป็นการพูดที่แสดงทีท่าว่าเป็นความผิดของผู้หญิงเองที่อยากสวย โดยที่สื่อมวลชนไม่ได้วิเคราะห์ให้ลึกลงไปกว่านี้ ว่าเรื่องของความอยากสวยนั้นเป็นผลมาจากการสร้างค่านิยมความงามและการโฆษณาชวนเชื่อของสื่อมวลชนเองใช่หรือไม่ และความสวยนั้นถูกกำหนดโดยมาตรฐานของฝ่ายใด เช่น”เสริมเต้านมดูไขมัน เน่าเฟะ ร้องกองปราบช่วย - แผลหน้าท้องปริศนาล้ำ สดสวยของตำรวจพลิกคำราหาทางทางพันคดี (ไทยรัฐ 7/2/2545)” “สาวโร้หมอท่านมเน่า นิดเสริมริ้วไขมันหวิดตาย -สาวอยากสวยบุกกองปราบ แจ้งความจับหมอ (มติชน 7/2/2545)”

เหตุการณ์ของการฟ้องร้องอันสืบเนื่องมาจากความผิดพลาดของการทำศัลยกรรมความงาม ได้ก่อให้เกิดการโต้เถียงแสดงความคิดเห็นทั้งในพื้นที่ของสื่อมวลชนเองซึ่งยังคงกล่าวโทษไปที่ฝ่ายผู้หญิงมากกว่า กับพื้นที่สาธารณะที่มีการจัดเสวนาต่าง ๆ โดยกลุ่มนักวิชาการและองค์กรสตรี ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นถึงที่มาของวาทกรรมความงามที่นำไปสู่ความรุนแรงต่อสรีระของผู้หญิง ในช่วงปลายปี 2545 เหตุการณ์การเสียชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมที่จังหวัดเชียงใหม่จากการดูดไขมันที่คลินิกแห่งหนึ่ง ยิ่งทำให้เรื่องของ การเสริมความงามเป็นประเด็นที่ถูกพูดถึงมากที่สุด พ่อแม่จำนวนไม่น้อยเริ่มกังวลกับความใส่ใจเรื่องความงามของลูกสาววัยรุ่นของตนเอง สื่อจำนวนมากเริ่มสำรวจทัศนคติต่อการเสริมความงามของสังคม และมีการสัมภาษณ์บุคคลสาธารณะเพื่อให้ข้อคิดเห็นกับสังคมในเรื่องนี้มากขึ้น อันสะท้อนให้เห็นว่าค่านิยมของความงามที่กระจายและซึมลึกอยู่ในผู้หญิง และผู้ชายนั้น ได้ถูกหยิบขึ้นมากระเถาะในระดับหนึ่งแล้ว “นักเรียนสาว ลดอ้วน ดูดไขมัน ตายคาเตียงหมอ (ไทยรัฐ 7/12/2545)” “หมอปรีทิพย์แลสูตรยาลดความอ้วนล้นอันตราย (ไทยรัฐ 16/12/2545)” เหตุการณ์นี้ได้นำไปสู่การพิจารณาของแพทยสภาเรื่องการดำเนินคดีและการพิจารณาจริยธรรมของนายแพทย์ที่ให้บริการ ซึ่งขณะนี้ยังอยู่ระหว่างการส่งสำนวนเพื่อสอบสวนคดีให้แก่ศาล

ในขณะที่เหตุการณ์ของการเสียชีวิตหรือผลกระทบอันรุนแรงจากการเสริมความงามของผู้หญิงได้ปรากฏเป็นข่าวขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปีแล้ว ในฝ่ายของผู้ชายพบว่ามีปรากฏการณ์ของ

การเตือนให้ระมัดระวังกับการใช้ยาเพื่อกระตุ้นเร้าทางเพศมากเกินไปด้วย เช่น “เตือนกินกระดูก  
 เสือหวังเพิ่มพลังเซ็กซ์ จะเป็นพวกไม่รู้ได้ ระบุแหกตาทั้งนั้น - ผอ.สำนักอนุรักษ์ฯ กรมป่าไม้ เตือน  
 นักเป็บพิศดารที่ชอบชดยาคองเหล้าตำรับกระดูกเสือ เพื่อเพิ่มพลังเซ็กซ์ อาจกลายเป็นมะเขือเผา  
 ล้มไม่รู้ได้...(ไทยรัฐ 6/2/2545)” อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า เหตุการณ์ที่ออกมาเตือนฝ่ายชาย  
 ในเรื่องของอันตรายจากการเสริมเพศรีะนั้นมีปริมาณน้อยกว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้หญิง  
 นอกจากนี้ยังพบว่า เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับผู้ชายมักกระบุนถึงความไร้ประโยชน์หรือไม่มีประสิทธิภาพ  
 ของสูตรยามากกว่าจะเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนค่านิยมและลดการให้ความสำคัญกับเพศรีระส่วนนี้  
 จนเกินไป

ปรากฏการณ์เรื่องเพศในอันดับที่ 3 สำหรับปี 2545 ได้แก่ ประเด็นเรื่องการค้าประเวณี ซึ่ง  
 ในปีนี้มีเหตุการณ์ของการซื้อบริการทางเพศเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีหลายเหตุการณ์ นำไปสู่ความสนใจ  
 ของสาธารณะที่เฝ้าติดตามการสืบสวนคดี เพราะส่วนใหญ่แล้วผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการค้า  
 ประเวณีเด็กมักเป็นผู้ที่มีฐานะและตำแหน่งทางสังคม การที่ปรากฏการณ์นี้ได้รับความสนใจสูงอาจ  
 เนื่องมาจากการเกิดกรณีคดีตุลิตสมาชิกซื้อบริการทางเพศเด็กในปี 2544 และปรากฏผลการ  
 พิจารณาคดีในปลายปี 2545 ที่ศาลมีคำสั่งตัดสินจำคุก 16 ปีไม่รอลงอาญา ทำให้สังคมเริ่มมองเห็น  
 ปัญหาของความรุนแรงทางเพศที่ผู้มีอำนาจกระทำการล่วงเกินเด็ก และอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจาก  
 การนำกฎหมายการค้าประเวณีเด็กมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในแง่ของการเอาผิดผู้ชายที่  
 เป็นผู้ซื้อบริการ เหตุการณ์การซื้อบริการเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีที่ปรากฏเป็นข่าวดังในปี 2545 นี้ได้แก่  
 กรณีนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซื้อบริการทางเพศกับเด็ก ซึ่งนำไปสู่การสืบสาวโยงใยไปถึงเจ้าหน้าที่  
 ตำรวจที่มีส่วนร่วมในกระบวนการนี้อีกหลายคน เช่น

“เตรียมรวบ พตท.เปิดชิงนร.12 ขยี้เสรีจ่าย 5,000 แม่ร้องปวีณา เด็กแจสันไต้ เอเจนต์แม่  
 ลูกซื้อมือถืออ้อย - ป.บุกจับกุมสองแม่ลูกคาบ้าน ซ่องสุมเด็กเป็นแหล่งบำเรอกาม คอยจัด  
 หาหลอกเด็กสาวขบเพาะตามหน้าโรงเรียนและกว้านหาเด็กใจแตก ส่งผู้พิสมัย พวกเป็บ  
 พิศดาร ‘เปิดชิง’ เด็กหญิง”

ไทยรัฐ 3/1/2545

นอกจากนี้ ยังมีเหตุการณ์ของการจับกุมผู้ที่ซื้อบริการทางเพศเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีอีกหลาย  
 กรณีด้วยกัน เช่น “โรจับสง.ดง เสพกาม ม.2 แม่รูดฟุ้งปวีณา แจพาเข้าม่านรูด จ่าย 5 พันเปิดชิง  
 (ไทยรัฐ 20/9/2545)” การนำเสนอปรากฏการณ์นี้อย่างเข้มข้นของสื่อ อาจทำให้มีการจับกุมขบวน  
 การที่อยู่เบื้องหลังการค้าประเวณีเด็กได้มากขึ้นเรื่อยๆ แต่ก็ยังไม่สามารถมีหลักประกันได้ว่า ความ  
 รุนแรงทางเพศที่ผู้ใหญ่กระทำต่อเด็กจะลดน้อยลงหรือไม่

ปรากฏการณ์ทางเพศที่น่าเสนอเป็นอันดับ 4 ได้แก่เรื่องของ ความสัมพันธ์ ความรัก และ พฤติกรรมทางเพศที่สืบเนื่องมาจากความสัมพันธ์ ซึ่งในปีนี้มีเหตุการณ์ที่คู่คาราแยกทางกันมากขึ้น ผิดกับปีที่ผ่านมาซึ่งมีเรื่องของการแต่งงานครองคู่เป็นหลัก บางเหตุการณ์ที่ปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชนพบว่ามีการทำร้ายร่างกายและข่มขู่ตีต่อกันหรือคนโกสัดด้วย ทำให้เรื่องของความรุนแรงในชีวิตคู่อันสืบเนื่องมาจากรักร้าง กลายเป็นที่สนใจของสังคมเพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับคนดัง คนของสาธารณะ เช่น “หนู่ย-มาซ่า โฉอ๊อ๊ก สวากันนั้ว สีคตบพีเลียงหนุ่ม - เผชญูสีคบบนโรงพัก แค้นชอบกิดกันไม่ให้พบหน้าลูก... (ไทยรัฐ 1/2/2545)”

ปรากฏการณ์ที่มีความถี่ในการนำเสนอเป็นอันดับ 5 สำหรับปีนี้ คือ ความเคลื่อนไหวเรื่อง การบรรจุความรู้เรื่องเพศศึกษาในหลักสูตรการเรียนระดับมัธยม และการเผยแพร่ “คู่มือวัยใส” ของสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ของสังคมว่าไม่เหมาะสม ดังนี้

“แนะนำใจ วิธีสำเร็จความใคร่ ทำไบบ้าง - สำนักนายฯ พิดจัด พิมพ์หนังสือคู่มือแจกจ่าย ทั่วประเทศ ใช้ล้อยคำหมีนเหม่ มีทั้งชักว่าว-ตกเบ็ด...” ไทยรัฐ 30/1/2545

“อาจารย์แม่จวก ทูเรศลินดีคู่มือเพศศึกษา - อาจารย์แม่ ดร.เสรี ประสานเสียงกรี๊ด รับไม่ได้ หนังสือคู่มือวัยใส ที่แนะนำสอนเพศศึกษาอย่างโจ่งครึม ระบุ ใช้ภาษาลามกอนาจารยั่วยุ กามารมณ์เด็ก จวกสำนักนายกรัฐมนตรีหลงทางขัดแย้งนโยบายจัดระเบียบสังคม ด้าน ผอ.องค์การสยาม-แคร์ เจ้าของลิขสิทธิ์ชี้ถึงเวลาที่สังคมต้องยอมรับเรื่องเพศ”

คม ชัด ลึก 29/1/2545

“ขงยุทธ” เดินสั่งทันทีระงับแจกหนังสือ “คู่มือวัยใส” -

ไทยรัฐ 30/1/2545

จะเห็นได้ว่าการนำเสนอของสื่อมวลชนต่อเหตุการณ์ “คู่มือวัยใส” เป็นการกระโดดเข้าร่วม พาดพิงความพยายามที่จะเผยแพร่คู่มือเรียนรู้เพศศึกษานี้ด้วย โดยมีการนำเอาข้อความและภาพที่ ระบุว่าไม่เหมาะสมนั้น มาผลิตซ้ำเพื่อสร้างกระแสความไม่เห็นด้วยของสังคม และมีการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งสังคมค่อนข้างยอมรับว่ามีความสามารถในการสื่อสารกับวัยรุ่นได้ ก็เช่น ดร.เสรี วงษ์มณฑา ศ.สุนีย์ สินธุเคชะ ซึ่งต่างก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกับสื่อว่า “คู่มือวัยใส” ไม่เหมาะสมกับเด็ก จนมีผลให้สำนักนายฯ ต้องสั่งระงับและสั่งเก็บคู่มือที่ได้แจกจ่ายไปแล้วกลับ คืนหมดหลังจากเป็นข่าวแค่วันเดียว “ระงับแจกแล้ว คู่มือวัยใส (ไทยรัฐ 31/1/2545)” อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์นี้ได้สร้างกระแสความตื่นตัวและการส่งเสียงของเด็กวัยรุ่นว่าไม่ต้องการถูกปิดกั้น โอกาสที่จะเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา และขอให้ผู้ใหญ่ใช้วิจารณญาณผลิตสื่อเพศศึกษาที่เหมาะสม

สำหรับเด็ก โดยที่ไม่เอาทัศนคติแบบผู้ใหญ่มาควบคุมด้วย กระแสเรื่องเพศศึกษาได้คุกรุ่นอยู่ในสังคม จนกระทั่งมีการเปิดเผยของครูโรงเรียนสวนกุหลาบ เรื่องการจัด “ห้องเรียนสีขาว” เพื่อการสอนเพศศึกษาให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งพบว่าได้ผลดี แต่ปรากฏว่า การนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนกลับทำให้เกิดภาพที่บิดเบี้ยวด้วยการชูประเด็นที่นำไปสู่ความเข้าใจผิดของสังคมเป็น ผลให้มักลุ่มครุจากหลาย โรงเรียนออกมาประท้วงการจัดกิจกรรมเพื่อเพศศึกษาดังกล่าว และทำให้เกิดเวทีสาธารณะที่มีการถกเถียงถึงความเหมาะสมและขอบเขตของเพศศึกษาอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการรณรงค์เรื่องเพศศึกษาอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวเรื่องนี้ดูเหมือนจะซาลงไป เมื่อมีปรากฏการณ์ทางสังคมอื่น ๆ ขึ้นมาแทนที่

ปรากฏการณ์ที่ได้รับการนำเสนอเป็นอันดับที่ 6 ได้แก่ ประเด็นค่านิยมเรื่องเพศสภาพ ซึ่งมีตั้งแต่ปรากฏการณ์เคลื่อนไหวขององค์กรสตรีในประเด็นความขัดแย้งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องของความรุนแรงทางเพศ เช่น กรณีอาจารย์นิตาทำร้ายร่างกายภรรยาจนเสียชีวิต กรณีเหตุเกิดบนชั้น 28 และอีกหลายๆ กรณี ที่ทำให้สังคมเริ่มรับรู้กับปัญหาของอคติทางเพศ และเริ่มให้ความสนใจกับแนวคิดเรื่องเพศสภาพ หรือมีความตระหนักในเรื่องของเพศสภาพ (gender sensitivity) มากขึ้น ประกอบกับการประกาศนโยบาย GCEO (Gender Chief Executive Officer) ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) ทำให้เรื่องของเพศสภาพเริ่มเป็นที่คุ้นเคยของสังคมมากขึ้น สำหรับประเด็นที่เปิดเวทีถกเถียงเรื่องสิทธิของผู้หญิงอย่างร้อนแรงอีกประเด็นหนึ่งคือ เหตุการณ์การบวชสามเณรครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2545 ซึ่งนำไปสู่การคัดค้านของฝ่ายคณะสงฆ์และประชาชนที่ไม่เห็นด้วย ในขณะที่ฝ่ายของผู้สนับสนุนก็ออกมาแสดงความคิดเห็นและก่อให้เกิดการปะทะกันทางวิชาการและทัศนคติเรื่องเพศสภาพอย่างเข้มข้น เหตุการณ์การบวชสามเณรนี้ มีสื่อมวลชนจำนวนหนึ่งที่แสดงทัศนคติเชิงลบต่อการบวชของผู้หญิงอย่างรุนแรง ด้วยการใช้คำเรียกนักบวชหญิงว่า “คณะโธ่หญิง...สุดพิลึก (ไทยรัฐ 13/2/2545)” และสะท้อนทัศนคติว่า จีวรเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำหรับพระผู้ชายเท่านั้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องของศาสนานั้นยังคงถูกตีกรอบให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของผู้ชาย และอธิบายผ่านเรื่องความเหมาะสมของเพศสรีระเป็นหลัก สะท้อนถึงค่านิยมทางเพศสภาพที่ให้ความชอบธรรมกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

สำหรับปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่ได้รับการนำเสนอในปี 2545 นี้ ประกอบด้วย ประเด็นเรื่องสื่อลามก ซึ่งในปีนี้มีมีการตรวจสอบจับกุมสื่อวิดีโอ ซีดีแผ่นที่เผยแพร่ภาพยนตร์ลามก การตรวจสอบข้อร้องพุดติกรรมของวัยรุ่นที่นิยมดูสื่อลามก รวมไปถึงการลักลอบเผยแพร่สื่อลามกทางอินเทอร์เน็ต และการดำเนินเคมิลทิวี่ชองใหม่ “ไททีวี” ที่นำเอาภาพยนตร์ลามกมาแพร่ภาพ “ไททีวี ทำวอล์ ฉายหนัง X เริงรัก โจ้จรัม - ลอบแพร่ภาพตอนเด็ก ฉากพิศดารกระหึ่มจอ ตะลึงคา้าง... ฉายกันแบบไม่เกรงอกเกรงใจ (ไทยรัฐ 17/2/2545)” และการนำเสนอเหตุการณ์ของสื่อมวลชนใน

ต่างประเทศที่มีการแพร่ภาพอาจารย์ หรือมีรูปแบบการอ่านข่าวที่เปลือยกายไปด้วย ทำให้เรื่องของสื่อลามกอนาจารกลายเป็นประเด็นของความสนใจทางสาธารณะ

สืบเนื่องจากปรากฏการณ์ของสื่อลามกที่ถูกชี้ว่าเป็นหนึ่งในต้นเหตุของพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นนั้น ปรากฏการณ์เรื่องเพศของวัยรุ่น การขายบริการทางเพศของนักเรียนนักศึกษา จึงมีตามมาให้เห็นอย่างต่อเนื่อง และได้รับการนำเสนอจากสื่อมวลชนในลักษณะที่ชี้ให้เห็นว่าเป็นปัญหาของสังคม วาทกรรมเรื่อง “วัยรุ่นใจแตก” จึงยังคงเป็นกระแสที่สร้างความกังวลใจและความพยายามที่จะหามาตรการควบคุมกับเรื่องเพศของวัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง และเชื่อว่าจะยังคงเป็นปรากฏการณ์เรื่องเพศที่ดำรงอยู่ในสังคมไปจนถึงปีต่อ ๆ ไปด้วย

ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับวาทกรรม “วัยรุ่นใจแตก” ที่เกิดขึ้นในปี 2545 คือ ประเด็นความพยายามของรัฐและสังคมในการที่จะควบคุมกลุ่มวัยรุ่นใจแตกด้วยการสร้างวาทกรรม “วาลนไทน์เคย์วันรักษาความบริสุทธิ์” ขึ้นมาต้านกระแสการมีเสรีภาพทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น ดังปรากฏในหัวข้อข่าวว่า

“14 กุมภาพันธ์วาลนไทน์เคย์วันรักษาความบริสุทธิ์ - โลกยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกาวิบัติที่แล้วแต่จะเรียกขานกัน หมุนเร็วขึ้นทุกวัน โดยมีความ “ใจเร็ว-ใจร้อน” ของผู้คนเป็นแรงขับเคลื่อน... ..หรือแม้แต่เชกส์ที่นับวันอายุของผู้มีเชกส์ก็อ่อนวัยลงทุกที ซึ่งนำมาสู่ปัญหาสังคมหลายประการ โดยเฉพาะการตั้งท้องก่อนวัยอันควร และที่ยิ่งแย่กว่านั้นนำมาสู่การทำแท้ง อันเป็นปัญหาสังคมที่แก้ไม่ตกมาจนถึงปัจจุบัน...

ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรถูกกระตุ้นเร้าจากหลายทาง ค่านิยมรักนวลสงวนตัวรักษาพรหมจารีจนกว่าจะถึงวันแต่งงานหลงเหลืออยู่น้อยเต็มทีในหมู่หญิงไทย”

มติชน 14/2/2545

จากการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาและการนำเสนอประเด็น เห็นได้ชัดเจนว่าสื่อมวลชนต้องการผลิตซ้ำชุดความจริงว่า พรหมจารีเป็นเรื่องสำคัญของผู้หญิงไทยและสังคมไทย ทั้ง ๆ ที่ในความเป็นจริงความพยายามดังกล่าวเป็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจของหลายส่วนที่ซ่อนทับอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจของชาย-หญิง รัฐ-สังคม อำนาจการตัดสินใจเรื่องเพศที่น่าจะอยู่ในมือของปัจเจกถูกดึงกลับให้เป็นการดูแลของรัฐ ทำให้ความเข้าใจเช่นนี้ของสื่อมวลชนควรต้องได้รับการตรวจสอบอย่างแข็งขันจากกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่านักวิชาการสื่อ ภาคประชาสังคมที่สนใจประเด็นเพศสภาพและความเท่าเทียม

#### 4.3 สรุปปรากฏการณ์เรื่องเพศที่นำเสนอในสื่อมวลชน

จากการวิเคราะห์รวบรวมปรากฏการณ์เรื่องเพศที่ถูกสื่อมวลชนพูดถึงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 – 2545 พบว่า ปรากฏการณ์ที่ถูกสื่อมวลชนนำเสนอมากที่สุด คือ ประเด็นความรุนแรงทางเพศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความรุนแรงทางร่างกาย เช่น การข่มขืน การทำร้ายร่างกายอันเนื่องมาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว รองลงมาคือ การล่วงละเมิดและการคุกคามทางเพศ การที่ประเด็นเรื่องความรุนแรงทางเพศได้รับการนำเสนอมากที่สุดนี้ สะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์เรื่องเพศของสังคมไทยที่มีส่วนสัมพันธ์กับเรื่องของความรุนแรง อันแสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจ การครอบงำ และความไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ นอกจากนี้ปรากฏการณ์ของความรุนแรงทางเพศในครอบครัวและชีวิตคู่ที่ปรากฏอย่างชัดเจนและรุนแรงขึ้นเป็นลำดับนั้น ยังแสดงให้เห็นถึงค่านิยมทางเพศสภาพของสังคมไทยที่มองว่า การสมรสคือการยินยอมมอบอำนาจและชีวิตให้แก่ฝ่ายที่เหนือกว่าในระบบความสัมพันธ์นั้น และความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตคู่เป็นเรื่องส่วนตัวของคนสองคนเท่านั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ จะ ได้ชี้ให้เห็นชัดยิ่งขึ้นในการวิเคราะห์เชิงวาทกรรม

ปรากฏการณ์เรื่องเพศที่สื่อมวลชนพูดถึงในอันดับต่อ ๆ มานั้น ได้แก่ เรื่องของเพศสรีระ การประกวดความงาม และการเสริมความงามของเพศสรีระ รวมทั้งการเสริมประสิทธิภาพทางเพศ อันสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทยที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของเพศสรีระสูงสุด โดยยังเชื่อมโยงเรื่องของเพศสรีระเข้ากับความพึงพอใจทางเพศด้วย ทำให้การสร้างความหมายเรื่องของเพศสรีระเป็นการเน้นย้ำที่สรีระบางส่วนซึ่งเชื่อกันว่าเกี่ยวข้องกับความคิดจิตใจทางเพศและกามารมณ์ เรื่องของเพศสรีระจึงถูกทำให้กลายเป็นกลไกของกิจกรรมทางเพศค่อนข้างมาก

นอกจากนี้ ยังมีปรากฏการณ์ของความสัมพันธ์ ความรักของผู้มีชื่อเสียง ที่นำไปสู่ความสนใจของสาธารณะ ซึ่งสื่อมวลชนมักสร้างปรากฏการณ์นี้ในทำนองของความพยายามปกปิดความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมทางเพศของดารา ทำให้เรื่องเพศกลายเป็นประเด็นที่คนอยากรู้อยากเห็น อยากให้สื่อมวลชนช่วย ‘เปิดโปง’ ปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนนำเสนอต่อมา คือ เรื่องของการค้าประเวณี และการซื้อบริการทางเพศเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งเป็นการนำเสนอที่ชี้ให้เห็นถึงความรุนแรงของปัญหา ชะตาชีวิตของผู้หญิงที่ถูกบังคับล่อลวง แต่ไม่ได้เน้นย้ำถึงปมเหตุของปัญหาทั้งหมดว่าทำไมจึงต้องมีการซื้อขายประเวณีในสังคมไทย

ปรากฏการณ์ในเรื่องเพศที่ได้รับการประกอบสร้างจนเป็นประเด็นสาธารณะอีกประเด็นหนึ่งของสื่อมวลชน คือ ปัญหาเพศในวัยรุ่น ซึ่งถูกนำเสนอในลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงความผิดปกติ

และความเสื่อมทางพฤติกรรมและศีลธรรมของวัยรุ่น โดยที่ไม่ค่อยมีสื่อมวลชนใดวิเคราะห์ให้เห็นถึงความซับซ้อนของปัญหานี้ได้ชัดเจนนัก และทำให้การนำเสนอปรากฏการณ์นี้มักนำไปสู่กระแสวิพากษ์วิจารณ์ และทำให้วัยรุ่นถูกผลักไสออกจากความยอมรับของสังคมมากขึ้น ไม่ผิดกับการผลักดันที่เห็นว่าเป็นปัญหาออกไปไกลตัว วัยรุ่นจึงเป็นกลุ่มที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ห่างไกลจากสังคมออกไปมากขึ้นทุกที ประเด็นที่สืบเนื่องจากปัญหาวัยรุ่น คือปรากฏการณ์เรื่องสื่อลามก โดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งกำลังเป็นประเด็นที่สังคมตื่นตัวและเชื่อว่า สื่อลามกเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาเรื่องเพศในวัยรุ่น รวมทั้งปัญหาความรุนแรงทางเพศ

ปรากฏการณ์ที่ถูกนำเสนอจากสื่อมวลชนอย่างต่อเนื่องตลอดทั้ง 5 ปี คือ เรื่องของกลุ่มรักเพศเดียวกัน และการตั้งห้องเมื่อไม่พร้อม ซึ่งในบางปีได้ถูกนำเสนอเป็นปรากฏการณ์ใหญ่ แต่บางปีก็เป็นส่วนหนึ่งของข่าวที่มีเนื้อหาความรุนแรงทางเพศ ท่าทีของสื่อมวลชนที่มีต่อทั้งสองปรากฏการณ์นี้ ยังออกมาในแง่ลบ และสะท้อนวิธีการมองปัญหาของสื่อแบบเชิงเดี่ยว มากกว่าจะชี้ให้เห็นถึงกลไกต่างๆ อันสลับซับซ้อนอย่างยิ่งในเรื่องของเพศ เช่น มองว่าเป็นเรื่องที่ผิดปกติ ผ่าฝืนธรรมชาติของเพศสรีระ และละเมิดบรรทัดฐานของเพศที่ชอบธรรม

ปรากฏการณ์อื่น ๆ ที่ถูกสื่อมวลชนพูดถึงในรอบ 5 ปีนี้ ยังได้แก่เรื่องของเพศศึกษา และค่านิยมเรื่องเพศสภาพ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับกระแสความคิดที่ขัดแย้งกันของสังคมในเรื่องนี้มากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ยังสะท้อนให้เห็นว่าสื่อมวลชนยังเป็นสถาบันที่แฝงไว้ด้วยอคติทางเพศ และมักจะทำหน้าที่ผลิตซ้ำอคติดังกล่าวนี้ จนเกิดเป็นการประกอบสร้างความจริงเกี่ยวกับเรื่องเพศสภาพขึ้นมา ทั้ง ๆ ที่สื่อมวลชนน่าจะเป็นกลไกที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงทัศนคติและความเข้าใจของสังคมในเรื่องนี้มากกว่า อย่างไรก็ตาม ช่วงเวลา 6 ปีของปรากฏการณ์ข่าว ได้ฉายให้เห็นท่าทีที่ค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปของสื่อมวลชน หนังสือพิมพ์บางฉบับแสดงความเข้าใจและมีส่วนร่วมรื้อสร้าง (deconstruct) มายาคติที่ฝังอยู่ในเพศสภาพ ในขณะที่หนังสือพิมพ์อีกหลาย ๆ ฉบับกำลังปรับเปลี่ยนวิธีคิดในเรื่องนี้อย่างค่อยเป็นค่อยไป การรื้อสร้างทัศนคติเรื่องเพศสภาพในสังคมไทยจึงมีแนวโน้มว่าจะเปลี่ยนไปในทิศทางที่เป็นบวกมากยิ่งขึ้น ถึงแม้ว่าจะค่อย ๆ ไปอย่างเชื่องช้าก็ตาม

#### 4.4 วาทกรรมเรื่องเพศในข่าว

ประเด็นเรื่องเพศที่สื่อมวลชนนำเสนอ ในช่วงปี พ.ศ. 2540-2545 ได้สะท้อนให้เห็นปรากฏการณ์หลักๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศที่สื่อมวลชนประกอบสร้างขึ้น ปรากฏการณ์ที่ถูกผลิตซ้ำและถ่ายทอดผ่านช่องทางของสื่อมวลชนจนนำไปสู่การให้ความหมาย สร้างความเข้าใจและการรับรู้

ความจริงในเรื่องเพศของสังคมนี้เอง ที่เรียกว่า “วาทกรรมเรื่องเพศ” การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องเพศเป็นการมองโครงสร้างของวาทกรรม เพื่อช่วยทำให้มองเห็นที่มาของการสร้างวาทกรรมนั้น ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ได้ว่า วาทกรรมเหล่านี้ได้สร้างความหมายเรื่องเพศในสังคมไทยอย่างไรบ้าง การนำเสนอบทวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องเพศที่ถูกลือสารผ่านสื่อมวลชน ได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 องค์ประกอบ คือ การจัดประเภทของวาทกรรมที่สื่อมวลชนนำเสนอ ผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้างของแต่ละวาทกรรม และวิธีการสร้างวาทกรรมที่สื่อมวลชนใช้ โดยนำทั้ง 3 องค์ประกอบมาพิจารณาแยกแยะในแต่ละวาทกรรม เสนอเป็นภาพรวมในตาราง ดังนี้

ตารางที่ 38 สรุปการวิเคราะห์วาทกรรมที่สร้างความหมายเรื่องเพศในสื่อมวลชน

ประเภทของวาทกรรม	ผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้าง		วิธีการสร้าง
1.วาทกรรมเพศเป็นเรื่องต้องห้าม	ภาครัฐ/ตัวแทนรัฐ สถาบันสาธารณสุข สถาบันการศึกษา สถาบันตรวจสอบสื่อ	นักเรียน นักศึกษา วัยรุ่น เยาวชน ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม ผู้ผลิตสื่อลามก	ตอกย้ำมายาคติ อ้างอิงกรอบของศีลธรรม อ้างอิงกรอบของกฎหมาย
2.วาทกรรมเพศเป็นเรื่องทางการแพทย์	สถาบันสาธารณสุข สถาบันสุขภาพจิต สถาบันสร้างความรู้ สถาบันการศึกษา	นักเรียน นักศึกษา วัยรุ่น เยาวชน ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม กลุ่มรักเพศเดียวกัน ผู้หญิง / ผู้ชาย ที่ต้องการเสริมความงามของเพศสรีระ	ตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องเล็กน้อยไม่น่าสนใจ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุผลเดียว การตัดสินผู้ที่ละเมิดกรอบของเพศว่าเป็นบ้า ผลิตซ้ำวาทกรรมความงามของเพศสรีระ
3.วาทกรรมเพศที่เบี่ยงเบนเป็นความคิดปกติ	ภาครัฐ/ตัวแทนรัฐ สถาบันสาธารณสุข สถาบันสุขภาพจิต สถาบันสร้างความรู้ สถาบันการศึกษา สถาบันนิติบัญญัติ	กลุ่มรักเพศเดียวกัน วัยรุ่น เยาวชน นักเรียน นักศึกษา	ตอกย้ำมายาคติ ตอกย้ำภาพเหมารวม ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุผลเดียว อ้างอิงกรอบของศีลธรรมประเพณี



ประเภทของวาทกรรม	ผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้าง		วิธีการสร้าง
	สถาบันยุติธรรม สถาบันตรวจสอบ สื่อ		
4. วาทกรรมเพศเสรีสมควรได้รับการประณาม	ภาครัฐ/ตัวแทนรัฐ สถาบันสาธารณสุข สถาบันสร้างความรู้ สถาบันการศึกษา สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม สถาบันตรวจสอบ สื่อ	นักเรียน นักศึกษา วัยรุ่น เยาวชน ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม กลุ่มรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่ถ่ายแบบนู้ด ผู้ผลิตสื่อลามก ผู้หญิงและเด็กที่ค้าประเวณี	ตอกย้ำมายาคติ ตอกย้ำภาพเหมารวม ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุผลเดียว อ้างอิงกรอบของศีลธรรมประเพณี สร้างเส้นแบ่งผู้หญิงดี/ไม่ดี การตัดสินผู้ที่ละเมิดกรอบของเพศว่าเป็นบ้า อ้างอิงกรอบของกฎหมาย
5. วาทกรรมผู้หญิงคือ 'เหยื่อ' ของอุตสาหกรรมทางเพศ	ภาครัฐ/ตัวแทนรัฐ สถาบันสุขภาพจิต สถาบันสร้างความรู้ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม องค์กรด้านเด็ก/สตรี	นักเรียน นักศึกษา วัยรุ่น เยาวชน ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม ผู้หญิงที่ถ่ายแบบนู้ด ผู้ผลิตสื่อลามก ผู้หญิงและเด็กที่ค้าประเวณี ผู้หญิงที่เข้าประกวดความงาม ผู้หญิงที่ต้องการเสริมความงามของเพศสตรี	ตอกย้ำมายาคติ ตอกย้ำภาพเหมารวม ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุผลเดียว สร้างเส้นแบ่งผู้หญิงดี/ไม่ดี อ้างอิงกรอบของประเพณี ผลิตซ้ำวาทกรรมความงามของเพศสตรี อ้างอิงกรอบของกฎหมายเพื่อสร้างเพศที่ชอบธรรม
6. วาทกรรมเพศเป็นเรื่องส่วนตัว	สถาบันสุขภาพจิต สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม	ผู้หญิง/ผู้ชายที่เป็นผู้ถูกระทำและเป็นผู้กระทำความรุนแรงทางเพศ	ตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าสนใจ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ

ประเภทของวาทกรรม	ผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้าง		วิธีการสร้าง
		คู่รักคารา	ผลเดี่ยว อ้างอิงกรอบของกฎหมายเพื่อ สร้างเพศที่ชอบธรรม
7.วาทกรรมขนาดของเพศสรีระ มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการ ดำเนินชีวิต	สถาบันสาธารณสุข สถาบันสุขภาพจิต สถาบันสร้างความรู้	ผู้หญิงที่ถ่ายแบบนู้ด ผู้หญิงที่เข้าประกวด ความงาม ผู้หญิงที่ต้องการเสริม ความงามของเพศ สรีระ	การตอกย้ำมายาคติ ตอกย้ำภาพเหมารวม ผลิตซ้ำวาทกรรมความงามของ เพศสรีระ
8.วาทกรรมการใช้กำลังข่มขืนจัด เป็นความวิปริตทางเพศ	สถาบันสุขภาพจิต สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม องค์กรด้านเด็ก/ สตรี	ผู้หญิง/ผู้ชายที่เป็นผู้ ถูกระทำและเป็นผู้ กระทำ ความรุนแรง ทางเพศ ผู้หญิงและเด็กที่ค้า ประเวณี	การตอกย้ำมายาคติ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ ผลเดี่ยว
9.วาทกรรมการล่วงละเมิดทาง เพศเป็น 'ธรรมดา' ของผู้ชาย	สถาบันสุขภาพจิต สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม	ผู้หญิง/ผู้ชายที่เป็นผู้ ถูกระทำและเป็นผู้ กระทำ ความรุนแรง ทางเพศ	การตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าสนใจ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ ผลเดี่ยว สร้างเส้นแบ่งผู้หญิงดี/ไม่ดี
10.วาทกรรมสถานภาพของผู้ หญิงถูกกำหนดโดยเพศสรีระ	องค์กรเด็ก/สตรี องค์กรศาสนา สถาบันสื่อมวลชน	ผู้หญิงที่ต้องการเสริม ความงามของเพศ สรีระ นักบวชสตรี	การตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าสนใจ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ ผลเดี่ยว การโต้กลับของสื่อ/สังคม อ้างอิงกรอบของศีลธรรม อ้างอิงกรอบของกฎหมาย
11.วาทกรรมเพศสะท้อนความ สัมพันธ์เชิงอำนาจ	องค์กรเด็ก/สตรี สถาบันสื่อมวลชน	ผู้หญิง/ผู้ชายที่เป็นผู้ ถูกระทำและเป็นผู้	การรื้อสร้างมายาคติ การโต้กลับของสื่อ/สังคม

ประเภทของวาทกรรม	ผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้าง		วิธีการสร้าง
		กระทำ ความรุนแรง ทางเพศ ผู้หญิงและเด็กที่ค้า ประเวณี วัยรุ่น เยาวชน ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่ พร้อม ผู้หญิงที่ต้องการเสริม ความงามของเพศ สตรีระ	
12. วาทกรรมความรุนแรงใน ครอบครัวเป็นผลมาจากปัญหา เพศ	สถาบันสุขภาพจิต สถาบันสร้างความรู้ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันยุติธรรม	ผู้หญิง/ผู้ชายที่เป็นผู้ ถูกกระทำและเป็นผู้ กระทำ ความรุนแรง ทางเพศ	การตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้เป็นเรื่องเล็ก ไม่น่าสนใจ ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ ผลเดียว
13. วาทกรรมปัญหาเพศนำไปสู่ ความขาดสติของผู้หญิง	สถาบันสุขภาพจิต สถาบันยุติธรรม	ผู้หญิงที่เป็นผู้กระทำ ความรุนแรง ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่ พร้อม ผู้หญิงที่ต้องการเสริม ความงามของเพศ สตรีระ	การตอกย้ำมายาคติ ทำให้เป็นเรื่องส่วนตัว ลดรูปเหลือการอธิบายด้วยเหตุ ผลเดียว สร้างเส้นแบ่งผู้หญิงดี/ไม่ดี ตัดสินผู้ที่ละเมิดกรอบของเพศ ว่าเป็นบ้า

#### 4.5 องค์ประกอบของวาทกรรม

จากปรากฏการณ์ข่าว สามารถจำแนกและวิเคราะห์ประเภทของวาทกรรมออกได้เป็น 13 ประเภท โดยไม่คำนึงถึงลำดับหรือความถี่ของการนำเสนอวาทกรรม แต่ละวาทกรรมมีองค์ประกอบของผู้สร้าง-ผู้ถูกสร้าง และกลยุทธ์ในการสร้างที่สื่อมวลชนใช้ ดังนี้

##### 1. วาทกรรม “เพศเป็นเรื่องที่ต้องห้าม”

วาทกรรมนี้ได้รับการผลิตซ้ำมาทุกยุคทุกสมัย จนทำให้เรื่องเพศมีลักษณะ “ลับ ๆ ล่อ ๆ” หรือ “ลักปิดลักเปิด” คือ เป็นเรื่องต้องห้ามทั้งต่อการรู้และการพูดถึง แต่ขณะเดียวกันคำว่า “ต้องห้าม” ก็บ่งบอกเป็นนัยว่า เป็นเรื่องที่ใคร ๆ อยากรู้และอยากพูด และก็สามารถจะรู้ได้ตามแต่โอกาสในการเข้าถึงของแต่ละคน รวมทั้งบ่งบอกว่า เป็นเรื่องที่มีคนจำนวนหนึ่งได้รับอำนาจที่จะเป็นฝ่ายคอยดูแลปิดบังไม่ให้รู้ กับมีคนอีกจำนวนหนึ่งที่ถูกกีดกันออกจากเรื่องเหล่านี้ และมีคนอีกจำนวนหนึ่งที่แสดงบทบาทของการนำมาให้คนส่วนที่สองนั้นรู้ เช่น สื่อมวลชน วาทกรรม “เพศเป็นเรื่องที่ต้องห้าม” จึงเป็นตัวอย่างของการให้ความหมายเรื่องเพศที่ก่อให้เกิดสภาพแห่งความคลุมเครือมากที่สุด และมักจะเป็นเรื่องที่ตัดสินกันอยู่ภายใต้กรอบของศีลธรรม ประเพณี กฎระเบียบ เป็นหลัก

“แบนตุ๊ด-แต้ว ออกจ่อทีวี (ไทยรัฐ 28/5/2542)” “ลุยเสาน้ำเกย์ เลือกลง มั่วกาม ถูยง เกล็ดอน (ไทยรัฐ 23/11/2545)” “โรงเรียนเด่น ‘ซุนนร.’ คำกาม (ไทยรัฐ 10/7/2545)” “ยึดโรงหนัง บริการเช็กส์ (ไทยรัฐ 20/3/2545)” “สื่อฮาพิริกรรมพิสดาร ‘ไถ่บาปทำแท้ง’ - ตะลึงธุรกิจบาป พาณิชย์แบบใหม่ ทำพิริตัตกรรมจากการทำแท้ง อ้างช่วยไถ่บาปได้ด้วยกรณังกรรมฐาน...พระพยอมเผยเป็นเรื่องเหลวไหล การทำแท้งถือว่าเป็นเรื่องผิดของผู้หญิงคนนั้นๆ และไม่มีวิธีใดจะไถ่บาปได้” นี่เป็นบางตัวอย่างของวาทกรรมที่ให้ความหมายว่าเพศเป็นเรื่องต้องห้าม วาทกรรมประเภทนี้ถูกสร้างโดยกลุ่มอำนาจหลักในสังคมที่ได้รับความชอบธรรมที่จะคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมเรื่องเพศของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ หรือสถาบันของรัฐ เช่น นโยบายการจัดระเบียบสังคมซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ ของรัฐเข้ามาควบคุมดูแล สถาบันสาธารณสุข เช่น แพทย์พยาบาล สถาบันการศึกษา เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย และสถาบันตรวจสอบสื่อ เช่น กรมประชาสัมพันธ์ คณะกรรมการเซ็นเซอร์สื่อภาพยนตร์ ซึ่งกลุ่มเหล่านี้สามารถเข้ามากำกับว่า เรื่องเพศแบบที่ห้ามสื่อสารกัน (ในที่สาธารณะ) นั้นเป็นเรื่องแบบใด ในขณะที่ฝ่ายที่ถูกพูดถึงในฐานะของผู้ที่ต้องไม่รู้เรื่องเพศ และเมื่อเกิดล่วงรู้หรือเกิดมีพฤติกรรมทางเพศเข้า จึงเป็นตัวปัญหาของสังคม กลุ่มที่ถูกห้ามเหล่านี้ได้แก่ นักเรียน-นักศึกษา วัยรุ่น ผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม และผู้ผลิตสื่อลามก ซึ่งคนกลุ่มนี้มักตกเป็นฝ่ายที่ถูกพูดถึง ถูกประณามหรือกล่าวโทษอยู่เสมอ ทำให้เรื่องเพศกลายเป็นสิ่งที่มีการ

กล่าวโทษโยนความผิดกันไปมา การปะทะกันทางความคิดจึงไม่ได้นำไปสู่การทำความเข้าใจกับเรื่องนี้ให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับกลวิธีที่ฝ่ายผู้สร้างวาทกรรมใช้เพื่อผลิตวาทกรรมชุดนี้ออกมา โดยมีสื่อมวลชนเป็นฝ่ายร่วมสร้างในทุกกรณีของวาทกรรม ในฐานะของช่องทางการนำเสนอ คือ กลวิธีของการตอกย้ำว่าเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องผิด เสื่อมเสียศีลธรรม เป็นเรื่องที่น่าพิศวง เด็ก และเยาวชนไม่ควรรู้ หรือเป็นเรื่องที่คนชนชั้นกลางไม่ควรรู้ เป็นต้น การตอกย้ำความเข้าใจผิดๆ เหล่านี้จึงเป็นมายาคติที่ผู้สร้างวาทกรรมนำขึ้นมาใช้เสมอ เช่น มายาคติเรื่องเพศที่สามว่าเป็นกลุ่มที่ผิดปกติ จึงห้ามปรากฏเรื่องของคนกลุ่มนี้ในที่สาธารณะ รวมทั้งการอ้างเหตุผลเชิงศีลธรรมและกฎหมาย กฎกติกากของกลุ่มสังคม ทำให้เรื่องเพศที่เกิดขึ้นกับคนกลุ่มที่ถูกสร้างนี้ เป็นเรื่องที่บ่งบอกถึงปัญหาและการละเมิดกฎเกณฑ์เสมอ

## 2. วาทกรรม “เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์”

“แพทย์ห่วงชื่อเช็กส์ ‘นิโกร’ ทำจิตใจเสื่อม (มติชน 14/7/2545)” “เรื่องเพศปัญหาฮิตออนไลน์ (ข่าวสด 4/1/2542)” “นกเขาไม่ขัน อ่าเงิน หมอมี 108 วิถีรักษา (ไทยรัฐ 2/4/2545)” “ไออะกร้าปลอมขายไทย เช็กส์เยี่ยม ‘90’ ยังเจ๋ง - คนวัยทองตีปีก ผลวิจัยชี้ชัดมีเช็กส์ได้ถึงอายุ 90 ปี (มติชน 29/5/2545)” ตัวอย่างเหล่านี้เป็นวาทกรรมที่ก่อให้เกิดความหมายว่า เพศเป็นเรื่องที่พูดได้อย่างชอบธรรมเมื่ออยู่ในขอบเขตของเรื่องทางการแพทย์ เรื่องสุขภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้ เพศที่เกิดขึ้นนอกเหนือปริมณฑลนี้ จึงมีความไม่ชอบธรรม และมักจะถูกตัดสินว่าเป็นปัญหา

เมื่อผู้สร้างวาทกรรมดังกล่าวนี้ ประกอบด้วย ฝ่ายสาธารณสุข สุขภาพจิต สถาบันที่เผยแพร่ผลงานวิชาการและวิจัย รวมทั้งสถาบันการศึกษาทั้งหลาย จึงทำให้เรื่องเพศ หรือพฤติกรรมทางเพศที่เกิดขึ้นกับกลุ่มของผู้ที่ถูกสร้างเป็นกลุ่มที่ถูกมองว่ามีปัญหาทางจิต มีความผิดปกติทางเพศ ในแง่ที่เพศจึงเป็นเรื่องของปัญหาสำหรับคนกลุ่มนี้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คนกลุ่มนี้จะถูกมองว่าเป็น “ผู้ป่วย” ในเรื่องของสุขภาพทางเพศ กลุ่มของผู้ถูกสร้างสำหรับวาทกรรมนี้ ได้แก่ นักเรียน-นักศึกษา วัยรุ่น และผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม กลุ่มรักเพศเดียวกัน และผู้ที่ต้องการเสริมขนาดเสริมสมรรถภาพทางเพศ ประเด็นที่มักจะเกี่ยวข้องกับวาทกรรมเรื่องเพศกับการแพทย์นี้ก็คือ การชี้ให้เห็นผลกระทบเรื่องโรคเอดส์ที่จะตามมา เนื่องจากกลุ่มของผู้ถูกสร้างนี้ได้ถูกจัดประเภททางการแพทย์ไว้เป็นกลุ่มเสี่ยงสำหรับเอดส์

วิธีการสร้างวาทกรรมในความหมายนี้ นอกจากยังคงผลิตซ้ำและตอกย้ำมายาคติทางเพศ ที่นำไปสู่ความคลุมเครือหรือการสร้างขอบเขตพื้นที่ของความรู้เรื่องเพศไว้ที่ฝ่ายการแพทย์/วิชาการ

แพทย์แล้ว ยังใช้วิธีการของการทำให้เรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับคนส่วนใหญ่ในสังคม จึงเป็นเรื่องที่ไม่น่าสนใจ ไม่จำเป็นต้องรู้ เพราะมีแพทย์รู้แทนให้แล้ว นอกจากนี้ยังใช้วิธีการของการอธิบายด้วยเหตุผลทางการแพทย์ ทางสุขภาพเป็นหลัก ทั้งๆ ที่เรื่องเพศ เช่น ค่านิยมอยากหอมของผู้หญิงนั้น มีมิติทางสังคม-วัฒนธรรมซ้อนทับอยู่อย่างมากมาย เมื่อมีผู้ละเมิดวิถีปฏิบัติของเพศที่ชอบธรรม (ซึ่งกำหนดโดยแพทย์และกลุ่มที่เป็นผู้สร้างวาทกรรม) จึงมักถูกตัดสินว่ามีอาการป่วยทางจิต ต้องเข้ารักษา เช่น กรณีการเตือนผู้หญิงที่นิยมซื้อบริการทางเพศว่า “ผู้หญิงที่เลือกซื้อบริการทางเพศ โดยใช้เงินแลกเช็กส์ เป็นการสนุกแบบชั่วคราว แล้วยังทำให้จิตใจเสื่อมลง หลงบริโภคอยู่ในวังวนกามจนจิตใจ สูดท้ายทำให้รู้สึกดูถูกตนเองและคนอื่น...(มติชน 14/7/2545)” นอกจากนี้ วาทกรรมเรื่องเพศกับการแพทย์ ยังใช้วิธีการที่ทำให้เรื่องของความงามและเพศสรีระกลายเป็นเรื่องที่สามารถ “สวยด้วยมือหมอ” อย่างชอบธรรมได้ ในขณะที่การถกเถียงในเชิงสังคม-วัฒนธรรมว่าทำไมการมีเพศสรีระที่สวยงามให้ได้ตาม ‘มาตรฐานแพทย์’ นั้นจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม กลับไม่ได้รับการพิจารณาเท่าใดนัก

### 3. วาทกรรม “เพศที่เบี่ยงเบนเป็นความผิดปกติ”

“เปิดม่านวิมานสีม่วง ความรักความใคร่ของไม้ร่วมป่า (ไทยรัฐ 30/4/2541)” “รักควาในรั้วขาว จุฬาติแผ่รักร่วมเพศ - นิสิตนักศึกษามีพฤติกรรมรักร่วมเพศมากที่สุด รองลงมาเป็นคนในแวดวงบันเทิง ห้องน้ำ ห้องเก็บของ ห้องสมุด เป็นสถานที่ยอดฮิตแอบประกอบกามกิจในโรงเรียน...(มติชน 31/12/2545)” ตัวอย่างของวาทกรรมเกี่ยวกับเพศที่สาม หรือกลุ่มรักเพศเดียวกันเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า การมีเพศสภาพและเพศวิถีที่ไม่สอดคล้องกับเพศสรีระยังคงถูกมองว่าเป็นปัญหาในสังคมไทย ถึงแม้ว่า ความเคลื่อนไหวของกลุ่มหญิงรักหญิงและชายรักชาย จะมีผลต่อการสร้างความหมายใหม่ให้แก่วาทกรรมของเพศที่สามบ้างก็ตาม แต่ความหมายใหม่เหล่านี้ก็ยังเป็นสิ่งที่ “ไม่กระจ่าง” อยู่นั่นเอง เป็นที่น่าสังเกตว่าวาทกรรมที่ให้ความหมายกลุ่มรักเพศเดียวกันว่าเป็นเพศที่เบี่ยงเบนนั้น เป็นวาทกรรมที่มีผู้สร้างจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายในเรื่องนี้ว่ามีความเห็นพ้องต้องกันของสังคมไทย ซึ่งทำให้กลุ่มที่อยู่บริเวณพื้นที่สีเทาของเรื่องเพศนั้นเป็นกลุ่มที่ถูกกีดกันออกจากมาตรฐานเรื่องเพศ(สรีระ) มากที่สุด ผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้ จึงมีตั้งแต่ภาครัฐ ที่สร้างผ่านนโยบายต่างๆ ไปจนถึงสถาบันยุติธรรม ที่รวมทั้งกระบวนการสอบสวนพิจารณาตัดสินของตำรวจ ไปจนถึงการตัดสินคดีของศาล และสถาบันที่กำกับสื่อมวลชน เช่น เจ้าของสถานี กรมประชาสัมพันธ์ กลุ่มตรวจสอบสื่อ เป็นต้น ส่วนกลุ่มที่ถูกสร้างวาทกรรมชุดนี้ ก็คือ

กลุ่มรักเพศเดียวกัน ซึ่งพบว่า หากเป็นกลุ่มที่มีสถานภาพของนักเรียนนักศึกษาด้วย จะยิ่งถูกสร้าง  
ความหมายในเชิงลบมากขึ้น

สำหรับกลวิธีที่ใช้สร้างวาทกรรมชุดนี้ นอกจากเรื่องของมายาคติ ภาพเหมารวม เกี่ยวกับ  
สถานภาพและพฤติกรรมของกลุ่มรักเพศเดียวกัน (เช่น รวมกลุ่มกันด้วยเรื่องเพศเชิงการมรณ์)  
และการอธิบายแบบมิตติเดียว ที่เน้นการพูดถึงเพศจากแง่มุมของเพศสรีระ หรือให้ความชอบธรรมว่า  
เพศตามธรรมชาติมีแค่ 2 เพศนั้น ทำให้วาทกรรมนี้ผลิตความหมายแบบเดิม ๆ ที่ก่อให้เกิดการ  
แบ่งแยกและปิดกั้น โอกาสที่จะทำความเข้าใจเรื่องเพศที่สามมากขึ้น

#### 4. วาทกรรม “เพศเสรีสมควรได้รับการประณาม”

วาทกรรมชุดนี้ ได้สร้างความหมายและทำหน้าที่ “ปักป้าย” หรือ “ติดตรา” (labelling) ให้  
กับกลุ่มคนที่มีวิถีทางเพศซึ่งไม่สอดคล้องกับเพศที่ชอบธรรม หรือมาตรฐานและกรอบเรื่องเพศตาม  
ที่กลุ่มผู้สร้างวาทกรรมได้กำหนดไว้ จนกลายเป็นภาพเหมารวมและเกิดความหมายให้แก่กลุ่มคน  
เหล่านี้ เช่น นักเรียนนักศึกษา วัยรุ่น “นักเรียน? เรท R นักศึกษาเรท X” “สอบเอ็นทรานซ์เสร็จ ลูก  
ทะเลาะคาค้าห้องน้ำ (ไทยรัฐ 29/4/2540)” “ปวช. ปวส. แม่เป็นเมียน้อย (ไทยรัฐ 6/2/2544)” รวมทั้ง  
กลุ่มของผู้หญิงและเด็กที่ค้าประเวณี กลุ่มรักเพศเดียวกัน ผู้หญิงที่ถ่ายแบบนู้ด เป็นต้น ส่วนกลุ่ม  
ผู้สร้างวาทกรรมที่ทำหน้าที่ “ติดตรา” ให้แก่กลุ่มของผู้ถูกสร้าง คือ ผู้ที่มีอำนาจอันชอบธรรมทั้ง  
หลายในการสร้าง ตั้งแต่ภาครัฐ มาจนถึงสถาบันที่ควบคุมสื่อ

กลวิธีในการสร้างวาทกรรมชุดนี้ มีเครื่องมือแบบเดียวกับวาทกรรมชุดอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว  
แต่ได้ใช้วิธีการของการสร้างเส้นแบ่งความเป็นผู้หญิงดีและไม่ดี มาทำให้ผู้ถูกสร้างถูกจองจำไว้ด้วย  
คุณลักษณะเชิงลบตามป้ายที่ปิดเอาไว้มากขึ้น

#### 5. วาทกรรม “ผู้หญิงคือ ‘เหยื่อ’ ของอุตสาหกรรมทางเพศและความรุนแรง

การเรียกผู้หญิงที่ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศทั้งในรูปแบบของการทำร้ายร่างกาย และ  
การเอาเปรียบเชิงธุรกิจหรือแสวงหาผลประโยชน์จากเรือนร่างของผู้หญิงว่าเป็น ‘เหยื่อ’ ทำให้เกิด  
ความหมายต่อผู้หญิงเหล่านี้ว่า “ไร้สติปัญญา หรือยอมให้เขาหลอกง่าย ๆ” นับเป็นการ “ปักป้าย”  
ให้แก่ผู้หญิงอีกรูปแบบหนึ่ง การสร้างความหมายให้ผู้หญิงเหล่านี้ว่าเป็นเหยื่อ จึงมีผลทำให้ปัญหา  
เรื่องความรุนแรงถูกอธิบายแบบมิตติเชิงเดี่ยว คือ เป็นเรื่องของกระบวนการหลอกลวง และผู้หญิงถูก  
หลอก แต่ในปรากฏการณ์จริงนั้น มีผู้หญิง (และผู้ชาย) จำนวนหนึ่งที่ยอมให้ร่างกายตนกลายเป็น

สินค้าเพราะเงื่อนไขทางสังคม เศรษฐกิจ รวมทั้งค่านิยมทางเพศสภาพที่ฝังรากลึกลงจนทำให้การรับรู้คุณค่าของผู้หญิงถูกผูกติดไว้กับเพศสรีระ วาทกรรมเรื่อง “เหยื่อ” ยังมีผลทำให้ผู้หญิงและผู้ชายอีกจำนวนมากไม่ใส่ใจกับปัญหาดังกล่าวนี้ เพราะคิดว่าอยู่นอกเหนือจากโอกาสเสี่ยงที่จะเป็น “เหยื่อ” จึงทำให้ความจำเป็นของการปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเรื่องเพศ ถูกละเลยจากสังคมไทย

ผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้ ได้แก่กลุ่มที่มีอำนาจหลักทั้งหลายในการกำหนดนโยบายและสร้างองค์ความรู้ของสังคม รวมทั้งกลุ่มของนักพัฒนาด้านเด็กและสตรีในอดีต ที่มีส่วนผลิตวาทกรรมเรื่อง “เหยื่อ” ออกมาสู่สังคม ถึงแม้ว่า ในเวลานี้กลุ่มเด็กและสตรีคือกลุ่มที่เป็นแกนสำคัญในการเรียกร้องให้ลบทิ้งความหมายชุดนี้ออกไป แต่วาทกรรมนี้ได้ฝังลึกและกลายเป็นความเคยชินของสังคมไปแล้ว สำหรับผู้ถูกสร้างในวาทกรรมชุดนี้ มีจำนวนมากกว่าผู้สร้าง เนื่องจากคำว่า “เหยื่อ” ได้กลายเป็นคำเรียกผู้ที่ถูกระงับหรือถูกแสวงหาประโยชน์ทางเพศไปแล้ว เราจึงเห็นคำเหล่านี้ปรากฏอยู่มาก เช่น “เหยื่อแกมเหยื่อสื่อลามก” ส่วนวิธีการสร้างวาทกรรมชุดนี้ ยังคงใช้กลวิธีของการดักขี้มาขาดคิด ภาพเหมารวม และการลดรูปของการอธิบายด้วยเหตุผลอื่น ๆ เพื่อรักษาความหมายของคำว่า “เหยื่อ” เอาไว้ รวมทั้งการสร้างเส้นแบ่งผู้หญิง และการอ้างอิงกรอบของประเพณีและกฎหมาย ซึ่งเมื่อตกเป็นเหยื่อ ก็จะก้าวไปสู่ซีกของผู้หญิงไม่คิดทันที และโอกาสที่จะก้าวกลับมาที่ซีกของผู้หญิงดีอีกนั้นค่อนข้างกลางเลือน

## 6. วาทกรรม “เพศเป็นเรื่องส่วนตัว”

ถ้าพิพากษาคัดสินคดีกรณีอาจารย์นิต้าทำร้ายร่างกายภรรยาจนถึงแก่ชีวิต ที่ศาลระบุว่าเป็นการกระทำลงไปเพราะความรัก และเป็นเรื่องในครอบครัวนั้น เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนมากในเรื่องของวาทกรรมที่ทำให้เพศเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องในครอบครัว หรือเป็นเรื่องที่รู้กันแค่สองคน ดังนั้นข่าวความรุนแรงในบ้านและในชีวิตคู่ จึงถูกหีบขยี้มารายงานในฐานะที่เป็นเหตุการณ์หนึ่งเท่านั้น แต่ไม่ได้ชี้ให้เห็นว่า การใช้ความรุนแรงต่อกันนั้น ถือเป็นคดีอาชญากรรม และเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปรากฏการณ์ของความรุนแรงจึงยังคงมีอยู่ต่อไป เพราะถูกประทับตราให้เป็นเรื่อง “ปกติธรรมดาของชีวิตคู่” ไปแล้วด้วยวาทกรรมชุดนี้เอง

“ตามข้อ-เมียไม่กินดี ผัวสวมวิญญาณโหด นำเหยี่ยว (ไทยรัฐ 19/4/2542)” “ข้อเมียไร้ผลจับคนน้ำ - ...ตัดพ้อต่อว่าที่ตัดสัมพันธ์เพราะมีชายอื่นสอดแทรกเป็นมือที่สาม...ฆ่าตัวตายจบปัญหารักขม (ไทยรัฐ 11/2/2545)” “ก่อกศิอุ้มจนเคย นุกนูดเมียกลางห้าง - เรื่องถึงตำรวจ ตกกลางแยกทาง



แต่พอลงจากโรงพัก ดันอุ้มอีก (ไทยรัฐ 21/11/2545)” เป็นอีกหลายๆ ปราบฏุกการณ์ที่สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องของความรุนแรงในชีวิตคู่ยังคงถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของ “ลึนกับพิน” เป็นเรื่อง “เคยตัว” ของฝ่ายชาย ถึงแม้ว่าวาทกรรมชุดนี้จะได้รับการกระเทาะและทำลายจากกลุ่มสตรีโดยชูปรัชญาว่า “ความรุนแรงในชีวิตคู่ไม่ใช่เรื่องส่วนตัวอีกต่อไป” ก็ตาม แต่วาทกรรมเรื่องนี้ยังคงถูกผลิตซ้ำโดยผู้สร้างวาทกรรมกลุ่มเดิม ได้แก่ สถาบันนิติบัญญัติ ที่ยังไม่ปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่างๆ ในกฎหมายครอบครัวและอาญา เช่น ความล่าช้าและการโต้แย้งในกรณีการขอแก้ไขมาตรา 276 ที่ฝ่ายองค์กรสตรีร้องขอให้การข่มขืนภรรยาเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย แต่ทางฝ่ายนิติบัญญัติยังใช้เวลาพิจารณาอย่างยาวนาน สถาบันยุติธรรมที่มีกระบวนการพิจารณาคดีซึ่งปราศจากมุมมองด้านเพศสภาพ และสถาบันสุขภาพจิตที่ยังผลิตซ้ำคำอธิบายว่าผู้ชายที่กระทำความรุนแรงกับผู้หญิงในครอบครัวนั้นมีอาการป่วยทางจิต เป็นต้น ส่วนผู้ที่ถูกสร้างในวาทกรรมชุดนี้ก็คือ ผู้หญิงและผู้ชายที่ถูกกระทำ รวมทั้งดาราหรือคนมีชื่อเสียง ที่เรื่องราวความสัมพันธ์ทั้งหลายมักถูกจับจ้องติดตามและพยายามจะนำมาเปิดเผย เพราะเป็นความเชื่อว่าเรื่องส่วนตัวเป็นข่าวที่ขายได้ สำหรับกลวิธีในการสร้างวาทกรรมมีด้วยกันหลายเครื่องมือ ในจำนวนนั้นก็คือ การอธิบายปัญหาความรุนแรงในครอบครัวจากมิติของเรื่องในบ้าน และการอ้างกรอบของกฎหมาย

## 7. วาทกรรมเรื่อง “ขนาดของเพศสรีระมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิต”

เนื่องจากปรากฏการณ์ของข่าวการเสริมความงามของเพศสรีระ และการขยายขนาดของอวัยวะเพศได้รับการนำเสนอในหนังสือพิมพ์ที่ศึกษาทุกปี บางปี ปรากฏว่ามีข่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้มากกว่า 10 เหตุการณ์ตลอดทั้งปี (เช่น ปี 2540) ทำให้ตั้งข้อสังเกตได้ว่าเรื่องของเพศสรีระ โดยเฉพาะการนำไปสู่ความพึงพอใจทางเพศและกามารมณ์นั้น ได้ถูกสร้างไว้ด้วยวาทกรรมที่ก่อให้เกิดความหมายว่าเพศสรีระส่วนนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชีวิต การที่สื่อมวลชนใช้คำว่า “เฮลั่น ได้เฮตีปีก เตรียมตั้งตั้ง” หรือข่าว “อีก 25 ปีสบาย มีจูมีจิมอะไหล่” เหล่านี้ล้วนบ่งบอกถึงกระแสความนิยมและการให้ความสำคัญในอวัยวะส่วนนี้ของคนส่วนมากในสังคม วาทกรรมชุดนี้ถูกผลิตซ้ำโดยสถาบันทางการแพทย์ สุขภาพจิต และสถาบันวิจัยที่มีส่วนทำให้เกิดความน่าเชื่อถือในกระแสคำนิยมเหล่านี้มากขึ้น ส่วนผู้ที่ถูกสร้างวาทกรรมนี้ก็คือ ประชาชนทั่วไปที่ถูกมองเรื่องเพศในแง่ของเพศเชิงกามารมณ์ รวมทั้งผู้ที่ต้องเปิดเผยเรือนร่างเพื่อการประกวดหรือการถ่ายแบบ สำหรับวิธีการที่ใช้ในการสร้างวาทกรรม คือ การดอกรำมาบาคติและภาพเหมารวม รวมทั้งวาทกรรมความงามที่ให้ความหมายและคุณค่า รวมทั้ง “ความเด่น และความแตกต่าง” แก่เรื่องของเพศสรีระ

## 8. วาทกรรมเรื่อง “การใช้กำลังข่มขืนจัดเป็นความวิปริตทางเพศ”

“จับไอ้ชาดิสต์ ฆ่าโหดแม่เต่า ปล้ำจีนใจยับ หนุมวิดถาร ชอบ ‘จูน’ สุนัข (ไทยรัฐ 9/12/2545)” นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกผู้ที่กระทำทารุณทางเพศด้วยข้อความที่พบเห็นกันจนเคยชิน เช่น “ไอ้หนังกาม กามโหด บ้ากาม บ้าตั้นหา” ทำให้เกิดวาทกรรมที่สร้างความหมายว่า ผู้ที่ลงมือกระทำการทารุณเช่นนี้ เป็นผู้ที่มีความวิปริต มีความต้องการทางเพศสูง และไม่สามารถระงับได้ หรือไม่มีแรงกระตุ้นจากการเสพยา คิมสุรา เพ็งพันโทย หรือกัวติดเอดส์ดังในกรณีของข่าวที่ขมมานี้จึงมีเพศสัมพันธ์กับสุนัขและข่มขืนหญิงชราเป็นการระบายความต้องการทางเพศแทน วาทกรรมเช่นนี้ได้กลายเป็นคำอธิบายที่แยกแยะผู้กระทำผิดออกจากคนปกติ และทำให้เรื่องของ ความรุนแรงทางเพศซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้กับทุกๆ คน หากสังคมนี้ยังเต็มไปด้วยเรื่องของ การใช้ อำนาจระหว่างเพศอยู่ กลายเป็นปัญหาที่สังคมมองไม่เห็นหรือละเลยที่จะทำความเข้าใจ

ผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้ยังคงเป็นกลุ่มที่มีอำนาจหลักกลุ่มเดิมๆ ที่มีส่วนผลิตซ้ำความเชื่อ ความหมายในเรื่องของความรุนแรงทางเพศ ส่วนผู้ที่ถูกสร้างก็คือผู้ที่ถูกกระทำ ความรุนแรงในทุก รูปแบบ สำหรับวิธีการสร้างวาทกรรมชุดนี้ก็คือ การตอกย้ำความเชื่อที่เป็นมายาคติ และการอธิบาย ด้วยเหตุผลแบบมิตติเดียวคือ เหตุผลด้านสภาพจิตใจ

## 9. วาทกรรมเรื่อง “การล่วงละเมิดทางเพศเป็น ‘ธรรมดา’ ของผู้ชาย

วาทกรรมนี้ถูกผลิตซ้ำมาอย่างต่อเนื่อง เรียกได้ว่าเป็นวาทกรรมที่สร้างขึ้นมาพร้อมกับการให้อำนาจอันชอบธรรมของผู้ชายในการควบคุมกำหนดเรื่องเพศของผู้หญิง รวมทั้งการสร้างมาตรฐานเรื่องเพศ อันนำไปสู่ระบบมาตรฐานแบบสองชั้น (double standard) ในเรื่องของวิถีปฏิบัติทางเพศ วาทกรรมชุดนี้ยังได้ถูกนำมาใช้ควบคู่ไปกับวาทกรรมอำนาจและชนชั้น (power & class) ดังที่ เรื่องของการมีคู่หลายคนนั้น ได้กลายเป็นเครื่องบ่งบอกความมีอำนาจและบารมีของผู้ชาย ด้วยเหตุนี้ เมื่อกรณี “เหตุเกิดบนชั้นที่ 28” ปรากฏขึ้นในช่วงกลางปีของ พ.ศ. 2545 เสียงได้กลับจากฝ่ายชาย ซึ่งมีอำนาจมากกว่า จึงออกมาทำนองว่า “เป็นความเอ็นดู ไม่ได้ลวนลาม” และมีกลุ่มสนับสนุนฝ่ายชาย ออกมายืนยันว่า “เป็นพฤติกรรมปกติแบบผู้ใหญ่เอ็นดูเด็ก” และว่า “เรื่องของการมีหญิงสาวมา ห้อมล้อมให้เลือนั่น เป็นเรื่องปกติธรรมดาของผู้ชาย” การอ้างว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดา ยังสืบเนื่องไปถึงกรณีการละเมิดทางเพศที่ติดตามมาอีกหลายเหตุการณ์ด้วยกัน ซึ่งส่วนมากแล้ว กระแสของสังคมก็จะตัดสินว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาที่ผู้ชายต้องมีลักษณะ “เจ้าชู้ไก่แจ้” เช่นนี้ วาทกรรมดังกล่าวนี้จึงถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำอีก โดยมีสถาบันที่เป็นทางการของรัฐเป็นฝ่ายให้ความ

ขอบธรรมกับวาทกรรมนี้ และแน่นอนว่าผู้ที่ถูกกระทำมักถูกนำเสนอด้วยวิธีการสร้างวาทกรรมที่ทำให้กลายเป็น “คนอื่น” เป็น “ผู้หญิงไม่ดี” ในฐานะที่ถูกสงสัยว่าเป็นฝ่ายเชิญชวนก่อน หรือทั้งที่รู้อยู่แล้วแต่อยากลอง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการที่ตอกย้ำมายาคติ และการทำให้เหลือเป็นเรื่องแบบมีเหตุผลมิติเดียว

#### 10. วาทกรรมเรื่อง “สถานภาพของผู้หญิงถูกกำหนดโดยเพศสรีระ”

วาทกรรมนี้ได้รับการขยายกว้างขึ้นด้วยสื่อบันเทิงและสื่อโฆษณา ทำให้เรื่องของความสวยงามด้านเพศสรีระ กลายเป็นสาระที่ปรากฏห้อมล้อมผู้คนในสังคมไทยอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน จนกระทั่งความงามของเพศสรีระถูกมองว่าเป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของสถานะของผู้หญิง ดังนั้นจึงพบว่ามีข่าวที่แสดงถึงค่านิยมและการให้ความสนใจต่อการเสริมความงาม และเสริมหรือลดเพศสรีระของผู้หญิง ข่าวที่แสดงถึงผลกระทบจากการเสริมความงามที่ผิดพลาด เช่น “สำรวจลูกค้าคลินิกคูดไขมัน คนอยากสวย...ช่วยไม่ได้ (มติชน 13/12/2545)” ตัวอย่างเหล่านี้ แสดงความหมายในวาทกรรมที่ขัดแย้งกันเอง คือ ด้านหนึ่งสนับสนุนและโน้มน้าวให้ผู้คนสนใจความสวยงาม แต่อีกด้านหนึ่งนั้น กลับตำหนิและเห็นว่าเป็นเรื่องไร้เหตุผล หากไม่รู้จักแยกแยะหรือพิจารณาให้ถี่ถ้วน แสดงให้เห็นว่าวาทกรรมนี้มีความคลุมเครืออยู่มาก อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้พร้อมด้วยสื่อมวลชนในฐานะผู้ผลิตซ้ำและเผยแพร่วาทกรรมน่าจะนำเสนออีกคือ แง่คิดว่าการให้ความเอาใจใส่ต่อเพศสรีระน่าจะเป็นสิ่งที่ดี หากเป็นไปอย่างรู้เท่าทัน

การให้คุณค่ากับเพศสรีระเหนือกว่าคุณค่าอื่น ๆ นั้น ยังปรากฏในกรณีของการกีดกันผู้หญิงออกจากพื้นที่ทางศาสนา โดยให้เหตุผลเรื่องข้อจำกัดของเพศสรีระ แสดงให้เห็นว่า เรื่องของเพศสรีระได้ถูกอ้างว่าเป็นเงื่อนไขใหญ่ของผู้หญิง เช่นเดียวกับเรื่องของความงาม สำหรับผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้มีทั้งผู้ผลิตสื่อ และองค์กรศาสนา ตลอดจนองค์กรสตรีที่ออกมาทำทาบอดติของสังคม ทำให้วาทกรรมชุดนี้มีการปะทะกันในกลุ่มของผู้สร้างที่พยายามนำเสนอความหมายจากจุดยืนของฝ่ายตน สำหรับวิธีการที่ใช้ในการประกอบสร้างวาทกรรมชุดนี้ มีทั้งการตอกย้ำความเชื่อแบบเดิมที่มองคุณค่าของผู้หญิงผ่านสรีระ การทำให้เรื่องของการปะทะกันทางความคิดในเรื่องดังกล่าวนี้ กลายเป็นเพียงเรื่องเล็ก เรื่องส่วนตัวของผู้หญิงบางกลุ่ม และการใช้วิธีการได้กลับเพื่อลดเหตุผลของฝ่ายคัดค้าน

## 11. วาทกรรมเรื่อง “เพศสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ”

กรณีการเคลื่อนไหวของเครือข่ายเนวร่วมผู้หญิงเพื่อความก้าวหน้า 40 องค์กร เมื่อวันที่ 23/9/2545 เพื่อร่วมต่อต้านการกระทำคุกคามทางเพศของนักการเมืองอาวุโส จากกรณี “เหตุเกิดบนชั้นที่ 28” ได้นำมาสู่กระแสความคิดเห็นที่หลากหลายของสังคมในเรื่องของการคุกคามทางเพศ และทำให้ประเด็นของอำนาจระหว่างผู้ชายและผู้หญิง เด็ก-ผู้ใหญ่ถูกแยกแยะอย่างชัดเจนขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ได้นำไปสู่การจัดเวทีเสวนาหลายแห่ง ซึ่งได้มีการหยิบเอาประเด็นของความสัมพันธ์เชิงอำนาจขึ้นมาวิเคราะห์ และชี้ให้เห็นถึงปัญหาความรุนแรงที่ฝังรากอยู่ในโครงสร้างสังคมไทย วาทกรรมชุดนี้จึงเป็นความหมายแบบต่อรองของฝ่ายสตรีนิยมที่ต้องการเปิดมุมมองเรื่องของอำนาจและโครงสร้างการกดขี่ในสังคมไทย โดยใช้วิธีการของการรื้อสร้างมายาคติต่าง ๆ ที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม วาทกรรมซึ่งสร้างโดยกลุ่มอำนาจรอง เช่น กลุ่มสตรีนั้น ย่อมถูกโต้กลับจากกลุ่มอำนาจหลักอย่างแรง และทำให้การทำทนายเรื่องอำนาจทางเพศลดความสำคัญลงไป

## 12. วาทกรรมเรื่อง “ความรุนแรงในครอบครัวเป็นผลมาจากปัญหาเพศ”

“หัวแก้อ้อมเมียไม่ได้แทงดับ - ผู้ดูดน้ำของอ้อคืนดีกับอดีตเมียสาว เพราะตัดพิษสาวทไม่ขาด แต่เมื่อถูกปฏิเสธ ความรักก็กลายเป็นความแค้นที่ต้องดับด้วยความตาย (ไทยรัฐ 7/5/2545)” “ระแวงเมียสวย หัวหิงฆ่า 2 ศพ - ระแวงเมียหน้าตาสวยแถมหุ่นเซ็กซี่ ช่วงหลังพักตงงาน ดูแลลูกอยู่บ้าน เกิดระแวงว่าเมียทำงานห่างจะคบชู้ เกิดอาการหวงเลยใช้ปืนจ่อยิง (ไทยรัฐ 6/10/40)” นี่เป็นเพียงตัวอย่างของเหตุการณ์น่าร้อยที่นำเสนอเรื่องของความรุนแรงในครอบครัว และชีวิตคู่ ที่มีการเน้นความหมายว่า ความรุนแรงดังกล่าวเป็นผลมาจากความหึงหวง ความไม่พอใจที่ถูกปฏิเสธความสัมพันธ์ หรือถูกปฏิเสธการมีเพศสัมพันธ์จากคู่ครอง ทำให้เรื่องของความรุนแรงในชีวิตคู่ถูกทำให้มีความหมายว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องของคนสองคน และเป็นเรื่องที่มีปมปัญหาจากความไม่พึงพอใจทางเพศ ทั้งๆ ที่ปัญหาความรุนแรงในชีวิตคู่มีรากเหง้าของการใช้อำนาจในระบบความสัมพันธ์ที่ก่อให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบทางเพศเป็นพื้นฐานอยู่ด้วย

ผู้สร้างวาทกรรมชุดนี้ คือกลุ่มที่ได้รับความชอบธรรมหลักในการพูดและใช้กลไกทางกฎหมายตัดสินปัญหาเรื่องเพศ เช่น สถาบันยุติธรรม หรือสถาบันสุขภาพจิต ที่ผลิตวาทกรรมดังกล่าวในแง่ของการอธิบายเหตุผลของเรื่องนี้ในเชิงสภาพจิตใจเป็นหลัก ทั้ง ๆ ที่ปัญหาเรื่องเพศไม่ใช่เรื่องที่ถูกเก็บกดไว้ภายในจิตใจได้สำนึกอย่างเดี่ยวเท่านั้น แต่เป็นเรื่องที่มีบริบททางสังคม-วัฒนธรรมกำกับอยู่ด้วย ส่วนวิธีการที่ใช้ในการสร้างวาทกรรมชุดนี้ ประกอบด้วย การดอกล้อบาย

คดี การทำให้เป็นเรื่องปกตินิยามของครอบครัว การอธิบายสาเหตุของปัญหาให้เหลือเพียงมิติเดียว คือ เรื่องของเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

### 13. วาทกรรมเรื่อง “ปัญหาเพศนำไปสู่ความขาดสติของผู้หญิง

“สาวใหญ่อบสมุนไพรมรณะ ดายทูน - สาวใหญ่วัย 52 ปี ตกเป็นเหยื่อเช่นสังเวทโรคลักขณา ความแก่-โรคอ้วน ลงทุนซื้อพืชสมุนไพรมาตั้งหม้ออบในห้องน้ำ สุดท้ายกลายเป็นศพ...(ไทยรัฐ 16/9/2545)” “2 สาวใบ้มัดมือ โศคสะพาน บูชารักบริสุทธิ์ - ถูกญาติขัดขวางความสัมพันธ์ ทั้งจม. อธิฐาน ซาดิหน้าเกิดใหม่ขออวัยวะครบ 32 (ไทยรัฐ 11/5/2545)” “ดิ่งเจ้าพระยาดับประชิดหัว (ไทยรัฐ 20/9/2545)” เหล่านี้ล้วนเป็นตัวอย่างของการสร้างวาทกรรมประกอบข่าวการทำร้ายตัวเองของผู้หญิง ซึ่งมีความหมายในแง่ที่ผู้หญิงขาดสติ ขาดความยั้งคิด จึงลงมือกระทำอัตวินิบาตกรรม หรือทำร้ายลูกและคนใกล้ชิด โดยที่สาเหตุของการขาดสติของผู้หญิงมักถูกอธิบายว่ามาจากเรื่องของความรัก ความสัมพันธ์ หรือความต้องการที่จะมีรูปร่างสวยงาม ซึ่งการเน้นที่เหตุผลเช่นนี้ เป็นการตอกย้ำมายาคติที่ว่า ผู้หญิงนั้นไร้เหตุผล ไร้เดียงสา และบูชาความรักเป็นใหญ่ เหตุการณ์ทำนอง โศคสะพาน โศคศึก จึงถูกอธิบายจากวาทกรรมชุดนี้เสียเป็นส่วนใหญ่ จนกระทั่งสังคมเกิดความคุ้นเคยและรับเอาความหมายนี้เข้าไป แทนที่จะทำความเข้าใจและค้นหาสาเหตุให้ลึกซึ้งกว่านี้

วิธีการสร้างวาทกรรมชุดนี้ ที่ทำให้ความหมายดังกล่าวดำรงอยู่อย่างถาวร ก็คือ วิธีการที่ “ปักป้าย” ให้แก่ผู้หญิงเหล่านี้ว่า เป็นบ้า ป่วยเป็นโรคจิต ดังนั้น เมื่อสังคมสร้างเส้นแบ่งให้ผู้หญิงว่าเป็นบ้า เหตุผลที่ซับซ้อนมากกว่านี้จึงไม่ค่อยได้รับการวิเคราะห์ และทำให้ผู้หญิงหลายคนที่ทำร้ายตัวเองถูกตัดสินจากสังคมว่าเสียสติเสมอ

#### 4.6 การประกอบสร้างความหมายของวาทกรรมเรื่องเพศ

จากวาทกรรมทั้ง 13 ประเภทที่นำเสนอมานี้ สามารถวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า วาทกรรมเหล่านี้ได้ประกอบสร้างความหมายเรื่องเพศในสังคมไทยอย่างไร เพื่อที่จะได้มองเห็นว่า ความหมายเรื่องเพศดังกล่าวดำรงอยู่ได้ เพราะมีวาทกรรมประเภทใดรองรับอยู่ และวาทกรรมเหล่านี้มารวมกันประกอบสร้างความหมาย จนกระทั่งกลายเป็น ความเชื่อ และความจริง ได้อย่างไร การวิเคราะห์ในส่วนนี้ใช้การจัดกลุ่มแบบ cluster analysis ซึ่งจะช่วยให้สามารถพิจารณาความหมายของเรื่องเพศอย่างเป็นหมวดหมู่ได้ การวิเคราะห์ในส่วนนี้จะทำให้สามารถมองเห็นอุดมการณ์เรื่องเพศที่ถูกพูดถึงผ่านกลุ่มของความหมายหลัก ๆ เหล่านี้

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมและปรากฏการณ์ข่าวเกี่ยวกับเรื่องเพศในช่วงเวลา 6 ปีที่เลือกทำการศึกษา สามารถนำมาจัดกลุ่มของความหมายเรื่องเพศที่ถูกสื่อสารถึงได้เป็น 3 กลุ่มหลัก ๆ คือ

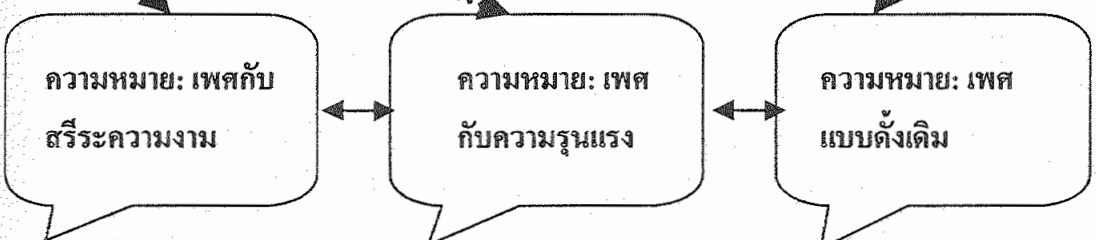
1. กลุ่มความหมายเรื่องเพศกับความรุนแรง (sex & violence)
2. กลุ่มความหมายเรื่องเพศกับสรีระความงาม (sex & body image)
3. กลุ่มความหมายเรื่องเพศแบบดั้งเดิม (conventional meaning of sex)

ในแต่ละกลุ่มความหมาย ประกอบด้วยพฤติกรรมซึ่งทำหน้าที่กำหนดความหมายอย่างเป็นระบบ และมีผลต่อการควบคุมสังคมว่า เรื่องเพศอะไรบ้างที่ควรสื่อสาร และอะไรบ้างที่ไม่ควรสื่อสาร ซึ่งไปมีผลต่อการประกอบสร้างปรากฏการณ์ของเรื่องเพศทางสังคม ดังที่ปรากฏการณ์ส่วนหนึ่งได้ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนให้เราได้รับรู้มาแล้ว การวิเคราะห์กลุ่มความหมายของเรื่องเพศดังต่อไปนี้ จะชี้ให้เห็นว่า แต่ละกลุ่มความหมายถูกผลิตขึ้นด้วยปฏิบัติการของวาทกรรมใดบ้าง มีการต่อรองกับความหมายเหล่านี้บ้างหรือไม่ และอย่างไร ทั้งนี้ ได้นำเสนอการจัดกลุ่มไว้ในแผนภาพต่อไปนี้



วาทกรรมที่กำกับความหมาย

- วาทกรรมผู้หญิงคือ 'เหยื่อ'
- วาทกรรมเพศเป็นเรื่องส่วนตัว
- วาทกรรมการใช้กำลังข่มขืนจัดเป็นความวิปริต
- วาทกรรมเพศเป็นเรื่องทางการแพทย์
- วาทกรรมขนาดของเพศสตรีระมีความสำคัญยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิต
- วาทกรรมสถานภาพของผู้หญิงถูกกำหนดโดยเพศสตรีระ
- วาทกรรมการล่วงละเมิดทางเพศเป็น 'ธรรมชาติ' ของผู้ชาย
- วาทกรรมเพศสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ
- วาทกรรมความรุนแรงในครอบครัวเป็นผลมาจากปัญหาเพศ
- วาทกรรมปัญหาเพศนำไปสู่การขาดสติของผู้หญิง
- วาทกรรมเพศเป็นเรื่องต้องห้าม
- วาทกรรมเพศที่เบี่ยงเบนเป็นความผิดปกติ
- วาทกรรมเพศเสรีสมควรได้รับการประณาม



- เรื่องเพศถูกผูกติดกับสตรีระและเพศเชิงกามารมณ์
- เป็นค่านิยมที่ไม่กล้าพูดแต่กล้าแสดงออก
- ถูกขยายด้วยบริโภคนิยม
- เรื่องเพศถูกมองแบบมิติเดียวคือการถูกล่วงเกินทางเพศ
- เป็นเรื่องเสียหาย
- สังคมตื่นตระหนก VS เฟิกเฉย
- สื่อสารจากแนวคิดของจิตวิทยา
- เรื่องเพศถูกมองว่ามีภาวะของธรรมชาติแบบรักต่างเพศ
- รับรู้ในฐานะ "ปัญหา"
- ต้องถูกควบคุมและจัดระเบียบ
- แบ่งชั่วคราวข้าม

ผลลัพธ์จากการสื่อความหมาย

ภาพที่ 9 ภาพแสดงการปฏิบัติทางวาทกรรมของสื่อมวลชน

จากกลุ่มความหมายของเรื่องเพศที่สื่อสารกันในสังคมไทยพบว่า ความหมายที่มีองค์ประกอบของวาทกรรมจำนวนมากที่สุด คือ กลุ่มความหมายเพศกับความรุนแรง ส่วนอีกสองกลุ่มความหมาย ได้แก่ กลุ่มความหมายเพศกับสตรีระความงาม และความหมายเพศแบบดั้งเดิมนั้น มีองค์ประกอบของวาทกรรมในจำนวนเท่ากัน จำนวนของวาทกรรมในแต่ละกลุ่มความหมายเป็นสิ่งที่

บ่งบอกว่า เรื่องเพศประเภทใดที่ถูกสื่อสารมาก และความหมายที่มีองค์ประกอบของวาทกรรมมาก ยังแสดงให้เห็นถึงการถูกควบคุมด้วยกฎเกณฑ์ ความเชื่อ ตลอดจนความรู้และอำนาจที่ปฏิบัติการผ่านวาทกรรมนั้น ๆ ซึ่งสามารถประเมินได้ว่า ความหมายของเพศที่ถูกควบคุมด้วยปฏิบัติการของวาทกรรมจำนวนมาก ย่อมทำให้ความหมายนั้นเกิดการสถาปนา จนกลายเป็นความจริง และเป็นอุดมการณ์ความคิดของสังคมในเรื่องเพศได้อย่างรุนแรงกว่ากลุ่มของความหมายที่มีองค์ประกอบของวาทกรรมน้อยกว่า และนั่นย่อมหมายความว่า การรื้อสร้าง (deconstruction) ความหมายของกลุ่มที่มีวาทกรรมรองรับมาก ย่อมเป็นไปได้ยากกว่า และต้องใช้การขุดรากถอนโคนที่หนักหน่วงกว่า ต่อไปนี้จะวิเคราะห์ปฏิบัติการของวาทกรรม (discursive practice) และการต่อรองความหมาย (negotiation of discourse and meaning) ในแต่ละกลุ่ม โดยอาศัยผลการวิเคราะห์ที่ได้นำเสนอไปแล้วทั้งสองส่วนของบทที่ 4

### กลุ่มความหมายเพศกับความรุนแรง

ปรากฏการณ์ของเรื่องความรุนแรงทางเพศในสื่อมวลชนคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า เพศในความหมายของความรุนแรงทางเพศนั้น เป็นสิ่งที่ถูกสื่อสารมากที่สุดในสังคมไทย และเป็นสาระเกี่ยวข้องกับเพศที่คนส่วนมากนึกถึง โดยเป็นการสื่อสารภายใต้ระบบของวาทกรรมต่าง ๆ ทั้ง 7 วาทกรรมที่ได้ทำหน้าที่กำหนดกรอบของการแสดงความเข้าใจ ค่านิยม และความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว เรื่องของความรุนแรงทางเพศจึงมีความหมายที่วนเวียนอยู่ในกรอบนี้ และถูกสื่อมวลชนนำไปผลิตซ้ำอยู่เสมอ

ความรุนแรงทางเพศ เช่น การข่มขืน และการคุกคามทางเพศ ได้ให้สถานะแก่ผู้หญิงที่ถูกกระทำว่าเป็น “เหยื่อ” ด้วยการตอกย้ำมายาคติของการถูกล่วงเกินทางเพศ ว่าเป็นสิ่งที่สร้างรอยมลทินให้แก่ผู้หญิง และทำให้คุณค่าของผู้หญิงหมดไป เหลือแต่เพียงสถานะของความเป็น “เหยื่อ” การสร้างความหมาย “เหยื่อ” ยังใช้กับผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมและทำแท้ง วัยรุ่นที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย ผู้หญิงที่ถ่ายแบบนู้ด หรือถูกนำภาพไปแสวงหาผลประโยชน์ในสื่อลามก ซึ่งวาทกรรมดังกล่าวได้ใช้เส้นแบ่งแยกความเป็นผู้หญิงดี/ผู้หญิงไม่ดี ออกจากกัน (good girl/bad girl) ก่อให้เกิดปฏิบัติการทางวาทกรรมที่ผ่านการใช้ภาษา การคัดเลือกประเด็นข่าว การคัดเลือกแหล่งข่าว (หรือผู้มีอำนาจในการพูด) และการแสดงจุดยืนของสื่อ ซึ่งมีแนวทางเดียวกันคือ การตกเป็น “เหยื่อ” หมายถึงความสูญเสียคุณค่าที่ถูกตัดสินผ่านเรื่องเพศ นอกจากนี้ เรื่องของความรุนแรงทางเพศยังถูกกำกับด้วยวาทกรรมที่ทำให้เรื่องนี้กลายเป็นเรื่องส่วนตัว ทำให้การถูกคุกคาม-ล่วงละเมิดทางเพศไม่ใช่ประสบการณ์ที่ผู้ถูกกระทำอยากเล่า และไม่ใช่เรื่องที่สังคมอยากสื่อสาร เรื่องเพศใน



ความหมายนี้จึงมีลักษณะที่ต้องเก็บกดไว้ เพราะหากถูกเปิดเผยขึ้น ผู้ที่ถูกกระทำ (โดยเฉพาะผู้หญิง) ก็จะถูมองด้วยวาทกรรมว่าตกเป็น “เหยื่อ” อีกเช่นเดิม

ความเข้าใจทั่วไปของสังคมเมื่อเอ่ยถึงความรุนแรงทางเพศ ก็คือ ผู้กระทำต้องป่วยทางจิต อันเป็นปฏิบัติการของวาทกรรมที่อาศัยแนวทางของจิตวิทยาเป็นหลัก จึงส่งผลให้เรื่องเพศมีแง่มุมเกี่ยวกับเรื่องของสภาพจิตใจ หรือความเก็บกดทางอารมณ์เพศ แต่ก่อนข้างละเลยแง่มุมเชิงสังคม-วัฒนธรรม และเพศสภาพ เมื่อความรุนแรงทางเพศถูกลดรูปให้เหลือเพียงเรื่องของปัญหาทางจิตใจ สังคมจึงยอมรับการกระทำคุกคามทางเพศของผู้ชายได้ว่าเป็นเรื่อง “ธรรมดา” วาทกรรมที่ทำให้เรื่องของการใช้กำลังอำนาจทางเพศเป็นเรื่องปกติของผู้ชายนั้น ได้มีส่วนทำให้เรื่องเหล่านี้ถูกสื่อสารแบบปิดหนทางโต้ตอบ ทำให้เรื่องเพศถูมองว่าเป็นเรื่องที่ผู้ชายได้รับอำนาจและความชอบธรรม ในขณะที่ผู้หญิงถูกกีดกันออกนอกพื้นที่ การมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เป็นเรื่องธรรมดาของผู้ชาย ยังทำให้เกิดวาทกรรมที่มีปฏิบัติการว่าปัญหาความขัดแย้งและความไม่พึงพอใจในเรื่องทางเพศ นำไปสู่ความรุนแรงในครอบครัวได้ เช่นเดียวกับ วาทกรรมที่สร้างให้ผู้หญิงซึ่งผลิตชีพตัวเองและลูกเพื่อคนรัก เป็นผู้หญิงที่ขาดสติ

วาทกรรมประเภทสุดท้ายที่มีบทบาทในเชิงท้าทายต่อความหมายของเพศกับความรุนแรง ก็คือ วาทกรรมที่สร้างขึ้นจากกลุ่มคนทำงานด้านผู้หญิงที่ใช้แนวคิดสตรีนิยม ที่ต้องการโต้กลับวาทกรรมของกลุ่มกระแสหลักด้วยการบอกว่า ความรุนแรงเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ซ้อนทับกันอย่างมากมาย ในด้านของเพศสภาพ ชนชั้น ชาติพันธุ์ อายุ และความสมประกอบของร่างกาย แต่ทว่าเมื่อเทียบกับวาทกรรมอื่น ๆ ที่กล่าวไปแล้วนี้ วาทกรรมแบบทวนกระแสขององค์กรผู้หญิงเป็นเพียงวาทกรรมเดียวที่พยายามออกมามีค้ำจ้ำกับวาทกรรมหลักอื่น ๆ ที่ระบุว่า ความรุนแรงทางเพศเกี่ยวข้องกับเพศสรีระ สภาพจิตใจ และปัญหาส่วนตัว ทำให้ความหมายเพศกับความรุนแรงมักถูกตีความหรือทำความเข้าใจภายใต้การกำกับของทั้ง 6 วาทกรรมข้างต้นมากกว่า

กล่าวโดยสรุปแล้ว วาทกรรมที่กำหนดความหมายของเรื่องเพศกับความรุนแรง ทำให้เรื่องเพศที่สื่อสารกันนั้น เป็นเรื่องที่ถูกจำกัดอยู่ในวงล้อมของการล่วงเกินทำร้ายกันทางเพศ เป็นเรื่องที่ไม่เมื่อพูดคุยกันแล้วนำมาซึ่งความตระหนกตกใจ ความกลัวที่จะสูญเสียหรือถูกล่วงละเมิดเช่นในข่าวหรือไม่กี่วงเฉย ไม่สนใจ เพราะเชื่อว่าคนไม่มีพฤติกรรมทางเพศที่เสี่ยงต่อการถูกทำร้าย หรืออยู่ในกลุ่มของผู้ที่ถูกสร้างภาพเหมารวมว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาเพศเช่นวัยรุ่น ดังนั้น เพศกับความรุนแรงจึงเป็นกลุ่มของความหมายที่มีการสื่อสารแบบมิติเดียว และจำกัดขอบเขตมากที่สุด ถึงแม้ว่าได้มีความเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ เช่น มูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) มูลนิธิ

เพื่อนหญิง มุลินธิผู้หญิง เครือข่ายสื่อสตรี ฯลฯ พยายามสร้างกระแสเพื่อสื่อสารกับสังคมว่า ความรุนแรงทางเพศไม่ใช่เรื่องภายในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องที่กระทำเพราะถูกกระตุ้นด้วยอารมณ์ทางเพศอย่างเดียว ไม่ใช่เรื่องที่ส่งผลกระทบต่อเพียงอย่างเดียว และไม่ใช่เรื่องของปัญหาทางจิตก็ตาม แต่การสื่อสารของกลุ่มเล็กๆ นี้ยังมีผลต่อการปรับเปลี่ยนความหมายที่สังคมมีต่อเรื่องเพศน้อยเต็มที่

### กลุ่มความหมายเพศกับสตรีระวางงาม

ดูเหมือนว่าความหมายของเพศในแง่มุมมองของสตรีระวางงามนั้น จะเป็นเรื่องที่มีการสื่อสารกันมาก เพราะถูกนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็น เพื่อผลกำไรทางการค้าและธุรกิจ เพื่อผลตอบแทนจากการแข่งขันประกวดความงาม เพื่อความน่าเชื่อถือกว่า (หรือสมบุรณ์แบบกว่า) ของงานวิจัย และแม้แต่เพื่อความพึงพอใจในเนื้อตัวร่างกายของตนเอง การเข้ามาอยู่คู่เพื่อนำเอาสารัตถะของเรื่องเพศกับสตรีระวางงามไปใช้เพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ นั้น ทำให้ความหมายของเรื่องนี้มีนัยแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ และส่งผลให้เกิดการทำให้สตรีกลายเป็นสินค้า (commodification) หรือเป็นวัตถุ (objectification) ที่สามารถทดลอง คั่นคว้า ผ่าตัด เสริมแต่ง หรือเพิ่มมูลค่าและคุณค่าให้แก่เจ้าของสตรีได้ (รวมทั้งเจ้าของทุนด้วย)

การให้ความหมายของเพศกับสตรีระวางงาม ได้ถูกกำหนดไว้ภายใต้ปฏิบัติการของวาทกรรม 3 ประเภทด้วยกัน คือ วาทกรรมที่เชื่อว่าเพศเป็นเรื่องทางการแพทย์ ดังนั้นการเสริมแต่งสตรีเพื่อความงามจึงเป็นสิ่งที่ทำได้และปลอดภัยหากมีแพทย์รับรอง วาทกรรมนี้จึงพัฒนาไปควบคู่กับความก้าวหน้าทันสมัยของเทคโนโลยีทางการแพทย์ ทำให้แพทย์ที่เชี่ยวชาญด้านความงามกำลังเป็นที่นิยมและต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม วาทกรรมชุดนี้มีบทบาทอย่างยิ่งที่ทำให้เรื่องทางการแพทย์ที่เคยเป็นเรื่องของการรักษาโรค ขยายมาสู่เรื่องของการมอบ (เสริม) ความงามให้แก่ผู้คนด้วย องค์ประกอบต่อมาคือ วาทกรรมที่เชื่อว่าขนาดของเพศสตรีมีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิต ดังที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วว่าวาทกรรมชุดนี้มีความอยู่ยงคงกระพันและมีปฏิบัติการที่ได้ผลอย่างยิ่งในสังคมไทยมาช้านาน ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันคนไทยให้ความสนใจในขนาดและประสิทธิภาพของอวัยวะเพศชาย และความสวยงามดึงดูดใจของเพศสตรีบางส่วนของผู้หญิง ดังที่มีปรากฏเป็นหลักฐานในเอกสารวรรณกรรมต่างๆ มากมาย รวมทั้งรายงานข่าวของการค้นพบต่าง ๆ ที่ทำให้คนจำนวนมากได้ “เฮลั่น” ด้วย วาทกรรมชุดนี้ จึงถูกผลิตซ้ำและสามารถประกอบสร้างความหมายเดิมๆ อยู่ได้ เพราะใช้ปฏิบัติการของการคอกย้ำมายาคติเรื่องความงาม สมหญิง ความเข้มแข็งสมชาย และการสร้างภาพเหมารวมของความไม่สวย ที่ดูน่าเกลียด โดดเดี่ยว

และไม่ได้รับการยอมรับ ปฏิบัติการของวาทกรรมชุดนี้ถูกสร้างผ่านสื่อโฆษณา สื่อบันเทิงมากที่สุด เพราะในความสนุกสนานของการชมสื่อบันเทิงนั้น การสร้างภาพแบบแบ่งขั้วระหว่าง ความสวย/ความไม่สวยได้ถูกฝังไว้แล้วในจินตภาพของแต่ละคน

วาทกรรมประเภทสุดท้ายที่มีบทบาทต่อการให้ความหมายเรื่องสรีระกับความงาม คือ วาทกรรมที่เห็นว่าสถานภาพของผู้หญิงถูกกำหนดโดยเพศสรีระ วาทกรรมนี้มีลักษณะของความขัดแย้งอยู่ในตัวเอง เพราะเป็นวาทกรรมที่มีปะทะกันทางความคิดของผู้สร้างสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่ใช้กระบวนทัศน์ของสตรีนิยมหรือพวกวาทกรรมกระแสรอง (subordinate discourse) กับ กลุ่มที่มีกระบวนทัศน์แบบกระแสหลักหรือแบบวาทกรรมหลัก (dominant discourse) กลุ่มสตรีนิยมเห็นว่าสถานภาพและคุณค่าของผู้หญิงต้องไม่ผูกติดไว้กับเงื่อนไขของเพศสรีระ เช่น การมีประจำเดือนของผู้หญิงต้องไม่ใช่เหตุผลที่กีดกันผู้หญิงออกจากพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของศาสนา ในขณะที่กลุ่มกระแสหลักเห็นว่าธรรมชาติได้สร้างให้ผู้หญิงมีเพศสรีระที่ด้อยกว่าผู้ชาย จึงย่อมจะมีสถานภาพที่เป็นรองจากผู้ชายและมีข้อจำกัดมากกว่าด้วย การปะทะกันของกระบวนทัศน์ดังกล่าวยังคงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง แต่ในบางครั้งอาจถูกทำให้เงียบและไม่ปรากฏชัด แต่พร้อมจะถูกจุดให้เป็นระลอกคลื่นใหญ่เมื่อมีเหตุการณ์ที่ทำให้ความคิดเห็นของสองขั้วนี้ต้องออกมาปะทะกันอีก ความขัดแย้งดังกล่าวทำให้เรื่องเพศในความหมายของเพศสรีระมีลักษณะของคู่ขนานที่บ่งบอกจุดยืนทางความคิดของผู้พูดได้ว่าอยู่ฝ่ายใด

ความหมายของเรื่องเพศกับสรีระความงาม ได้ส่งผลให้การสื่อสารในเรื่องเพศเกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงกับเรื่องของเพศสรีระอย่างแยกไม่ขาด แต่ที่เพิ่มเติมขึ้นมาก็คือ ทำให้เกิดการสื่อสารของเพศเชิงกามารมณ์ควบคู่ไปด้วย ผลสืบเนื่องที่เกิดขึ้น (outcome) ก็คือ การสื่อสารเรื่องเพศในภาพรวมด้วยความกระอักกระอ่วนใจ เพราะเชื่อมโยงเรื่องเพศทุกเรื่องเข้ากับมิติของกามารมณ์และขนาดของอวัยวะเพศ ทำให้คนส่วนหนึ่งของสังคมปฏิเสธที่จะสื่อสารเรื่องเพศ ทั้งในแง่ของการรับรู้และพูดถึง ทำให้ผู้ที่สื่อสารเรื่องนี้ถูกมองอย่างเหมารวมว่าสนใจแต่เรื่องของเพศเชิงกามารมณ์เป็นต้น ทิ้งๆ ที่ เรื่องขนาดของเพศสรีระมีแง่มุมของการแพทย์ สังคมและวัฒนธรรม อยู่ไม่น้อยไปกว่ากัน อย่างไรก็ตาม ผลของการสื่อสารอาจออกมาในลักษณะที่ไม่อยากสื่อสารด้วยวัจนะภาษา (verbal communication) แต่เลือกที่จะสื่อสารด้วยอวัจนะภาษา (non-verbal communication) คือ การแสดงออกผ่านเพศสรีระของคนทำให้เรื่องเพศเป็นเรื่องที่สื่อสารผ่านการแสดงออก (performance) ได้ง่ายและไม่ประดักประเดิดเท่ากับการสื่อสารผ่านภาษา การสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการของวาทกรรมในความหมายนี้ก็คือ การสื่อสารผ่านรูปแบบของสินค้า

และการบริโภคนิยม (ความงาม) ซึ่งทำให้เพศสรีระมีความหมายอยู่ในกรอบของบริโภคนิยม จึงสามารถเปลี่ยนแปลงสิ้นไหลไปได้ตามกระแสบริโภคนิยมที่เคลื่อนที่ตลอดเวลา

### กลุ่มความหมายเพศแบบดั้งเดิม

เพศเป็นหนึ่งในไม่กี่เรื่องของสังคมไทยที่มีลักษณะของการเคลื่อนที่แบบถอยหน้าถอยหลัง อยู่เสมอ คือในขณะที่ค่านิยมเรื่องเพศสรีระและความงามก้าวกระโดดไปตามกระแสบริโภคนิยมสมัยใหม่ แต่ค่านิยมแบบหัวอนุรักษ์ก็จะมาดึงรั้งความหมายเรื่องเพศให้ถอยกลับมาเสมอ ทั้งนี้ อาจเป็นไปได้ว่า เรื่องเพศในความหมายแบบดั้งเดิมหรือแบบประเพณีนิยมของไทยนั้น เกี่ยวโยงไว้กับเรื่องทางศีลธรรม ศาสนา และประวัติศาสตร์รากเหง้าของไทย ทำให้เกิดการจำแนกเพศบางเรื่อง ที่สังคมยอมให้สิ้นไหลเปลี่ยนแปลงไปได้ ในขณะที่มีบางเรื่องซึ่งต้องถูกควบคุมปิดกั้นโดยกลุ่มอำนาจหลัก (dominant power) ของสังคม

วาทกรรมที่ควบคุมเรื่องเพศได้แก่ วาทกรรมที่ยืนยันว่าเพศเป็นเรื่องต้องห้าม ดังนั้น การฝ่าฝืนละเมิดจึงนำมาซึ่งการถูกลงโทษและตีตราจากสังคม เช่น การตั้งท้องเมื่อไม่พร้อมของผู้หญิง การทำแท้ง การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การแพร่ภาพของสื่อลามกในที่สาธารณะ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การควบคุมกำกับเรื่องเพศโดยระบุว่าเป็นเรื่องต้องห้ามนั้น ที่จริงแล้ว สังคมสามารถยินยอมผ่อนคลายนัยความเข้มงวดในบางเรื่องได้ ขึ้นอยู่กับพื้นที่และเวลา (space & time) เช่น ตัวอย่างของสื่อลามก ซึ่งอาจยินยอมให้มีการรับชมในพื้นที่ส่วนตัวได้ แต่ต้องไม่ใช่ในพื้นที่สาธารณะ วาทกรรมชุดเพศต้องห้ามนี้อาศัยปฏิบัติการผ่านกลไกทางกฎหมายและศีลธรรมเป็นหลัก ทำให้เพศตามความหมายแบบดั้งเดิมเป็นเพศที่ชอบธรรม

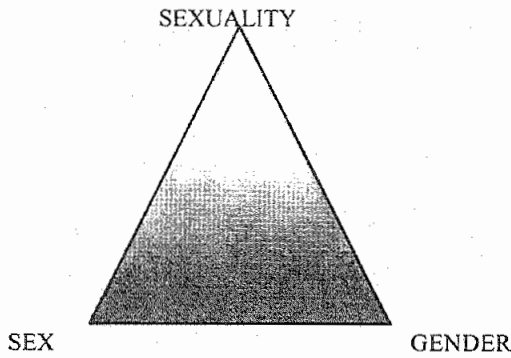
วาทกรรมประเภทที่สองซึ่งกำหนดความหมายให้แก่เพศแบบดั้งเดิม ได้แก่ วาทกรรมที่ชี้ชัดว่าเพศที่เบี่ยงเบนเป็นความผิดปกติ วาทกรรมชุดนี้นำเอาขั้วตรงข้าม (binary opposition) ของความปกติ/ความผิดปกติ (normal/abnormal) มาใช้ เพื่อแบ่งแยกผู้ที่ไม่มีการนิยมแบบรักเพศตรงข้ามออกไปสู่พื้นที่ของคนผิดปกติ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สังคมขีดเส้นให้อยู่ และพยายามควบคุมไม่ให้เกินเลยออกมานอกปริมาตรที่กำหนดไว้ จึงทำให้กลุ่มเพศที่สามปรากฏตัวอยู่ในลักษณะที่สังคมรับรู้ว่ามีอยู่ แต่ไม่พึงปรารถนาให้แสดงตนเกินขอบเขตที่กำหนด วาทกรรมชุดนี้ จึงมีความคล้ายคลึงกับวาทกรรมอีกชุดหนึ่งที่ทำให้ความหมายเรื่องเพศเสรีว่าสมควรได้รับการประณาม ในแง่ที่ทั้งสองวาทกรรมต่างใช้ปฏิบัติการของการควบคุมตรวจสอบ สร้างเส้นแบ่งขั้วตรงข้าม และการตัดสินลง

โทษผู้ที่ฝ่าฝืนละเมิดกรอบบรรทัดฐานทางเพศ (sexual transgression) ว่าเป็นคนผิดปกติ หรือถึงขั้นถูกหาว่าเสียสติได้

การตีวงจำกัดความหมายของเรื่องเพศในแนวคิดแบบดั้งเดิมนี้ ได้ทำให้เกิดรูปแบบของการสื่อสารเรื่องเพศที่ออกมาในทิศทางของการแบ่งขั้วตรงข้ามอยู่เสมอ และทำให้เกิดช่องว่างของการทำความเข้าใจระหว่างคนสองฝ่ายที่ถูกแบ่งแยกไปอยู่คนละพื้นที่ นั่นคือ ผู้ที่ประกาศตัวว่าเป็นคนปกติ คนดี (normal & good person) ก็จะไม่สามารถสื่อสารแลกเปลี่ยนเพื่อทำความเข้าใจกับผู้ที่ยืนอยู่ในซีกของ คนปกติ คนไม่ดี (abnormal & bad person) ดังเช่นความคิดเห็นของกลุ่มผู้หญิงบริการที่จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า “พวกเราไม่มีวันที่จะพูดกับผู้หญิงดีพวกนั้นให้เขาเข้าใจเราได้ เพราะยืนอยู่กันคนละโลก และเราก็ไม่มีความจำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในโลกของเขา...” (สัมภาษณ์กลุ่มเอ็มพาวเวอร์ เชียงใหม่ 13/11/2545) นอกจากนี้ ยังส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่ไปยืนยันความคิดแบบแนวสาร์ตละ (Essentialism) ซึ่งเชื่อว่าเพศสรีระเป็นสิ่งที่กำหนดมาแล้วโดยธรรมชาติไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ผู้ที่พยายามฝ่าฝืนคือผู้ที่ทำลายระเบียบของสังคม และการสื่อสารที่เน้นย้ำให้เห็นแต่ปัญหาของเรื่องเพศ เห็นถึงความจำเป็นของการจัดระเบียบและควบคุมเรื่องเพศทางสังคม จนทำให้เพศเป็นเรื่องที่ถูกสื่อสารแบบลับ ๆ ล่อ ๆ หรือแบบลักลอบ เพราะเป็นเรื่องต้องห้ามและผิดธรรมชาติ

#### 4.7 อุดมการณ์เพศที่ถูกพูดถึง

ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ เป็นการวิเคราะห์ว่า การประกอบสร้างความหมายเรื่องเพศ ทั้ง 3 กลุ่มที่ผ่านปฏิบัติการของวาทกรรมนั้น ได้สร้างอุดมการณ์เรื่องเพศ (ideology of sex) อะไรบ้าง โดยเป็นการพิจารณาอุดมการณ์ในฐานะที่เป็นระบบแนวคิดชุดหนึ่งซึ่งมีปฏิสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในฐานะที่ไปกำหนดฐานคิด มุมมอง และจุดยืนของสังคมต่อเรื่องเพศ การวิเคราะห์หาอุดมการณ์เป็นการพิจารณาเปรียบเทียบภายใต้กรอบคิดของค่านิยม 3 คำหลักที่ได้ระบุไว้ในบทที่ 2 เพื่อดูว่า ค่านิยมหลักใดที่ถูกนำมาใช้เป็นอุดมการณ์เมื่อสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย หรือกล่าวอย่างง่ายก็คือ การสื่อสารเรื่องเพศของไทยมีจุดยืนอยู่ที่ส่วนไหนในองค์ประกอบหลักของเรื่องเพศทั้ง 3 องค์ประกอบ ทั้งนี้เพราะ การหาจุดยืนคือการมองเห็นฐานคิดที่กำหนดเรื่องเพศที่สื่อสารกันในสังคม สำหรับองค์ประกอบเรื่องเพศ หรือค่านิยมหลักทั้ง 3 คำนั้น ได้แก่



ภาพที่ 10 ภาพแสดงองค์ประกอบเรื่องเพศ

### ■ **อุดมการณ์หลัก: อุดมการณ์เรื่องเพศเสรี**

เมื่อพิจารณาปรากฏการณ์เรื่องเพศทั้งในมิติของประเด็นเหตุการณ์ และมิติของวาทกรรม นั้น พบว่า อุดมการณ์เรื่องเพศที่ถูกสื่อมวลชนพูดถึง มีความโน้มเอียงไปที่จุดยืนเรื่องเพศเสรี (SEX) มากกว่าเพศสภาพ (GENDER) และเพศวิถี (SEXUALITY) นั่นคือ การนำเสนออุดมการณ์เรื่องเพศของสื่อมวลชน ได้เน้นให้ความสำคัญกับเพศเสรีของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ทั้งในลักษณะของการเน้นอวัยวะสำคัญบางส่วน และการพูดถึงเพศเสรีโดยรวม ซึ่งสามารถจำแนกลักษณะของการนำเสนอออกได้เป็น 9 ประการ ดังนี้

1. เน้นอธิบายบริเวณของอวัยวะเพศของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย (ส่วนมากเป็นผู้หญิง) ซึ่งถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ
2. เน้นอธิบายรูปร่างของทั้งผู้หญิงและผู้ชายซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ
3. ให้ข้อมูลภูมิหลังของผู้ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศ ซึ่งเน้นพูดถึงพฤติกรรมทางเพศของบุคคลนั้น หรือเป็นที่หมายปองของเพศตรงข้าม
4. ให้ข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศที่บ่งบอกความวิปริตของผู้ที่กระทำ ความรุนแรงทางเพศ
5. เน้นให้รายละเอียดและขั้นตอนของการกระทำ ความรุนแรงทางเพศ จำนวนครั้ง และผลลัพธ์
6. ขยายความสำคัญและให้ความเด่นแก่เพศเสรีบางส่วน ในฐานะที่เป็นจุดดึงดูดความสนใจ เช่น หน้าอก สะโพก บั้นท้าย (พบมากในกรณีของการประกวดความงาม ข่าวดารา)

คารา) และในฐานะของสิ่งบ่งบอกเพศวิถีที่เปลี่ยนไป (พบมากในกรณีข่าวเกี่ยวกับผู้ที่ ผ่าตัดแปลงเพศ หรือสาวประเภทสอง)

7. เน้นที่ขนาดของเพศสรีระบางส่วน เช่น หน้าอกของผู้หญิง อวัยวะเพศของผู้ชาย ใน ฐานะที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและความเพลิดเพลินใจทางเพศ
8. อธิบายถึงความงามด้านเพศสรีระในฐานะเป็นคุณสมบัติเด่นของคารา นางงาม หรือผู้มี ชื่อเสียง
9. อ้างเงื่อนไขด้านเพศสรีระเพื่อเป็นข้อจำกัดของผู้หญิงในการได้มาซึ่งสถานภาพบาง อย่าง

กลุ่มความหมายของความรุนแรงทางเพศ เป็นการพูดถึงเรื่องเพศที่เน้นอธิบายเพศสรีระ มากที่สุด โดยเฉพาะมักแสดงจุดเน้นที่บริเวณของเพศสรีระ หรืออวัยวะเพศที่ถูกล่วงเกินทำร้าย ซึ่ง ผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง เช่น “พบศพหญิงสาวนอนหงายสภาพไม่สวมเสื้อผ้า มีเพียงผ้าขน หนูสีชมพูคลุมหน้าท้องและอวัยวะเพศส่วนท่อนบนมีเตี้อยู่ลายนอกและกางเกงขายาวถูกผูกสีน้ำตาล ปกปิดไว้ ที่ปลายเท้ามีกางเกงในสีครีมวางอยู่...จากการตรวจสอบที่อวัยวะเพศมีร่องรอยการข่มขืน โดยมีคราบเมือกแห้งติดอยู่...(ไทยรัฐ 22/9/2545)” และ “...บุกปล้ำจับตัวหมายข่มขืน เขี่ยสาวไม่ ยอม คืนรนต่อสู้ ...ก่อนหมดแรงถูกลากเข้าไปติดกำแพง จึงพีดลอดกางเกง เปลือยกายจับกางเกง กางขา ถลกเสื้อยัดขึ้นไปจนเห็นยกทรงสีฟ้า...(ไทยรัฐ 14/2/2545)” การอธิบายด้วยภาษาและให้รายละเอียดมากเช่นนี้ อาจสืบเนื่องมาจากการคัดลอกสำนวนสอบสวนในบันทึกคดีของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ และอาจสมทบด้วยความมุ่งหวังของนักข่าวที่ต้องการรายงานรายละเอียดของเหตุการณ์เพื่อให้ข่าวดูสมจริง รวมทั้งอาจเป็นผลมาจากความเคยชินของนักข่าวและผู้เรียบเรียงข่าวต่อรูปแบบ และโครงสร้างการเล่าเรื่องข่าวอาชญากรรมทั่วไป ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนสะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ทาง วิชาชีพสื่อสารมวลชนที่มีต่อความหมายเรื่องเพศ สะท้อนถึงมุมมองและความเข้าใจของสื่อมวลชน ในเรื่องเพศ และในขณะเดียวกันก็สามารถประเมินความเข้าใจของสังคมในเรื่องเพศได้ว่า มี แนวโน้มที่จะนึกถึงเรื่องของเพศสรีระมากกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ

นอกจากการเน้นที่บางส่วนของเพศสรีระในฐานะบริเวณที่ถูกทำร้ายแล้ว สื่อมวลชนยังมี แนวโน้มที่จะให้เหตุผลของการถูกล่วงละเมิดทางเพศว่ามีส่วนมาจากการมีเพศสรีระที่ดึงดูดความ ต้องการหรือกระตุ้นเร้าอารมณ์ทางเพศของฝ่ายที่เป็นผู้กระทำความรุนแรง เช่น “แท็กซี่หื่นกามให้ การว่า เกิดอารมณ์ขึ้นมาเพราะนางสาวแนนหน้าตาดีและนุ่งกระโปรงสั้น (มติชน 16/2/2544)” และ “ผู้ต้องหาหื่นกามให้การรับสารภาพว่า เห็นนางสาวดาว นิสิตสาวเป็นคนสวยรูปร่างดี เลยเกิด

ค้นหา วางแผนชั่วใช้ปืนจี้บังคับขึ้นใจ โดยไม่แตะต้องนางสาวพร เพราะไม่สวย ไม่ถูกสเปก... (ไทยรัฐ 6/12/2545)” การใช้ภาษาที่พรรณนาถึงรูปร่างหน้าตาของผู้ถูกระทำ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ยิ่งทำให้เรื่องของเพศสรีระมีน้ำหนักเด่นชัดขึ้น และอาจมีผลทำให้สังคมเกิดความเข้าใจว่าการล่วงละเมิดทางเพศจะเกิดขึ้นกับผู้ที่มิสรีระดึงดูดความสนใจเท่านั้น ทำให้ปัญหาของความรุนแรงทางเพศถูกอธิบายด้วยมิติทางด้านเพศสรีระมากเกินไป การเชื่อมโยงสาเหตุของการถูกทำร้ายสู่เพศสรีระนั้น ยังรวมไปถึงการให้รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศของผู้ถูกระทำ โดยเฉพาะในกรณีของผู้หญิงที่เสียชีวิตจากการถูกฆ่าข่มขืน ว่ามีส่วนมาจากการมีคู่ควงหลายคน หรือมีความสัมพันธ์กับผู้ชายจำนวนมาก โดยเฉพาะในกรณีของผู้หญิงที่มีอายุหรือผู้หญิงที่ผ่านการหย่าร้างมาแล้ว มักถูกเน้นพฤติกรรมในเรื่องเพศสัมพันธ์มากเป็นพิเศษ เช่น “ฆ่าสุดอำมหิต อจ. 7 เศรษฐินีม่ายและนายทุนปล่อกู้...สภาพศพมีร่องรอยข่มขืน.....เพื่อนบ้านบอกระยะนี้มีหนุ่ม ๆ ้วยเอ๊ะมาติดพันมาก โดยเฉพาะตำรวจศฯ...(ไทยรัฐ 4/10/2540)” “ฆ่าสาวเสน่ห์แรง จ๋อยจิม - มีตัวเป็นคนญี่ปุ่นมาเยี่ยมปีละหน หนุ่มติดพันเยอะ ซี้คนอกหักลงมือ...(ไทยรัฐ 9/3/2544)”

การอธิบายพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติไปจากพฤติกรรมของเพศสัมพันธ์ทั่วไป เช่น “การร่วมเพศทางทวารหนัก การทำให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเจ็บปวด การทำออร์ดิเชกส์ ฯลฯ” ล้วนเป็นคำอธิบายที่มักปรากฏควบคู่ไปกับการให้ภูมิหลังและการรายงานการกระทำ ความรุนแรงทางเพศของผู้ละเมิด โดยเฉพาะมักเป็นผู้ชาย ซึ่งมีส่วนตอกย้ำว่าทกกรรมที่ว่า ผู้ชายที่กระทำความรุนแรงทางเพศ เช่น ฆ่าข่มขืน เป็นพวกโรคจิต วิปริต หรือมีอาการผิดปกติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ เช่น “อุปนิสัยของนายบุญเกิดชอบที่จะขอร่วมเพศแบบวิถิตารเหมือนพวกเกีบกด...(ไทยรัฐ 5/10/2540)” ในบางเหตุการณ์ มีการให้เหตุผลในทำนองที่ผู้กระทำการละเมิดทางเพศเกิดอารมณ์เปลี่ยน เพราะความกดดันที่ไม่ได้มีเพศสัมพันธ์มาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว เช่น เพิ่งฟื้นโทษออกมาจากเรือนจำ เพิ่งสึก หรือเพิ่งผ่านพ้นวิกฤติหายนะ เช่น น้ำท่วมพายุถล่มบ้านเรือน รวมทั้งเมาสุรา และยาบ้า เป็นต้น การเชื่อมโยงเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความต้องการทางเพศเช่นนี้ จึงเป็นการตอกย้ำอุดมการณ์และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศของสังคม เมื่อมีการสื่อสารถึงกรณีของความรุนแรงทางเพศ

เช่นเดียวกับการให้รายละเอียดด้านพฤติกรรมทางเพศของผู้ถูกระทำและผู้กระทำ สื่อมวลชนยังมีแบบแผนของการเล่าข่าวข่มขืนและการล่วงละเมิดทางเพศอย่างละเอียด และเน้นที่ขั้นตอนของการกระทำ ตั้งแต่คักคูด ไปจนถึงการปลี้องเสื้อผ้า รวมทั้งจำนวนครั้งของการข่มขืน หากเป็นเหตุการณ์ข่มขืนหมู่ ก็มักจะรายงานอย่างละเอียดถึงผู้กระทำ (ซึ่งมีชื่อระบุ) ที่ผลักดันข่มขืนทีละคน ในบางเหตุการณ์ใช้คำที่แสดงให้เห็นถึงระยะเวลาอันยาวนานติดต่อกันของการกระทำ โดย



ระบุว่า “จนถึงรุ่งเช้า...” เป็นต้น การย่ำรายละเอียดเหล่านี้มีผลทำให้ผู้อ่านสามารถจินตนาการภาพขณะเกิดเหตุได้ ซึ่งเป็นภาพที่เปิดเผยเพศสรีระหรือเปลือยกาย ทำให้เรื่องของความรุนแรงทางเพศมีแนวโน้มที่จะสื่อสารกันในแง่มุมของเพศสรีระเป็นหลักใหญ่

สำหรับกลุ่มความหมายอีกกลุ่มหนึ่งที่พบว่ามี การพูดถึงเรื่องของเพศสรีระอย่างชัดเจน และมักมีลักษณะของการพูดถึงเฉพาะบางส่วนที่เป็นจุดเร้าความสนใจทางเพศ คือ กลุ่มความหมายของสรีระและความงาม เช่น ข่าวกการประกวดความงาม การถ่ายแบบนู้ด การผ่าตัดแปลงเพศ และการเสริมขนาดของเพศสรีระซึ่งเชื่อว่าเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความพึงพอใจทางเพศ เช่น “...ผู้หญิงทั้งสาวน้อยสาวมากที่ไฝ่ฝันจะผ่าตัดเสริมเต้านมให้เต่งตึงดั่งดั่ง...(ไทยรัฐ 16/4/2540)” “...โซว์อิม นางสาวไทย (ไทยรัฐ 9/5/2542)” และ “ดั่งแก้วนมโต! ...ดั่งขึ้น-เด่นขึ้น-รวยขึ้น...แต่...เกิด “สิ่งมหัศจรรย์” ในร่างกายของเธอโดยไม่คาดฝัน. “นมโต” ขึ้น 1 นิ้ว โดยไม่เคยฉีด สงสัยอกกำลังกายเกิน (ไทยรัฐ 19/10/2540)” รวมทั้งการพรรณนาและใช้คำเรียกอวัยวะเพศของผู้ชายเพื่อประกอบข่าวกการค้นพบสุตρυยาที่เชื่อว่ามีสรรพคุณต่อการเพิ่มพลังทางเพศ เช่น “...อ้างสรรพคุณเหลือเชื่อ แก่กินเข้าไปเพียงเม็ดเดียว ‘มังกร’ที่เอาแต่หยอหยงไม่ยอมออกศึกกลับปิ้งปิ้งตั้งตระหง่านเป็นยอดกระบี่...(ไทยรัฐ31/3/2541)” เป็นที่น่าสังเกตว่าการเน้นเพศสรีระในปรากฏการณ์ความงามหรือการเสริมขนาดเช่นนี้ มักมีภาษาและคำเฉพาะสำหรับเอ่ยถึงเพศสรีระของผู้หญิงและผู้ชาย ซึ่งเมื่อภาษาเหล่านี้ถูกผลิตซ้ำมากๆ ก็ทำให้สังคมส่วนหนึ่งเข้าใจความหมายของการสื่อสารดังกล่าวนี้ดี อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาที่สื่อความหมายดังกล่าวนี้ยังคงเป็นความขัดแย้งในสังคมที่ส่วนหนึ่งเห็นว่าเป็นการดีที่เลี่ยงไปสร้างภาษาเฉพาะโดยที่ไม่ต้องเอ่ยถึงเพศสรีระส่วนนั้นตรง ๆ ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งไม่เห็นด้วย เพราะทำให้ภาษาถูกคิดตราของเพศ และเป็นเพศที่เน้นสรีระเพื่อความเพลิดเพลินใจทางกามารมณ์อย่างเดียว

นอกจากการพูดถึงเพศสรีระในมิติของความสัมพันธ์ทางเพศ และเพศเชิงกามารมณ์แล้ว เพศสรีระยังถูกนำมาใช้ป็นสิ่งอ้างอิงเพื่อยืนยันความไม่เหมาะสมของผู้หญิงในการก้าวเข้าสู่พื้นที่บางส่วนของผู้ชาย เช่น กรณีผู้หญิงที่บวชภิกษุณี ซึ่งหนังสือพิมพ์บางฉบับได้แสดงข้อโต้แย้ง (เป็นหนึ่งในหลายๆ ข้อ) ด้วยการอ้างความศักดิ์สิทธิ์ของจิวร ซึ่งหากผู้หญิงมานุ่งห่มจะทำให้เปื้อนเลือดประจำเดือนได้ และการที่นักบวชหญิงต้องโกนศีรษะและนุ่งห่มสีเดียวกับพระภิกษุ จะทำให้ผู้คนเกิดความสับสนในเรื่องเพศสรีระของนักบวชได้ (คืออาจเข้าใจว่าเป็นพระภิกษุที่เป็นเกย์) การแสดงเหตุผลในทำนองนี้ของสื่อมวลชน เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติอันคับแคบที่มีต่อเรื่องเพศสภาพ โดยที่เอาอุดมการณ์ของเรื่องเพศสรีระมาเป็นข้ออ้าง หรือมาเป็นเหตุผลหลักจนปิดบังโอกาสของสื่อมวลชนเองที่จะทำความเข้าใจเรื่องเพศสภาพ หรือความแตกต่างทางเพศในมิติทาง

สังคม-วัฒนธรรม นอกจากกรณีของภิกษุณีแล้ว การอ้างเหตุผลเรื่องเพศสรีระยังปรากฏในเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทยอีกจำนวนมาก เช่น การห้ามนักศึกษาหญิงเรียนวิชาช่างยนต์ของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่ง โดยอ้างถึงความไม่เหมาะสมของเพศสรีระของผู้หญิงที่ต้องมุด เข้า-ออกได้ห้องรถยนต์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความขัดแย้งกรณีเครื่องแบบและการแต่งกาย ซึ่งจะเข้าใจปรากฏการณ์ของการสื่อสารเรื่องเพศเหล่านี้ได้ จำเป็นต้องพิจารณาจากแง่มุมของเพศสภาพและเพศวิถีประกอบกันไปด้วย

### ■ อุดมการณ์รอง: อุดมการณ์เพศสภาพและเพศวิถี

ถึงแม้ว่าอุดมการณ์เรื่องเพศสรีระจะถูกพูดถึงอย่างเข้มข้นในสื่อมวลชน จนทำให้การสร้าง ความเข้าใจเรื่องเพศ มีแนวโน้มที่จะหนักไปทางมิติของเพศสรีระ มากกว่ามิติของเพศสภาพและเพศวิถี ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นความหมายเรื่องเพศเช่นเดียวกันนั้น จากการวิเคราะห์ห้วงกรรมพบว่า มีบางปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนสะท้อนความหมายทั้งเชิงตรงและเชิงแฝงเกี่ยวกับเรื่องของเพศสภาพ ในลักษณะที่บ่งบอกเป็นนัยว่าเรื่องเพศนั้น เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม และจารีตวัฒนธรรมของสังคมด้วย อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า สื่อมวลชนมักเลือกหยิบเอาความหมายของเพศในเชิงสังคม-วัฒนธรรมมาพูดถึงต่อเมื่อมีปรากฏการณ์ของความขัดแย้งจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ และเมื่อเรื่องเพศได้ถูกพูดถึงในแง่ที่เป็นปัญหาต่อสังคม ศีลธรรม และวัฒนธรรมไทย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องของเครื่องแต่งกายและเครื่องแบบที่กำหนดสถานะทางเพศ - ปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างความเข้าใจเรื่องเพศสภาพ (ความหมายของเพศที่กำหนดโดยสังคม-วัฒนธรรม) และเพศวิถี (ความหมายเพศที่กำหนดโดยรสนิยมและการแสดงออกถึงเพศสภาพที่เลือกจะเป็น) ที่ชัดเจน คือ กรณีของการเลือกที่จะแต่งกายชุดนักศึกษาผู้หญิงของนักศึกษาที่เป็นชายรักชาย ซึ่งเป็นกรณีที่มีความคิดเห็นหลากหลายและขัดแย้ง โดยที่ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเครื่องแบบคือสิ่งบ่งบอกสถานภาพทางเพศซึ่งควรจะเป็นไปตามเพศสรีระทางธรรมชาติของแต่ละคน คือ เพศหญิงต้องแต่งเครื่องแบบนักศึกษาหญิง และเพศชายก็แต่งตามแบบของนักศึกษาชาย ดังนั้นนักศึกษายชายที่มีเพศวิถีแบบผู้หญิง จึงควรแต่งเครื่องแบบของนักศึกษาชาย (แต่งตามเพศสรีระ) เพื่อป้องกันความวุ่นวายและสับสนของสังคม รวมทั้งบางกลุ่มยังเชื่อว่าการควบคุมให้ใส่เครื่องแบบที่บ่งบอกเพศสภาพและถูกต้องตรงกับเพศสรีระนั้น จะสามารถช่วยเปลี่ยนแปลงความต้องการเป็นเพศหญิงของนักศึกษาชายที่มีวิถีทางเพศแบบผู้หญิงได้ เช่น “การที่สาวประเภทสองแต่งตัวเป็นหญิง คงลืมไปว่าการอยู่ในสังคมต้องมีเกณฑ์กติกามารยาทในสังคม ...ถ้าไม่แต่งตัวตามระเบียบและรูปแบบ ถ้ามาร่วมกติกาสังคมอยู่ตรงไหน ถ้าหากสาวประเภทสองอยากเข้าห้องน้ำหญิง แล้ว

ผู้หญิงแท้ ๆ มีสิทธิบ้างไหมว่าไม่อยากให้กะเทยเข้าห้องนำผู้หญิง เพราะไม่แน่ใจว่าเป็นกะเทยแท้หรือปลอม... อันนี้เป็นการทำลายสิทธิทางเพศของผู้อื่นหรือเปล่า...(มติชน 12/12/2545)” ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งนั้นมีความเห็นว่า ในเมื่อเพศสภาพและเพศวิถีของนักศึกษาชายมีความเป็นหญิง สถาบันการศึกษาจึงควรพิจารณาลดความเข้มงวดของระเบียบที่ผูกติดอยู่กับเพศสรีระลงไป ดังเช่น ความเห็นของนักวิชาการและผู้ปกครองซึ่งมีลูกชายเป็นชายรักชาย ดังนี้ “...เพราะแต่ละคนเลือกเกิดไม่ได้ หากไปปิดกั้นก็จะเป็นเหมือนการซ้ำเติม ซึ่งทางสถาบันได้กำหนดขอบเขตให้ปฏิบัติคือเมื่อใส่ชุดนักศึกษาหญิงแล้วจะต้องมีกริยาเหมาะสมกับผู้หญิง ไม่แสดงออกจนเกินไป...” และ “การที่สถานศึกษาจะอนุญาตให้คนเหล่านี้ใส่ชุดนักศึกษาหญิงไปเรียนก็ไม่น่าคิดอะไร เพราะถ้ายังใส่ชุดนักศึกษาชายอยู่มันจะดูซัด ๆ ใส่กางเกง แต่แต่งหน้าทาปาก ...อยากฝากไปถึงพ่อแม่ที่มีลูกเป็นเช่นนี้ว่าไม่ต้องอายแล้ว เพราะปัจจุบันสังคมเปิดกว้างมากขึ้น”

กรณีของระเบียบนักศึกษาจึงเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายมากขึ้นของการสร้างความหมายเรื่องเพศ และในขณะเดียวกัน การให้ความหมายที่หลากหลายจึงนำไปสู่การปะทะกันของความคิด มุมมอง และจุดยืน หรืออุดมการณ์ในเรื่องของเพศในสังคมไทย ที่นับวันจะปรากฏให้เห็นเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และเป็นสิ่งบ่งชี้ว่า กระแสแนวคิดที่สื่อสารอุดมการณ์เรื่องเพศจากหลายแง่มุมเริ่มแสดงตนชัดเจนขึ้น หรือสามารถท้าทายอุดมการณ์หลักที่มองเรื่องเพศจากมิติของเพศสรีระอย่างเดียวได้มากขึ้น

**ปรากฏการณ์ของการคุกคามทางเพศ** เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการสะท้อนการให้ความหมายในเรื่องเพศจากทั้งอุดมการณ์หลักและอุดมการณ์รอง คือมีการให้ความหมายทั้งจากแง่มุมของเพศสรีระ เพศสภาพ และเพศวิถี ตัวอย่างเช่น กรณีของการแจกคู่มือป้องกันการคุกคามทางเพศสำหรับข้าราชการหญิงของสำนักงานกพ. ซึ่งสื่อมวลชนพร้อมใจกันเรียกว่า “คู่มือป้องกันเผ่าหัวงู” ไม่เพียงแต่คู่มือนี้จะแนะนำวิธีป้องกันตัวเองของข้าราชการหญิงเท่านั้น แต่ยังมีเนื้อหาที่อธิบายว่า “เหตุที่ผู้หญิงมักตกเป็นเหยื่อของการล่วงเกินทางเพศ เพราะมาจากการอบรมเลี้ยงดูในสังคมไทย และวัฒนธรรมทางเพศของไทย ซึ่งเป็นรากเหง้าของปัญหาการล่วงเกินทางเพศ...(มติชน 31/10/2545)” อย่างไรก็ตาม ความเคลื่อนไหวของกลุ่มข้าราชการและนักการเมืองหญิงที่จะหาวิธีจัดการกับพฤติกรรมการคุกคามทางเพศของผู้ชาย กลับถูกมองว่าเป็นเรื่องเล็กเป็นเรื่องไม่สำคัญจากนักการเมืองชายและผู้บริหารประเทศในรัฐบาลจำนวนหลายคน มิหนำซ้ำยังมีกระแสได้กลับจากนักการเมืองชายส่วนหนึ่ง รวมทั้งสื่อมวลชนบางคนก็แสดงทัศนคติว่า เรื่องของการคุกคามทางเพศสองแง่สองง่าม หรือเอาผู้หญิงมาพุดคุยในเชิงหยอกล้อทางเพศนั้นเป็นพฤติกรรม “ที่ปกติทั่วไป” ของผู้ชาย กรณีของคู่มือป้องกันการคุกคามทางเพศ สะท้อนให้เห็นความพยายามของกลุ่มแนวคิด

ด้านสิทธิสตรีที่ค่อย ๆ เริ่มนำเอาเรื่องของการล่วงละเมิดทางเพศ (สตรีระ) มากลายเป็นประเด็นที่สามารถถกเถียงกันในที่สาธารณะมากขึ้น ทำให้สังคมมีอุดมการณ์เรื่องเพศที่ขยายไปสู่มิติที่หลากหลายมากขึ้น

ทั้งนี้ ปัจจัยสำคัญที่อาจจะเรียกได้ว่าเป็นแรงผลักดันให้สังคมเริ่มทำความเข้าใจกับเรื่องของเพศในอุดมการณ์ของเพศสภาพและเพศวิถีมากขึ้นนั้น ได้แก่การเคลื่อนไหวขององค์กรสตรี รวมทั้งนักวิชาการที่มีจุดยืนในเรื่องของสตรีนิยม (Feminism) และเพศสภาพศึกษา (Gender studies) ที่ได้เผยแพร่แนวคิดเรื่องเพศสภาพ และพยายามรื้อสร้างมายาคติของสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรสตรีและกลุ่มวิชาการเหล่านี้ ได้มีผลต่อการจุดประเด็นสาธารณะในเรื่องของเพศสภาพขึ้นในสังคม มีผลทำให้ปรากฏการณ์เรื่องเพศบางอย่างถูกวิพากษ์วิจารณ์จากหลายจุดยืน เกิดเป็นองค์ความรู้ และเป็นการให้ความหมายเรื่องเพศหรือสร้างอุดมการณ์ทางเพศอย่างครบถ้วนมากขึ้น ความเคลื่อนไหวของกลุ่มองค์กรสตรีเพื่อถามหาความเป็นธรรมในเรื่องเพศสภาพของกระบวนการยุติธรรมกรณีตัดสินคดีอาจารย์นิต้า และความเคลื่อนไหวเพื่อทำทนายกรณีการคุกคามทางเพศของนักการเมืองอาวุโสกับนักข่าวหญิง หรือ “เหตุเกิดบนชั้น 28” เป็นตัวอย่างสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงกระแสการท้าทายอุดมการณ์เรื่องเพศแบบเดิมๆ หรือแบบที่มีฐานคิดมาจากเพศสตรีระเพียงส่วนเดียว มาสู่ทิศทางของการขยายมุมมองสู่อุดมการณ์เรื่อง คือมองจากเพศสภาพ เพศวิถี และจากวิธีการสื่อสารแบบผู้หญิงหรือแบบที่มี gender sensitivity มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการสร้างความเข้าใจและอุดมการณ์ในเรื่องเพศ จะเริ่มมีทิศทางที่มองปรากฏการณ์เพศแบบองค์รวม และแบบที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกับองค์ประกอบอื่น ๆ ก็ตาม แต่จากการศึกษาปรากฏการณ์ข่าวเรื่องเพศในช่วง 6 ปี ดังที่ได้นำเสนอไปแล้วในตอนต้นนั้น พอจะประเมินได้ว่า เรื่องเพศที่ถูกอธิบายและให้ความหมายจากสื่อมวลชนนั้น ยังคงเป็นเพศตามมุมมองและจุดยืนเดิมมากที่สุด คือเน้นที่เพศสตรีระ ส่วนเพศสภาพและเพศวิถีนั้นจะเป็นประเด็นที่สร้างจิตสำนึก และให้ความหมายแก่สังคมก็ต่อเมื่อมีความขัดแย้งและการปะทะกันทางความคิดที่เกิดขึ้นเป็นรูปธรรม

ในบทสุดท้าย จะได้นำเอาองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยเรื่องเพศ รวมทั้งการสรุปจำแนกวาทกรรมและการสร้างอุดมการณ์เรื่องเพศผ่านสื่อมวลชน มาสังเคราะห์และนำเสนอเพื่อนำไปสู่การพิจารณาว่า เรื่องเพศที่ต้องพูด และไม่จำเป็นต้องพูดในสังคมไทย ประกอบด้วยอะไรบ้าง

## บทที่ 5

### บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ห้วงค์ความรู้เรื่องเพศกับการสื่อสารในสังคมไทย พบว่า การศึกษาวิจัยยังอยู่ในวงจำกัด ทั้งในด้านของประเด็นที่ศึกษา กลุ่มเป้าหมายการวิจัย แนวคิดทฤษฎี และวิธีการวิจัย ในขณะที่การวิเคราะห์ปรากฏการณ์เรื่องเพศผ่านสื่อมวลชนพบว่า การสร้างความหมายเรื่องเพศมีขอบเขตกว้างขวางซับซ้อน และขยายตัวอย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นว่าองค์ความรู้ไม่สามารถที่จะพัฒนาได้ทันกับโลกแห่งความเป็นจริง อันเป็นผลให้การกำหนดนโยบายการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยยังมีช่องว่างอยู่ ซึ่งบทสรุปของงานวิจัยนี้ จะได้แจกแจงและนำเสนอเป็นประเด็น ดังต่อไปนี้

#### 1. บทสรุปสภาพปัญหาของการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย

##### 1.1 สถานะขององค์ความรู้เกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร : การประมวลล่องค์ความรู้

จากการศึกษาวิเคราะห์ห้วงค์ความรู้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับเพศและการสื่อสารในสังคมไทย พบว่าสถานะขององค์ความรู้และความเข้าใจในพื้นที่วิชาการยังคงมีข้อท้าทายหลายประการ เนื่องจากการศึกษายังคงติดอยู่กับกรอบของการประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีที่ไม่ได้มีการผนวกประเด็นที่เชื่อมโยงระหว่าง เพศ เพศสภาพ และเพศวิถีเข้าด้วยกัน หากแต่เป็นการผลิตสร้างองค์ความรู้ที่ แบ่งแยกออกเป็นเสี้ยวส่วนบนฐานคติทางเพศของผู้วิจัยหรือผู้ศึกษา โดยสามารถสรุปเป็นประเด็น ต่าง ๆ ได้ดังนี้

จากการสังเคราะห์หลักการและเหตุผลในงานวิจัยจะพบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับเพศและการสื่อสารส่วนใหญ่เน้นการมองปัญหาเรื่องเพศที่เกิดในกลุ่มวัยรุ่น เนื่องจากกรอบความคิดทางสังคมมองว่ากลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่ไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับเรื่องเพศ และเห็นว่าปัญหาที่เกิดกับวัยรุ่นสามารถแก้ไขได้ด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษา ซึ่งเพศศึกษาในประเทศไทยเองเป็นเพียงการมุ่งเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับสรีระ การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ไม่ได้มีการผนวกประเด็นอื่น ๆ เช่น เพศสภาพ ความสัมพันธ์หญิง ชาย เป็นต้น นอกจากการมองว่าเพศศึกษาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องเพศของกลุ่มวัยรุ่น ยังมีการมุ่งเน้นให้สถาบันครอบครัวเป็นผู้เอาใจใส่ดูแล ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาแก่เด็กและวัยรุ่น

จากการสังเคราะห์แนวคิด/ทฤษฎี จะพบว่างานวิจัยเกี่ยวกับเพศและการสื่อสารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการศึกษากลุ่มวัยรุ่น ดังนั้นแนวคิดทฤษฎีที่ใช้จึงเป็นการเน้นที่แนวคิดจิตวิทยาวัยรุ่น แนวคิดทางพฤติกรรมศาสตร์ เป็นการใช้กรอบจิตวิทยามาอธิบายพฤติกรรมของวัยรุ่น หรือเพื่อทำความเข้าใจความเป็นวัยรุ่น แนวคิดเกี่ยวกับเพศศึกษายังเป็นประเด็นหลักของการศึกษาเรื่องเพศและการสื่อสาร ด้วยความเชื่อ และสมมติฐานที่ว่าเพศศึกษาจะเป็นกลไกหรือเครื่องมือที่จะใช้แก้ปัญหาเรื่องเพศที่เกิดขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น นอกจากนั้นแนวคิดเรื่องความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมถูกนำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ที่ได้รับการนิยามว่าเป็นปัญหาเรื่องเพศในกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน เพราะเชื่อว่าการให้ความรู้ จะทำให้เกิดทัศนคติที่ถูกต้อง และ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้

สิ่งที่น่าสนใจในส่วนของแนวคิด/ทฤษฎีในงานวิจัยเกี่ยวกับเพศและการสื่อสารในสังคมไทย คือ การที่เริ่มมีความสนใจประยุกต์ใช้ทฤษฎีใหม่ ๆ ในการอธิบายและทำความเข้าใจปรากฏการณ์เกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร เช่น แนวคิดการวิเคราะห์ว่าทกรรม สัญญาวิทยา การศึกษาสื่อแนวสตรีนิยม และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สำคัญคือการผนวกประเด็นเพศสภาพเข้าสู่การศึกษาเรื่องเพศและการสื่อสาร เพราะเรื่องของเพศวิถีจำเป็นต้องมีฐานความเข้าใจในเรื่องเพศสภาพ หรือความสัมพันธ์หญิง-ชาย ควบคู่ไปด้วยเพื่อให้เกิดทวิเคราะห์และการมองประเด็นปัญหาอย่างเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ในส่วนของ การสังเคราะห์วิธีวิทยาการวิจัย พบว่าโดยส่วนใหญ่ทำการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ อย่างไรก็ตามในส่วนของวิธีการวิจัยกลับพบข้อสังเกตที่น่าสนใจว่างานวิจัยโดยส่วนใหญ่เน้นวิธีการแจกแบบสอบถาม หรือ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปให้กับสมมติฐาน มีงานวิจัยเพียงส่วนหนึ่งที่ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น วิธีการสัมภาษณ์ สังเกต และมีงานวิจัยจำนวนหนึ่งที่ใช้การวิเคราะห์ว่าทกรรม ซึ่งจัดว่าเป็นวิธีการที่ใหม่สำหรับพื้นที่การวิจัยในสังคมไทย

เนื่องจากการวิจัยส่วนใหญ่ยังคงมองเห็นว่าประเด็นเพศและการสื่อสารเป็นเรื่องของกลุ่มวัยรุ่น ทำให้กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเยาวชน เด็กมัธยม บางส่วนเป็นการศึกษาวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อคาราโอเกะ สื่อลามกอนาจาร เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มผู้ปกครองหรือพ่อแม่ก็ยังคงเป็นกลุ่มเป้าหมายของการศึกษาเนื่องจากความเชื่อของสังคมว่า พ่อแม่ผู้ปกครองคือผู้ที่จะต้องจัดการและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาเรื่องเพศของวัยรุ่น

จากการนำเสนอข้างต้นแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า พื้นที่ของการผลิตสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเพศและการสื่อสารต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี ฐานคิด และ วิธีการศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้สังคมหรือแวดวงวิชาการต้องทำงานอย่างขะมักเขม้นในการสำรวจสถานการณ์เป็นผู้รู้ และผู้กำหนดทิศทางและความรู้เกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร หากการวิจัยโดยส่วนใหญ่ยังคงก้าวเดินอย่างล่าช้า และไม่สะท้อนถึงจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ต่อประเด็นเพศ เพศสภาพ และ เพศวิถี การที่จะคาดหวังให้กระบวนการการศึกษาหรือพื้นที่การผลิตองค์ความรู้เป็นกลไกที่ส่งเสริมสังคมให้มีปัญญาอาจเป็นสิ่งที่ดูราวกับจะเกิดขึ้นได้ยาก

ประเด็นนี้นับว่าเป็นข้ออ่อนอย่างมากของพื้นที่องค์ความรู้ของสังคมไทยเนื่องจากผู้ผลิตองค์ความรู้โดยส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของ “ความรู้ หรือ ปัญญา” ในฐานะที่จะเป็นกลไกหลักในการผลักดันให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งสันติในทุกมิติโดยเฉพาะในมิติทางเพศ การมีพื้นที่วิชาการเพื่อการผลิตความรู้ถือเป็นฐานทรัพยากรอันมีค่าอย่างยิ่ง และการมีความรู้เพื่อปลูกจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ของสังคมในประเด็นเพศยังจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสร้างสรรค์สังคมที่เป็นธรรม

## 1.2 การสำรวจปรากฏการณ์การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับเพศ

จากการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ข่าว พบว่าพื้นที่สาธารณะของสื่อมวลชนเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่แสดงถึงฐานคติทางเพศที่อาจเป็นอุปสรรคต่อการก้าวสู่สังคมแห่งปัญญา เนื่องจากยังคงมีการผลิตข่าวทหกรรมทางเพศที่บิดเบี้ยวอย่างต่อเนื่องทั้งสิ้นจำนวน 13 วาทกรรม ประกอบด้วย วาทกรรม “เพศเป็นเรื่องที่ต้องห้าม” “เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์” “เพศที่เบี่ยงเบนเป็นความผิดปกติ” “เพศที่เบี่ยงเบนเป็นความผิดปกติ” “เพศเสรีสมควรได้รับการประณาม” “ผู้หญิงคือ ‘เหยื่อ’ ของอุตสาหกรรมทางเพศและความรุนแรง” “เพศเป็นเรื่องส่วนตัว” “ขนาดของเพศตรีระมีความสำคัญอย่างยิ่งขวดต่อการดำเนินชีวิต” “การใช้กำลังข่มขืนจัดเป็นความวิปริตทางเพศ” “การล่วงละเมิดทางเพศเป็น ‘ธรรมดา’ ของผู้ชาย” “สถานภาพของผู้หญิงถูกกำหนดโดยเพศตรีระ” “เพศสะท้อนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ” “ความรุนแรงในครอบครัวเป็นผลมาจากปัญหาเพศ” “ปัญหาเพศนำไปสู่ความขาดสติของผู้หญิง”

วาทกรรมของสื่อเป็นวาทกรรมที่ทรงพลังเนื่องจากการสื่อสารกับมวลชน (mass) เป็นการติดตั้งเข็มทิศของการเข้าใจและวิถึปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องเพศให้กับสังคม ซึ่งเสมือนกับการติดตั้งภาวะทุกข์ให้กับสังคมอยู่ในระดับหนึ่ง ตัวอย่างเช่น วาทกรรม “การล่วงละเมิดทางเพศเป็น

“ธรรมดา” ของผู้ชาย” ผ่านสื่อมวลชน ได้ให้ความชอบธรรมกับการกระทำของผู้ชายที่จะกระทำผิด หรือคิดร้ายต่อผู้หญิงในเบื้องต้น เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้นผู้หญิงจึงไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือการปกป้องดูแลจากสังคมในฐานะผู้ถูกระงับ แต่สังคมกลับให้การปกป้องกับผู้กระทำผิดผ่านกระบวนการต่าง ๆ อาทิ กระบวนการยุติธรรมที่เริ่มตั้งแต่ระดับจุลภาคจนถึงมหภาค กระบวนการทางสังคมของกลุ่มต่าง ๆ ที่ร่วมกันชี้แจงกลับไปให้ผู้ถูกระงับที่เป็นผู้หญิงว่าเธอเหล่านั้นต้องระมัดระวังตัวให้มากขึ้น เธอเหล่านั้นต้องได้รับการควบคุมมากขึ้น พื้นที่สาธารณะเกี่ยวกับเพศต้องได้รับการกำกับควบคุมมากขึ้น ซึ่งเป็นต้นเหตุที่เพิ่มภาระทุกข์ให้กับสังคมผู้หญิงในภาพย่อย และสังคมไทยโดยภาพรวม

นัยยะสองประการสำคัญที่อาจสรุปได้ในส่วนของการวิเคราะห์ว่าททกรรม คือ ประการแรก ททกรรมของสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่สำคัญที่จำต้องได้รับการสำรวจและตรวจสอบ จากกลุ่มทางสังคมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นรัฐ กลุ่มประชาสังคม กลุ่มนักวิชาการสื่อ กลุ่มนักวิชาการสตรีนิยม โดยการกระตุ้นให้เกิดบทสนทนา หรือ เวทีเพื่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ (participatory dialogue) การปะทะสังสรรค์ของความคิดเชิงวิพากษ์ของกลุ่มต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมแห่งปัญญาในเรื่องเพศ

นัยยะประการที่สอง คือ การทำความเข้าใจสื่อมวลชนจากแกนภายในอาจเป็นข้อท้าทายประการหนึ่งของการทำงานเพื่อขับเคลื่อนเปลี่ยนแปลงฐานคติทางเพศของสื่อมวลชน เพื่อสร้างกรอบความเข้าใจที่สมบูรณ์จากรากหญ้าของปัญหาหรือทุกข์

## 2. ระดับของการสื่อสารเรื่องเพศ

การสังเคราะห์ห้วงความรู้เรื่องเพศที่ได้จากงานวิจัย และการวิเคราะห์ว่าททกรรมของการสร้างความหมายเรื่องเพศที่ปรากฏผ่านสื่อมวลชน ได้เปิดเผยให้เห็นปฏิบัติการของการสื่อสารเรื่องเพศที่กระจายตัวอยู่ในสังคมไทย เรื่องเพศบางเรื่องสามารถแสดงตัวได้อย่างเปิดเผย และสื่อสารกันได้อย่างชอบธรรม (legitimate communication of sex) ในขณะที่เรื่องเพศบางเรื่องแฝงตัวอยู่ในความคลุมเครือ (grey area of communication) คือ พูดได้ในบางโอกาส และเลือกพูดได้ในบางความหมาย และเรื่องเพศอีกบางกลุ่มที่ห้ามพูดห้ามสื่อสารอย่างเด็ดขาด อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าการสื่อสารเรื่องเพศจะถูกจัดการโดยคนกลุ่มต่างๆ (ผู้ส่งสาร) ให้สื่ออะไรก็ได้ และสื่ออะไรไม่ได้ก็ตาม เพศก็เป็นเรื่องที่สามารถเถลิดลอคขอบเขตจำกัดและเลื่อนไหลไปมา จากพื้นที่ซึ่งถูกกำหนดให้อยู่ไปสู่อีกพื้นที่หนึ่งได้เสมอ เช่น สื่อลามกซึ่งชัดเจนของการเผยแพร่สื่อสารให้อยู่ในสื่อเฉพาะกลุ่มของผู้ใหญ่ (adolescent) และมีช่องทางในการเผยแพร่ที่จำกัด แต่ปรากฏว่าสื่อลามกกลับสามารถแทรก



ซึมไปได้ทั่วทุกพื้นที่ และไปในรูปโฉมที่ถูกตกแต่งให้เข้ากับกลุ่มผู้รับสารแล้ว เช่น การ์ตูน มิวสิกวิดีโอ อินเทอร์เน็ต เกมคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

งานวิจัยชิ้นนี้ได้พบว่า เรื่องเพศที่ถูกสื่อสารมากที่สุด คือ เพศสรีระ (SEX) ซึ่งครอบคลุมถึง เรื่องของสรีระทางเพศ สุขภาพอนามัยทางเพศ เพศสัมพันธ์ พฤติกรรมและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับเพศสัมพันธ์ โรคเอดส์ ความรู้เรื่องเพศสรีระ เพศสรีระกับความงาม และการกระทำทารุณต่อเพศสรีระ ซึ่งในกลุ่มของวาทกรรมที่ว่าด้วยเพศสรีระนี้ พบว่า ทุกๆ ประเด็นได้กลายเป็นเรื่องที่สื่อสารกันอย่างกว้างขวางแล้วในสังคมไทย แต่จากการการวิเคราะห์ในบทที่ 3 และ 4 สรุปได้ว่า วิธีการนำเสนอหรือปฏิบัติการทางการสื่อสารของเรื่องเพศบางเรื่อง ทำให้เกิดการสร้างความหมาย ความเข้าใจ และค่านิยมต่อเรื่องเพศในทิศทางที่ไม่เหมาะสม หรือไม่สร้างสรรค์ จึงเป็นผลให้เรื่องเพศมีสถานะแบบกึ่งยอมรับและไม่ยอมรับในพื้นที่ทางสังคมอยู่เสมอ ทำอย่างไรจึงจะทำให้เรื่องเพศและความหมายเรื่องเพศสามารถสื่อสารกันได้โดยก่อให้เกิดความหมายและเนื้อหาที่เหมาะสม ไม่นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ หรือใช้อำนาจที่มาจากการควบคุมความรู้ของบางกลุ่ม

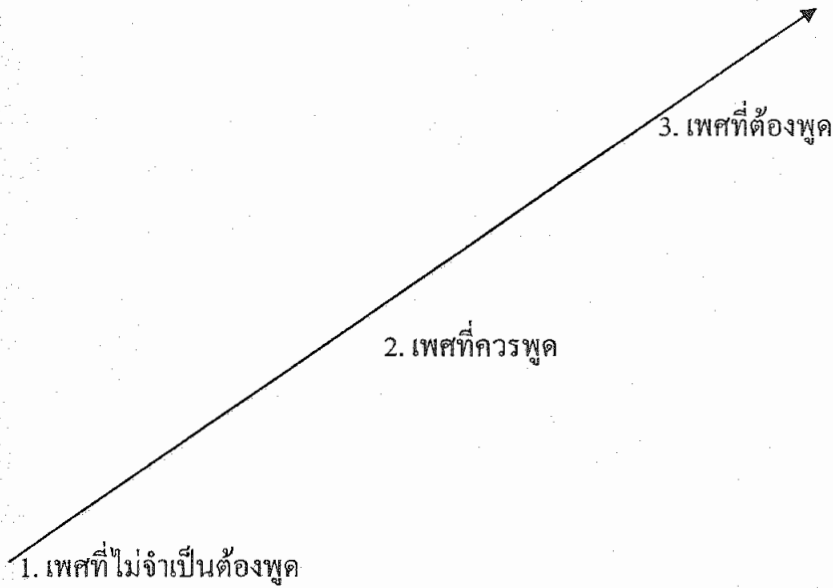
หัวข้อนี้ จึงเป็นความพยายามของงานวิจัยชิ้นนี้ ที่จะทดลองจัดกลุ่มของระดับการสื่อสารเรื่องเพศ ซึ่งจะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ต่อไปได้ว่า เรื่องเพศในแต่ละระดับนั้น ควรจะมีกระบวนการประกอบสร้าง และปฏิบัติการของวาทกรรมอย่างไร จึงจะสอดคล้องกับคุณลักษณะของระดับการสื่อสารนั้น เพื่อเป็นข้อเสนอแนะที่จะนำไปสู่การวิจัยในอนาคต หรือการกำหนดนโยบายความร่วมมือกับสถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป ทั้งนี้ การจัดระดับการสื่อสารเรื่องเพศดังกล่าว มิได้หมายความว่า งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการทำให้เรื่องเพศถูกลดรูปลงไปเหลือเพียงเรื่องเพศแบบมิตติเดียว หรือเพศที่ถูกทำให้มีลักษณะของสารัตถะ (essential) มากเกินไป เพราะผู้วิจัยเชื่อว่า วิธีการเช่นนี้เป็นเครื่องมือของการครอบงำและผูกขาดการกำหนดความหมายเรื่องเพศ อันมีผลให้เรื่องเพศถูกจำแนกพื้นที่ระหว่างเพศที่ชอบธรรมกับเพศที่ไม่ชอบธรรมอยู่ในเวลานี้ งานวิจัยชิ้นนี้เชื่อว่า การสื่อสารเรื่องเพศควรมีความยืดหยุ่น (flexibility) และสามารถปรับเปลี่ยน (transformation) ได้ตลอดเวลาตามบริบทของพื้นที่และกาลเวลา (space & time) แต่ทั้งหมดนี้ควรจะเป็นปฏิบัติการในเชิงสร้างสรรค์ที่นำไปสู่ความเข้าใจเรื่องเพศอย่างทั่วถึง

ระดับของการสื่อสารเรื่องเพศที่งานวิจัยนี้ ได้จัดกลุ่มเสนอแนะ มี 3 ระดับ คือ

1. ระดับของเรื่องเพศที่ไม่จำเป็นต้องพูด
2. ระดับของเรื่องเพศที่ควรพูด
3. ระดับของเรื่องเพศที่ต้องพูด

ในการสื่อสารทั้ง 3 ระดับนี้ จะมีเรื่องเพศจำนวนหนึ่งที่ถูกลวางอยู่ในตำแหน่งซึ่งก้ำกึ่งกันระหว่าง 2 ระดับ อันเป็นสภาวะของเรื่องเพศ ที่มีความเข้มข้นหรือมีเจดสี (spectrum) มากมาย และแต่ละเรื่องก็สามารถผสมผสานกันได้ตลอดเวลา ดังแผนภาพที่ 10

ระดับความโจ่งแจ้ง/ตรงไปตรงมา (degree of explicitness)



ภาพที่ 11 ภาพแสดงระดับของการสื่อสารเรื่องเพศ

### ระดับที่ 1: เรื่องเพศที่ไม่จำเป็นต้องพูด

เรื่องเพศที่จัดไว้ในระดับนี้ เป็นเรื่องเพศที่ได้ถูกสื่อสารในสังคมด้วยวาจากรรมประเภทต่างๆ ซึ่งมีผลทำให้เกิดความหมายเชิงลบ ความหมายที่ก่อให้เกิดภาพเหมารวม (stereotype) แก่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป็นความหมายที่ก่อให้เกิดการบิดเบือนหรือปิดกั้นความเข้าใจเรื่องเพศไว้กับคนบางกลุ่มหรือบางจาริต และเป็นความหมายที่มีส่วนตอกย้ำความรุนแรงหรือผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยทางเพศ ดังนั้น เรื่องเพศที่นำไปสู่ความหมายเหล่านี้ จึงเป็นเรื่องเพศที่ไม่มีความจำเป็นต้องสื่อสาร ซึ่งประกอบด้วยวาจากรรมของเรื่องเพศ ดังต่อไปนี้

- **เพศศึกษาเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ และผู้ชาย**

ความเชื่อดังกล่าวเป็นการปิดกั้นโอกาสของเด็กและผู้หญิงที่จะเรียนรู้เรื่องเพศอย่างถูกต้อง ทำให้หลักสูตรเพศศึกษาตามโรงเรียนไม่ค่อยประสบความสำเร็จ เพราะเด็กผู้หญิงเกิดความกระดากอาย และปฏิเสธการเรียนรู้ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กและผู้หญิงถูกเอารัดเอาเปรียบได้ง่ายเพราะ

ความไม่รู้เรื่องเพศนี้เอง เพศศึกษาจึงไม่ใช่องค์ความรู้ที่ผูกขาดเฉพาะกลุ่ม แต่ต้องเป็นความรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ และสามารถทำความเข้าใจหรือขอคำปรึกษาได้อย่างเหมาะสม

### ● ผู้หญิงไทยต้องเก็บกดและไม่แสดงออกเรื่องเพศ

ความรู้เดียวสาเรื่องเพศไม่ใช่คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้หญิงไทย เพราะความไม่ประสา ก็คือความไม่รู้และไม่จำเป็นต้องรู้ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่มีส่วนทำให้ผู้หญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศ หรือถูกแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศเชิงธุรกิจ การเก็บกดอารมณ์เพศเพียงเพราะจารีตประเพณี สอนว่าไม่ใช่สิ่งที่ผู้หญิงพึงแสดงออกนั้น จะยังเป็นการผลักดันให้เกิดการแสวงหาและเลียนแบบ รวมทั้งตอกย้ำมายาคติว่าเพศเป็นเรื่องต้องห้าม (ที่จะรู้) สำหรับผู้หญิง การผลิตข่าวทกรมเรื่อง การเก็บกดอารมณ์เพศของผู้หญิงนั้น เปิดช่องให้มีการลงโทษผู้หญิงที่ฝ่าฝืนอย่างชอบธรรม เช่น สังคมประณามว่าเป็นบ้า สภาพจิตเสื่อม และทำให้สังคมไม่ใส่ใจกับการแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัย ทางเพศของผู้หญิงที่ฝ่าฝืนดังเช่นปรากฏผ่านเรื่องของการทำแท้ง ซึ่งยังไม่ได้รับความสนใจจาก สังคมส่วนใหญ่เท่าที่ควรนัก แม้แต่ความสนใจในการศึกษาวิจัย หรือข่าวการซื้อบริการทางเพศ ของผู้หญิงในสังคมชั้นสูง ซึ่งถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ผิดธรรมชาติ และจะนำไปสู่สภาพจิตเสื่อม แต่ กลับยังไม่มีข้อเสนอแนะใด ๆ ที่สามารถคลี่คลายปมปัญหาเรื่องนี้ได้

### ● เพศเป็นเรื่องลามกสกปรก

บางคนไม่กล้าพูดถึงเรื่องเพศ เพราะเห็นว่าเป็นเรื่องลามก และมักตำหนิการสื่อสารเรื่อง เพศว่าล้วนแต่เป็นเรื่อง "ได้สะดือ" ทั้งนี้ อันเป็นความเข้าใจที่ผิด เรื่องเพศเป็นทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้อง กับสุขภาพและสรีระของทุกๆ คน และเป็นทั้งเรื่องที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์ของสังคมด้วย เพศ จึงมีทั้งมิติส่วนตัวและสาธารณะ การพูดว่าเพศเป็นเรื่องลามกเป็นการเปิดทางให้ผู้ผลิตสื่อที่ ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากเรื่องเพศสามารถครอบงำพื้นที่นี้ไว้ได้ และทำให้เพศเป็นเรื่อง กามารมณ์อย่างเดียว จนเกิดการลักลอบเผยแพร่สื่อลามกทั่วไป และในทางกลับกัน ยังทำให้สื่อที่มี เนื้อหาเรื่องเพศถูกตีความว่าเป็นสื่อลามกทั้งหมด โดยไม่พิจารณาจัดระดับของสื่อเรื่องเพศเหล่านี้

● **เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์เท่านั้น**

เพศไม่ใช่เรื่องทางเทคนิค หรือเรื่องทางการแพทย์อย่างเดียว แต่เรื่องเพศมีมิติของวัฒนธรรมและสังคมอยู่ด้วย เช่น เรื่องของเพศตรีระถูกใส่รหัสของอคติเชิงวัฒนธรรมเข้าไปด้วย ทำให้ผู้หญิงจำนวนไม่น้อยไม่กล้าให้แพทย์ตรวจร่างกายและระบบอนามัยเจริญพันธุ์ของตน เพราะความกระดากอายความไม่รู้ไม่เคยเข้าใจแม้แต่เรื่องของเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิงเอง เนื่องจากสังคมไทยไม่ค่อยสอนเด็กผู้หญิงให้คุ้นเคยกับสรีระทางเพศของตนเอง บังคับทางวัฒนธรรมเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้หญิงหลายรายต้องเสียชีวิตเพราะโรคที่สืบเนื่องมาจากอนามัยเจริญพันธุ์ การทำให้เพศเป็นเรื่องทางการแพทย์อย่างเดียวนั้น ทำให้เพศมีมิติที่แบนราบและเป็นเรื่องเฉพาะกลุ่ม

● **เพศที่สามคือพวกวิปริตผิดเพศ และมีความก้าวร้าวรุนแรงทางเพศ**

การอธิบายสาเหตุของการกลายมาเป็นคนรักเพศเดียวกันนั้น ไม่สามารถทำได้ด้วยเหตุผลใดเหตุผลหนึ่งเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการอธิบายด้วยเหตุผลเชิงชีววิทยาด้านเดียว หรือเชิงสังคมและการเลี้ยงดูด้านเดียว อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะอธิบายด้วยเหตุผลใดก็ตาม เหตุที่คนรักเพศเดียวกันถูกตัดสินว่าวิปริตเป็นเพราะสังคมนี้ยอมรับความถูกต้องของรักต่างเพศเท่านั้นต่างหาก นอกจากนี้ คนรักเพศเดียวกันก็ไม่จำเป็นต้องหมกมุ่นแต่กิจกรรมทางเพศหรือมีความรุนแรงในเรื่องเพศ เพราะคนเพศที่สามก็มีวิถีชีวิตไม่ต่างจากคนอื่นๆ เช่นกัน การสร้างภาพเหมารวม (stereotype) ให้แก่เพศที่สามทำให้ภาพที่ปรากฏผ่านสื่อมีคุณลักษณะที่จำกัดอยู่เพียงไม่กี่แบบ และทำให้คนกลุ่มนี้ถูกประทุษร้ายอย่างถาวร จนกระทั่งมีงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเพศที่สามและการสื่อสารน้อยมาก อันเป็นองค์ความรู้อีกด้านหนึ่งที่ไม่ค่อยได้มีโอกาสเติบโตนัก

● **เพศที่ชอบธรรมคือรักต่างเพศ และเพศในสมรส**

การอ้างเหตุผลทางชีววิทยาและอ้างอิงกรอบของกฎหมาย ทำให้เพศที่สังคมยอมรับได้ หรือเพศที่ชอบธรรม ถูกจำกัดด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น เป็นผลให้เพศที่ไม่ได้อยู่ในค่านิยมนี้ กลายเป็นเพศที่ไม่ชอบธรรม เป็นการฝ่าฝืนบรรทัดฐาน จึงถูกมองว่ามีปัญหา และต้องถูกลงโทษ การผลิตซ้ำวาทกรรมเพศที่ชอบธรรมยิ่งทำให้เพศเป็นเรื่องที่สามารถควบคุมจัดการได้โดยกฎระเบียบของรัฐ เช่น การออกนโยบายจัดระเบียบสังคมของกระทรวงมหาดไทย (พ.ศ. 2543 - ) เป็นการตีกรอบเรื่องเพศที่แคบเกินไป และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุดทั้งหมด

- การ “รักษานวลสงวนตัว” เป็นหน้าที่ของผู้หญิง

เรื่องเพศในมิติของวัฒนธรรม-สังคม มีส่วนสร้างอคติและการขีดเส้นแบ่งระหว่างบทบาทหน้าที่ของผู้หญิง-ผู้ชาย ผู้หญิงมักเป็นฝ่ายถูกเรียกร้องให้รักษาพรหมจรรย์เพราะเชื่อว่าคุณค่าของผู้หญิงวัดได้ที่สิ่งนี้ ในขณะที่สังคมกลับปล่อยให้ผู้ชายแสวงหาประสบการณ์ทางเพศ ทำให้เกิดลักษณะที่ขัดแย้งกันเอง (paradox) ของค่านิยมเรื่องเพศ หากวาทกรรมนี้ได้รับการผลิตซ้ำต่อไปเรื่อย ๆ ปัญหาการคุกคามทางเพศจะยิ่งแก้ไขยากมากขึ้น และวาทกรรมของการรักษานวลสงวนตัว จะกลายเป็นมาตรฐานที่ใช้ตัดสินคุณค่าของผู้หญิง ดังที่ปรากฏในข่าวเกี่ยวกับการทลายคดีสินค้ำทำแท้ง ซึ่งสื่อมวลชนมักใช้วิธีการดำเนินผู้หญิงเหล่านั้นว่าไม่รักษานวลสงวนตัว เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีผลต่อทัศนคติของผู้หญิงที่ผ่านประสบการณ์ถูกล่วงละเมิดทางเพศโดยคิดว่าหมดสิ้นคุณค่าไปแล้ว เพราะสังคมใช้คำเรียกการสูญเสียนี้ว่า “เสียตัว”

- การท้องเมื่อไม่พร้อม และการทำแท้ง เป็นปัญหาของวัยรุ่นใจแตก

สืบเนื่องจากวาทกรรมรักษานวลสงวนตัว ปัญหาของการตั้งครรภ์เมื่อไม่พร้อมจนนำไปสู่การยุติตั้งครรภ์นั้น มักถูกสื่อสารในเชิงประณามว่าเป็นเรื่องของวัยรุ่นที่รักสนุกแต่ไม่รับผิดชอบ ทำให้ปัญหาดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยมีองค์กรใดอยากเข้ามาแก้ไข หรือไม่ก็เน้นใช้กฎระเบียบออกมาจัดการมากเกินไป และทำให้เรื่องดังกล่าวกลายเป็นการ “ติดตรา” ให้แก่วัยรุ่น ดังที่ปรากฏในข่าวเกี่ยวกับปัญหาเพศของวัยรุ่น

- ผู้หญิงดี/ไม่ดี คู่กันที่เรื่องเพศ

วาทกรรมที่แบ่งแยกความเป็นผู้หญิงดี/ไม่ดี โดยดูจากพฤติกรรมทางเพศ ว่ารักษานวลสงวนตัวหรือสามารถควบคุมเก็บกอดการแสดงออกทางเพศได้แค่ไหน ทำให้ผู้หญิงที่ตกอยู่ในซีกของผู้หญิงไม่ดีนั้น ถูกประทับตราจากสังคมและดูเหมือนจะถูกกีดกันจากโอกาสและความเข้าใจต่าง ๆ จากสังคม เช่น กรณีข่าวของผู้หญิงที่ถูกคุกคามทางเพศ หากประกอบอาชีพค้าประเวณี หรือมีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดบรรทัดฐาน มักจะไม่ได้ได้รับความเห็นใจจากสังคม และยังคงมองเชิงตรรกะว่า ผู้หญิงบริการสามารถถูกข่มขืนได้ เป็นต้น

● คนไม่รักดี คือคนที่เสี่ยงต่อโรคเอดส์

วาทกรรมที่บอกว่า คนรักดี มีพฤติกรรมที่ดี จะปลอดภัยจากเอดส์นั้น ได้ทำให้คนส่วนใหญ่ของสังคมละเลยต่อเรื่องการป้องกันตัวเอง เพราะคิดว่าเอดส์เป็นเรื่องไกลตัว เนื่องจากเชื่อว่าคนไม่ดี พวกนักเที่ยว นักเสพยา หรือหญิงบริการเท่านั้นที่มีโอกาสเสี่ยง ทั้งๆ ที่การติดต่อของเอดส์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นคนไม่ดี แต่ขึ้นอยู่กับว่ามีเพศสัมพันธ์กับผู้ติดเชื้อโดยไม่ป้องกัน ความเชื่อแบบผิด ๆ นี้ยังคงปรากฏผ่านการสื่อสารเรื่องเพศอยู่ไม่น้อย

● ความรุนแรงทางเพศเกี่ยวข้องกับปัญหาทางจิต

วาทกรรมที่ว่าผู้กระทำความรุนแรงทางเพศมีอาการป่วยทางจิตนั้น ได้ถูกสื่อสารมาจนเกินความจำเป็น ทำให้ปัญหาดังกล่าวถูกมองอย่างไม่ตรงจุด และมักได้รับการแก้ไขในมิติของจิตวิทยาด้านเดียว ความเชื่อเรื่องนี้ดูเหมือนจะถูกแก้ไขยากเอาการ เห็นได้จากข่าวข่มขืนที่ยังคงระบุวาทกรรมนี้ไว้ด้วยเกือบทุกครั้ง

● “ลั่นกับพิน” เป็นเรื่องธรรมดา

วาทกรรมดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องชีวิตคู่ในสังคมไทยว่า การทะเลาะเบาะแว้งและการใช้กำลังในครอบครัว หรือในชีวิตคู่ (domestic violence) เป็นเรื่องของคนสองคน ของสามีภรรยา ซึ่งเปรียบได้กับลั่นกับพินย่อมกระทบกันเป็นธรรมดา คนภายนอกจึงไม่เกี่ยว อย่างไรก็ตาม ข่าวความรุนแรงในครอบครัวที่นำไปสู่การเสียชีวิตหรือความพิการและเจ็บปวดของคู่กรณีนั้น ได้ปรากฏให้เห็นในสื่อมวลชนอยู่แทบทุกเดือน อีกทั้งได้มีงานวิจัยที่สำรวจสถานภาพความรุนแรงในครอบครัวนำเสนอผลการศึกษาไว้จำนวนหนึ่ง แต่วาทกรรมเช่นนี้ก็ยังคงถูกสื่อสารและถ่ายทอดผ่านรุ่นคนต่าง ๆ ในสังคม จนแทบจะเรียกได้ว่า ถูกสถาปนาความจริงในเรื่องนี้ไปแล้ว

ทั้งหมดนี้ เป็นการการรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อชี้ให้เห็นว่ามีเรื่องเพศในวาทกรรมและความหมายใดบ้างที่ไม่จำเป็นต้องสื่อสาร เรื่องเพศทั้ง 12 ประเภทที่กล่าวมานี้ หากลบทิ้งไปจากกระบวนการสื่อสาร จะมีผลทำให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องเพศของสังคมไทย แจ่มชัด มีภูมิปัญญา และมีคุณธรรมขึ้นอีกมาก

## ระดับที่2: เรื่องเพศที่ควรพูด

สาระของเรื่องเพศที่ควรสื่อสาร หมายถึง เรื่องเพศที่ได้เคยถูกสื่อสารในแง่มุมมองอื่น ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจที่ผิดพลาด หรือเกิดอคติในเรื่องเพศ ดังนั้น หากมีการปรับปรุงความหมายและสร้างวาทกรรมของเรื่องเพศที่ควรพูดในประเด็นเหล่านี้เสียใหม่ จะทำให้เรื่องเพศมีโอกาสนสื่อสารกันได้อย่างรอบด้านและด้วยปัญญา สาเหตุที่จัดระดับให้เรื่องเพศเหล่านี้ เป็นเรื่องควรสื่อสาร เพราะ

- บางเรื่องเป็นเรื่องใหม่ ยังต้องอาศัยองค์ความรู้จากแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลายและเป็นแบบสหสาขาวิชา ข้อมูลมาจากงานวิจัย และจากการรวบรวมประสบการณ์มาสนับสนุนเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ความเชื่อ และความรู้ในเรื่องเพศตามแบบเดิม เช่น เรื่องการทำแท้ง เรื่องของเพศที่สาม จึงยังไม่ถึงระดับที่เรื่องนี้จำเป็นต้องสื่อสารในกรอบความคิดนี้โดยเฉพาะ
- บางเรื่องยังต้องอาศัยกระบวนการแก้ไขด้านกฎระเบียบและนโยบาย เพื่อมาช่วยสนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น ความรุนแรงในครอบครัว เพศในวัยรุ่น
- บางเรื่องต้องอาศัยความสำเร็จของการเคลื่อนไหวยกระดับจิตสำนึกในด้านอื่นก่อน แล้วจึงจะสามารถยืนยันความจำเป็นของการสื่อสารเรื่องเพศในแนวคิดนี้ได้ เช่น เรื่องเพศเกือบทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับมิติของวัฒนธรรมเพศสภาพ (gender culture) ซึ่งจำเป็นต้องทำให้วิธีคิดแบบเพศสภาพบุกเบิกกรุยทางและสร้างฐานทางทัศนคติให้แก่สังคมเสียก่อน การสื่อสารเรื่องเพศแบบพึ่งประสงค์จึงจะสถาปนาตัวเองในพื้นที่ทางสังคมนี้ได้ อย่างมั่นคง

สำหรับเรื่องเพศที่ได้รับการจัดระดับไว้ว่าเป็นเรื่องที่ควรสื่อสาร ประกอบด้วย

- **เพศที่มีคุณธรรม คือจุดเริ่มต้นของความรับผิดชอบทางเพศ**

ในเมื่อเพศที่ชอบธรรม (legitimate sex) เป็นเครื่องมือของการควบคุมและกดข่มเรื่องเพศอันนำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบ และการแบ่งแยกทางสังคม เพศที่มีคุณธรรม (moral sex) จึงน่าจะเป็นทางเลือกให้แก่ทุกๆ คนที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์ทางสังคม เพศที่มีคุณธรรมได้แก่ความสัมพันธ์ที่ตั้งอยู่บนฐานของความเคารพและความรักในความเป็นมนุษย์ของกันและกัน อยู่บนฐานของความมีสติ มีปัญญา และมีความรับผิดชอบร่วมกัน ที่สำคัญเพศที่มีคุณธรรมแนะนำให้มองเรื่องเพศเป็นทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องสาธารณะ จึงเป็นเรื่องที่สังคมต้องมีส่วนช่วยกันรับผิดชอบด้วย เช่น การแสดงความรับผิดชอบว่าสังคมนี้อะไรจะไม่ยอมอดทนต่อการคุกคามทางเพศอีกต่อไป เป็นต้น

● ความรุนแรงทางเพศในครอบครัว ไม่ใช่เรื่องส่วนตัว

การทำร้ายร่างกายและจิตใจของคู่สมรสหรือคู่รัก เป็นเรื่องที่ควรจะสามารถพูดได้ในที่สาธารณะ สามารถทำให้เป็นประเด็นของการต่อสู้ในที่สาธารณะได้ ที่สำคัญคือ สามารถนำไปเป็นประเด็นของการพิจารณาแก้ไขจากกลไกต่างๆ ของรัฐได้ หากเรื่องความรุนแรงทางเพศถูกเก็บเงียบไว้แต่เพียงในบ้าน ความเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ จากภาครัฐและกลุ่มทางการต่าง ๆ อาจจะจับเคลื่อนได้ยาก แต่ผลจากการที่กรณีความรุนแรงทางเพศในครอบครัวหลายกรณีได้ปรากฏเป็นข่าวและมีการพูดคุยสื่อสารกันอย่างร้อนแรงในสังคม ได้ทำให้กลไกต่าง ๆ ของรัฐ เช่น สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานคณะกรรมการกิจการสตรีแห่งชาติ (กสส.) และเครือข่ายองค์กรสตรี ผลักดันให้มีการแก้ไขมาตรา 276 ในประมวลกฎหมายอาญา โดยให้ตัดข้อความที่ระบุว่า “การข่มขืนหญิงอื่นที่มีใจภรรยา เป็นความผิดตาม...” เพราะต้องการให้กฎหมายฉบับนี้คุ้มครองผู้หญิงที่เป็นภรรยาซึ่งอาจถูกสามีบังคับข่มขืน และวัฒนธรรมไทยยังมีความเชื่อที่จำกัดการพูดหรือส่งเสียงเรื่องนี้จากผู้หญิงที่เป็นภรรยา และเชื่อว่าการแต่งงานคือการที่สามีมีสิทธิเหนือเนื้อตัวร่างกายของภรรยา . นอกจากนี้องค์กรสตรียังพยายามผลักดันให้มีการเสนอร่างพรบ. ขจัดความรุนแรงในครอบครัว โดยจะรวมเอาความรุนแรงทางเพศทุกรูปแบบเข้าไว้ในกฎหมายฉบับเดียว เพื่อให้ครอบครัวและสามารถเอาผิดกับผู้ที่ทำให้เกิดความรุนแรงหรือละเมิดทางเพศได้ ด้วยเหตุนี้ หากสังคมช่วยกันทำให้เรื่องนี้สามารถสื่อสารได้อย่างกว้างขวาง ก็จะมีผลทำให้เรื่องของความรุนแรงในครอบครัวกลายเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกคนตระหนักถึงและเห็นความจำเป็นที่จะต้องหาทางยุติปัญหา

● การตั้งท้องเมื่อไม่พร้อมและการทำแท้ง เป็นทางเลือกเพื่อสุขภาพของผู้หญิง

เรื่องของการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมและการยุติครรภ์ เป็นวาทกรรมที่ต่อสู้ขับเคลื่อนกันทั้งในกระบวนการนิติบัญญัติและในเชิงสร้างความสำเร็จของสังคม ในยุคแรกๆ การยุติการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมได้ถูกเรียกจนเป็นวาทกรรมที่ติดปากว่า “ทำแท้งเสรี” ทำให้ผู้หญิงที่ทำแท้งถูกมองจากสังคมด้วยความไม่เข้าใจ และถูกประทับตราว่าเป็นพวกเสรีทางเพศ ทำให้ผู้หญิงที่มีปัญหาไม่มีโอกาสได้รับการบริการอย่างถูกต้องจากรัฐ และนำไปสู่ความสูญเสียในชีวิตของผู้หญิงหรืออาการเจ็บป่วยเพราะผลกระทบจากการทำแท้งที่ไม่ปลอดภัย จนกระทั่งในปี 2543 เป็นต้นมา องค์กรภาครัฐ เอกชน และนักวิชาการได้รวมตัวกัน เป็นคณะทำงานชื่อ “ผู้หญิงกับการตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม” เพื่อเคลื่อนไหวรณรงค์สิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ของผู้หญิง และได้ปรับมาเป็นมูลนิธิสร้างความเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง (สคส.) เมื่อปี 2545 องค์กรนี้ได้เสนอวาระสำคัญ คือ “ทางเลือกของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม” คือ ผู้หญิงสมควรได้รับสิทธิที่จะตัดสินใจในเรื่องนี้ในฐานะที่เป็นเจ้าของร่างกาย



ของตัวเอง โดยที่ได้รับความปรึกษาอย่างถูกต้อง ได้รับการคุ้มครองจากการให้บริการด้านสาธารณสุขของรัฐ และให้ถือว่าการตั้งห้องเมื่อไม่พร้อมและการทำแท้งเป็นปัญหาสุขภาพของผู้หญิง ไม่ใช่เป็นอาชญากรรม การเคลื่อนไหวดังกล่าวนี้ จำเป็นที่จะต้องอาศัยการสร้างเนื้อหาสารแนวใหม่ มีระบบตรวจสอบวิธีคิดของประชาชนกลุ่มต่างๆ ต่อการทำแท้ง และต้องทำให้เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ควรพูดคุยกันต่อไปในสังคมอย่างเข้าใจและใช้ปัญญามากขึ้น

### ● รู้เท่าทันเรื่องเพศ ไม่ใช่รู้เพียงแค่การป้องกันโรค

การเรียนรู้เพศศึกษา และการสื่อสารพูดคุยเรื่องเพศ ไม่ควรเป็นไปเพียงเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถที่จะป้องกันตนเองจากปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ได้ เพราะนั่นเท่ากับเป็นการสอนวิธีป้องกัน แต่ไม่ได้ให้ความเข้มแข็งทางปัญญาแก่ประชาชน การสื่อสารเรื่องเพศจึงควรเป็นไปเพื่อสอนให้ประชาชนมีความรู้เท่าทันเรื่องเพศ (sex literacy) รู้ว่าเรื่องเพศเกี่ยวข้องกับโยงใยกับระบบความสัมพันธ์ต่างๆ เชิงสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร สามารถรู้เท่าทันสื่อมวลชน และการสื่อสารว่า เนื้อหาเรื่องเพศที่ได้รับจากสื่อนี้ถูกนำเสนอโดยมีวาทกรรมอะไรรองรับอยู่บ้าง หากเราเปลี่ยนสื่อให้นำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่เหมาะสมไม่ได้ เราจะจัดการกับข้อมูลข่าวสารในเรื่องเพศในฐานะที่เป็นผู้รับสารได้อย่างไร เช่น เราจะตีความเนื้อหาเรื่องเพศไปตามที่สื่อบอกให้เราเชื่อ หรือเราจะสามารถตีความระหว่างบรรทัดได้ สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นกลยุทธ์ของการรู้เท่าทันเรื่องเพศ ซึ่งสมควรได้รับการสื่อสารในทุกกลุ่มของประชาชน

### ● รักเดียวใจเดียว ไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของการป้องกันเอดส์

เพราะปัญหาโรคเอดส์มีความสลับซับซ้อน และเป็นปรากฏการณ์ของโรคที่มีการแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การสื่อสารแบบผิดๆ ย่อมทำให้ความเข้าใจและการป้องกันตนเองจากโอกาสเสี่ยงมีน้อยลง โดยเฉพาะความเชื่อของคนส่วนมากในสังคม ที่คิดว่า ไม่เคยมีคู่สัมพันธ์คนอื่น นอกเหนือจากคู่สมรส หรือคู่รักของตน จึงน่าจะปลอดภัยจากโรคเอดส์ แต่ในความเป็นจริงแล้ว คู่ครองอันดีเชื่อเอดส์มาจากการมีเพศสัมพันธ์กับคนอื่นก็ได้ ซึ่งหากมีเพศสัมพันธ์กันโดยไม่ ป้องกันเพราะความเชื่อใจ ย่อมสามารถทำให้ติดเชื้อได้ เพราะความไม่รู้ และความเชื่อแบบผิดๆ การสื่อสารเพื่อปรับแก้ความเข้าใจนี้จึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการ อย่างไรก็ตาม ควรคำนึงถึงบริบทของการสื่อสารด้วย เพื่อมิให้เนื้อหาเรื่องเพศดังกล่าวถูกระแสบิดกลับ (backlash) จากบางกลุ่มในสังคมว่า เป็นความเคลื่อนไหวเพื่อสนับสนุนการมีคู่หลายคน

● **การมีอำนาจควบคุมเนื้อตัวร่างกายของตัวเอง**

นี่เป็นวาทกรรมที่สมควรได้รับการสื่อสารอย่างยิ่ง ท่ามกลางความขัดแย้งระหว่างสองขั้วความคิดของ เพศเสรี (sexual freedom) กับ อนุรักษ์ (conventional sex) ที่กำลังคุกรุ่นอยู่ในขณะนี้ แนวคิดเรื่องการมีอำนาจอธิปไตยควบคุมเนื้อตัวร่างกาย (sexual autonomy) หรือมีสิทธิเหนือร่างกายของตัวเอง จะช่วยสร้างเสริมความเข้มแข็ง (empowerment) ให้แก่ทุกๆ คนในสังคมที่ยังอยู่ในระบบความสัมพันธ์ทางเพศ เพราะการควบคุมตัวเองโดยมีสิทธิอยู่ที่ตัวเองนั้น จะทำให้ประชาชนสามารถตัดสินใจเลือกในเรื่องเพศและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีความเข้าใจ ความรับผิดชอบ และรู้เท่าทัน

● **ภาพโป๊เปลือยไม่จำเป็นต้องนำไปสู่การมรดกเสมอไป**

ความคลุมเครือไม่แน่นอนระหว่างสื่อลามก กับสื่ออนาจาร ทำให้สังคมแยกแยะระดับความรุนแรงของสื่อทั้งสองประเภทออกได้ลำบาก ทำให้เกิดการเหมารวมว่า สื่ออนาจาร โป๊เปลือยนั้นเป็นสื่อลามกด้วยเช่นกัน การเหมารวมเช่นนี้ ทำให้การสื่อสารความหมายเรื่องเพศบางอย่างผ่านภาพและงานศิลปะ ถูกตัดสินว่าไม่เหมาะสมและมีเนื้อหาลามก ทั้งๆ ที่สื่อเหล่านั้นอาจไม่มีผลกระทบต่อการกระตุ้นอารมณ์เพศ แต่มุ่งหวังให้ความรู้และทักษะในการรู้เท่าทันเรื่องเพศมากกว่า เช่น ในกรณีของคู่มือวัยใส ดังนั้น สังคมจึงน่าจะมาช่วยกันทำความเข้าใจกับคุณลักษณะของสื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อจะสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อที่เหมาะสมต่อการสื่อสารเนื้อหาเรื่องเพศ

เรื่องเพศที่ควรสื่อสารข้างต้นนี้ กำลังรอเวลาให้สังคมร่วมกันทำความเข้าใจ เข้ามาศึกษาและค้นหารูปแบบแนวทางของการสื่อสารที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย รวมทั้งกับเนื้อหาสาระของเรื่องเพศด้วย วาทกรรมของเรื่องเพศบางเรื่อง อาจกำลังกลายเป็นเรื่องเร่งด่วนที่สังคมต้องช่วยกันสื่อสารอย่างเข้มข้น เช่น วาทกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันสุขภาพจากโรคเอดส์ ซึ่งอาจจะเลื่อนจากการเป็นเรื่องเพศที่ควรพูด มาสู่เรื่องเพศที่ต้องพูดในไม่ช้านี้

**ระดับที่ 3: เรื่องเพศที่ต้องพูด**

การวิเคราะห์ปรากฏการณ์การสื่อสารเกี่ยวกับเพศในสังคมไทยผ่านสื่อมวลชนไทยและการทบทวนสถานะองค์ความรู้ของศาสตร์ด้านนี้ ทำให้ได้ข้อสรุปในระดับหนึ่งว่าด้านหนึ่งเพศเป็นเรื่องที่ต้องการการสื่อสารในระดับที่ชัดเจนที่สุด (highly explicit) โดยขึ้นอยู่กับประเด็น เงื่อนไข และบริบทต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

● **เพศที่เกี่ยวข้องกับโรคและความเป็นความตาย**

งานวิจัยและการวิเคราะห์ว่าทกรรมที่ปรากฏในสื่อมวลชนเกี่ยวกับโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศซึ่งให้เห็นว่า ปัญหาการติดต่อของโรคเกิดจากการขาดความเข้าใจ (conception) ที่ถูกต้อง ไม่ใช่การขาดเพียงความรู้ (knowledge) เท่านั้น ความรู้เป็นเพียงพื้นฐาน (basic element) ที่จะนำไปสู่ความเข้าใจร่วมกันของคนในสังคม (shared meaning) การสร้างความเข้าใจร่วมกันคือการรื้อถอนวัฒนธรรมเก่าและประกอบสร้างวัฒนธรรมเรื่องการติดต่อทางเพศสัมพันธ์เสียใหม่

การสื่อสารควรมีจุดเน้น (focus) ที่สังคม (societal/group unit) มากกว่าปัจเจกบุคคล (individual) โดยเรื่องที่สื่อสารควรมีระดับความเป็นวิทยาศาสตร์แตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของคนในแต่ละกลุ่ม การนำเสนอแบบเป็นวิทยาศาสตร์นี้เป็นการแสดงจุดยืนของผู้สื่อสารว่าต้องการสร้างความเข้าใจตามแนวทางการรณรงค์ที่เหมาะสม (appropriate) ไม่ใช่เพื่อการเร้าอารมณ์ทางเพศ

สื่อมวลชนซึ่งเป็นผู้สื่อสารผ่านการสร้างวาทกรรมไปสู่สังคมจะต้องแสดงบทบาทหลักในการทำให้เกิดการไหลเวียน (circulate) ของความหมายใหม่ซึ่งสังคมต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ เช่น วาทกรรม “เพศศึกษาเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับคนทุกกลุ่มและควรส่งเสริมให้ทำอย่างแพร่หลายและหลากหลาย” กลุ่มสังคม (social group) จะเป็นผู้เลือกสิ่งที่เหมาะสมกับกลุ่มเอง สูตรสำเร็จของการสื่อสารเรื่องโรคที่เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์อาจมีอยู่บ้างแต่จะมีความเฉพาะกลุ่ม (specific) สูง ซึ่งการวิจัยเพื่อค้นหาสูตรสำเร็จเหล่านี้ยังมีความจำเป็นและควรทำต่อเนื่องโดยทั่วไป

● **เพศที่สัมพันธ์กับความก้าวร้าวรุนแรง**

ประเด็นเพศที่เกี่ยวข้องกับความก้าวร้าวรุนแรง ได้แก่ การล่วงละเมิดทางเพศ การข่มขืน ความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น

การสื่อสารเรื่องเหล่านี้ต้องปรากฏในทุกระดับการสื่อสาร ได้แก่ การขบคิดภายในตัวปัจเจกบุคคลเอง ระหว่างบุคคล ภายในกลุ่ม องค์กร และระดับสังคมมหภาค รัฐ สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดควรส่งเสริมให้เกิดการสื่อสารในทุกระดับ

สื่อมวลชนต้องเปลี่ยนแนววาทกรรมในการนำเสนอจากเดิมที่มุ่งขายข่าวด้วยกลวิธีประกอบสร้างความหมายการข่มขืนให้เร้าอารมณ์ (sensational) และปฏิบัติการณ์ผ่านภาษาซึ่งแสดงความหมายในระดับลึกลงว่าผู้หญิงคือเหยื่อ เป็นวัตถุทางเพศ และผู้ถูกกระทำ

หน่วยการสื่อสารต่างๆ ของสังคม โดยเฉพาะสื่อมวลชนควรสร้างวาทกรรมใหม่ ๆ ที่สะท้อนปัญหาความรุนแรงทางเพศที่สามารถเกิดขึ้นได้กับกลุ่มคนทุกประเภท (ไม่จำกัดเฉพาะกลุ่มผู้หญิง) และเน้นการป้องกันมากกว่าการประจานผู้ถูกกระทำและผู้กระทำ

## ● สิทธิทางเพศ

การวิเคราะห์วาทกรรมและงานวิจัยชี้ชัดว่าสิทธิทางเพศยังจำกัดอยู่กับเพศสภาพ (gender) บางเพศสภาพเท่านั้น เช่น ชายจริง หญิงแท้ เพศสภาพอื่นๆ ถือเป็นความผิดปกติ เสรีภาพทางเพศ เป็นเรื่องที่สมควรได้รับการประณาม และวาทกรรมเพศจากกลุ่มสังคมนิยมชายขอบอื่น ๆ ที่ไร้อำนาจในการสร้างวาทกรรมเป็นเรื่องต้องห้าม กล่าวโดยสรุปได้ว่าสิทธิและเสรีภาพทางเพศถูกจำกัดขอบวง อยู่กับกลุ่มสังคมนิยมบางกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มสังคมนิยมอื่นๆ ยังขาดอำนาจในการเข้าถึง สะท้อนความไม่เท่าเทียมในสังคมนวมรวม

การสื่อสารเรื่องสิทธิและเสรีภาพทางเพศจึงเป็นวาระที่จำเป็นของสังคมนิยม การสื่อสารอาจใช้แนวสร้างเข้าใจและปลูกฝังอุดมการณ์ “ความเท่าเทียมทางเพศ” ทั้งในประเด็นการเข้าถึงอำนาจในการสร้างวาทกรรมของกลุ่มที่หลากหลายซึ่งจะสะท้อนอัตลักษณ์ (identity) แสดงที่ยืน และศักดิ์ศรีของเพศสภาพที่ไม่จำกัดเฉพาะเพียงบางกลุ่ม และสลายมายาคติเรื่องความผิดปกติทางเพศที่เจ้าของอำนาจเดิมสร้างขึ้น

สื่อมวลชนควรมีบทบาทในการเป็นพื้นที่สำหรับวาทกรรมจากกลุ่มเพศสภาพหลากหลาย แทนการเป็นตัวแทนของกลุ่มเพศสภาพบางกลุ่ม สลัดมายาคติเดิมทิ้งและตอกย้ำ “ความเท่าเทียมและเสรีภาพในการแสดงออก” ของกลุ่มเพศสภาพทุกกลุ่มในสังคมนิยม

รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายสนับสนุนให้เกิดพื้นที่ในสังคมนิยม (social space) ซึ่งจะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการถกเถียงกลุ่ม ร่วมสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเพศสภาพทุกกลุ่มที่มีศักดิ์ศรี สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลและแก้ปัญหาตนเองภายในกลุ่ม นำไปสู่ความเหนียวแน่นและเข้มแข็งของสังคมนิยมที่มีเพศสภาพเป็นฐานคิด นอกเหนือไปจากการรวมกลุ่มในลักษณะอื่น ๆ

การวิจัยในอนาคตควรเน้นการวิเคราะห์และถอดบทเรียนลักษณะการแสวงหาพื้นที่ทางสังคมนิยมเพื่อเป็นจุดยืนและการสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มเพศสภาพต่างๆ รวมทั้งการสร้างความเหนียวแน่นและเข้มแข็งของกลุ่มในการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมทางเพศ

## ● การประกอบการสร้างความเป็นจริงทางเพศ

วาทกรรมที่ปรากฏบนสื่อมวลชนและงานวิจัยเกี่ยวกับเพศสะท้อนปัญหาการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมนิยมไทยอย่างชัดเจนว่าเป็นการประกอบการสร้างที่ผิดเพี้ยนไปจากสิ่งที่เป็นและควรจะเป็น ไม่ว่าจะในประเด็นความรุนแรง ความไม่เท่าเทียม เพศที่สัมพันธ์กับโรค หรือเพศตรีระก็ตาม ผู้ประกอบการยังจำกัดอยู่เพียงกลุ่มสังคมนิยมบางกลุ่มที่ยังมีอุดมการณ์แบบดั้งเดิม (conventional) การ

ปฏิบัติการผ่านภาษาและการใช้สื่อมวลชนประกอบการใช้สื่ออื่น ๆ คือกลไกหลักที่ทำให้เกิดการไหลเวียน (circulation) ของความหมายเรื่องเพศคิงที่ปรากฏผลจากการวิเคราะห์วาทกรรม

สังคมต้องจัดระเบียบกระบวนการสร้างความเป็นจริงทางเพศกันเสียใหม่ว่า อำนาจในการประกอบสร้างต้องไม่ถูกจำกัดวง สังคมต้องได้ยินเสียงของผู้ไร้สรรพคำเนียง (voice of the voiceless) สื่อมวลชนต้องแสดงบทบาทเป็นเวทีกลางของการประกอบสร้างความหมายอย่างแท้จริง ความหมายและความเป็นจริงทางเพศจึงจะ “สมจริง” และเป็นปัญหา “ของส่วนรวม” (collective) ไม่ใช่ “ใกล้เคียงความเป็นจริง” และเป็น “ของส่วนตัว” (private)

รัฐควรเป็นกลไกหลักในการหนุนเสริมให้เกิดการใช้ถ้อยคำ (words) ผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โฆษณาสินค้า รายการวิทยุและโทรทัศน์ ที่ไม่เป็นการตอกย้ำมายาคติทางเพศ งานวิจัยในอนาคตควรเน้นวิเคราะห์ประเด็นการรื้อถอนความหมายเก่าและการประกอบสร้างความเป็นจริงทางเพศใหม่ ผ่านวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research)

### 3. ข้อเสนอแนะเพื่อการสื่อสารเรื่องเพศ

การวิเคราะห์/สังเคราะห์ปรากฏการณ์เพศผ่านสื่อมวลชนและการทบทวนงานวิจัยดังกล่าวทั้งหมดข้างต้น นำไปสู่ข้อเสนอแนะต่อผู้เกี่ยวข้อง (stakeholders) เพื่อปรับกลไกการสื่อสารเรื่องเพศของสังคมไทยดังต่อไปนี้

#### 3.1 ภาครัฐ และกลไกต่าง ๆ ของรัฐที่เกี่ยวข้อง

- ปรับแก้กฎหมายที่ล้าหลังและไม่เป็นธรรม ซึ่งมีส่วนเอื้อให้เกิดการทำร้ายและเอาผิดเอาเปรียบทางเพศ รวมทั้งพิจารณาออกกฎหมาย กฎระเบียบใหม่ ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงการมองเรื่องเพศอย่างบูรณาการ เช่น การนิยามเรื่องของความรุนแรงทางเพศให้ครอบคลุมทั้งรูปแบบปัญหา และผู้ที่ถูกกระทำ รวมทั้งให้ค่านึงรูปแบบใหม่ๆ ของความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้นพร้อมกับเทคโนโลยี เช่น สื่ออินเทอร์เน็ตที่มีเนื้อหาลามกและเป็นเครื่องมือ/ช่องทางของการก่ออาชญากรรม

- ตรวจสอบและทบทวนนโยบายต่างๆ ของรัฐ ที่มีผลต่อการควบคุมและจำกัดการสื่อสารทำความเข้าใจเรื่องเพศ ทำให้เรื่องเพศกลายเป็นเรื่องต้องห้ามโดยไม่จำเป็น เช่น ทบทวนนโยบายการจัดระเบียบสังคม ที่เน้นความเข้มงวด การตรวจตราจับกุมกลุ่มวัยรุ่นนรกมากเกินไป แต่กลุ่มที่มีบทบาทหล่อเลี้ยงพฤติกรรมแบบเพศเสรีต่างๆ เช่น สื่อลามก สถานบันเทิง ผู้มีอิทธิพลและผู้ที่ชอบซื้อบริการเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี กลับไม่ได้รับความเข้มงวดเท่าใดนัก ทำให้เห็นนโยบายนี้

เน้นหนักการควบคุมพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นเป็นรายบุคคลมากกว่า และการคำนึงถึงเป้าหมายของการจับกุมที่เป็นตัวเลขเชิงปริมาณมากกว่าจะแก้ไขที่ฐานรากของปัญหาอย่างจริงจัง

- ขยายความร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชน วิชาการ และสนับสนุนให้เกิดการทำงานแบบ One Stop Crisis Centre คือ การให้บริการทางการแพทย์ ให้คำปรึกษา ดูแลบำบัดจิตใจ สังคม สงเคราะห์ และดำเนินการทางคดี ให้แก่ผู้ที่ถูกระทำความรุนแรงทางเพศอย่างเป็นระบบและเป็นกระบวนการที่เชื่อมประสานกันโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น โรงพยาบาล สถานีตำรวจ ศาล ประชาสงเคราะห์ และองค์กรภาคเอกชน เช่น เครือข่ายสตรี เครือข่ายภาคประชาชน ทำงานร่วมกัน และ ดูแลผู้ที่ถูกระทำอย่างเป็นระบบ

- เป็นฝ่ายประสานให้เกิดการสร้างองค์กรตรวจสอบสื่อขึ้น เช่น เครือข่ายสื่อสตรี ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของภาครัฐ สื่อมวลชน นักวิชาการ และผู้บริโภคสื่อ ที่มาร่วมกันแสดงบทบาทของการติดตามตรวจสอบสื่อ (media watch) และเคลื่อนไหวผลักดันให้สื่อมวลชนมีความรับผิดชอบต่อการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับสตรีมากขึ้น รูปแบบของกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ หรือมีลักษณะเป็นกลุ่มของภาคประชาชนเช่นนี้ น่าจะช่วยขับเคลื่อนการทำงานกับสื่อมวลชนได้คล่องตัว และมีประสิทธิภาพกว่าการที่องค์กรของรัฐทำอย่างโดดเดี่ยว เพราะการติดตามตรวจสอบสื่อที่ทำโดยรัฐฝ่ายเดียว อาจถูกโต้แย้งว่าเป็นการแทรกแซงสื่อของรัฐ และใช้อำนาจควบคุมสื่อโดยอ้างแต่เรื่องของความไม่เหมาะสมของเนื้อหาเรื่องเพศและนำไปสู่การเสื่อมเสียศีลธรรม ดังที่มีกรณีการร้องเรียนของสื่อต่อหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่ตรวจสอบสื่อ เช่น เจ้าพนักงานผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์

- สนับสนุนให้นำแนวคิดของมิติตามความสัมพันธ์ระหว่างเพศ เพศสภาพ และเพศวิถี เป็นแกนกลางของการสร้างหลักสูตรเพศศึกษาที่จะเข้าไปเผยแพร่ตาม โรงเรียนและสถาบันการศึกษา เพื่อให้หลักสูตรนี้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมเรื่องเพศในทุกมิติ เป็นการสร้างพื้นฐานของจิตสำนึกในเรื่องเพศ และทำให้เรื่องเพศสามารถสื่อสารกันได้ในสังคมอย่างเหมาะสมต่อบริบทของการสื่อสารมากขึ้น

- สนับสนุนการใช้แนวคิดขององค์ประกอบทั้งสามข้างต้น (เพศ เพศสภาพ เพศวิถี) ในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐทั้งหมด เพื่อให้เกิด gender sensitivity ในสถาบันรัฐ ไม่ว่าจะเป็นระบบงานของการให้บริการและคุ้มครองประชาชน เช่น ตำรวจ ศาล โรงพยาบาลและหน่วยงานอนามัย สถาบันที่สร้างองค์ความรู้และถ่ายทอดความคิด เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนและประชาชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าเรื่องเกี่ยวกับเพศจะได้รับการดำเนินการอย่างมีความเข้าใจมีความ

ละเอียดอ่อน และมีความรับผิดชอบ เช่น การพุดจาของเจ้าหน้าที่รัฐที่ให้บริการเกี่ยวกับการตรวจเช็ค สุขภาพของผู้หญิง ซึ่งมีการร้องเรียนมากกว่าพุดจาไม่ดี และมีทัศนคติที่เป็นลบต่อการให้บริการ ผู้หญิง ทำให้ผู้หญิงจำนวนมากไม่ออกไปรับบริการและละเลยเรื่องสุขภาพของตนเอง

- ร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน นักวิชาการ จัดวาระสำคัญทางสาธารณะที่ทำให้เรื่องเพศเป็นประเด็นหลักของการสื่อสาร เช่น จัดมหกรรมเรื่องเพศกับการสื่อสาร เพศกับสุขภาพ สุขภาพของผู้หญิง และความเคลื่อนไหวต่างๆ เพื่อให้เรื่องเพศเป็นที่รับรู้ และมีสถานะที่สื่อสารกันได้ในสังคม อันจะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและความตื่นตัวในการป้องกันแก้ไขปัญหาที่สืบเนื่องจากเพศต่าง ๆ เช่น โรคเอดส์

### 3.2 สถาบันสื่อมวลชน

- สนับสนุนให้มีการทำงานเชิงความคิดแบบบูรณาการระหว่างองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเรื่องเพศ กับสื่อมวลชน เช่น การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ แลกเปลี่ยนกันระหว่างผู้ที่มีมองต่างมุมในเรื่องของการสื่อสารเรื่องเพศ ในรูปแบบของการเสวนาที่จัดร่วมระหว่างสื่อมวลชนกับองค์กรต่างๆ การฝึกอบรมร่วมกัน รวมทั้งการเปิดพื้นที่ให้ผู้เชี่ยวชาญในเรื่องเพศในแง่มุมต่างๆ ได้นำเสนอความคิดเห็นผ่านคอลัมน์ บทความ บทสัมภาษณ์ หรือผ่านคอลัมน์ในเว็บไซต์ เช่น กรณีเว็บไซต์ eotoday.com ที่เปิดคอลัมน์ sex must say โดยที่มีแพทย์ และนักวิชาการที่มีมุมมองเรื่องเพศอย่างหลากหลายเข้าไปช่วยตอบกระทู้ต่าง ๆ ที่มีผู้เขียนเข้ามาปรึกษา เป็นต้น

- กลไกการตรวจสอบตัวเองของสื่อ (self-regulation) เช่น สภาการหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ต้องมีประสิทธิภาพ และมีความอ่อนไหว ความเข้าใจ รวมทั้งตระหนักในความสำคัญของการสื่อสารเรื่องเพศที่เหมาะสม ที่ผ่านมา สภาการหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญกับประเด็นของจริยธรรมสื่อ และการควบคุมมาตรฐานของการรายงานข่าวให้มีหลักการของความเป็นกลาง (objectivity) เป็นหลัก แต่ค่อนข้างละเลยประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเพศ และการผลิตซ้ำอคติเรื่องเพศ เพราะมักจะเห็นว่าเป็นเรื่องปกติ หรือเป็นข่าวชาวบ้านที่ไม่ส่งผลกระทบต่อข่าวการตรวจสอบรัฐบาล ทำให้การนำเสนอเรื่องเพศในหนังสือพิมพ์ยังคงสร้างผลกระทบและความเข้าใจที่บิดเบือนต่อสังคมอย่าง ต่อเนื่อง

- องค์กรสื่อมวลชนต้องนำเอาหลักการเรื่องเพศสภาพ เข้ามาเป็นนโยบายหลักในการทำงาน ในกระบวนการผลิตข่าว และการบริหารจัดการองค์กร การให้ความสำคัญกับเรื่องเพศสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การมีผู้หญิงอยู่ในตำแหน่งของผู้บริหารงานข่าวมากขึ้น การเพิ่มนักข่าวหญิงในสายงานข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องคดีทางเพศ การเพิ่มเนื้อหาที่ให้กับการนำเสนอเนื้อหาเรื่องเพศที่เหมาะสม การจัดฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเพศ และการปรับเปลี่ยนทัศนคติของสื่อมวลชนในเรื่องนี้ ตลอดจน หมั่นทบทวนและประเมินผลกระทบจากการนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับเรื่องเพศอยู่เสมอ

- ร่วมกับสถาบันวิชาการด้านนิเทศศาสตร์และสื่อสารมวลชน ในการพัฒนาบุคลากรขององค์กรสื่อ เช่น การฝึกอบรมทักษะการรายงานข่าวเรื่องเพศ ในขณะเดียวกัน องค์กรสื่อก็ควรมาช่วยถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ในการนำเสนอเรื่องเพศให้แก่นิสิตนักศึกษาของสถาบันวิชาการเหล่านี้ด้วย

- ร่วมกับภาคประชาชนในการทบทวนองค์ความรู้ที่มี สํารวจมายาคติในเรื่องเพศที่ฝังรากอยู่ในสถาบันสื่อมวลชน และช่วยกันหรือสร้างมายาคติเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ทุกเครือข่ายต้องเข้ามามีส่วนร่วมสร้างความรู้นี้ด้วย

- องค์กรวิชาชีพที่เป็นตัวแทนสื่อมวลชน เช่น สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย ชมรมผู้สื่อข่าววิทยุโทรทัศน์ ชมรมผู้ผลิตรายการบันเทิง สภาการหนังสือพิมพ์ฯ ต้องทำให้เกิดความมั่นใจว่า การเคลื่อนไหวเพื่อปฏิรูปสื่อของประเทศนั้น ต้องมีแนวคิดและเกณฑ์ของการปฏิรูปเนื้อหาสื่อที่มีคุณภาพ ซึ่งระบุถึงเนื้อหาเรื่องเพศเอาไว้ด้วย ต้องมีการกำหนดสัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างเนื้อหาบันเทิงและสาระที่จะนำไปสู่การสร้างความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่เหมาะสมในเรื่องเพศแก่คนทุกกลุ่มทุกวัยของสังคม และต้องติดตามตรวจสอบกระบวนการคัดเลือกและการทำงานของกสช. เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและให้เกิดความมั่นใจว่า กสช. จะมีคณะทำงานที่มีความเข้าใจและมีทัศนคติในเรื่องเพศอย่างเพียงพอ

### 3.3 ภาคประชาชน และเครือข่ายชุมชน

- การเคลื่อนไหวเพื่อสร้างความเข้าใจและยกระดับจิตสำนึกของสังคมในเรื่องเพศ ที่ผ่านมามีลักษณะที่ต่างคนต่างทำงาน และเคลื่อนไหวไปตามเป้าหมายขององค์กร เช่น เครือข่ายองค์กรที่ทำเรื่องเอดส์ กลุ่มผู้หญิงที่ติดเชื้อเชไอวี ก็จะพยายามสร้างประเด็นของการสื่อสาร ให้สังคมรับรู้เรื่องผลกระทบของเอดส์ และการปรับทัศนคติในเรื่องของเพศสัมพันธ์เพื่อนำไปสู่การ



ป้องกันเอดส์ และรณรงค์ให้มีการพูดเรื่องเพศสัมพันธ์ได้มากขึ้น เครือข่ายด้านสุขภาพผู้หญิงและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ ก็รณรงค์ในเรื่องของสิทธิในเนื้อตัวร่างกายของผู้หญิง ในขณะที่องค์กรผู้หญิง ก็พยายามเคลื่อนไหวเพื่อทำให้สังคมปรับทัศนคติในเรื่องเพศสภาพ เพื่อร่วมกันยุติปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง และองค์กรด้านเด็กก็พยายามเคลื่อนไหวให้สังคมตระหนักถึงความรักความมั่นคงของสถาบันครอบครัว การเคลื่อนไหวในทิศทางที่กระจัดกระจายเช่นนี้ บางครั้งก็ทำให้เนื้อหาที่สื่อสารเกิดการขัดแย้งกันเอง เช่น กลุ่มที่สนับสนุนสถาบันครอบครัวอาจผลิตเนื้อหาสารที่ไปมีผลกระทบต่อกลุ่มที่เคลื่อนไหวเรื่องสิทธิการทำแท้งได้ การเคลื่อนไหวเพื่อสื่อสารเรื่องเพศ จึงควรจะได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่บูรณาการเอาทุกเครือข่ายเข้ามาร่วมกัน เพื่อให้เกิดการทำงานที่เดินหน้าต่อสู้ไปด้วยกัน

- เครือข่ายภาคประชาชน จำเป็นต้องทำงานทางความคิดร่วมกับสื่อมวลชน ถึงแม้ว่าสื่อมวลชนจะมีสถานะของการเป็นอุตสาหกรรมที่แสวงหาผลกำไร แต่สื่อมวลชนก็เป็นช่องทางสำคัญที่ทำให้เนื้อหาสารต่างๆ สามารถไปถึงมวลชนได้ที่ละมากๆ การร่วมมือกันสร้างเนื้อหาเรื่องเพศที่เหมาะสมและมีคุณธรรม จึงน่าจะเป็นแนวทางของการเผยแพร่เรื่องเพศที่มีประสิทธิภาพ เช่น องค์กรผู้หญิงอาจขยายการทำงานเชิงความคิดร่วมกับบริษัทที่ผลิตเพลงซึ่งมีนักร้องยอดนิยมวัยรุ่นอยู่ในสังกัด หรือให้การสนับสนุนทางความคิดแก่ภาคเอกชนที่ผลิตเว็บไซต์ซึ่งกำลังเป็นที่นิยม เช่น sanook.com, M web เป็นต้น

- ร่วมกันเป็นเครือข่ายทำหน้าที่ตรวจสอบสื่อ และมีช่องทางที่จะสะท้อนความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ และการพูดคุยหารือกับสื่อมวลชนได้ตลอดเวลา เช่น การแสดงบทบาทของเครือข่ายสตรี ซึ่งนอกจากจะติดตามตรวจสอบเนื้อหาสื่อเกี่ยวกับผู้หญิงแล้ว ยังออกไปพบปะพูดคุยกับกองบรรณาธิการของหนังสือพิมพ์หลายฉบับเป็นระยะๆ เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะในเรื่องของการเสนอข่าวเกี่ยวกับผู้หญิง สิ่งที่เครือข่ายการตรวจสอบสื่อภาคประชาชนควรขยายต่อไป คือ การตรวจสอบสื่อบันเทิง สื่อโฆษณา และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นสื่อที่มีผลต่อการกำหนดวาระเรื่องเพศในสังคมไทยอยู่ไม่น้อย นอกจากนี้ ควรทำงานทบทวนตรวจสอบระบบความคิดของสังคมที่มีต่อประเด็นเรื่องเพศอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การจัดกลยุทธเคลื่อนไหวต่างๆ เป็นไปอย่างสอดคล้องกับบริบทของประชาชน และสามารถดึงประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างจริงจัง การตรวจสอบระบบความคิดความเชื่อของประชาชนในเรื่องเพศ จะยิ่งเพิ่มความเข้าใจในเรื่องของวาทกรรมที่ควบคุมการสร้างความหมายเรื่องเพศ ว่าทำงานอย่างไร และจะรื้อสร้างวาทกรรมนี้ได้อย่างไร

- ให้ความสำคัญต่อการสร้างศักยภาพและการเสริมพลัง (empowerment) ประชาชนให้สามารถพัฒนาทักษะของการรู้เท่าทันสื่อในเรื่องเพศได้ และสามารถแสดงบทบาทของผู้รับสารได้อย่างเข้มแข็ง (active audience) การปรับเปลี่ยนสถานภาพของผู้สารจาก passive มาสู่ active จำเป็นต้องอาศัยการสร้างฐานที่เข้มแข็งในเรื่องของสิทธิที่จะรู้และบริโภคข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ และทักษะที่จะเลือกรับสื่อ ซึ่งศักยภาพเหล่านี้อาจมีอยู่แล้วในกลุ่มของประชาชนทั่วไป เพียงแต่ต้องมีการจัดการฝึกฝนอบรม หรือการสนับสนุนอย่างเป็นระบบจากเครือข่ายองค์กรภาคประชาชน ที่ทำงานร่วมกับภาควิชาการ

- สร้างความพร้อมในการผลิตสื่อของชุมชน และเปลี่ยนบทบาทของประชาชน จากผู้รับสื่อ ผู้ดู ผู้ฟัง (audience, spectator, listener) มาสู่ผู้สร้างความหมาย (producer of meaning) และผู้ผลิตสื่อ (media producer) ด้วยตัวเอง การที่ชุมชนมีสื่อของตัวเองจะทำให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้ที่จะปกป้องสิทธิชุมชนของตัวเอง เกิดการนำศักยภาพที่มีมาใช้สร้างเนื้อหาสาระที่มีความหมายสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน อันจะมีผลทำให้เกิดสารที่เป็นประโยชน์กับชุมชนโดยตรง ในกรณีนี้ หากชุมชนได้รับการสนับสนุนและให้แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ ก็จะทำให้การผลิตสื่อของชุมชนเป็นช่องทางของการสื่อสารเรื่องเพศที่เหมาะสมและเข้าถึงประชาชนตัวจริงได้ ทั้งนี้ จากการสำรวจวิทยุชุมชน และสื่อชุมชนหลายแห่งของประเทศ พบว่าประเด็นเรื่องเพศยังถูกสื่อสารและให้ความสำคัญน้อยมากในกลุ่มภาคประชาชนที่ผลิตสื่อ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการทำงานประสานกันระหว่างองค์กรอื่นๆ ที่ทำงานเผยแพร่เกี่ยวกับเรื่องเพศและผู้หญิง เช่น เครือข่ายผู้หญิง เครือข่ายเอดส์ กับเครือข่ายวิทยุชุมชน และสื่อชุมชน เพื่อให้เกิดความมั่นใจเรื่องเพศจะได้รับการสื่อสารอย่างเหมาะสมในสื่อของชุมชน ซึ่งเป็นสื่อที่มีโครงสร้างเสรีและชุมชนร่วมเป็นเจ้าของและตรวจสอบได้มากกว่าสื่อของรัฐ

### 3.4 องค์ความรู้และการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสื่อสารกับเพศในสังคมไทยในระยะต่อไป ควรให้ความสำคัญกับแนวทางการเปลี่ยนแปลงสังคม (social change) และการเป็นปัจเจกที่เป็นผู้กระทำการเปลี่ยนแปลง (agent of change) โดยครอบคลุมประเด็นการสื่อสารต่างๆ ที่ยังไม่ได้ศึกษา หรือมีการศึกษาน้อย ทั้งนี้เพื่อเติมเต็มช่องว่างขององค์ความรู้ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาเรื่องเพศในสังคมไทยได้ต่อไป

1. ควรมุ่งเน้นการศึกษา initiators อื่นๆ ให้หลากหลายมากขึ้นเพื่อลดบทบาทเรียน เช่น
  - ชุมชนที่มีบทบาทในการจัดการเรื่องเพศในชุมชนทั้งในกรณีที่ประสบความสำเร็จและล้มเหลว
  - หน่วยงานรัฐ องค์กรเอกชน และภาคประชาสังคมอันประกอบด้วยกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย
2. การศึกษาสื่อที่แสดงบทบาทอื่นๆ ที่หลากหลาย และเป็นบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นพลวัตอยู่ตลอดเวลา เช่น
  - บทบาทเชิงบวกในการเป็นพื้นที่ทางสังคมในการต่อสู้ทางวาทกรรม ซึ่งปัจจุบันยังมีงานวิจัยลักษณะนี้อยู่น้อย
  - บทบาทเชิงบวกในการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์ทางเพศที่ลดการกดขี่
3. ควรศึกษาการออกแบบเนื้อหาสาร (message design) และการใช้จุดดึงดูด (appeal) ต่าง ๆ เพื่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางเพศของคนกลุ่มต่างๆ ในสังคม
4. ควรศึกษาการประกอบประกอบเนื้อหาสารทางเพศ (message) ลักษณะต่าง ๆ เข้ากับลักษณะสื่อ (medium) เพื่อประสิทธิผลทางการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลง
5. ควรศึกษากลุ่มผู้รับสารให้หลากหลายตามลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม (specific culture/cultural group) เช่น
  - กลุ่มอัตลักษณ์ทางเพศที่อยู่ชายขอบต่างๆ ได้แก่ queer, homosexual, bisexual, ฯลฯ
  - กลุ่มชายขอบ เช่น ลูกเรือประมง ผู้ใช้แรงงานชั้นล่าง เด็กเร่ร่อน แรงงานต่างด้าว ฯลฯ
6. ควรศึกษามิติทางวัฒนธรรมเพิ่มเติมจากการใช้แต่เพียงกระบวนทัศน์ KAP ซึ่งไม่สามารถทำความเข้าใจกลุ่มผู้รับสารได้อย่างลึกซึ้งและรอบด้าน
7. การศึกษาควรใช้กระบวนทัศน์อื่นๆ เข้ามาเสริมเพื่อให้เกิดชุดความรู้ใหม่ ๆ เช่น กระบวนทัศน์ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interactionism)



## บรรณานุกรม

### ภาษาไทย

- กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ , 2544: ความรุนแรงต่อผู้หญิงในชีวิตคู่ ขนาดของปัญหา ผลกระทบต่อสุขภาพ และทางออก, เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการและรณรงค์ร่วมสร้างรักและสันติในชีวิตคู่ 9-10 พ.ย. 2544 จัดโดยคณะกรรมการศูนย์ศึกษาความรุนแรงต่อผู้หญิง และเนวร่วมเพื่อความก้าวหน้าของผู้หญิง, กรุงเทพฯ
- กฤตยา อาชวนิจกุล และกนกวรรณ ธรารวรรณ, 2544: รายงานวิจัยเรื่อง “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมบนมติการเมืองเรื่องเพศและร่างกายผู้หญิง”, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “การเมืองเรื่องเพศและร่างกายผู้หญิง: เอ็ดส์ แท้ง ความรุนแรง และหญิงรักหญิง” 2 มี.ค. 2544 จัดโดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล
- กฤตยา อาชวนิจกุล และกนกวรรณ ธรารวรรณ, 2545: ขบวนการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิการทำแท้ง, เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง “ทางเลือกของผู้หญิงที่ตั้งท้องเมื่อไม่พร้อม ภาค 2”, 1 สิงหาคม 2545 จัดโดย มูลนิธิสร้างสุขเข้าใจเรื่องสุขภาพผู้หญิง ฯลฯ
- มูลนิธิเพื่อนหญิง, 2545: จุดไฟในความเงียบ, เอกสารประกอบการสัมมนานื่องในวันยุติความรุนแรงทางเพศต่อสตรี 25 พ.ย. 2545, กรุงเทพฯ
- รุจน์ โกมลบุตร, 2544: “การสื่อสารเรื่องเพศและเอ็ดส์ในสื่อมวลชน”, วารสารนิเทศศาสตร์ ปีที่ 19 ฉบับที่ 14.
- สุกัญญา พรโสภากุล, 2544: ระบบความเชื่อและแบบแผนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพทางเพศของหญิงที่อยู่ในการค้าประเวณี เชียงใหม่: ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อนุกรรมการกิจการสตรี วุฒิสภา, 2545: สตรีกับความรุนแรงในครอบครัว :รายงานการศึกษาของอนุกรรมการฯ

## ภาษาอังกฤษ

- Beauvoir, S. de. (1953) *The Second Sex*. Harmondsworth: Penguin.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble*. London: Routledge.
- Blumer, H. (1969). *Symbolic interactionism: Perspective and method*. Englewood Cliffs. NJ: Printice-Hall.
- Carter, C., Branston, G. & Allan, S. (eds.). (1998). *News, Gender and Power*. London: Routledge.
- Carver, T. & Mottier, V. (1998). *Politics of Sexuality: Identity, gender, citizenship*. London: Routledge.
- Connell, R.W. (2002). *Gender!*. Cambridge: Polity Press.
- Coward, R., (1982). 'Sexual Politics and Psychoanalysis', in *Feminism, Culture and Politics*, Brunt, R. (ed.). London: Lawrence & Wishart.
- Denzin, N.K. (1978). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods* (2<sup>nd</sup> ed.). New York: McGraw-Hill.
- Denzin, N.K. (1989). *Interpretive interactionism*. Newbury Park. CA: Sage.
- Denzin, N.K. (1992). *Symbolic interactionism and cultural studies: The politics of interpretation*. Cambridge, MA: Blackwell.
- Denzin, N.K., & Lincoln, Y.S. (Eds.). (1994). *Handbook of qualitative research* 1st ed.). Thousand Oaks. CA: Sage.
- Fiske, J. (1987). *Television Culture*. London: Routledge.
- Foucault, M. (1979). *Discipline and punish. The birth of the prison*. New York: Vintage Books.
- Foucault, M. (1984). 'The Order of Discourse', in M. Shapiro (ed.) *Language and Politics*. Oxford: Basil Blackwell.

- Foucault, M. (1981). *The history of sexuality. Volume One. An introduction.* Harmondsworth, Middlesex: Penguin Books.
- Foucault, M. (1986). *The archeology of knowledge.* London. Tavistock.
- Frankenberg, R.J. (1994). The impact of HIV/AIDS on concepts relating to risk and culture within British community epidemiology: Candidates or targets for prevention? *Social Science and Medicine.* 38(10), 1325-1335
- Gagnon, J.H. & Parker, R.G. (1995). *Conceiving Sexuality.* In Parker and Gagnon 1995.
- Gauntlett, D. (2002): *Media, Gender and Identity.* London: Routledge.
- Gilligan, C. (1982). *In a Different Voice: Essays on Psychological Theory and Women's Development.* M.A.: Harvard University Press.
- Goffman, E. (1961). *Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates.* Garden City, NY: Anchor.
- Grimley, D., Prochaska, J.O., Velicer, W.F., Blais, L.M., & DiClemente, C.C. (1994). The transtheoretical model of change. In T.M. Brinthaupt & R.P.Lipka (Eds.), *Changing the self: Philosophies, techniques, and experiences* (pp. 201-207). Albany, NY: State University of New York Press.
- Hall, S. (ed.) (1997). *Representation: Culture Representations and Signifying Practices.* London: SAGE.
- Harding, J. (1998). *Sex acts: Practices of femininity.* London: Sage.
- Humm, M. (1995). *The Dictionary of Feminist Theory* (2<sup>nd</sup> ed.) Hertfordshire: Prentice Hall/Harvester Wheatsheaf.
- Jackson, P. & Cook, N., eds. (1999). *Genders & Sexualities in Modern Thailand.* Thailand: Silkworm Books.
- Kemp, S. & Squires, J. (1997). *Feminism.* Oxford: Oxford University Press.

- Kristeva, J. (1982). 'Women's Time' in *Feminist Theory*, Keohane, N.O. et al. (eds.).  
Brighton: Harvester.
- Lear, D. (1997). *Sex and sexuality: Risk and relationships in the age of AIDS*. Thousand  
Oaks, CA: Sage.
- Millett, K. (1970). *Sexual Politics*. New York: Doubleday.
- Mitchell, J. (1974). *Psychoanalysis and Feminism*. Harmondsworth: Penguin.
- Oakley, A. (1972). *Sex, Gender and Society*. London: Temple-Smith.
- Parker, R.G. & Carballo, M. (1990). Qualitative research on homosexual and bisexual  
behavior relevant to HIV/AIDS. *Journal of Sex Research*, 27(4), 497-525.
- Parker, R.G. & Gagnon, J.H. (Eds.). (1995). *Conceiving sexuality: Approaches to sex  
research in a postmodern world*. New York and London: Routledge.
- Parker, R.G., Herdt, G., & Carballo, M. (1991). Sexual culture, HIV transmission and  
AIDS research. *Journal of Sex Research*, 28(1), 77-98.
- Rosenstock, I.M. (1974). The Health Belief Model and preventive health behavior. *Health  
Education Monographs*. 2(4), 354-386.
- Rowbotham, S. (1973). *Woman's Consciousness, Man's World*. Harmondsworth:  
Penguin.
- Segal, L. (1994). *Straight sex: The politics of pleasure*. London: Virago.
- Storey, J. (1993). *An Introductory Guide to Cultural Theory and Popular Culture*. New  
York: Harvester Wheatsheaf, 1993.
- Walsh, C. (2001). *Gender and Discourse*. London: Pearson Education.
- Week, J. (1998). *Sex, politics and society: The regulation of sexuality since 1800*. London  
and New York: Longman.

ภาคผนวก ก

การสำรวจความคิดเห็น

เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด แล้วคุณอยากจะพูดอะไร??

การสัมมนา “เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด ครั้งที่ 1”

วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2545

จากการสัมมนา “เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด ครั้งที่ 1” มีการจัดกิจกรรมการสำรวจความคิดเห็นในประเด็น “เมื่อเพศเป็นเรื่องที่ต้องพูด แล้วคุณอยากจะพูดอะไร??” เพื่อประเมินความเข้าใจของสังคมเกี่ยวกับเพศและการสื่อสาร ทำให้พบข้อสรุปดังตาราง

ประเด็นที่ต้องการพูด	จำนวนสติ๊กเกอร์ (ผู้หญิง/ผู้ชาย)
ความไม่เท่าเทียมทางเพศ	43 (41/2)
เพศศึกษา	31 (24/7)
ความรุนแรงในครอบครัว	31 (26/5)
เพศกับศีลธรรม	21 (17/4)
เสรีภาพทางเพศ	20 (19/1)
รักต่างเพศ/รักเพศเดียวกัน	18 (16/2)
ทำแท้ง (ท้องเมื่อไม่พร้อม)	18 (13/5)
กฎหมายทางเพศ	16 (15/1)
พรหมจรรย์	15 (14/1)
เพศกับสื่ออินเทอร์เน็ต	14 (12/2)
เพศในข่าว	12 (9/3)
สุขภาพทางเพศ	12 (10 /2)
ข่มขืน	12
ภาพเปลือย/สื่อโป๊	10 (9/1)
โรคเอดส์	9 (7/2)
กามารมณ์ 8	8 (5/3)
ความงามและการประกวด	6 (5/1)
การค้าประเวณี	5 (3/2)